

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut

ALGKLASSILASTELE SUUNATUD TARBIJAHARIDUS
PROJEKTI „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES“ NÄITEL

Magistritöö

Autor: Endre Tisler
Juhendaja: Margit Keller, PhD

Tartu
2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1 TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1 Projekt „Prüghunt ja Superjanes“	7
1.1.1 Projekti eesmärgid	8
1.1.2 Projekti tulemused	10
1.2 Tarbijaharidus ja keskkonnaharidus	12
1.2.1 Lastele suunatud tarbijaharidus	16
1.2.2 Lastele suunatud keskkonnaharidus	19
1.3 Lapsed ja telemeedia	22
1.3.1 Lapsed ja multifilmid	27
1.4 Hariv meelelahutus ehk <i>edutainment</i>	29
1.4.1 <i>Edutainment</i> 'i kriitika	32
1.4.2 <i>Edutainment</i> 'i vastuvõtt laste seas	34
1.5 Sotsiaalsete muutuste esilekutsumine	38
1.5.1 Indiviidi käitumisele keskenduv lähenemine	38
1.5.2 Sotsiaalsete praktikate muutmine	40
2 UURIMISKÜSIMUSED	43
3 MEETOD JA VALIM	45
3.1 Valim	46
3.2 Uuringu tegemise protseduur	49
3.3 Analüüsi protseduur	50
4 EMPIIRILISTE TULEMUSTE ESITUS	52
4.1 Lapsed ja prügikäitlemine	52
4.1.1 Laste igapäevaelu harjumused prügikäitlemisel	52
4.1.2 Laste teadmised prügisorteerimisest	55
4.1.3 Laste osalus kodustes prügisorteerimise praktikates	56
4.2 Laste meediatarbimise eelistused	60
4.2.1 „Prüghunt ja Superjanes“ laste meediatarbimise kontekstis	63
4.3 Laste kokkupuude keskkonnaharidusega koolis	65
4.3.1 Keskkonnahariduse allikad	65
4.3.2 Keskkonnahariduse sisu	67
4.3.3 Keskkonnahariduse meetodid	68
4.4 Laste ja vanemate suhe <i>edutainment</i>'iga	70
4.4.1 Laste kokkupuude hariduslik-meelelahutusliku materjaliga	70
4.3.2 Laste huvi <i>edutainment</i> 'i kasutamise vastu	71

4.3.3 Vanemate suhtumine <i>edutainment</i> 'i	73
4.5 Telelavastuse „Prügihunt ja Superjänese“ ning seal edastatud sõnumite vastuvõtt	76
4.5.1 Telelavastuse „Prügihunt ja Superjänese“ vastuvõtt	76
4.5.2 Sõnumite tõlgendamine ja meeldejäätmine	78
4.5.3 Laste arvamus tegelaskujudest	80
4.5.4 Eduka hariduslik-meelelahutusliku saate elemendid „Prügihundi ja Superjänese“	81
4.5.5 Emade mõtted „Prügihundi ja Superjänese“ kohta	82
5 JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	85
5.1 Järeldused	86
5.1.1 Laste elementaarsed prügi praktikad ja -teadmised	86
5.1.2 Telesaadete meelelahutuslik sisu	88
5.1.3 Keskkonnahariduse mitmekülgse vajadus	90
5.1.4 <i>Edutainment</i> -tüüpi materjalide sobivus koolitundidesse	91
5.1.5 „Prügihundi ja Superjänese“ sõnumid ning sihtrühm	93
5.1.6 Vanemate toetus tarbijaharidusele ning <i>edutainment</i> -materjalide kasutamisele	95
5.2 Järeldused metoodika kohta	97
5.3 Edasised uuringud	98
KOKKUVÕTE	100
SUMMARY	103
KASUTATUD KIRJANDUS	106
LISAD	113
Lisa 1: Lapsevanema nõusolek	113
Lisa 2: Fookusgrupi kava	114
Lisa 3: Koolides korraldatud fookusgruppide transkriptsioonid	116
Lisa 3.1: Pelgulinna Gümnaasiumis korraldatud fookusgrupi transkriptsioon	116
Lisa 3.2: Viimsi Koolis korraldatud fookusgrupi transkriptsioon	132
Lisa 3.3: Tallinna Kuristiku Gümnaasiumis korraldatud fookusgrupi transkriptsioon ..	149
Lisa 4: Koduintervjuu kava	163
Lisa 5: Kodudes tehtud intervjuude transkriptsioonid	165
Lisa 5.1: Esimese koduintervjuu transkriptsioon	165
Lisa 5.2: Teise koduintervjuu transkriptsioon	173
Lisa 5.3: Kolmanda koduintervjuu transkriptsioon	181
Lisa 5.4: Neljanda koduintervjuu transkriptsioon	190

SISSEJUHATUS

Maailm, kus elame, on paljuski tarbimisele orienteeritud ning seetõttu pole imekspandav, et ka lapsed hakkavad tarbima üha nooremamana. Lapsed on peamine sihtgrupp lugematule arvule toodetele ja teenustele ning seetõttu viibivad lapsed iga päev üha enam tarbimiskeskkonnas. Muutused ühiskonnas on toonud kaasa selle, et vajadus tarbijahariduse järele on kasvanud, ning on mõistetud, et tarbijaid on vaja hakata teadlikult harima juba varases nooruses (Tarbija käitumise... 2014: 14). Ka Eestis leitakse, et üha enam tuleks tähelepanu pöörata säästvate eluviisile ja jätkusuutliku ühiskonna arendamisele ning seega muutub nii tarbija- kui keskkonnaharidus üha aktuaalsemaks. Samas on Eestis tarbija- ja keskkonnahariduse temaatika oma teed koolide õppekavadesse alles leidmas (Vihalemm *et al.* 2013), kuid esimesed sammud selleks on juba astunud ning on mõistetud, et tarbijahariduse edendamiseks tuleb tegeleda.

Ka käesolevas töös vaatluse alla võetud telelavastus „Prügihunt ja Superjänese“ on loodud noorte tarbijate keskkonnahoiualaste teadmiste tõstmiseks ja keskkonnasäästlike praktikate juurutamiseks. Kõige üldistavamal tasandil saab öelda, et „Prügihundi ja Superjänese“ eesmärk on seega sotsiaalsete muutuste tekitamine. Sotsiaalsete muudatuste saavutamise viise saab erinevatele teoreetikutele tuginedes kirjeldada peamiselt kahe erineva lähenemise alusel. Esimene neist on indiviidikeskne (Ajzen 1991, Stern 2000) ja teine on sotsiaalsete praktikate muutmise keskne (Shove 2012, Hargreaves 2011, Evans *et al.* 2012).

Kuna „Prügihundi ja Superjänese“ puhul on tegemist multifilmiga (kasutan töös „Prügihundile ja Superjänesele“ viidates paralleelselt sõnu *multifilm* ja *telelavastus*), on töö seisukohalt oluline teemadevaldkond seotud ka laste meediatarbimise, täpsemalt telemeediatarbimisega. Televisori vaatamine on peaaegu kõigi laste jaoks igapäevane tegevus ning on muutunud nende elu loomulikuks osaks. Lapsed veedavad telerit vaadates rohkem aega kui ühegi teise meediumi seltsis (Generation... 2010, Children... 2011, Zero... 2013, TeleScope... 2014). Laste eelistused aga muutuvad aja jooksul ning kui nooremate laste seas on konkurentsituult kõige populaarsemad multifilmid, siis mida vanemaks lapsed saavad, seda rohkem hakkavad nad huvi tundma täiskasvanutele suunatud saadete vastu (TeleScope... 2014).

Nagu juba mainitud, soovib lastele suunatud lavastus „Prügihunt ja Superjanes“ meelelahutuse kaudu õpetada keskkonnahoiuga seotud teemasid. Konkreetne žanr, mida multifilm esindab, on *edutainment* ehk hariv meelelahutus. *Edutainment* on üks lähenemisi, mille abil tarbija- ja keskkonnahariduse alaseid teadmisi ja käitumispraktikaid lastele edastada. Seega on *edutainment* sotsiaalseid muutusi kaasatav kommunikatsioonistrateegia, mille raames teadlikult luuakse ning edastatakse lõbustavaid ja harivaid meediasõnumeid (Singhal 2007).

Käesoleva magistritöö eesmärk on uurida, millisesse konteksti asetub hariduslik-meelelahutuslik telelavastus „Prügihunt ja Superjanes“ laste igapäevaste prügipraktikate ja meediatarbimise eelistuste seisukohalt. Prügipraktikate all pean silmas seda, mida prügiga tehakse või mida sellest teatakse. Samuti huvitun sellest, kuidas seostub hariduslik-meelelahutuslik multifilm „Prügihunt ja Superjanes“ kooli ning õppimisega ning mida üldse lapsed arvavad *edutainment*'ist ja mil moel on nad hariduslik-meelelahutusliku tegevusega kokku puutunud. Lisaks sellele uurin konkreetsemalt, milline on „Prügihundi ja Superjanes“ vastuvõtt ja tõlgendus algklassilaste hulgas. Ühtlasi annan ülevaate sellest, milline on lastevanemate arvamus tarbijaharidusest, *edutainment*'ist ning „Prügihundist ja Superjanesest“.

Selleks, et leida vastuseid töö uurimisküsimustele, viisin läbi kolm fookusgruppi ja neli kodus toimunud intervjuud algklassilastega, milles osales kokku 24 last. Intervjuude käigus vaatasime koos telelavastuse „Prügihunt ja Superjanes“ esimest osa, mille põhjal toimus hilisem arutelu. Lisaks tegin kodudes koos lapsega lühikese vaatluse ning intervjuu lastevanemaga. Andmeanalüüsi tehes olen kasutanud kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis on inspireeritud põhistatud teooriast ning mille puhul tuginen Corbini ja Straussi (2008) lähenemisele.

Töö jaguneb kuueks osaks, millele järgnevad kasutatud kirjandus ja lisad. Esimene peatükk keskendub teoreetilise ja empiirilise raamistiku loomisele ning annab ülevaate projektist „Prügihunt ja Superjanes“, selle eesmärkidest ja tulemustest. Samas peatükis tutvustan lähemalt tarbijaharidust ning konkreetsemalt keskkonnaharidust, annan ülevaate laste meediatarbimise temadest ning kirjeldan, mis on täpsemalt *edutainment*, toon välja selle kitsaskohad ning kirjeldan *edutainment*'i vastuvõttu laste seas. Peatüki lõpetavad sotsiaalsete muutuste esilekutsumisele keskenduvad erinevad käsitlused. Teises peatükis on ära toodud

uurimisküsimused, millele järgneb meetodi ja valimi tutvustamine kolmandas peatükis. Neljandas osas on esitatud empiirilised tulemused, mis põhinevad fookusgruppidel, koduintervjuudel (laste ja nende emadega) ning vaatlusel. Viies peatükk toob välja järeldused ja arutelu nende üle. Töö lõpetavad eesti- ja ingliskeelne kokkuvõte.

Soovin tänada mitmeid inimesi, kes on kaasa aidanud minu magistritöö valmimisele. Eelkõige tänan oma juhendajat Margit Kellerit, kes on mulle töö pika valmimisprotsessis juures oma heade soovitude ja kasulike kriitiliste märkustega olnud väga suureks abiks. Lisaks soovin tänada retsensente Maria Murumaa-Mengelit ja Kristiina Kruuset tagasiside eest, Reet Igavat keelekorrektuuri eest, uuringus osalenud klasse ja nende klassijuhatajaid ning koduintervjuudes osalenud lapsi ja nende emasid sõbraliku koostöö eest ning „Prügihunt ja Superjānes“ projektimeeskonda, kes jagasid minuga oma teadmisi projekti elluviimisest. Lõpetuseks ütlen suured tänusõnad oma elukaaslasele Helen Ritsile, kes on olnud mulle kõige suuremaks toeks magistritöö kirjutamise juures.

1 TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Olen käesolevas töös teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtade peatükile lähenenud mõneti teisiti, kui tavapäraselt eeldada võiks. Nimelt alustan peatükki vaatluse alla võetud projekti „Prügihunt ja Superjänes“ kirjeldusest, mitte laiemas ja üldisemas teoreetilises kontekstis kirjeldamisest. „Prügihunt ja Superjänes“ kui konkreetne näide harivast meelelahutusest on justkui „lukuauk“, mille kaudu vaatlen laiemaid tarbijahariduse ning sotsiaalsete muutuste esilekutsumise teemasid. Samuti olen kogu peatükis esitatud teooriaosa püüdnud läbivalt siduda „Prügihundi ja Superjänese“ telelavastusega. Nendel põhjustel olen otsustanud peatüki puhul ebatraditsioonilise ülesehituse kasuks ja liigun konkreetsemalt temalt üldisele.

1.1 Projekt „Prügihunt ja Superjänes“

Teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtade peatükki alustan käesolevas magistris töös vaatluse alla võetud projekti „Prügihunt ja Superjänes“ kirjeldamisest. Seejärel esitan projekti autorite seatud eesmärgid „Prügihundile ja Superjänesele“ ning nende välja toodud tulemused. Projekti kirjeldus põhineb peamiselt isiklikul kontaktil projekti meeskonnaga. Projekti eesmärgid ja tulemusi tutvustades tuginen eelkõige MTÜ JCI GO Koja dokumentidele, millele olen püüdnud juurde lisada omapoolsed kommentaarid.

Telelavastus „Prügihunt ja Superjänes“ on MTÜ JCI GO Koja 2011. aasta sügisel algatatud projekt, mille raames 2012. aasta suvel valmis 12-osaline Wimbergi (Jaak Urmet) kirjutatud keskkonnateemaline telelavastus. Lasteaia- ja algklassilastele suunatud multifilm jooksis sama aasta sügisel kord nädalas ETV2-s. Paralleelselt tele- eetriga lisati osad vaatamiseks üles laste keskkonnaportaali www.hoia.ee, mis loodi sama projekti raames. Portaal koondab iga osa juurde täiendavaid lisamaterjale, mis annavad õpetajatele, lastevanematele ja lastele võimaluse teemaga lähemalt tutvuda. Telelavastuse osad salvestati 2013. aastal DVD-le, mis saadeti kõikidesse Eesti koolidesse ning lasteaedadesse õppevahendina kasutamiseks.

Telelavastus on jätkuprojekt 2010. aastal algatatud MTÜ JCI GO Koja projektile „Üks Müts“, mille raames valmis teatrietendus „Prügihunt ja Superjänes“. Keskkonnateemalist lavastust etendati erinevates Eesti haridusasutustes ja sellest valmis DVD, mida jagati samuti õppematerjalina koolidele ning lasteaedadele. Projekt pälvis keskkonnaministeeriumilt

auhinna Aasta Keskkonnateoke 2011. Teatri- ja telelavastuse vahepeal valmis samade tegelastega „Superjänese prügimäng“, mis keskendub prügisorteerimisele. 2011. aastal esitati Keskkonnainvesteeringute Keskusele taotlus „Üks Müts 2“ jätkamiseks, millest sündis „Prügihundi ja Superjänese“ telelavastus ja laste keskkonnaportaali www.hoia.ee.

„Prügihundi ja Superjänese“ sihtrühm on 5–10-aastased lapsed. Projekti meeskond on projekti finantseerimise taotluses (Projekti... 2011: 2) sihtrühma valimist kirjeldanud järgmiselt:

Sihtrühma määramisel peeti oluliseks jõuda lasteni võimalikult varases eas, nimelt siis, kui neil hakkab välja arenema arusaamine ümbritsevast elust ning oskus ise uurida ja mõista, kuidas kõik omavahelises seoses on. 5–10-aastaste puhul on arenenud piisavalt keelelised oskused – sõnavara, kõnest arusaamine – mis võimaldavad vastu võtta olulist informatsiooni. Samas on see hea aeg õigete põhimõtete, hoiakute ning väärtuste omandamiseks.

Kahjuks jääb taotluses lähemalt lahti kirjutamata see, millele projekti koostajad oma väiteid tehes tuginevad. Siinkohal oleksid võinud ära märkimist leida näiteks laste arengule ja õppimisele ning õpetamisele viitavad käsitlused.

Kuna valminud telelavastust sooviti hiljem saata haridusasutustele õppematerjaliks, siis on „Prügihundi ja Superjänese“ eesmärgid ja teemad seotud kahe riikliku õppekavaga. Esimene neist on Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008), mille § 17. Valdkond *Mina ja keskkond* keskendub lapse sidemele loodusega. Teine on Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava (2002), mille lisa 10 Loodusõpetus esimene ja teine peatükk keskenduvad loodushoiu teemadele 1.–3. klassis (Projekti... 2011).

1.1.1 Projekti eesmärgid

Telelavastuse „Prügihundi ja Superjänese“ peamine eesmärk oli laste teadlikkuse tõstmine keskkonna teemadel ja seeläbi nende hoiakute muutmine. Projekti finantseerimise taotluses on eesmärk sõnastatud järgnevalt (Projekti... 2011: 1):

Jätkuprojekti eesmärgiks on tõsta laste teadlikkust tuttavate maskottide ja tegelaste abil telelavastuse kaudu, käsitledes 12 olulisimat keskkonnanahoiu teemat. Oluline on juba varakult õpetada ning edasi anda keskkonda säästvaid hoiakuid ning väärtushinnanguid. Põhirõhk on lapse vahetul elukeskkonnal. Projekti tulemusel

mõistavad lapsed paremini inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtuvad vastutustundlikumalt elukeskkonda ning elavad ja tegutsevad loodust ja keskkonda säästes, omades paremat ettekujutust enda ja teiste rollidest elukeskkonnas ning väärtustades rohkem keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi.

Samas dokumendis on ka konkreetsemalt sõnastatud, et lisaks õpetamisele ning hoiakute edasiandmisele on projekti eesmärk „innustada lapsi uusi teadmisi rakendama, et omandatud teave kinnistuks hoiakuks, ning jagama uusi kogemusi, mida nemad nüüdsest kodus/koolis/lasteaias teistmoodi teevad“ (Projekti... 2011: 3).

Seega võib öelda, et „Prügihundi ja Superjänese“ tegijad soovisid telelavastusega saavutada muutust laste teadmistes, hoiakutes, väärtushinnangutes ja käitumises. Peamine eesmärk oli lapsi keskkonnateemadel harida ja kanda edasi loodust säästvaid mõtteviise. Lisaks teadmiste ja väärtuste kujundamisele sooviti kutsuda esile muutused käitumises, et lapsed rakendaksid omandatud teavet. Tuleb tõdeda, et ühe telelavastuse seisukohalt on need väga ambitsioonikad eesmärgid.

Rahastuse saamiseks kirjeldadati taotluses, kuidas telelavastus aitab kaasa riikliku jäätmekäitlusprogrammi edendamisele. Projekti dokumentatsioonis on seetõttu välja toodud terve loetelu sellest, kuidas projekt aitab saavutada Riigi jäätmekava 2008–2013 (2008) eesmäärke. Näiteks tõuseb projekti tulemusel jäätmesorteerimine, väheneb autotranspordi kasutamine, sihtgrupp mõistab kliimamuutuste olemust, sihtgrupi seas aeglustub energia tarbimise kasv ja kohati väheneb isegi tarbimine jne (Projekti... 2011). Needki näited ei viita projekti tagasihoidlikkusele, otse vastupidi, ka neist eesmärkidest saab välja lugeda suurt ambitsioonikust. Samas on projektis jäetud kirjeldamata see, kuidas „Prühiunt ja Superjänese“ aitab neid eesmäärke saavutada ning kuidas on plaanis eesmärkide saavutamist hinnata.

„Prügihundi ja Superjänese“ lõpparuandest („Prügihunt ja Superjänese“... 2013) selgub vaid see, et projekti meeskonna hinnangul oli parim vahend eesmärgi saavutamiseks luua varasemalt laste seas teada tegelastega telelavastuste sari, kus tegelased hakkavad erinevatel keskkonnahoiuteemadel näpunäiteid jagama. Samas jäetakse selgitamata, millele tuginedes arvatakse, et telelavastuse tegemine on parim võimalik viis eesmärkideni jõudmiseks.

Projekti elluviijad rõhutasid, et laste suurem keskkonnateadlikkus mõjutab otseselt nende vanemate otsuseid ja valikuid positiivses suunas ning loob tugeva vundamendi ühiskonnas

säästvate eluviiside, keskkonnasõbralike valikute ja tarbimisharjumuste kujunemiseks. Kahjuks jäetakse ka selle väite puhul selgitamata see, millistele varasematele kogemustele, uuringutele või teoreetilisele raamistikule toetudes niimoodi väidetakse.

Seega võib projekti „Prügihunt ja Superjanes“ eesmärke vaadeldes öelda, et tegemist on igati üllaste eesmärkidega ning on väga oluline, et laste keskkonnahoiualastes teadmistes, hoiakutes, väärtushinnangutes ja käitumises toimuks muutused paremuse poole. Samas olen seisukohal, et igas projektis võiks eesmärgi püstituse ja sihtrühma määratlemise puhul leida viiteid teoreetilisele raamistikule, varasematele empiirilistele uuringutele või sarnastele projektidele. Kõik see aitaks paremini selgitada, miks on püstitatud just sellised eesmärgid või miks eeldatakse, et sihtrühm valitud lähenemise puhul soovitud tulemusteni jõuab.

1.1.2 Projekti tulemused

Tulemuste väljatoomine ja neile hinnangu andmine on samuti oluline projekti osa ja seetõttu vaataksingi „Prügihundi ja Superjanes“ peatüki lõpetuseks, millised on projekti tegijate hinnangud tulemustele. Ühtlasi toon põgusalt välja mõned märkused selle kohta, mida oleks võinud minu arvates tulemusi välja tuues ja analüüsides teisiti teha.

Vaatajanumbrite poolest jäid projekti tegijad tulemusega rahule. Projekti lõpparuandes seisab, et telemonitooringu andmetel vaadati „Prügihundi ja Superjanes“ kolme kuu jooksul 370 000 korral, mis teeb umbes 30 000 vaatajat saate kohta. Lisaks vaadati lavastuse osasid keskkonnaportaalis www.hoia.ee rohkem kui 15 000 korral. Algselt seati eesmärgiks näidata multifilmi 60 000 lapsele („Prügihunt ja Superjanes“... 2013).

Samuti on „Prügihundi ja Superjanes“ lõpparuandes („Prügihunt ja Superjanes“... 2013) kirjas, et projekti tulemusel mitmekesisustid laste keskkonnahariduse ja õppemeetodite võimalused nii tänu telelavastusele kui keskkonnaportaalile. Tegijad ise nimetavad portaali ka „õpikeskkonnaks“, mida kasutades ei ole enam vaja erinevaid keskkonnahoiuteemalisi materjale internetist otsida.

Nii telelavastuste kui portaali puhul nähakse ette nende pikemaajalist kasutamist, kuid kusagil ei ole täpsemalt kirjeldatud, kuidas see välja näeb. Seetõttu puudub hetkel kindel info, kui

tihti hakatakse www.hoia.ee aadressil lisamaterjalide nimekirja uuendama ja üle vaatama ning kas tulevikus on plaanis uusi lavastuse osi juurde toota. Minule teadaoleva info põhjal ei ole välja töötatud plaani, kuidas tagada laste keskkonnaportaali külastatavus. Esialgse ideena käis läbi mõte dubleerida „Prügihunti ja Superjänest“ teistesse keeltesse ja näidata seda eri riikide telekanalites.

Projekti lõpparuande koostajad suhtuvad enesekindlalt nii telelavastuse kui varasemate projektide efektiivsusesse. Samuti on nad veendunud, et tõstes laste teadlikkust keskkonnateemadel, on võimalik muuta nii nende kui ka vanemate harjumusi („Prügihunt ja Superjänest“... 2013: 2):

JCI GO Koja poolt lastele suunatud keskkonnateadlikkuse projektid on tõestanud, et meie õppemeetodit kasutades jõutakse parimate tulemusteni. Lapsed mõjutavad oluliselt oma vanemate harjumusi ning otsuseid. Seega on laste keskkonnateadlikkuse tõstmine efektiivseim meetod ühiskonnas nimetatud valdkonnas positiivsete muutuste elluviimiseks. Mängulisus ja lavastuste kõrge kunstiline tase on esialgu igavatena tunduvate teadmiste omandamise teinud lastele oluliselt huvitavamaks.

Aruandes toodud tulemusi kirjeldades ei ole aga kuidagi selgitatud või põhjendatud, kuidas nendeni jõutud on. Seetõttu puudub projekti aruandes viide sellele, mille põhjal väidetakse, et tänu „Prügihundi ja Superjänese“ lavastustele jõutakse parimate tulemusteni ja et laste teadlikkuse tõstmine on efektiivseim viis „positiivsete muutuste elluviimiseks“. Muuhulgas jäetakse selgitamata, mida positiivsete muutuste all mõeldakse.

Minu arvates ei ole põhjust lugeda projekti ebaõnnestunuks ja igal juhul on tegemist keskkonnahoidu propageeriva kiiduväärt algatusega ning hariduslik-meelelahutusliku õppevahendina on telelavastusel samuti potentsiaal olemas. Samas peaks iga sellise projekti juurde kuuluma sisulisem eesmärkide püstitus, tulemuste analüüs ja teatav refleksioon, kus antakse edasi näiteks õppetunnid, kogemused ja soovitusel. Nii tulemuste analüüs kui refleksioon on väga oluline projekti osa, mis pakub lisaks projekti kokkuvõtmisele olulised pidepunktid selleks, kuidas tulevikus võiks sarnaseid projekte paremini teha. Praegusel kujul on see osa projektis kahjuks esitatud väga pinnapealselt ning suurt lisaväärtust see järgmiste sarnaste projektide korraldamise seisukohalt pakkuda ei suuda.

1.2 Tarbijaharidus ja keskkonnaharidus

„Prüghunt ja Superjanes“ on loodud tarbijate, praegusel juhul eel- ja alkooliealiste harimiseks. Selleks, et paremini mõista, mida tarbijaharidus endast kujutab, tuleks lähemalt kirjeldada, milles see seisneb ja millised on tarbijahariduse eesmärgid. Käesolev peatükk üritabki nendele küsimustele vastust leida. Tarbijahariduse kõrvalt vaatleb peatükk lähemalt ka keskkonnaharidust, mis on tihedamalt seotud „Prüghundi ja Superjanes“ kui loodushoiuteemasid käsitleva projektiga. Samuti uurin peatükis lähemalt lastele tarbija- ja keskkonnahariduse andmisega seonduvat, tuginedes nii üldisemale teoreetilisele raamistikule kui ka konkreetsemalt Eesti kontekstile.

Tarbijaharidus on osa üldisest haridusest, mis aitab tarbijatel teadlikke valikuid teha. See ei suuna ega juhi valima teatud kaupu ning ei kutsu üles tarbimisest üldse loobuma. Tarbijaharidus aitab kujundada igapäevaelu säästlikul viisil nii, et olemasolevad ressursid oleksid kasutatud optimaalselt. Tegemist on õppemeetodiga, mille puhul edastatakse tarbimist puudutavat infot tegevusele suunatud viisil. Tarbija omandab põhiteadmised ja oskused ning kui vaja, siis kutsutakse tarbijat üles jälgima säästlikumat ja läbimõeldud elustiili (Mackert *et al.* 2003: 20).

Tarbijahariduse peamisi eesmärgi on harida ja informeerida selleks, et tarbija oleks suuteline tegema teadlikke otsuseid ja teadvustaks endale, mida üks või teine tarbimisotsus endaga kaasa toob. Rääkides Eesti kontekstist, siis Dolceta tarbijaharidusportaali (Tarbijahariduspoliitika... 2013) põhjal on tarbijahariduse eesmärk „koolitada iseseisvaid, kriitilisi, teadlikke ja vastutustundlikke tarbijaid, kes oskaksid teha valikuid. See tähendab vahendada neile teadmisi ja kujundada arusaama tingimustest, kuidas olla tarbija keerulises ja mitmetahulises, pidevalt muutuv ühiskonnas“. Kokkuvõtlikult on see eesmärk sõnastatud ka Tarbijakaitseameti koduleheküljel (Õpetajale 2014), kus on märgitud: „Tarbijahariduse ülim eesmärk on tarbija enesekindluse ja iseseisvuse suurendamine.“ Selle saavutamiseks ongi vaja anda tarbijale teadmised tarbimisega seotud ohtudest ja riskidest ning õpetada teda riske ja ohte ära tundma, neid vältima või vajadusel neile kõige paremini reageerima.

Jätkates Mackerti *et al.* (2003: 21) käsitleusega, saavutatakse tarbijahariduse eesmärgid kolme tegevuse kaudu. Esimene tegevus on tarbija informeerimine. Teisena tuleb tarbijat julgustada

aktiivselt osalema turu tegemistes. Kolmandaks on oluline edendada kohusetundlikele ostuotsuseid. Tabel 1 kirjeldab lähemalt, millele tuleb nende kolme teema puhul keskenduda.

Informatsiooni edastamine teemadel nagu:	Julgustada aktiivset osalemist turul	Kohusetundlikele ostuotsuste edendamine
<ul style="list-style-type: none"> ▪ tarbijaõigused ▪ tarbijateavitus ja tarbijaalane nõustamine ▪ kuidas eristada reklaam- ja turundusteksti informatsioonist 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ suurendada teadlikkust tarbijakäitumise tagajärgedest ▪ väljendada kliendi rahulolu või rahulolematust ▪ suurendada indiviidi teadlikkust tema isiklike tarbijahoiakute mõjudest ▪ näidata tarbija vastutust ressursside kasutamisel ▪ tõsta teadlikkust tarbija rollist ühiskonnas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ suurendada teadlikkust tarbija isiklikest hoiakutest ▪ õppida tundma isiklike vajaduste struktuure ▪ suurendada teadlikkust struktuuride mõjust isiklikele vajadustele ▪ oskus kasutada olemasolevaid ressursse ökonoomsel ja ökoloogilisel viisil ▪ suurendada teadlikkust erinevatest meetoditest, kuidas tulla toime informatsiooni ja tarbimisega ▪ hinnata ümber isiklikud tarbijahoiakud

Tabel 1: Tarbijahariduse elemendid (Mackert *et al.* 2003: 21–22)

Eestis on tarbijaprobleemidest teavitamine siiani olnud paljuski projekti- ja programmipõhine. Tarbijakaitseameti peadirektor Andres Sooniste on märkinud, et Eestis tegeletakse probleemidega alles siis, kui need tekivad, riiklik terviklähenedamine tarbijaharidusele, mis keskenduks eelkõige ennetusele, on alles väljakujunemisel. Sooniste viitab samuti Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) soovitudele, mille kohaselt võiks tarbijaharidus Eestis alata juba lasteaiast ning kooliprogrammi võiks lülitada aine „tarbijaharidus“ ja integreerida tarbijahariduse teemad sujuvalt üldisesse haridussüsteemi (Sooniste:... 2011). Ka Vihalemm *et al.* (2013: 267–268) ütlevad Eesti praegust olukorda

kirjeldades, „et tarbijahariduse temaatika on Eesti riiklikesse õppekavadesse ehk siis formaalharidusse alles oma teed leidmas ning väljendatud seal pigem kaudselt kui otse“. Samas areneb tarbijahariduse valdkond Eestis hetkel siiski jõudsalt ja sinna annavad oma olulise panuse sellised organisatsioonid nagu Tarbijakaitseamet ja Finantsinspeksioon.

Tarbijahariduse üks osadest on keskkonnaharidus, millel defineerivad Vaughan *et al.* (2003: 12) järgmiselt: „Keskkonnaharidus on pidev õppeprotsess, mille abil õpib inimene tundma ümbritsevat keskkonda ning omandab teadmisi, väärtusi, oskusi ja kogemusi keskkonnaprobleemide lahendamiseks praeguste ja tulevaste põlvkondade hüvanguks.“

Selguse huvides tasuks ära märkida ka see, et tänapäeval räägitakse maailmas ja ka Eestis keskkonnahariduse puhul üha enam säästvat arengut toetavast haridusest. Nimelt on 2005. aastal Vilniuses allkirjastatud ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni liikmesriikide keskkonnaministrite ja haridusministrite deklaratsiooni kohaselt täiendatud keskkonnahariduse sisu säästva arengu põhimõtetega, kus keskkonnaaspektile lisati sotsiaalmajanduslik ja kultuuriaspekt (Programm... 2011: 3).

Seega sobib säästvat arengut toetava hariduse kontseptsiooni iseloomustamiseks keskkonnaministeeriumi lehel (UNECE... 2014a) olev sõnastus:

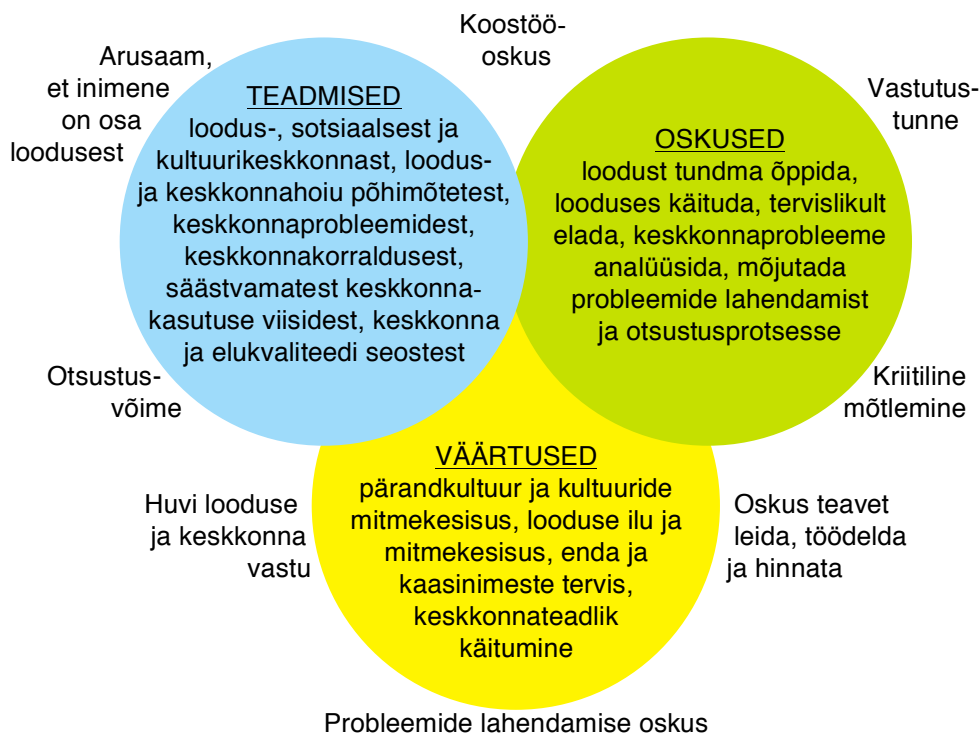
Säästvat arengut toetav haridus kujundab inimeste teadmisi ja oskusi, muutes neid pädevamaks ning enesekindlamaks ja võimaldades neil kooskõlas loodusega tegutseda edukama ja tulemuslikuma tuleviku nimel. Säästvat arengut toetav haridus kannab samu põhimõtteid ja eesmärke nagu meie riiklik õppekavagi. Oluline on kujundada kriitiliselt mõtlemaid ja sotsiaalselt aktiivseid inimesi, kes tahavad ja on võimelised võtma endale vastutust tulevikuühiskonna kujundamise eest.

ÜRO Euroopa Majanduskomisjon on vastu võtnud säästvat arengut toetava strateegia (UNECE... 2014b: 4), mille kohaselt on „säästvat arengut toetav haridus elukestev protsess, mis saab alguse varajasest lapsepõlvest, jätkub kõrg- ja täiskasvanuhariduse omandamiseni ning avardub formaalharidusest kaugemale“. Seega on strateegias eraldi välja toodud laste keskkonnaalase harimise olulisus, sest alates lapsepõlvest algab eluviiside, hoiakute ja väärtushinnangute kujundamine. Samas, kuna õppimist nähakse kui elukestvat protsessi, peaks keskkonnaharidus olema siiski osa kõigist eluetappidest.

Käesolevas töös olen lihtsuse ja selguse mõttes otsustanud säästvat arengut toetava hariduse asemel lähtuda mõistest keskkonnaharidus. Tuginen selles osas eelkõige haridus- ja teadusministeeriumi veebilehele lisatud keskkonnahariduse riikliku arengukava 2008–2013 projektis (Keskkonnahariduse... 2008) sõnastatud keskkonnahariduse mõistele. Arengukavas käsitletakse keskkonnaharidusena kompleksset mõistet, mis ühendab ühtseks tervikuks nii loodushariduse, keskkonnahariduse kui ka säästvat arengut toetava hariduse. Võttes arvesse kõiki kolme komponenti, on keskkonnahariduse eesmärk sõnastatud arengukavas järgmiselt (Keskkonnahariduse... 2008: 15):

Keskkonnahariduse eesmärgiks on kujundada inimestes maailmapilt, mis võimaldab neil ühiskonna liikmetena käituda loodust säästvalt ja jätkusuutlikult. /.../ Keskkonnahariduse omandamise käigus tõuseb inimeste keskkonnateadlikkus, seda mitte ainult loodushariduse valdkonnas, vaid kasvavad ka sotsiaalsed ja kodanikuoskused ning teadlikkus ühiskonnas valitsevatest suhetest ja mõjutusviisidest.

Selleks, et keskkonnaalaseid teadmisi ja oskusi õpetada ning väärtusi kujundada, peavad olema täidetud mitmeid üldhariduslikud eeldused nagu koostööoskus, probleemide lahendamise oskus, kriitiline mõtlemine jne.

Joonis 1: Keskkonnahariduse eeldused ja komponendid (Keskkonnahariduse... 2008: 15 põhjal)

Kuna käesolevas magistritöös vaatluse alla võetud projekt „Prügihunt ja Superjanes“ kuulub just keskkonnahariduse valdkonda, kirjeldan natuke lähemalt ka seda, kuidas on Eestis keskkonnahariduse valdkond reguleeritud. Eestis on keskkonnaharidus seotud riigisektori, kohaliku omavalitsuse tasandi ja kolmanda sektori tegevusvaldkondadega. Kõige olulisemad riigisisese tegevused keskkonnahariduse ja säästvat arengut toetava hariduse edendamisel on kirja pandud peamiselt Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) ja Gümnaasiumi riiklikus õppekavas (2011), mis mõlemad väärtustavad keskkonna ja säästva arengu põhimõtteid, ning Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008), mis sisaldab valdkonda „Mina ja keskkond“. Keskkonnahariduse peamised koordinaatorid riigi tasandil on haridus- ja teadusministeerium ning keskkonnaministeerium ja mõlema ministeeriumi erinevad allasutused. Näiteks Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) finantseerib projektipõhiseid keskkonnahariduslikke tegevusi ja ka käesolevas töös vaatluse all olevat projekti „Prügihunt ja Superjanes“ on toetanud KIK.

1.2.1 Lastele suunatud tarbijaharidus

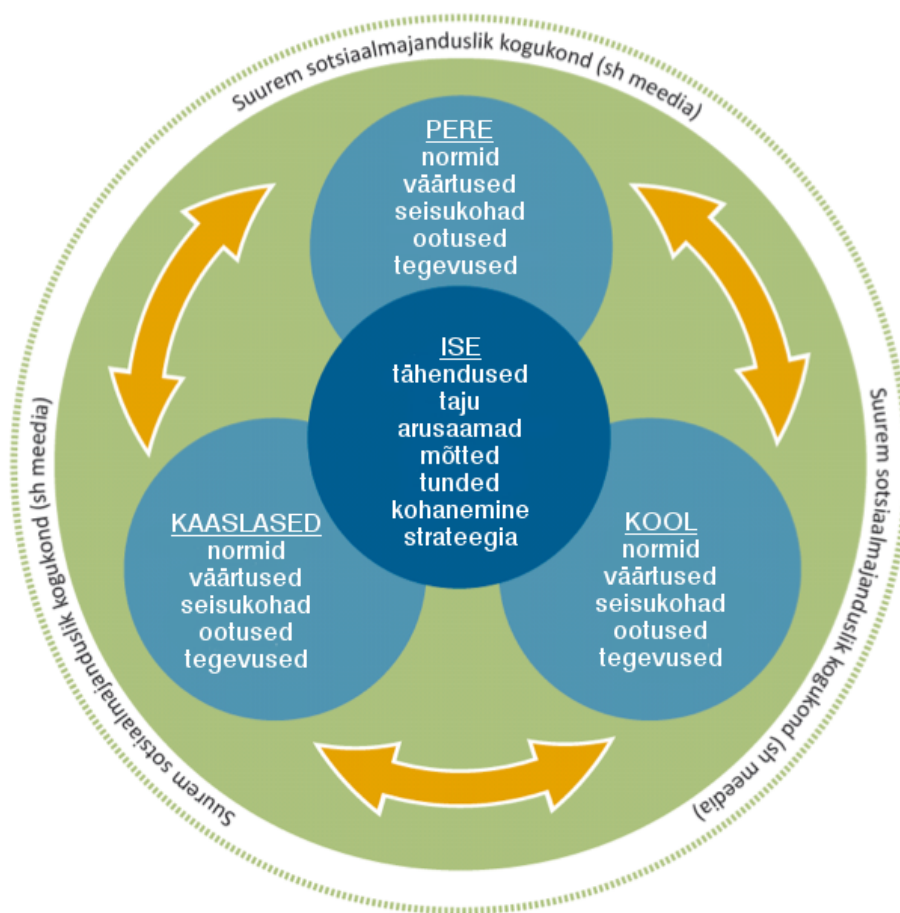
Kui vaadelda tänapäeva maailmale iseloomulikke tarbimisharjumusi, ilmneb, et lapsed hakkavad tarbima ja raha kasutama üha nooremas eas. Lastele suunatakse aina rohkem tooteid ja teenuseid ning seetõttu viibivad lapsed üha enam tarbimiskeskkonnas. Samuti mõjutavad lapsed perede tarbimisalaseid harjumusi ja otsuseid. Kiired muutused ühiskonnas on toonud kaasa selle, et tarbijahariduse järele on vajadus kasvanud ning on mõistetud, et tarbijaid on vaja hakata teadlikult harima juba varases nooruses (Tarbija käitumise... 2014: 14).

Samas märgib Jette Benn (2005: 93), et koolis õpitud teadmised on tihti kunstlikud ja reaalse elu on midagi muud, mistõttu kool võib harida lapsi, kuid sellest ei tõuse mingit kasu, kui omandatud teadmisi väljaspool kooli ei rakendata. Seetõttu on oluline, et tarbijaharidus oleks ühendatud praktikaga ja omandatud teadmisi oleks võimalik väljaspool kooli rakendada. Ka tarbijakaitseameti veebilehel (Tarbijaharidusteemade käsitlemine... 2014) on selgelt märgitud, et „tarbijaharidus on õppevaldkond, mis toimib kõige paremini, kui kasutada interaktiivseid praktilisi õppemeetodeid, mis põhinevad konkreetsetel näidetel ja õpilaste huvidel“.

Kuigi tarbijaharidust on osa üldisest haridusest, ei ole seda siiski võimalik õpetada sarnaselt teistele ainetele. Viidates taas Bennile (2005), siis on tarbijahariduse edendamine palju keerukam, kuna seda mõjutab oluliselt kooliväline keskkond ja suhted. Põhjamaade ja Eesti tarbijahariduse töörühm mainib samuti (Tarbija käitumise... 2014: 18), et traditsioonilisi vahendeid kasutades ei ole võimalik tarbijaid harida.

On väidetud, et tarbijaoskuste õpetamisel tavapärasel meetoditel on tarbijaharjumustele vaevumärgatav mõju. Noorte inimeste tarbimismudeleid mõjutavad rohkem nende kaaslased kui koolis omandatud teadmised. Nende [laste] meelest saadakse tarbijaks alles täiskasvanuna.

See omakorda viitab aga sellele, et tarbijahariduse andmise lähetekohad tuleb üle vaadata ja tarbijahariduse mudel ümber kujundada.

Joonis 2: Phelani, Davidsoni ja Yu (1993: 56) mitmekordse maailma mudel, mida on muutnud Põhjamaade ja Eesti tarbijahariduse töörühm (Tarbija käitumise... 2014: 18)

Joonis 2 püüab kirjeldada seda, mida on tarbijahariduse ümberkujundamise all mõeldud. Tarbijahariduse edendamist ei saa jätta üksnes kooli ülesandeks, kuna tarbijaks kujunemisel mängivad olulist rolli ka pere, kaaslased ja laiem sotsiaalmajanduslik kogukond.

Keskendudes siinkohal sellele, kuidas kool saab edendada tarbijaharidust, siis Mackerti *et al.* (2003: 23) põhjal on koolis tarbijaharidust võimalik ellu viia kahel moel:

- **otsestelt:** see tähendab, et tarbimise temaatikat õpetatakse didaktiliselt. Näiteks õpitakse tundma, milliseid silte toodetel kasutatakse;
- **kaudselt:** see tähendab, et teemale lähenetakse teise nurga alt. Näiteks inglise keele tunnis õpetatakse, kuidas kirjutada ingliskeelset kaebust.

Nii otse kui ka kaudse õpetamise puhul saab kasutada teadmiste edastamiseks eri vahendeid ja meetodeid. Millised õppemeetodid ja -vahendid on aga laste seisukohalt kõige tulemuslikud? Näiteks Dolceta tarbijaharidusportaal kirjeldab, et algklassilaste õpetamiseks tuleb kasutada kõiki meeli ja erinevaid õpistiile. Näitlikustamiseks on kasulik igasugune visuaalne materjal (pildid, värvilised slaidid vms). Lastele meeldivad mängud, võistlused ja dramatiseeringud. Sellised võtted aitavad paremini tagada laste huvi tunnis (Earühma... 2013).

Tabelis 2 on ära toodud mõned efektiivsemad õppemeetodid ja -vahendid, millest tarbija käitumise ning oskuste õpetamisel lähtuda. Tarbijahariduse õppeprotsessi käigus tuleks asetada probleemid igapäevaelu konteksti, seeläbi antakse abstraktsele informatsioonile konkreetsem raamistik, tänu millele on protsesse lihtsam mõista (Tarbija käitumise... 2014: 20).

Vestlused, lavastused, rollimängud, kunstiõpetus, meediaõpetus, matkimine.	Praktilised ja konkreetsed ülesanded – aitavad õppijal mõista tarbijahariduse tähendust.	Uuenduslikumad õppekeskkonnad, integreeritud projektid, õppeainete lõimimine – võib õppijal aidata ühendada teoreetilisi teadmisi tegelike elukogemustega.
Projektitöö – võimaldab lahendada õppija tõstatatud küsimusi.	Kaasamine – tegevuste kavandamise ja hindamise.	Edasiõppimise võimalus – asjakohastatud info omandamiseks.

Tabel 2: Õppemeetodid ja -vahendid tarbija käitumise ja oskuste õpetamiseks (Tarbija käitumise... 2014: 20 põhjal)

Ka Eestis leitakse, et üha enam tuleks tähelepanu pöörata säästvate eluviiside ja jätkusuutliku ühiskonna arendamisele ja seega muutub tarbijaharidus üha aktuaalsemaks. Tarbijakaitseameti lehel (Tarbijaharidusteemade lõimimine... 2014) märgitakse, et õpetaja, kellel on huvi käsitleda tarbimisteemasid, leiab selleks võimalusi enamiku uues riiklikus õppekavas esitatud õppeainete puhul. Samas nagu eelnevalt märgitud, on Eestis veel palju teha tarbijahariduse edendamiseks. Tarbijahariduse valdkond ja laste õpetamise osa selles on hetkel alles väljakujunemisel.

1.2.2 Lastele suunatud keskkonnaharidus

Keskkonnaameti kodulehel (Keskkonnaharidus 2014) seisab, et põhiline osa keskkonnahariduslikust tegevusest Eestis on suunatud lastele. Lastele suunatud keskkonnaharidusse suhtuvad erinevad teoreetikud aga küllaltki vastandlikult. On neid, kes peavad keskkonnaalaste teadmiste õpetamist lastele oluliseks, kuna sellisel juhul on lootust, et lastele edastatavad teadmised kanduvad edasi ka vanematele. Samas on jällegi neid, kes kahtlevad, kuivõrd selline ülekandmine reaalselt toimub. Keskkonnahariduse teemade integreerimine kooli õppekavadesse on poolehoidu saanud sellepärast, et koolitunnis on võimalik keskkonnahariduse alaseid teadmisi ja oskusi õpetada ning väärtusi kujundada suhteliselt väikeste ressurssidega. Vanemate inimeste puhul tuleks teavitamisse rohkem vahendeid investeerida, kui on soov laiema auditooriumini jõuda.

Ballantyne *et al.* (1998: 285–286) pooldavad lastele keskkonnahariduse õpetamist. Ühest küljest nad nõustuvad, et täiskasvanud on oluline sihtrühm, keda tuleks ka keskkonnateemadel harida, kuid probleem seisneb selles, et nendeni on keskkonnahariduse teemasid raskem viia. Siin on põhjusteks hajutatud ressursside vähesus, aja nappus teemaga tegeleda jne. Seetõttu saavad täiskasvanud enamuse infost meedia vahendusel, mis võib avaldada mõju teadmistele, kuid meedia ei ole osutunud efektiivseks kanaliks keskkonnateadlikuma käitumise kujundamisel. Seetõttu tuleb just koolides keskkonnateemadel rääkida, et lapsed omandaksid piisavad teadmised, ning neid tuleb julgustada, et nad oma teadmisi ja oskusi vanematega jagaksid.

Seevastu Vaughan *et al.* (2003: 19) tõstatavad küsimuse, kas on mõtet kulutada aega laste harimisele. Lootus, et lapsed kannavad oma teadmised ja oskused üle vanematele, on

aeganõudev protsess, kuid keskkonnateemad vajavad lahendamist palju kiiremini. Samal põhjusel ei saa oodata seda, et keskkonnaharitud noored ükskord suureks kasvavad ja hakkavad teistmoodi käituma, kuna siis võib olla juba hilja. Veel kriitilisemalt suhtuvad teemasse Goodwin *et al.* (2010: 393), kes analüüsivad, kuivõrd keskkonnaharidus mõjutab ikkagi noorte teadmisi või oskusi.

Vastakaid arvamusi tekitab ka teema, mis puudutab teadmiste ja oskuste ülekannet lastelt vanematele. Kui 1990ndatel väitsid Ballantyne *et al.* (1998: 289), et kuivõrd seni on peamiselt eeldatud teadmiste ja oskuste kandumist just vanematelt lastele, on uuringuid, mis näitavad, et asi toimib ka vastupidi. Lapsed on võimelised kandma üle infot ja oskusi, mis omandatakse klassiruumis, kodusse keskkonda. Evansi *et al.* uuring (Goodwin *et al.* 2010: 396 kaudu) ütleb jällegi, et laste hoiakud ei ole seotud vanemate hoiakutega.

Ballantyne *et al.* (1998: 286) jõuavad järeldusele, et koolide keskkonnahariduse programmid on aidanud kaasa küll teadlikkuse tõstmisele, kuid probleem on endiselt selles, et need teadmised ei ole kaasa toonud säästlike praktikate kasutuselevõttu. Samal seisukohal on ka Goodwin *et al.* (2010: 408), kes leiavad, et kooli keskkonnahariduse programmid siiski ei muuda hoiakuid. Kuigi nad tunnistavad, et võib-olla pikema tegevuse tulemusel ehk midagi muutub ning tulemused võivad ilmnedas alles mõne aja pärast.

Käesolevas töös vaatluse alla võetud projekt „Prügihunt ja Superjānes“ on võtnud eelduseks selle, et laste kaudu on võimalik vanemaid harida („Prügihunt ja Superjānes“... 2013). Samas puuduvad projektis viited sellele, miks projekti tegijad just niimoodi arvavad. Töö empiirilist materjali analüüsid püüan hiljem siiski vaadata, kas seda eeldust on võimalik kuidagi kinnitada või hoopis annab materjal aluse selle ümberlukkamiseks.

Selleks, et keskkonnaharidus laste puhul efektiivne oleks, tuleb lastele teadmisi edastada pika perioodi vältel. Ei ole võimalik ühe projekti või programmiga saavutada kiireid tulemusi, leiavad Vaughan *et al.* (2003: 19). Last mõjutavad rohkem perekond, eakaaslased ja meedia, mistõttu peaksid poliitikakujundajad täpselt läbi mõtlema, enne kui panustavad palju ressursse lühiajalisse tegevusse koolis, lisavad Goodwin *et al.* (2010: 408).

Bonnett ja Williams (1998) korraldasid 1997. aastal Suurbritannia algklassilaste seas pilootuuringu, mis jälgis laste arusaama loodusest ja nende hinnanguid sellele, miks on loodus

oluline ning kui teadlikud on lapsed erinevatest loodusega seotud probleemidest. Tegemata kaugemale ulatuvaid järeldusi, olid nad siiski seisukohal, et laste keskkonnaharidusel on suur potentsiaal. Lisaks lihtsalt harimisele pakub see lastele võimaluse oma varasemaid teadmisi ja vaateid rakendada ning jõuda paremale arusaamale iseendast ja sellest, mida nad õppisid.

Kui vaadelda seda, milline on olukord keskkonnahariduse õpetamisega Eestis, siis nagu juba eelnevalt mainitud, on peamised põhimõtted kirjas riiklikes õppekavades. Sellest, kuidas ja milliste meetodite ja vahenditega Eestis keskkonna- ja säästva arengu temaatikat õpetatakse, aitab teatava pildi luua Keskkonnaameti tellitud uuring „Keskkonna- ja säästva arengu temaatika õppeprotsessi lõimimist toetavad õppemetoodilised materjalid ja näitlikud õppevahendid ning nende kasutamine“ (2012).

Uuringu tulemustes tõdetakse, et keskkonnahariduslike metoodiliste õppematerjalide hulk on suur, sest neid on koostatud nii eri projektide raames kui eraldiseisvalt. Sellegi poolest ei ole õpetajatel olemasolevatest materjalidest täielikku ülevaadet ja nad märgivad, et info on killustunud. Samuti ilmneb, et hoolimata materjalide suurest hulgast ei olda rahul nende sisu ja kvaliteediga. „Üle poole ankeetküsimustikule vastanuteist (60,1%) leiab, et piisavalt häid materjale, mis toetavad keskkonnateadlikkust ning säästva arengu temaatikat, napib“ (Keskkonna-... 2012: 38).

Kui õpetajatel paluti anda hinnang õppematerjalidele, mida nad kasutavad alushariduse valdkonnas (1.–4. klass), siis selgus, et kõige rohkem (67% juhtudel) kasutavad nad M.-E. Tähe raamatuid („Maaraamat“, „Prügiraamat“, „Õhuraamat“, „Veeraamat“, „Tuleraamat“). Tihedamini kasutatakse ka „Aiatuuliku“-sarja raamatuid (61% respondentidest) ning „Loodussõbra töövihikut“ (43% respondentidest) (Keskkonna-... 2012: 14).

Siit ilmneb, et õpetajad kasutavad keskkonnahariduse valdkonna teemade käsitlemisel raamatuid ja kirjalikke materjale, mis ei lähe aga kokku soovitustega selle kohta, milline võiks olla nende teemade õpetamine. Raamatud ja tekstid ei võimalda õpetatavale materjalile läheneda väga uudselt ja põnevalt. Lisaks ei paku nad võimalusi muuta õppeprotsessi interaktiivseks ja audiovisuaalseks ega ka praktiliseks.

Õpetajad saavad ka ise aru materjalide piiratusest, sest hinnates, millistest õppemetoodilistest materjalidest on vajaka, toovad nad muuhulgas välja näiteks järgmised: lühikesed juhistega

õppefilmid; praktilised töölehed; loodushäälte materjalid; suureformaadiline fotomaterjal; õppematerjal doomino, pusle, mängukaartide vormis (Keskkonna-... 2012: 27).

Kui heita pilk näiteks keskkonnaameti kodulehel (Õppematerjalid 2014) välja toodud keskkonnahariduse õppematerjalidele, siis nendegi hulgas domineerivad erinevad trükised ja kirjalikud materjalid. Siiski leiab sealt viiteid ka PowerPoint esitlustele, rändnäitustele, õppefilmidele ja mängudele (näiteks puubingo, ristsõnad, „Puhta vee ABC“, „Ferda sordib pakendeid“). Äramärgitud filmiklippide seast „Prügihunti ja Superjänest“ leida ei õnnestunud.

Seega kui pidada silmas eeldusi, millised võiksid olla keskkonnahariduslikud õppematerjalid, ja vaadelda, millised materjalid on praegu Eestis kasutusel, sobitub telelavastuse „Prügihunt ja Superjänest“ idee päris hästi nende põhimõtetega, mille järgi peaks keskkonnateemade õpetamisel lastele kasutama visuaalset materjali ja raamatuteksti lugemisest erinevat lähenemist. Seda, mida lapsed „Prügihundi ja Superjänest“ hariduslik-meelelahutusliku õppevahendina arvavad, käsitlen pikemalt juba töö järgmistes peatükkides.

1.3 Lapsed ja telemeedia

Meedia tarbimisel tänapäeva maailmas on äärmiselt oluline roll ning meedia, eelkõige ekraanimeedia tarbimine saab alguse juba väga varajases eas. Televiisori vaatamine on peaaegu kõigi laste jaoks igapäevane tegevus ning on muutunud nende elu loomulikuks osaks. Laste teletarbimist uurinud Kristiina Kruuse (2011: 116) märgib oma magistritöös, et „ka kõige väiksemad, /.../ nelja- kuni seitsmeaastased lapsed, on innukad televiisori vaatajad, jälgides telesaateid nii hommikul enne lasteaeda tulekut kui ka õhtul pärast lasteaiast koju jõudmist, teinekord isegi oma uneaja arvelt. Lapsed, kes ei vaata üldse televiisorit või vaatavad seda väga harva, on erandlikud“. Ka Kristi Vinter (2011: 12) toob meedia rollist kõneledes esile, et lapsed saavad suure osa oma teadmistest tänapäeval meedia vahendusel. Meedia tarbimisel on suur mõju nende maailmapildi ja väärtuste kujunemisele ning silmaringi avardumisele.

Laste seas on jätkuvalt kõige populaarsem meedium telemeedia, sest liikuv pilt ja heli on paeluvad ning saateid teleekraanil on lapse jaoks lihtne jälgida (Vinter 2011). Telemeedia olulist rolli laste hulgas toovad esile ka Comstock ja Scharrer (2006: 855), kes märgivad, et

„hoolimata tehnoloogia arengust võtab traditsiooniline meedia, eriti televisioon, enda alla kõige suurema osa laste meediatarbimisest. Televisioon on jätkuvalt laste jaoks peamine meedium.“ Kogu maailmas veedavad lapsed teleekraanide ees üha rohkem aega. Kui lisada illustratsiooniks konkreetsemaid numbreid, mis laste teletarbimist iseloomustavad, siis näiteks hiljutine Ameerika laste teletarbimist analüüsinud uuring „Zero to Eight: Children’s Media Use in America“ tõi välja selle, et peaaegu kuus kümnest väikelapsest (0–8-aastased) vaatab iga päev televiisorit või DVD-sid ja kulutab selleks keskmiselt kaks tundi. Televisioon on jätkuvalt laste seas kõige populaarsem meedium ja paljude laste jaoks igapäevane kaaslane. Ka 36% Ameerika lastevanematest kinnitas, et nende kodudes mängib teler suurema osa ajast olenemata sellest, kas keegi seda vaatab või mitte (Zero... 2013: 17).

Kaiser Family Foundation tõdeb oma uuringus „Generation M²“, mille raames uuriti 8–18-aastaste meediatarbimist, et noored veedavad telerit vaadates rohkem aega kui ühegi teise meediumi seltsis. Kui vaadata lisaks traditsioonilisele telerile ka erinevaid uusi kommunikatsiooni tehnoloogiaid, on selge, et uued võimalused nagu *online*-TV ja erinevad mobiilsed platvormid, suurendavad veelgi laste veedetavat aega ekraanide taga (Generation... 2010: 19). Teletarbimine ei ole populaarne ainult Ameerika laste hulgas. Suurbritannia Kommunikatsiooniameti (Office of Communications) tehtud uuringud näitavad, et ka briti lapsed vaatavad televiisorit rohkem kui kunagi varem. Näiteks lapsed vanuses 4–15 vaatasid 2011. aastal keskmisel nädalas telerit 17 tundi ja 34 minutit, 2007. aastal oli see näitaja 15 tundi ja 37 minutit (Children... 2011: 4).

Samas iseloomustab tänapäeva laste ekraanimeedia tarbimist erinevate ekraanide rohkus. Telesaateid ei pea alati vaatama reaalajas telerist. Neid saab vaadata hiljem DVD-lt või siis kasutada vaatamiseks (süle)arvuteid ning erinevaid nutiseadmeid nagu mobiiltelefonid ja tahvelarvutid. Sellel aastal Briti TV Licensing Company poolt avaldatud uuring „TeleScope 2014“, mis keskendus eelkõige laste teletarbimisele, kinnitab, et põhimõtteliselt vaatavad kõik (98%) Suurbritannia lapsed vanuses 5–15 telesaateid televiisorist. Traditsiooniline televiisor ja sealt saadete jälgimine on laste seas jätkuvalt kõige populaarsem. Samas toob tehnoloogia areng siiski ka laste vaatamisharjumuste osas kaasa muutusi. Näiteks 2013. aastal vaatasid natuke vähem kui pooled lapsed (45%) TV-saateid ka teistest seadmetest nagu süle- ja tahvelarvutid, võrreldes 2012. aastaga tõusis see näitaja 11%. Saateid vaadatakse reaalajas ja väga populaarsed on lisaks otsevaatamisele ka järelevaatamise võimalusi pakkuvad lahendused nagu BBC iPlayer ja ITV Player (TeleScope... 2014: 5).

Aga mida lapsed telerist vaadata eelistava ja miks? Vordereri ja Steinhilperi sõnul on juba väikestel lastel selge arusaam sellest, millist meediat nad soovivad tarbida. „Saated, milles on huumorit, *action*’it, pinget ja romantikat, on kõige populaarsemad. Lisaks peab sisu olema originaalne, mõistetav ja huvitav ning tegelased peavad pakkuma võimaluse samastuda“ (Vorderer & Steinhilper 2007: 516). Vorderer ja Steinhilper (2007: 516) on toonud välja ka selle, et tüdrukud eelistavad materjali, kus keegi viga ei saa, poisse paelub seevastu rohkem vägivald. Noored poisid eelistavad maskuliinseid kangelaslikke tegelasi nagu sportlased ja politseinikud, tüdrukud aga naiselikke tegelasi nagu printsessid ja haldjad.

Väikeste laste teletarbimisele on Vordererile ja Steinhilperile (2007: 517) tuginedes omased järgmised aspektid:

- Laste jaoks on keeruline teha vahet esmastel ja teisestel sõnumitel. Seetõttu võivad nad pidada teisejärgulist tegevust palju olulisemaks kui põhilist narratiivi.
- Laste jaoks on keeruline liita erinevaid stseene üheks tervikuks ning nad vaatavad tihti stseene eraldiseisvatena, mis muudab keeruliseks sisust arusaamise.
- Laste tähelepanuvõime on täiskasvanutest erinev. Laste puhul kehtib reegel, et mida kauem nad ekraani vaatavad, seda keerulisem on nende tähelepanu sellelt kõrvale viia ning mida rohkem kõrvalised tegurid lapse tähelepanu ekraanilt eemale juhivad, seda keerulisem on tähelepanu uuesti kõita.
- Väga väikesed lapsed arvavad, et kõik ekraanil nähtu on reaalsus, alles hiljem hakkavad nad mõistma, et teleekraanilt nähtu ei pruugi seda olla.
- Laste jaoks on olulisem tegelaste väljanägemine kui nende käitumine. Laste jaoks on atraktiivsed tegelased enamasti head ja mitteatraktiivsed halvad.

Dorothy ja Jerome Singeri (2001) sõnul õpib laps täiskasvanuga sarnaselt televisiooni kui meediumit kasutama alles 12. eluaastaks. Samas märgivad Comstock ja Scharrer (2006: 820), et laste telesaadete vaatamise eelistused kujunevad välja juba üsna varases eas. Comstock ja Scharrer viitavad seda väidet tõestades Lyle ja Hoffmanni (1972) tehtud uuringule, milles küsiti 160-lt 3–5-aastaselt lapselt nende lemmiksaadete kohta. Uuringu tulemustest selgus, et kuskil 4/5 kolmeaastasest oskas oma lemmikaadet nimetada ja viieaastasest tõid lemmiksaate välja juba peaaegu kõik. Uuringust selgus ka, et eelkooliealistele poistele ja tüdrukutele meeldivad sarnaselt loomade tegelaskujud. Samas tõid poisid lemmiksaadete

puhul rohkem esile vägivaldse sisuka multifilme, tüdrukud aga märkisid enam koguperemultifilme.

Kui vaadata lähemalt, millise sisuga telesaateid lapsed eelistavad, ilmneb, et kõige meelsamini vaadatakse meelelahutusliku sisuga programme. Väikesed lapsed vaatavad eelkõige multifilme ja see pole ka imekspandav, sest lastele mõeldud aegadele (tööpäeva hommikud ja tunnid pärast kooli) on juba aastakümneid domineerinud erinevatel kanalitel just multifilmid. Samas viibivad lapsed teleri ees ka siis, kui sealt tulevad laiemale publikule mõeldud saated ja ajapikku hakkavad lapsed eelistama koguperefilme ja komöödiafilme ning teisi saateid, mis ei ole otseselt neile suunatud (Comstock & Scharrer 2006: 852). Rääkides lähemalt lastele mõeldud haridusliku sisuga saadetest, ütlevad Comstock ja Scharrer (2006: 853), et õpetlike saadete osakaal on laste meediatarbimises madal ja seda eelkõige seetõttu, et vastavatel saadetel on teleprogrammides väike roll. Kõige enam vaatavad lastele mõeldud hariva sisuga saateid 3-aastased lapsed, hiljem vaadatakse juba meelsamini multifilme ja meelelahutuslikke koguperefilme. Ka Kruuse (2011: 116) märgib, et „laste tele-eelistused muutuvad ka vanusega. Väiksemate, nelja-aastaste laste tele-eelistusse kuulub rohkem lapselikke lastesaateid ja multifilme. Viies eluaasta on omamoodi murdepunktiks, kus lapsed hakkavad lastesaadete kõrval vaatama kõikvõimalikke muid kogupere- ja täiskasvanute saateid.“

Vanuselised erinevused laste tele-eelistustes on seotud paljuski nende arengu erinevate etappidega. Näiteks 6–9-aastaste laste puhul on ülekaalus ühesuunaline konkreetne mõtlemine ehk igat uut fakti võetakse tõena ja seetõttu on neile oluline kindlustunne ja selged piirid. Sellest tulevalt eelistavad nad saateid, kus ülekaalus on lihtsamad emotsioonid, seiklused ja fantaasia ning mille tegelased on fantaasiamaailma kuuluvad loomad. 10–12-aastaste puhul on ülekaalus aga abstraktne mõtlemine ja uut informatsiooni töödeldakse keerukamal viisil ja seetõttu on neile oluline võimalus end identifitseerida, omada kontrolli või end eraldada. Seetõttu eelistavad nemad väljamõeldud lugusid, mis pakuvad keerukamaid emotsioone ja seiklusi ning inimesekeskseid karaktereid (Bielli *et al.* 1997).

Samuti mõjutavad laste meediatarbimist kodusest keskkonnast tulenevad tegurid. Comstock ja Scharrer (2006: 818–819) on toonud neist välja järgmised:

- Kodusele majapidamisele iseloomulikud jooned (pere sotsiaalmajanduslik olukord, televiisori vaatamisega seotud normid ja praktikad, telerite arv ja asukoht, alternatiivsete vaba aja sisustamise tegevuste olemasolu kodus).
- Lapse omadused (vanus, vaimne võimekus, keskendumisvõime).
- Situatsioonilised tegurid (teiste isikute (vanemad, vanavanemad, õed-vennad) kohalolu lapse telerivaatamise juures, aeg ja nädalapäev (hommik, õhtu, tööpäev, nädalavahetus)).
- Meeleseisundid (stress, viha, igavus, üksindus, kurbus).

Nagu eespool mainitud, et saa lapsed teleekraanil toimuvast alati täiskasvanutega sarnaselt aru. Lastel puuduvad teadmised ja oskused meedia vahendusel temani jõudvat lõpuni mõista ja sellest tulenevalt võivad meedia negatiivsed mõjud prevaleerima hakata. Väikelaste puhul on eriti oluline, et neid suunaks ja juhendaks teadlik täiskasvanu. Televisiooni puhul peab meeles pidama seda, et seal edastatav sisu on kogum erinevatest tõlgendustest, teleekraanilt näeme asju, mis on kujutatud teatud viisil ja teatud vaatepunktist. See aga jätab võimaluse, et teatud teemad, seisukohad jne jäävad edastamata. Seega ei ava televisioon akent maailma vaid ta näitab ühte kindlalt versiooni sellest maailmast (Buckingham 2003: 57–58).

Täiskasvanu roll mängibki erilist tähtsust siis, kui soovitakse aidata lastel mõista ekraanil nähtu sisu ja laiemat tähendust ning avada näiteks hariduslike saadete kaudu pakutavate teadmiste kogu potentsiaal. Samuti on täiskasvanute juuresolek ja vahendaja roll oluline selleks, et vältida meedia negatiivseid mõjusid nagu hirmude või eelarvamuste tekitamine. Rääkides vanemlikust vahendamisest, on võimalik välja tuua erinevaid vahendamise vorme. Tuginen siinkohal Amy Nathansonile (2001), kes on loonud järgmise liigituse, iseloomustamaks vanemliku vahendust televisiooni vaatamise kontekstis:

- **Aktiivne vahendamine.** Samaaegselt telerivaatamisega arutlevad vanemad lapsega vaadeldava saate sisu üle ja üldisemalt TV vaatamise kui tegevuse üle.
- **Piirav vahendamine.** Vanemad on kehtestanud telerivaatamisele erinevad reeglid (mida võib vaadata ja mida mitte, millal võib vaadata, kui palju võib vaadata).
- **Passiivne koosvaatamine.** Vanemad istuvad lihtsalt koos lapsega teleri ees ja vaatavad vaikides ekraanilt tulevat saadet ilma omapoolseid selgitusi/kommentaare lisamata.

Kõige paremini saavad lapsed saadete sisust aru siis, kui lapse ja vanema vahel toimub aktiivne kommunikatsioon ehk kui vanemad samaaegselt telerivaatamisega arutlevad lapsega

vaadeldava saate sisu üle ja aitavad tal mõista seal toimuvat. Feilitzen (2007: 805) märgib, et need lapsed, kelle vanemad on kehtestanud teleka vaatamiseks reeglid, vaatavad seda vähem, mis on ka igati loogiline. Feilitzen lisab (2007: 805), et kõige edukamalt mõjub tema hinnangul lastele aktiivne vahendamine.

Siinkohal ilmnebki, et meedia puhul on oluline just see, millal, kuidas ja millises keskkonnas seda tarbida. Nõustun siinkohal Kruusega (2011: 117), kes märgib oma magistritöös, et „televisioon kui meedium ei ole hea ega halb, vaid see loob kõigest head võimalused ja ohud. Nende positiivsete või negatiivsete külgede avaldumine sõltub /.../ lapse kodusest kasvukeskkonnast, tema vanemate rollist lapse teletarbimise juures, aga ka õpetajatest endist laste meediakogemuste suunajana“. Seega võib kokkuvõtvalt öelda, et üks kõige olulisemaid küsimusi laste meediatarbimise puhul ongi see, kuidas televisiooni kui meediumit targalt kasutada.

Siia lõppu sobib minu hinnangul tänapäeva laste teletarbimise rolli väga hästi iseloomustama Atwali *et al.* (2003: 81) uuringus „What Children Watch“ välja toodud säriseva lambipirni metafoor. Teleriekraan igal pool kodus on pidevalt särisemas ja lapsed tunnevad, et ilma telerita nad hakkama ei saaks.

1.3.1 Lapsed ja multifilmid

Kuna käesolevas töös kasutan *edutainment*'ist ja tarbijaharidusest rääkides näitliku materjalina „Prügihundi ja Superjänese“ multifilmi, peatun lähemalt ka multifilmide vaatamise ning vastuvõtuga seonduval. Multifilmid on kõige populaarsem žanr nii eelkooliealiste laste kui vanemate laste seas, kuigi mida vanemaks lapsed saavad, seda enam vaadatakse lisaks multifilmidele teisi saateid (The Future... 2007: 97).

Lapsed tõlgendavad multifilme kui midagi sellist, mis on mõeldud vaatamiseks ainult neile. Multifilmid on televisioon vaid laste jaoks ja lapsed tunnetavad väga selgelt, et multifilmid on nende pärusmaa, kus olla täieõiguslik peremees (Atwal *et al.* 2003: 88). Lisaks tingib multifilmide populaarsuse laste seas ka see, et neid on lõbus ja lihtne vaadata. Nali ja naer on üks peamisi multifilmide omadusi, mis laste hinnangul teeb tavalisest multifilmist lemmikmultifilmi (Hanley *et al.* 2000: 19). Samas vajavad lapsed multifilmide puhul kogu

aeg vaheldust ja põnevust ning nende lemmiksaatedki võivad üsna lihtsalt igavaks muutuda. Lapsed on arvamusel, et isegi selline kõigi suur lemmiksaade nagu „Simpsonid“ võib ära tüüdata, kui seda liiga palju vaadata (Atwal *et al.* 2003: 89).

Rääkides multifilmidest ja laiemalt telemeediast, ilmneb see, et mida vanemaks lapsed saavad, seda selgemalt joonistuvad välja poiste ja tüdrukute erinevad eelistused. Kuna tüdrukud huvituvad inimestevahelistest suhetest, eriti sõprusest ja romantikast, siis meeldivad neile multifilmid, kus on rohkem „päriselu“ elemente. Seetõttu eelistavad tüdrukud multifilmide kõrval seebioopereid ja draamasid. Poistele on sümpaatsed aga multifilmid, kus domineerib *action*, seikluslikkus, fantaasia ja valjemad helid. Seetõttu eelistavad poisid jälgida ka spordisaateid (Atwal *et al.* 2003: 90).

Samas on paljud multifilmid sellised, mis meeldivad ühtmoodi kõigile lastele. Tartu Ülikooli meediauuringute vanemteadur Andra Siibak (2012) märgib ajakirjas *Pere ja Kodu* laste meediatarbimise teemadel kirjutades, et eelkooliealistel on lemmikuid, kelle vastu tuntakse huvi soost sõltumata: „Näiteks multikatest „Tommy ja Jerry“, „Lammas Shaun“ ja „Scooby Doo“ tuntud lustakaid, pidevalt sekeldustesse ja seiklustesse sattuvaid karaktereid. Et noorematele lastele imponeeribki peamiselt humoorikas, vaheldusrikas ja paljude eriefektidega meediasisu, on nende tegelaste edu ootuspärane.“ Siibak lisab, et kui 4–5-aastased lapsed vaatavad hea meelega multifilme ja lastesaateid, siis koolieelikute lemmikute hulgast võib leida juba ka muud: koguperesarju, seriaale ja täiskasvanute filme. Võib öelda, et kui väikesed lapsed on multifilmide suured austajad, siis vanemad muutuvad juba kriitilisemaks ja vajavad rohkem vaheldust ning hindavad osasid multifilme juba liialt igavateks ja lapsikuteks.

Võttes eelnevat kokku, siis laste hinnangul on hea multifilm lõbus, naljakas ja vaheldusrikas. Seda peab olema põnev ja huvitav vaadata, huvitavaks teevad multifilmi lisaks narratiivile kaasahaaravad laulud, muusika, tantsud, visuaalsed efektid jne. Tegelased peaks samuti olema sümpaatsed ja pakkuma võimalust samastumiseks. Lastele meeldib, et neid peetakse multifilmide peamiseks sihtrühmaks ja seetõttu on nad meeleldi nõus multifilme üksi jälgima. Samas ei ole neil midagi üheskoos vanematega kogupere multifilmide vaatamise vastu.

1.4 Hariv meelelahutus ehk *edutainment*

Käesoleva magistr töö eesmärk on uurida algklassilastele suunatud tarbijaharidust projekti „Prügihunt ja Superjanes“ näitel. Kuna see, lastele suunatud multifilm soovib meelelahutuse abil õpetada keskkonnahoiu temaatikat, püüan allolevas peatükis lähemalt kirjeldada, milline on oma olemuselt hariv meelelahutus ehk *edutainment*. Annan ülevaate sellest, millal see žanr tekkis ning püüan erinevatele teoreetikutele tuginedes selgitada, miks ollakse arvamusel, et just sellisel viisil on tulemuslik lapsi õpetada ning kuidas *edutainment*'i abil õppimine üldse toimub. Peatüki lõpetuseks pööran tähelepanu mõnede autorite seisukohtadele, kes on arvamusel, et hariva meelelahutuse kasutamine laste õpetamisel ei ole kuigivõrd tulemuslik.

Edutainment on oma olemuselt hübriidžanr, mis on segu harivatest ja meelelahutuslikest aspektidest. Tugevalt visuaalse materjali, paeluva narratiivi või mängulise formaadi tõttu peetakse *edutainment*'i vastuvõetavaks vaba aja tegevuseks ja alternatiiviks tüütule koolitööle ning seega harivad osalised *edutainment*'i kaudu ennast justkui alateadlikult (Buckingham & Scanlon 2005: 46). Singhal (2007: 295) märgib, et meelelahutusharidus on käitumuslike ja sotsiaalseid muutusi kaasatööv kommunikatsioonistrateegia, mille raames luuakse ning edastatakse teadlikult lõbustavaid ja harivaid meediasõnumeid.

Singhal (2007: 295) jätkab, et *edutainment*'i eesmärk on tõsta sihtgrupi teadmisi hariduslikul teemal, luua soodsamaid hoiakuid, nihutada sotsiaalseid norme ja muuta avalikku käitumist. Teisisõnu hariduslik-meelelahutusliku materjaliga aidatakse kaasa sotsiaalse muutmise protsessile indiviidi, kogukonna või ühiskonna tasandil. Walldén ja Soronen (2004: 4–5) lisavad, et *edutainment*'i eesmärgid võivad olla seotud formaalse haridusega, mida õpetatakse koolis, või informaalsete õppimisega, mis seostub igapäevaelu tegevustega. Sisu luues on oluline tunda oma sihtrühma ja selle vajadusi ning teiseks leida vahendid, mis aitaksid õppijal nautida tegevust.

Rapeepisarn *et al.* (2006) järgi põhineb *edutainment* tugevalt tehnoloogial ning sarnaselt *infotainment*'ile ja *technotainment*'ile hakati mõistet esmalt kasutama arvutitööstuses, kirjeldamaks CD-ROM programme, mis ühendasid omavahel meelelahutuse ja hariva sisu. *Edutainment* kasutab erinevaid meediakanaleid (televisiooniprogrammid, videomängud, filmid, muusika, multimeedia, kodulehed, arvutitarkvara), et edastada õpetlikku materjali.

Buckingham ja Scanlon (2005: 46) on seisukohal, et *edutainment*'i näited (raamatud, CD-ROM-id, ajakirjad jne) on tihedalt seotud meedia ning sealt tuntud karakteritega, kes peaks lastele kohe sümpatiseerima. Üks põhjuseid, miks kasutatakse lastele varasemalt teadaolevaid tegelasi, seisneb laste meediakultuuri kasvavas kommertsialiseerumises, mis tingib karakterite ärakasutamise kõikvõimalikes kanalites (Buckingham & Scanlon 2001: 298). Sama on tehtud ka „Prügihundi ja Superjänese“ puhul, kus multifilmi on kaasatud tegelased, keda on juba varasemalt teistes meediumites kasutatud ja kes on lastele tuttavad.

Ameerikas hakati televisioonis hariduslik-meelelahutuslikke saateid näitama 1950. aastatel, kui lastele mõeldud saated kasutasid õpetlike sõnumite edastamiseks erinevaid nukuetendusi, täiskasvanute „rääkivaid päid“, mõjusaid sketše ja teisi vahendeid (Bryant & Bryant 2007: 259). Õpetajad ja üldine avalikkus aga ei olnud nendega väga rahul, mistõttu 1960. aastate lõpus ja 1970. aastatel žanrit arendati ja eetrisse jõudsid mitmed innovaatilised ja populaarsed programmid nagu näiteks „Sesame Street“. Sinna ajajärku jääb ka esimene hariduslik-meelelahutuslike programmide kuldajastu. Teine kõrgperiood jõudis kätte 1990. aastatel, kui telekanalid nagu Nickelodeon ja Disney Channel lõid programmid, mis põhinesid õppekavadel ja olid lisaks harivale sisule ka majanduslikult edukad. Bryant ja Bryant (2007: 260) on seisukohal, et tänapäevased edukad programmid on enamasti suunatud eelkoolialisele auditooriumile, jättes arenemisruumi vanematele lastele mõeldud saadete arendamiseks.

Scantlin (2007: 256) loetleb erinevad valdkonnad, millele hariduslik teleprogramm võib keskenduda. Nendeks on akadeemilised oskused, mida õpetatakse koolis; sotsiaalsed oskused; indiviidi heaolu; sotsiaalne ja emotsionaalne areng; lähenemine õppimisele; keelelised oskused; kognitiivsed oskused ning teadmised sotsiaal- ja loodusteadustest. Siia juurde saab lisada ka keskkonnahariduse, millele keskendub „Prügihunt ja Superjänese“.

Jätkates Singhali (2007: 296) käsitlusega, aitavad *edutainment*'i strateegiad sotsiaalsetele muutustele kaasa kahel moel. Esiteks võib *edutainment* mõjutada sihtgrupi teadlikkust, hoiakuid ja käitumist soovitud sotsiaalsel suunal. Sellisel juhul on tulemusi märgata indiviidides endas. *Edutainment*'i strateegia saab avaldada mõju ka sihtrühma välisele keskkonnale, et luua süsteemi tasandil vajalikud tingimused sotsiaalseks muutuseks. Sellisel juhul asetseb mõju inimestevahelises ja sotsiopolitiilises sfääris.

Teoreetikud on üritanud erinevaid *edutainment*'i programme liigitada. Alljärgnevas tabelis on ära toodud võimalused, kuidas harivat meelelahutust grupeerida.

Asukohapõhine	Interaktiivne ja osavõtlik – lapsed saavad mängida ja osaleda (kõikvõimalikud (osalus) mängud). Mitteinteraktiivne ja vaatlev – lapsed on jälgija rollis (filmid, etendused, teadus- <i>show</i> 'd).
Sihtgrupipõhine	Motivatsioonipõhine – õppijatel on ühine huvi, olenemata vanusest või varasematest teadmistest. Vanusepõhine – samaealised.
Meediumipõhine	TV, interaktiivne TV, arvutimängud, mängud (koolis kasutatavad, üldised), internet.
Eesmärgipõhine	Parandab kasutaja elukorraldust (informaalne haridus). Esitatakse tavaliselt diskussiooni või jutustuse vormis. Annab kogemusi (oskuste õpe). Esitatakse harjutuste nagu näiteks simulatsioonide abil.
Õpieesmärgipõhine	1. Koolilastele mõeldud programmid, mis toetavad formaalset haridust. 2. Alternatiiv traditsioonilisele formaalsele õppimisele, mis on seotud aja ja kohaga. 3. Programmid, mis peaksid meelitama vaatama alternatiivset õppe- või treeningvormi.

Tabel 3: *Edutainment*'i liigitamise võimalused (Walldén & Soronen 2004, White 2003 ja Rapeepisarn *et al.* 2006 põhjal)

Urimaks, kuidas näeb välja keskkonnateemaline *edutainment*, analüüsis Larsson (2012) lastele suunatud raamatuid. Tema järeldustes seisab, et loodushoiu teemadest rääkides rõhutatakse laste vastutustele ja nende tegevuse võimalikele mõjudele. Esile tõstetakse asjaolu, et lapsed on suutelised muutusi ellu kutsuma ja selleks peaksid nad kohe tegutsema. Raamatutes jagatakse informatsiooni, mida kodus teha ning kuidas teadmised praktikasse panna. Lisaks kutsuvad raamatud üles hoolivamaks muutuma ning looma ja jälgima keskkonnadistsipliini kodus, koolis ja kõikjal mujal enda ümber. Lastele mõeldud materjalil on seeläbi kaugem eesmärk ning panustatakse sellele, et lapsed mõjutavad ülejäänud pere käitumist.

Buckingham ja Scanlon toovad oma artiklites (2001 ning 2005) mitu korda välja, et kui on tegemist lastele mõeldud *edutainment*'iga, tuleb kindlasti tähelepanu pöörata ka täiskasvanutele. Just vanemate ebakindlus haridusküsimustes ning kiire elurütm ja vähenev võimalus lastega tegeleda, on mõned põhjused, miks hariv meelelahutus nende hulgas populaarsust kogub. *Edutainment* võib kaasa aidata teemade käsitlemisel, mille selgitamiseks ja õpetamiseks täiskasvanutel ei pruugi aega olla. See omakorda tähendab, et *edutainment*'i väljund peaks sümpatiseerima muuhulgas ka täiskasvanutele ning nagu Buckingham ja Scanlon (2005: 46) märgivad, peavad vanemad eelnevalt veenduma, et tegemist on materjaliga, mis on hariv ja millega tema laps võiks aega veeta.

Kui võtta arvesse Larssoni (2012) tähelepanekuid ning Buckingham ja Scanloni (2001 ja 2005) seisukohti, on „Prühihundi ja Superjänese“ projekti eestvedajad lähtunud küllaltki õigetest eeldustest. Prüghunt ja Superjänese innustavad lapsi keskkonnasäästlikult käituma ja pakuvad välja terve hulga konkreetseid võimalusi, kuidas on võimalik loodust hoida. Lapsed saavad nähtut kohe praktiseerida. Lapse uued keskkonnaalased teadmised, mida ta soovib kodus järele proovida, peaksid omakorda avaldama mõju vanematele ja nende käitumisele. Lisaks lootusele, et laste kaudu on võimalik täiskasvanuid harida, püütakse lapsevanematele ja õpetajatele anda kätte vahend, mille abil nad ise saavad aktiivselt tarbijahariduse valdkonda kuuluvaid teemasid lastele õpetama hakata.

1.4.1 *Edutainment*'i kriitika

Minu arvates on harivast meelelahutusest rääkides oluline välja tuua see, et *edutainment*'ile hinnangute andmisel lähevad teoreetikute arvamused nii mõnigi kord lahku. On neid, kes peavad hariduse ja meelelahutuse ühendamist eduka hariduse võtmeks, samas kui teised väidavad, et kahe nii erineva poole ühendamine ei ole lihtne ega pruugi õnnestuda. Näiteks arvutimängude puhul võivad lapsed keskenduda pigem reeglitele ja sellele, kuidas midagi töötab, mis ei garanteeri, et laps õpib seda, mida temalt oodatakse. Samuti on õpetajaid, kes väidavad, et meelelahutuse lisamine õppetöösse viib hariduse sisu väärtuse alla ning õppimine ei peakski lõbus olema (Rapeepisarn *et al.* 2006: 31–32).

Mitmed autorid on oma töödes välja toonud *edutainment*'i kriitika. Otsisin Buckingham ja Scanlon (2005), Okan (2003), Walldén ja Soronen (2004), McKenzie (2003) ja Huston ja Wright (1998) artiklitest välja erinevad aspektid, mida autorid on pidanud *edutainment*'i miinusteks ning neid kombineerides olen loonud järgneva nimekirja meetodi kitsaskohtadest.

- *Edutainment*'i puhul on väga oluline leida tasakaal meelelahutusliku ja hariva sisu vahel. Kui saade on liialt kaasahaarav, võib tekkida oht, et hariv sõnum jääb tagaplaanile ning lapsed ei õpi sellest midagi.
- Liigne meelelahutus õppimise juures võib kaasa tuua selle, et mingil hetkel lapsed enam ei õpi ega jäta asju meelde, kui see ei ole nende jaoks nauditav. See tähendab, et õppimisest võib kujuneda takistus, mis tuleb üha uuesti ületada.
- Senini ei ole põhjalikult uuritud, milliseid muutusi õppimises toob *edutainment*'i kasutamine endaga kaasa. Samuti on *edutainment*'iga seoses üleval palju rohkem küsimusi, millistest pedagoogilistest ja didaktilistest põhimõtetest ning reeglitest peaks meetod lähtuma.
- *Edutainment*, mis jõuab lasteni tele- või arvutiekraani vahendusel, kätkeb endas samuti mitmeid problemaatilisi kitsaskohti.
 - Vähesese interaktiivsuse tõttu ei saa vaataja olla kontaktis info edastajaga ning kohe ei ole võimalik saada lisainfot.
 - Teiseks ei võeta arvesse vaatajate erinevaid huvisid ja vajadusi.
 - Televisiooni passiivne olemus surub muuhulgas vaatajale peale passiivsust. Lisaks füüsilisele liikumatusale on kaheldav, kui suurt intelligentset aktiivsust televisiooni vahendusel edastatud *edutainment* nõuab.
 - Vaatajal puudub kontroll sisu, tempo ja järjekorra üle, mistõttu ei saa vaataja valida, mida ta näeb ja kuuleb või mis järjestuses talle infot edastatakse.
 - Televisiooni puhul tuleb arvestada kumulatiivse sisuga. See tähendab, et erinevalt koolikeskkonnast ei ole programmi edastajal võimalik kontrollida, kas vaataja on teadlik eelmise saate teemadest.
 - Kui lugu või karakterid ei ole usutavad või on liialt naiivsed, ei pööra lapsed materjalile tähelepanu või leiavad endale muu tegevuse.

Olenemata kriitikast on siiski suurem osa käesolevas töös käsitlust leidnud autoritest (Walldén ja Soronen, Larsson, Buckingham ja Scanlon, Rapeepisarn, Huston ja Wright, White) arvamusel, et õigeid meetodeid kasutades on võimalik *edutainment*'i vahendusel

harivat sisu lastele edastada. Buckingham ja Scanlon (2001: 287) on seisukohal, et haridus on paratamatult meelelahutuslik, selles mõttes, et ta peab köitma ja huvi pakkuma. Samamoodi on ka meelelahutus hariv, sest tahes-tahtmata õpitakse sellest midagi. Lapsed ei ole üksnes passiivsed tarbijad. Samal seisukohal on ka Huston ja Wright (1998: 10), kelle hinnangul on televisioon tohutult veetlev laste jaoks, mistõttu nad vaatavad seda vabatahtlikult ja õpivad protsessi käigus. Walldén ja Soronen (2004: 8) jaoks on väljakutseks tasakaalu leidmine hariva materjali ja meelelahutuse vahel. Ideaalis ei tohiks *edutainment* olla liialt meelelahutuslik ega liialt töömahukas.

1.4.2 *Edutainment*'i vastuvõtt laste seas

Allolevas peatükis peatun lähemalt sellel, milline on *edutainment*'i vastuvõtt laste seas. Varasematele selles valdkonnas tehtud uuringule toetudes püüan selgitada, kui efektiivselt lapsed ja ka täiskasvanud laiemalt sellisel viisil infot ja uusi teadmisi omandavad ning millised tegurid mõjutavad vastuvõtu edukust.

Siinkohal tuginen eeldusele, et televisioonil on positiivne mõju (on olemas ka mitmeid teoreetikuid, kelle hinnangul televisioonil on negatiivne mõju. Pikemalt on sellest kirjutanud näiteks Kristiina Kruuse oma magistritöös „Telesaadete representatsioon lasteaialaste hulgas“ peatükis „Telesaadete negatiivne mõju“) ning olemas potentsiaalne võime hariduslik-meellelahutuslike saadete kaudu lastele infot edastada. Televisioon on visuaalne meedium ja lapsed omandavad rohkem infot visuaalse kui verbaalse kommunikatsiooni vahendusel. Näiteks on uuringute tulemusel jõutud järelduseni, et telesaate vaatamisel said lapsed infot paremini aru kui raadiosaadet kuulates ning telepildi vahendusel edastatud info jäi lastele ka paremini meelde (Harris 2004: 125–127). Omaette küsimus on muidugi see, kui efektiivselt on võimalik infot edastada ja millistest teguritest sõltub sõnumi vastuvõtmise edukus.

Anderson *et al.* (2001: 126) on oma uuringus märkinud, et haridusliku sisuga telesaadete vaatamine nagu näiteks „Sesame Street“ on seotud laste paremate tulemustega emakeeles, matemaatikas ja reaalarvudes. Lisas nendivad Anderson *et al.* (2001: 126), et harivate lastesaadete vaatamisel eelkoolieas on pikaajaline positiivne mõju. Nimelt said „Sesame Streeti“ vaadanud lapsed gümnaasiumis paremaid hindeid ja lugesid vabatahtlikult rohkem raamatuid kui need, kes saadet lapsena ei vaadanud. Harivate telesaadete positiivse rolli

iseloostamiseks on Anderson *et al.* (2001: viii) öelnud ka seda, et „medium ei ole sõnum, vaid sõnum ise on sõnum“ ehk teleri vaatamine kui tegevus ja suvaliste saadete vaatamisele kulutatud aeg ei ole olulised, vaid oluline on just see, millise sisuga saateid vaadatakse.

Huston ja Wright (1998: 19) märgivad televisiooni rollist laste hariduslikule arengule rääkides, et televisioon õpetab akadeemilisi ja sotsiaalseid oskusi; aitab vaatajatel mõista sotsiaalseid probleeme, tundeid ja perspektiive; toob kaasa parema arusaamise etnilisest mitmekesisusest ja vähendab stereotüüpseid arusaamu. Televisiooni kaudu saavad lapsed võimaluse omandada faktilisi ja kontseptuaalseid teadmisi ning nad saavad üldistada seda, mida õpivad. Samas tõdevad Huston ja Wright (1998: 20) siiski seda, et televisioon ei asenda nende teadmiste ja oskuste arendamist, mis on ette nähtud kooli õppekavades. Hariduslik-meelelahutuslikud saated võiksid seega olla eelkõige osa tasakaalustatud lähenemisest, mille puhul on esindatud erinevad õppevormid.

Renes *et al.* (2012) uurisid lähemalt, millised mõjud olid kohalikul hariduslik-meelelahutuslikul dokumentaalsarjal „Tüsedatele ja kõhnadele“ (autori tõlge, originaalpealkiri hollandi keeles „Voor dik & dun“) tervislike eluviiside edendamisele vaatajate seas. Autorid (Renes *et al.* 2012: 259) jõudsid oma uuringus järeldusele, et *edutainment*'i žanrit esindavad saated peaksid esialgu keskenduma eelkõige vaataja kaasamisele lugude jutustamise kaudu. Kui vaataja on juba tänu meelelahutuslikule ja põnevale sisule ning sümpaatsetele tegelastele saatest huvitatud, on võimalik käsitletavatesse temadesse järk-järgult hariduslikke sõnumeid põimida. Kui neid sõnumeid esitavad tegelased, kellega vaatajad end varasema positiivse saate vaatamise kogemuse põhjal identifitseerida soovivad, suureneb ka sõnumi vastuvõtmise tõenäosus.

Renes *et al.* (2012) rõhutavad, et tasakaalu leidmine saadete meelelahutusliku ja haridusliku sisu vahel on keerukas ning saadet „Tüsedatele ja kõhnadele“ ei saa pidada heaks näiteks. Hariduslike sõnumite edastamise puhul on oluline osata neid panna vormi, mis ei oleks vastuvõtja jaoks liialt tuttav, pinnapealne ja kulunud. Samuti tuleb meeles pidada seda, et kui hariduslik/hoiatav sõnum vastuvõtjat puudutab, siis peab see sõnum endas sisaldama infot, kuidas riske maandada (Renes *et al.* 2012: 262–263).

Kuigi saade „Tüsedatele ja kõhnadele“ ei saavutanud uurijate arvates oma eesmärki, ei ole Renes *et al.* (2012) siiski seisukohal, et *edutainment*-saated ei võiks edukad olla. Renesi *et al.* (2012: 263–264) kohaselt peaks eduka hariduslik-meelelahutusliku saate tegemisel arvestama järgmiste aspektidega:

- leida õige tasakaal saate haridusliku ja meelelahutusliku sisu vahel, et õppimine muutuks meeldiva elamuse lisaväärtuseks;
- seada saate alguses fookus meelelahutusele, et tagada vaataja kõige edukam kaasamine, alles hiljem tuleks hakata lisama hariduslikke elemente;
- kasutada positiivseid, aktiivseid, meeldivaid ja arenguvõimelisi tegelaskujusid, kellega vaatajatel on lihtne samastuda;
- näitlikustada vaataja jaoks kogu muutuste protsess, et lisaks informatsiooni vastuvõtule suudaks vaataja lihtsamalt jõuda oma senise käitumise muutmiseni.

Hiljem vaatlen tulemuste esitluse juures, kuidas antud aspektid „Pügihunt ja Superjänese“ näitel intervjuudes ilmnesisid.

Kui Renes *et al.* (2012), Anderson *et al.* (2001) ja Huston ja Wright (1998) jõudsid järeldusele, et *edutainment*'i abil on võimalik vaataja harimine ja käitumise muutmine, siis Zeedyk ja Wallace (2003) briti laste ja lastevanemate seas korraldatud liikluskäitumise teemalisele uuringule tuginedes nii positiivsed ei ole ning pigem leiavad, et *edutainment*'i žanri saadatel koduses keskkonnas oluline hariduslik mõju puudub.

Nimelt uurisid autorid (Zeedyk & Wallace 2003) populaarse laste meelelahutusgrupi The Singing Kettle tehtud video „The Busy Road Show“ efektiivsust laste ja vanemate liiklusalaste teadmiste ning teadlikkuse tõstmisel. Uuringu käigus küsitleti 120 last ja nende vanemat. Pooltele uuringus osalejatele näidati liiklusohutusosalast videot ühe korra, teised said seda ühe kuu jooksul korduvalt vaadata. Pärast esitati lastele konkreetseid videot puudutavaid küsimusi ja vanematel paluti anda hinnanguid liiklusohutusosalastele väidetele. Seejärel võrreldi kahe kontrollgrupi vastuseid. Oluline on välja tuua, et saate vastuvõttu uuriti kodustes tingimustes ning keskenduti sellele, milline on saate mõju just teadmiste ja teadlikkuse tõusule, mitte käitumise muutmisele. Uuringu tulemusel leiti, et hariduslik-meelelahutusliku video vaatamine neli nädalat kestnud perioodi vältel ei aidanud tõsta laste turvalise liiklemise alast teadlikkust. Samuti ei toimunud muutusi lapsevanemate seisukohtades. Kui enne video vaatamist olid vanemad seisukohal, et tegemist on eelkõige hariduslikku sõnumit edastava

filmiga, mis aitab lastele kindlasti õiget liikluskäitumist õpetada, siis pärast video vaatamist olid vanemad täpselt samal seisukohal, kuigi nagu uuringust selgus, film laste teadlikkuse tõusule tegelikult kaasa ei aidanud (Zeedyk & Wallace 2003: 502).

Zeedyk ja Wallace (2003: 504) märgivad oma uuringut kokku võttes, et koduses keskkonnas kannavad *edutainment*-videod siiski peamiselt meelelahutuslikku eesmärki ning lihtsalt saadete vaatamine ei aita kaasa laste teadmiste suurendamisele, kuigi lapsevanemad on seisukohal, et sellise materjali vaatamine on lastele kasulik. Ka Ameerika lapsevanemad näivad olevat arvamusel, et hariduslikel saadatel on lastele positiivne mõju ja suurem osa neist on rahul selles valdkonnas pakutavate saadetega. Näiteks 59% USA vanematest arvab, et lapsed, kes vaatavad *edutainment*'i, suudavad ennast paremini verbaalselt väljendada. 48% vanematest on veendunud selles, et beebivideotel on laste arengule positiivne mõju (Rideout 2007: 7).

Zeedyk ja Wallace (2003) ei välista siiski lõplikult, et videod võiksid täita ka hariduslikku eesmärki, aga selleks peaks nende näitamine ja vaatamine olema osa teadlikult struktureeritud õppeprotsessist. Nende uuringule tuginedes võib väita, et lihtsalt kodus televiisorist või arvutist hariduslik-meelelahutuslike multifilmide vaatamine lapsi ei õpeta. Samas koolikeskkonnas või ühiselt vanematega ja nende teadliku ning õpetusliku järelvaatamise all võivad sellised saated siiski kasulikud olla.

Seega ilmneb, et *edutainment* saadete vaatamisel on oluline roll just õpetajal või lapsevanemal. Laste võime telesaadetest õppida võib paljuski sõltuda sellest, kellega koos ja kuidas nad saadet vaatavad ning kas ja milline on täiskasvanu roll telesaadete tõlgendamisel. Näiteks Bickham *et al.* (2001: 117) toovad välja, et lapse jaoks tundub teleekraanilt nähtav hirmutav sisu vähem hirmus ja õpetlik sisu rohkem hariv just siis, kui lapsega vaatab saadet koos mõni täiskasvanu, kes saate sisule aktiivselt reageerib. Ka Hogan (2001: 669) rõhutab, et telesaadete aktiivne koosvaatamine ja nende üle ühiselt arutlemine aitab lastel paremini saadete sisu ja seal edastatavat sõnumit mõista ning seeläbi suureneb laste meediaalane kirjaoskus. Sarnaselt Bickhamile *et al.* (2001) ja Hoganile (2001) märgivad Hardy ja Claborne (2007: 811), et lapsed mõistavad moraalset sisu kandvaid õppetunde selgemini siis, kui lisaks saates nähtule lisavad omapoolseid kommentaare kas õpetajad või vanemad. Samuti jääb sellisel juhul saates edastatav õpetlik sõnum lastele paremini meelde.

1.5 Sotsiaalsete muutuste esilekutsumine

Kui vaadelda projekti „Prügihunt ja Superjānes“ eesmärke, siis saab kõige üldistavamal tasandil öelda, et projektiga soovitakse saavutada sotsiaalseid muutusi. Sellest, kuidas eri autorid on püüdnud selgitada, millisel viisil on sotsiaalseid muutusi võimalik ellu viia, kirjutangi järgnevas peatükis lähemalt. Lisaks eri teoreetikute käsitlusele püüan peatüki lõpuks ka projekti „Prügihunt ja Superjānes“ asetada sotsiaalsete muutuste saavutamise teooriate konteksti.

1.5.1 Indiviidi käitumisele keskenduv lähenemine

Eri teoreetikutele tuginedes saab sotsiaalsete muudatuste saavutamise viise kirjeldades toetuda peamiselt kahele erinevale lähenemisele. Esimene neist on indiviidikeskne (Ajzen 1991, Stern 2000) ja teine on sotsiaalsete praktikate muutmise keskne (Shove 2012, Hargreaves 2011, Evans *et al.* 2012).

Indiviidikeskne lähenemine tugineb sellele, et indiviidi ja tema hoiakute mõjutamise kaudu püütakse saavutada käitumise muutumist ja seeläbi sotsiaalset muutust. Sellisel juhul on tegevuste fookuses inimeste harimine ja teavitamine ning kasutatakse selliseid võtteid nagu sotsiaalkampaaniad jne. Sellise lähenemise aluseks saab pidada Ajzeni (1991) ja tema planeeritud tegevuse teooriat (*theory of planned behaviour*), mis omakorda tuleneb põhjendatud tegevuse teooriast (*theory of reasoned action*) (Fishbein & Ajzen 1975). Ajzeni (1991) hinnangul annab planeeritud käitumise teooria võimaluse indiviidi käitumise muutmiseks.

Vihalemm *et al.* (2013: 76–77) toovad oma e-õpikus „Kuidas parandada maailma“ kokkuvõtvalt välja peamised aspektid, millel nn klassikalised käitumise muutmise teooriad rajanevad:

- indiviid kui keskne tegutseja ehk igasuguse mõjutamise sihtrühm on mõtteliselt üksikisik (mitte näiteks pere ega töökollektiiv);
- indiviid kui ratsionaalsete valikute tegija ning tema käitumine kui teatud ratsionaalsete otsustuste tulemus;
- teadmiste, hoiakute ja käitumise lineaarne seos.

Teadmiste, hoiakute ja käitumise lineaarne seos iseloomustabki paljuski indiviidikeskse käsitluse põhiolenumust. Seda seost kirjeldatakse teoreetilises kirjanduses tihti ka ABC-mudeli kaudu, mis tugineb näiteks nii Sterni (2000) keskkonda oluliselt mõjutava käitumise käsitlusele kui ka Ajzeni planeeritud käitumise teooriale. Tähed A, B ja C märgivad sõnu *attitude*, *behavior* ja *choice* või *context* ehk see on hoiaku, käitumise, valiku/konteksti mudel ning põhineb eeldusel, et hoiakute muutmine toob kaasa käitumise muutumise ja läbimõeldumad valikud. Selleks, et ahel toimiks, on vaja alustada inimeste teavitamisega ja nende seniste hoiakute ümberkujundamisega. Shove (2010: 1280) lisab mudeli üle diskuteerides, et ABC kujutab inimest kui tarbijat ja otsustajat, kelle käitumist aitavad kujundada valitsused ning institutsioonid, kes ajendavad inimesi tegema õigeid otsuseid.

Sotsiaalsete muutuste saavutamiseks on siiani kasutatud eelkõige indiviidikeskset lähenemist (Jackson 2005), kuid seda on viimasel ajal hakatud siiski üha jõulisemalt kritiseerima. Kõige teravamalt on indiviidikeskset lähenemist kritiseerinud Elisabeth Shove (2012). Shove'i (2012: 100) sõnul on suur osa inimese teostatavaid praktikaid harjumuslikud, seega nendega on vaja tegeleda, kuid tuleks ümber programmeerida alguspunkt – mitte inimesed ei võta üle harjumusi, vaid harjumused võtavad inimesi üle. See tähendab, et meid ümbritsev keskkond suunab meie käitumist ja kujundab meie harjumusi ja käitumispraktikaid. Seega on Shove'i (2012: 110–112) kohaselt näiteks seadusi, äriloomet, keskkonnapoliitikat ja infrastruktuuri muutes võimalik ka harjumusi ümber kujundada. Siinkohal on oluline roll infrastruktuuridel ja institutsioonidel, mis toetavad harjumuslike praktikate taastootmist. See aga omakorda viitab sellele, et poliitika kujundajad ise peavad aktiivselt osalema keskkonna loomises, kus harjumused tekivad. Shove'i kõrval rõhutab ka Hargreaves (2011), et indiviidikeskne mudel on liialt lineaarne ega võta arvesse sotsiaalseid suhteid ja materiaalselt infrastruktuuri.

Samas tuleb märkida, et kriitikast hoolimata on indiviidikeskne lähenemine olnud pikka aega ja on siiani jätkuvalt armastatud. Warde ja Southerton (2012: 4) üritavad selgitada, miks see lähenemine on nii pikalt poliitika kujundajate seas populaarne olnud. Põhjus seisneb selles, et inimeste tarbimiskäitumist on odavam muuta kui investeerida infrastruktuuri ja tehnoloogia arendusse ning selle sissetöötamisse. Warde ja Southerton jätkavad, et seetõttu on poliitika kujundajad otsustanud vastutuse jätta üksikisikule, kelle teadlikkust tõstetakse ja eeldatakse, et selle tulemusel teeb inimene ratsionaalseid otsuseid. Ka teised teoreetikud (nt Evans *et al.* 2012) mõistavad, et indiviidikeskne lähenemine on näiliselt lihtsam ja nõuab poliitika

kujundajatelt vähem ressursse. Kuid käitumise muutmine ei saagi olla nii lihtsakoeline ning selle ümberkorraldamine nõuab realses elus rohkem energiat ja vahendeid. Nende raskustega on vaja tegeleda, et luua efektiivsemaid poliitikaid käitumise muutmiseks (Evans *et al.* 2012: 126, 128).

1.5.2 Sotsiaalsete praktikate muutmine

Teine võimalus sotsiaalsete muutuste saavutamiseks on ümber kujundada keskkonda, kus üksikisikud viibivad ja elavad oma igapäevaelu koos sinna juurde kuuluvate toimetustega. Selline lähenemine keskendub sotsiaalsete praktikate muutmisele. Üheks mõjukamaks sotsiaalsete praktikate teooriale alusepanijaks loetakse Anthony Giddensi (1984) ja tema strukturatsiooniteooriat. Giddens püüab oma teoses „The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration“ selgitada, et ühiskonda ei hoia ülal mitte ainult iniviidid ja nende teod või ainult sotsiaalsed jõud, vaid nii üksikisikud kui ka sotsiaalsed jõud aitavad mõlemad luua ning muuta reaalsust. Või nagu ütlevad Vihalemm *et al.* (2013: 66–65), et „Giddensist (1984) ja tema strukturatsiooniteooriast lähtuvad sotsiaalse reaalsuse uurijad vastanduvad sellisele laialt juurdunud, kuid väljaütlemata arusaamale, mille kohaselt on iniviid passiivne olend, kes jääb üksnes süsteemi tasandilt tulevate tarkade ja õigete sõnumite vastuvõtja rolli. Nende nägemuses on ka iniviid aktiivne pool, kes kujundab ühiskonna institutsioone: väärtuseid, sotsiaalseid norme, võimusuhteid, ressursse, praktikaid....“.

Sotsiaalsete praktikate teooria näeb käitumise muutmiseks ette laiemate ja struktuuralsemate muudatuse läbiviimist. Käitumise muutmise keskpunkti ei seata mitte inimese informeerimist ja tema hoiakute muutmist, vaid keskendutakse laiemalt praktikate kui käitumismustrite tekkeallikate muutmisele. Vihalemma *et al.* (2013) hinnangul ei ole praktikateteooria üks selge ja sidus teoreetiline raamistik, küll aga teatud mõistestik. Viimasel on paljude autorite arvates üsna suur potentsiaal seletada sotsiaalset muutust ning selle esilekutsumise võimalusi paremini kui näiteks planeeritud käitumise hoiakute ja iniviidikesksel käsitlusel. Teisisõnu koosneb inimeste sotsiaalne elu praktikatest, praktikad asetsevad omamoodi struktuuri ehk ühiskonna elu piiravate ja võimaldavate reeglite ja ressursside ning agendi vahel, kes võib olla nii üksikisik kui ka kollektiiv.

Nagu ka individikeskse lähenemise puhul, ei saa väita, et kõik praktikateoreetikute ideed on saanud ainult positiivset tagasisidet. Jackson (2005: 63) näiteks kritiseerib sotsiaalsete praktikate mudelit toetavaid teoreetikuid seetõttu, et nad keskenduvad oma käsitlustes liiga suurele hulga elementidele, millest neil puudub täielik ülevaade. Teine oluline kitsaskoht seisneb selles, et poliitika kujundajad, kes peaksid aitama kaasa uute sotsiaalsete praktikate kujundamisele, on ise samasugused inividid, kes osalevad kehtivate praktikate elluviimisel. Võimatu on tõsta iseennast saapapaelu pidi üles. Jacksoni väidet toetavad Whitmarsh *et al.* (2011: 258), kes nõustuvad, et praktikateoreetikute lähenemine on liialt strukturealne ja üldsõnaline. Oma seisukohtade toetuseks puuduvad reaalsed soovitusel, kuidas tuleks olukorda lahendada, mistõttu jääb mudel liialt teoreetiliseks.

Küsimusi tekitab ka see, kuhu paigutub sotsiaalsete praktikate teoorias inivid ning kas tarbija tuleks kõrvale heita, et keskenduda üksnes praktikate kujundamisele. Mitte kõik autorid ei ole siiski nõus inividi rolli täieliku hülgamisega. Näiteks Reckwitz (2002: 256) ei heida oma käsitluses inivide kõrvale ning ta väidab, et inimesed ei ole praktikate teostajatena autonoomsed, kuid samas ei ole nad ka hanekstõmmatud, kes üksnes jälgivad norme. Inimestel on võime mõista maailma ja kasutada oma teadmisi vastavalt praktikale. Ka Whitmarsh (2011), vaidleb Shove'ile vastu, et ainuüksi praktikate muutmisega ei ole võimalik muutusi kaasa tuua. Vaja on analüüsida inividi, tema maitseid ja valikuid. Puhtalt strukturealne ümberkujundus ei anna kõige paremat tulemust ning üleüldse oleks vale pidada õigeks vaid ühte lähenemisviisi. Teda toetavad Ajzen *et al.* (2011: 116), kelle jaoks on samuti oluline, mis informatsioon inimesel on ja kuidas see teda mõjutab. Kui seda teada, on võimalik inimestele edastada infot, mis vastandub nende uskumustele; mis tugevdab juba olemasolevaid toetavaid uskumusi või mis viib uute soovitud käitumiste tekkeni. Sellised lähenemised saabki kokkuvõtvalt liigitada sünteeslähendamiseks, mille puhul tõdetakse, et käitumise muutmiseks on vaja laiemaid ja strukturealsemaid muudatusi, arvestades samal ajal inividi rolliga.

Seega võib erinevate teoreetikute käsitlusele tuginedes öelda, et hetkel on inividi harjumuste ja hoiakute muutmise toimunud võrdlemisi ühekülgset. Tarbijale on asetatud liialt suur vastutus, mis ei ole seni soovitud muutusi kaasa toonud. Seetõttu on oluline kasutada teadlikumalt sotsiaalsete praktikate lähenemist ja üritada seda inividile suunatud võtetega ühendada. Kahe mudeli kombineerides on parem tõenäosus saavutada pikaajalisemaid muutusi. Praktikate lähenemine toob endaga kaasa uusi potentsiaalseid võimalusi käitumiste

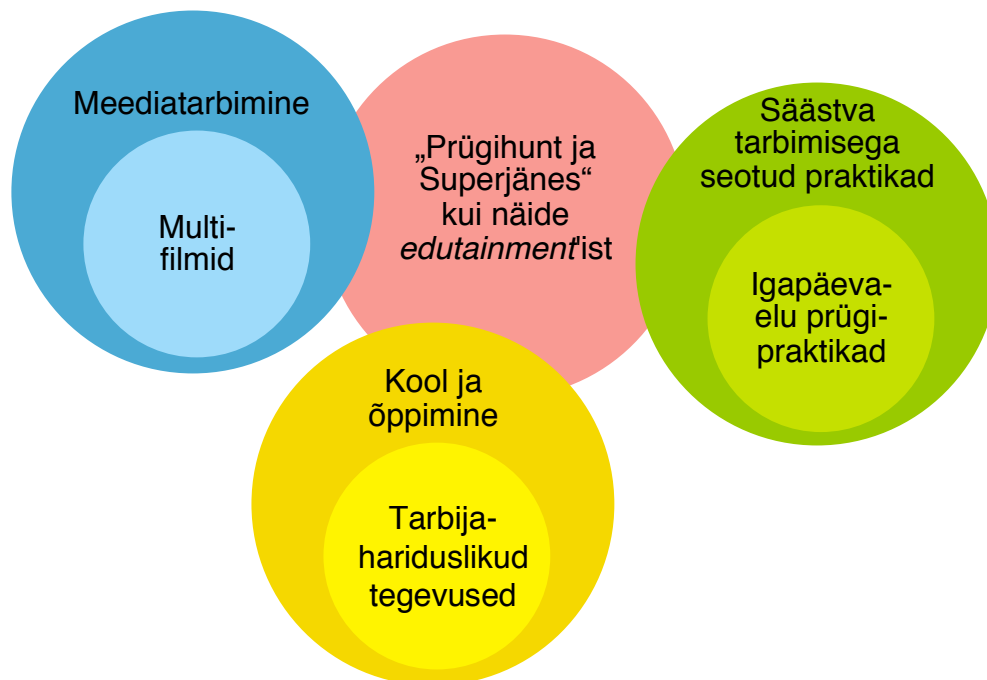
ja harjumuste muutmiseks. Kuid siinkohal on tähtis meeles pidada, et muutused toob kaasa vaid läbimõeldud tegevus.

Peatüki lõpetuseks püüaksin projekti „Prügihunt ja Superjanes“ asetada sotsiaalsete muudatuste saavutamise teooriate konteksti. Tegijate sõnul oli projekti eemärk laste teadlikkuse tõstmine keskkonna teemadel ja seeläbi nende hoiakute muutmine (Projekti... 2011). See viitab väga selgelt individikeskse lähenemise kasutamisele. Samas on projekti tegijad lõpparuandes rõhutanud, et nende hinnangul mõjutab laste suurem keskkonnateadlikkus otseselt vanemate otsuseid ja valikuid positiivses suunas ning loob tugeva vundamendi ühiskonnas säästvate eluviiside ning keskkonnasõbralike valikute ning tarbimisharjumuste kujunemiseks („Prügihunt ja Superjanes“... 2013). Selline seisukoht viitab sellele, et teatud mõttes on püütud lisaks lastele mõjutada laiemat struktuuri ehk perekonda. Siinkohal on, aga keeruline hinnata, kas projekti tegijad on teadlikult püüdnud individikesksesse lähenemisse sisse tuua laiemat keskkonna või kontekstitunnetust. Pigem tundub, et projekt on siiski näide individikesksest lähenemisest sotsiaalsete praktikate muutmisel.

2 UURIMISKÜSIMUSED

Magistritöö eesmärk on anda ülevaade laste igapäevastest prügipraktikatest, meediatarbimise eelistustest ja tarbijaharidusest koolis ning seda kõike telelavastuse „Prügihunt ja Superjänese“ vastuvõtu kaudu illustreerides: fookuses on laste suhe hariduslik-meelelahutuslike materjalidega ja „Prügihundi ja Superjänese“ kui *edutainment*'i näite vastuvõtt. Selleks pean oluliseks välja selgitada, kuidas algklassilapsed „Prügihundi ja Superjänest“ tõlgendavad. Teiseks, mis on nende arvamus harivast-meelelahutuslikust õppematerjalist. Kolmandaks, kuidas telelavastus laste igapäeva- ja koolieluga seostub ja lõpetuseks, kuhu asetub „Prügihunt ja Superjänese“ meediatarbimise eelistustes. Laste seisukohtade täiendamiseks toon juurde vanemate arvamusel. Tulemuste osas üritan laste ja vanemate vastused dialoogi asetada ning järeltõlki tehes toon vanemate seisukohad eraldi välja.

Joonis 3 aitab visualiseerida, mis teemavaldkondadele oma töös keskendun ja kuidas need erinevad teemad omavahel suhestuvad ning millistesse kontekstidesse asetub „Prügihunt ja Superjänese“ kui *edutainment*'i näide.

Joonis 3: „Prügihundi ja Superjänese“ paigutamine erinevate teemavaldkondade suhtes

Jooniselt 3 on näha, et üks teemade ring, millel peatun, on seotud kooli ja õppimisega ning koolis toimuvate tarbijahariduslike tegevustega ja sellega kuidas hariv-meelelahutuslik

multifilm „Prügihunt ja Superjanes“ asetub õppimise ja tarbijahariduse konteksti. Teine teemavaldkond on laste meediatarbimine ja konkreetsemalt multifilmide vaatamine koduses keskkonnas. Ka meediatarbimise konteksti puhul uurin seda, kuidas „Prügihunt ja Superjanes“ meediatarbimise ja täpsemalt multifilmide vaatamisega seostub. Kolmas laiem valdkond, mida oma töös puudutan on seotud säästva tarbimisega ja täpsemalt igapäevaelu ning laste prügiäitluse praktikatega. Argielu konteksti puhul analüüsin ka seda, milline on „Prügihundi ja Superjanes“ mõju laste igapäeva prügipraktikates muutuste tekitamisel. Ühtlasi uurin „Prügihundi ja Superjanes“ vastuvõttu eraldi ning seda mida lapsed arvavad *edutainment*’ist, selle kasutamisest ning milline on nende varasem kokkupuude žanriga.

Uurimisküsimused, millele püüan käesolevas töös vastused leida, on järgnevad:

1. Kuidas suhestub telelavastus „Prügihunt ja Superjanes“ igapäevaelu harjumuste ja varasemate teadmistega prügitoomadel?
2. Millised laste meediatarbimise praktikad ilmnevad „Prügihundi ja Superjanes“ toomadel arutledes?
3. Kuidas seostub hariduslik-meelelahutuslik lavastus „Prügihunt ja Superjanes“ kooli ning õppimisega?
4. Mida arvavad lapsed *edutainment*’ist ning milline on nende kokkupuude hariduslik-meelelahutusliku tegevusega?
5. Kuidas võtavad lapsed „Prügihundi ja Superjanes“ näitel vastu edastatud sõnumeid ja kuidas neid tõlgendatakse?
6. Milline on lastevanemate arvamus tarbijaharidusest, *edutainment*’ist ning „Prügihundist ja Superjanesest“?

Küsimusi olen kokku sõnastanud kuus, et vältida üldsõnalisust ning samuti selleks, et oleks konkreetset aru saada, mida antud töös uurin. Lisaks tasub silmas pidada, et vanemaid puudutav küsimus (nr 6) pigem toetab eelnevaid küsimusi.

3 MEETOD JA VALIM

Selleks, et leida vastuseid käesolevas töös püsitatud uurimisküsimustele, tegin kvalitatiivse uuringu. Sellist lähenemist on sobiv rakendada juhul, kui tegeleda inimese isikliku ja sotsiaalse kogemuse uurimise, kirjeldamise ja tõlgendamise ning püüda mõista pigem väikese arvu osalejate maailmavaadet (Smith 2003: 2). Kvalitatiivne uuring lubab kasutada erinevaid interaktiivseid meetodeid. Andmete kogumisel taotletakse uuritavate aktiivset osalust ning uurija püüab uuritavaga luua tihedat ja usalduslikku kontakti (Creswell 2003: 181–183).

Empiirilise materjali kogumiseks kasutan semistruktureeritud intervjuusid, täpsemalt fookusgruppi ja individuaalintervjuusid. Fookusgrupi intervjuu on tõhus ja paindlik kvalitatiivsete andmete kogumise meetod, mis tehakse väikese rühmaga mõnel konkreetsel teemal. Fookusgrupp võimaldab kontrollida mingil määral ka saadud andmete kvaliteeti, sest ebaselgete või ebapiisavate vastuste korral saab intervjuueeritavalt lisaküsimusi küsida. Rühma liikmed parandavad ja tasakaalustavad üksteist ning ühtlasi saab hinnata, mil määral on tegemist jagatud seisukohtadega (Patton 2002: 385–386).

Individuaalintervjuud on segu fokuseeritud ja poolstandardiseeritud intervjuust. Fokuseeritud intervjuu tähendab ühe ja sama stiimuli (käesolevas töös „Prügihundi ja Superjänese“ esimene osa) esitamist kõigile intervjuueeritavatele, mille järel küsitakse selle sama stiimuli kohta (Merton & Kendall 1946). See aitab kõige paremini välja tuua laste hinnanguid „Prügihundi ja Superjänese“ kohta ning uurida seda, kuidas suhestub lavastuses nähtu igapäevaelu praktikate ja varasemate teadmistega. Poolstandardiseeritud intervjuu abil saab uurida keerukate teadmiste süsteemi, mis intervjuueeritavail mingi konkreetse teema kohta on (Flick 2009: 156). Siinse töö kontekstis aitab poolstandardiseeritud intervjuu uurida, millised on laste meediatarbimise praktikad ja mida lapsed arvavad „Prügihundist ja Superjänese“ ning laiemalt *edutainment*'ist. Samuti seda, kuidas võtavad lapsed vastu lavastuses esitatud keskkonnasäästlikkust propageerivaid sõnumeid ning seostavad seal nähtut igapäevaelu ja eelnevate teadmistega. Lisaks tegin kodudes koos lapsega lühikese vaatluse, kus palusin näidata, kuidas nemad kodus prügi sorteerivad ja kus prügikast(id) asuvad. Vaatlus annab võimaluse teha kindlaks, kas kodused praktikad kattuvad laste vastustega ja toetavad nende teadmisi prügisorteerimisest.

Viin töös läbi kvalitatiivse sisuanalüüsi, mis on inspiratsiooni saanud põhistatud teoriast (*grounded theory*). Põhistatud teooria on uurimissuund, mille eesmärk on inimeste käitumise ja sotsiaalsete protsesside uurimine ning mille allikana kasutan Corbini ja Straussi (2008) lähenemist. Põhistatud teooriat kasutades on võimalik luua tõlgendused ja teoreetiline raamistik, mis tugineb kogutud andmetele. See tähendab, et järeldusteni jõudmiseks töötan süvitsi läbi intervjuude transkriptsioonid ja kodeerin tekstid. Seejärel loon väljajoonistunud teemade põhjal kategooriad, mille analüüsimisel jõuan tulemusteni. Lisaks empiiriale toetun oma töös tulemuste ja järelduste väljatoomisel varasemalt kogutud teooriale. Tulemused, mis põhistatud teooria abil saadakse, peaksid kirjeldama intervjuerituid ning nad peaksid olema võimelised samastuma tulemustega isegi siis, kui mõni detail ei kirjelda neid isiklikult (Corbin & Strauss 2008: 115).

3.1 Valim

Uuringu valimi moodustamisel lähtusin „Prügihundi ja Superjänese“ loojate paikapandud sihtrühma vanusest, kelleks on 5–10-aastased. Kuigi nimetatud vanuserühma kuuluvad ka eelkooliealised lapsed, jätsin nemad valimist välja, tuginedes eeldusele, et algklassiõpilaste haridustee on kauem kestnud, mistõttu on suurem tõenäosus, et neil on olnud rohkem kokkupuudet keskkonna- ja *edutainment*'i teemadega. Samuti puudus mul varasem kogemus laste intervjuerimisega ning kooliealiste intervjuerimine tundus alustuseks lihtsama ülesandena. Koolides korraldatud kolmes fookusgrupis osales 20 õpilast ja individuaalsetes koduintervjuudes neli last ja nende emad. Valimi profiiliga on võimalik lähemalt tutvuda tabelis 4.

Valimi koostamisel lähtusin kolmest põhimõttest:

1. poiste ja tüdrukute enam-vähem võrdne esindatus;
2. esimese, teise, kolmanda ja neljanda klassi õpilaste kaasamine;
3. varieeruv laste elukeskkond (eramaja/korterimaja, kesklinn/äärelinn).

	Osalejad ja tähised	Laste vanus	Toimumise aeg	Kestvus	Asukoht
Fookusgrupp 1	I klass – 8 last 4 tüdrukut (T1, T2, T3, T4) 4 poissi (P1, P2, P3, P4)	7–8 aastat	Esimeste tundide toimumise ajal	~49 min + ~20 min video	Pelgulinna Gümnaasium (klassiruumis)
Fookusgrupp 2	II klass – 5 last 2 tüdrukut (T5, T6) 3 poissi (P5, P6, P7)	9–10 aastat	Pärast tunde	~46 min + ~20 min video	Viimsi Kool (huviruumis)
Fookusgrupp 3	IV klass – 7 last 5 tüdrukut (T7, T8, T9, T10, T11) 2 poissi (P8, P9)	10–11 aastat	Pärast tunde	~42 min + ~20 min video	Tallinna Kuristiku Gümnaasium (klassiruumis)
Koduintervjuu 1	II klass Tüdruk (T12) Ema (E1)	8 aastat	Pühapäeva lõunal	~33 min + ~20 min video	Mustamäe tüheksakorruseline Kortere lamu (mõlemaga elutoas)
Koduintervjuu 2	II klass Poiss (P10) Ema (E2)	8 aastat	Pühapäeva lõunal	~25 min + ~20 min video	Talinnas Pärnu maanteel asuv korterelamu (lapsega tema toas, emaga elutoas)
Koduintervjuu 3	II klass Poiss (P11) Ema (E3)	9 aastat	Teisipäeval pärast kooli	~31 min + ~20 min video	Talinnas Kadriorus asuv kahekorruseline väiksem kortermaja (lapsega elutoas, emaga köögis)
Koduintervjuu 4	II klass Tüdruk (T13) Ema (E4)	8 aastat	Pühapäeva õhtupoolikul	~29 min + ~20 min video	Eramaja Tallinna külje all Järvekülas (lapse ja emaga koos elutoas)
+ 4 ema (E1 – E4)	I–IV klass – 24 last 13 tüdrukut (T1 – T13) 11 poissi (P1 – P11)	7–11 aastat	2013 jaanuar–märts	~45–69 min	Tallinn ja lähümbrus

Tabel 4: Intervjuude kirjeldused

Nii fookusgrupi kui koduintervjuude jaoks valisin lapsed mugavusvalimi teel. Ühegi lapse ega vanemaga, kellega intervjuu tegin, ei olnud mul varasemat kokkupuudet, kuid nende kontaktid sain tänu ühistele tutvustele. Kuna laste kodune elu, prügisorteerimise võimalused ja ümbritsev keskkond olid samuti olulised teema käsitlemisel, üritasin leida nii fookusgrupi kui koduintervjuu jaoks lapsi erinevatest linnaosadest ja elukeskkondadest. Nimetatud punkt on oluline just igapäevaelu puudutavates küsimustes, sest näiteks eramaja või paneelilamu prügikäitlemise võimalused võivad erineda selle poolest, kui palju on ruumi toas prügi sorteerida või millised konteinerid asuvad maja juures. Töösse valisin Tallinnas või selle lähiümbruses õppivad lapsed ja seda kahel põhjusel. Esiteks ei ole käesoleva töö valim nii suur, et erinevate linnade või maakondade õpilaste kaasamine end õigustaks ja annaks võimaluse võrdluseks. Teiseks seadis piirangud isikliku liikumisvahendi puudumine, mistõttu oli logistiliselt lihtsam intervjuud läbi viia Tallinna piires.

Kontakti Pelgulinna Gümnaasiumi esimese klassi klassijuhatajaga sain tuttava kaudu. Pärast esimese fookusgrupi läbiviimist valisin välja Viimsi Kooli ja Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi, kuna koolid asuvad teistsuguses keskkonnas ja eeldasin, et ka laste elukeskkond on mõnevõrra erinev. Mainitud koolide algklassiõpetajatega sain kontakti tänu sellele, et teadsin varasemalt nendest koolidest teisi õpetajaid. Koolide puhul eelistasin ühes klassis käivaid õpilasi, et lihtsustada intervjuu läbiviimist ja vältida olukorda, kus lapsed pelgavad võõras seltskonnas kaasarääkimist ja oma mõtete avaldamist. Lapsed, kes fookusgruppides osalesid, valis eelnevalt välja klassijuhataja, ainsaks kriteeriumiks seadsin, et võimalusel oleks enam-vähem võrdne arv poisse ja tüdrukuid ning laste arv jääks kaheksa piiresse (esimese intervjuu puhul) või kuue kuni seitsme piiresse (kahe järgneva intervjuu puhul). Samuti leppisin klassijuhatajatega kokku, et kui lapsed on välja valitud, siis nende laste vanematele tuleb allkirjastamiseks saata lapsevanema nõusolek intervjuueerimiseks (vt lisa 1).

Koduintervjuude jaoks leidsin lapsed ja vanemad ühiste tuttavate kaudu. Tutvustasin lapsevanemale eelnevalt intervjuu teemat ja eesmärki, süvenemata täpsematesse detailidesse, millest intervjuul juttu tuleb. Koduintervjuude tegemiseks õnnestus samuti leida erinevad elukohad: üheksakorruseline Mustamäe paneelilamu, korterelamu Pärnu maanteel, kahekorruseline kortermaja Kadriorus ning eramaja Tallinna külje all Järvekülas. Planeerimatult sattusid koduintervjuudesse lapsed, kes kõik õppisid teises klassis.

3.2 Uuringu tegemise protseduur

Intervjueerimist alustasin fookusgrupiga Pelgulinna Gümnaasiumis. Pärast esimest intervjuud otsustasin täiendada esialgset küsitluskava. Olin enne intervjuud valmis mõelnud hulga lisaküsimusi, mida kasutada juhul, kui lapsed on kinnised või kui tekib vajadus mõnda küsimust pikemalt lahti seletada. Kuna mul läks mitut lisa- ja seletavat küsimust esimese fookusgrupi jooksul vaja, otsustasin need hiljem kavasse sisse võtta. Teiseks sõnastasin kavas ümber mõned *kas*-küsimused ning muutsin need lahtisemaks. Kuna mul puudus varasem kokkupuude fookusgrupi korraldamisega, andis esimene intervjuu mitmeid juhtnööre (mh praktilisi) järgmisteks kohtumisteks. Vähendasin järgmistes fookusgruppides osalejate arvu, kuna kaheksa esimese klassi lapse intervjueerimine osutus mõnevõrra keeruliseks ülesandeks. Samuti pidasin mõistlikumaks intervjueerida lapsi pigem pärastlõunal kui hommikul, sest esimese fookusgrupi ajal olid lapsed veel unised ja muutusid kiiresti rahutuks.

Fookusgruppide kestus oli ligikaudu tund ning grüpiintervjuu koosnes kolmest osast. Intervjueerija ning intervjuu tutvustamisele järgnes nimesiltide valmistamine ja vabas vormis vestlus intervjuuga mitteseonduval teemal, et lapsed harjuksid minuga ja vastupidi. Teise tegevusena vaatasime üheskoos „Prügihunt ja Superjanes“ esimest osa „Prügirida“, mis kestis orienteerivalt 20 minutit (enamasti ei vaadanud me täispikkuses algus- ja lõputiitrid). Kohe pärast telelavastuse vaatamist tegin intervjuu. Rääkisime lastega „Prügihundist ja Superjanesest“, keskkonnahoiust, igapäevastest ja kodustest praktikatest ning hariduslik-meelelahutuslikust õppevormist. Uurisin telelavastuse vastuvõttu ja tõlgendust, harivate ning meelelahutuslike sõnumite seost ja harivate sõnumite seostamist igapäevaeluga. Intervjuud on transkribeeritud ja asuvad lisades. Fookusgrupi kava on leitav lisa 2 alt.

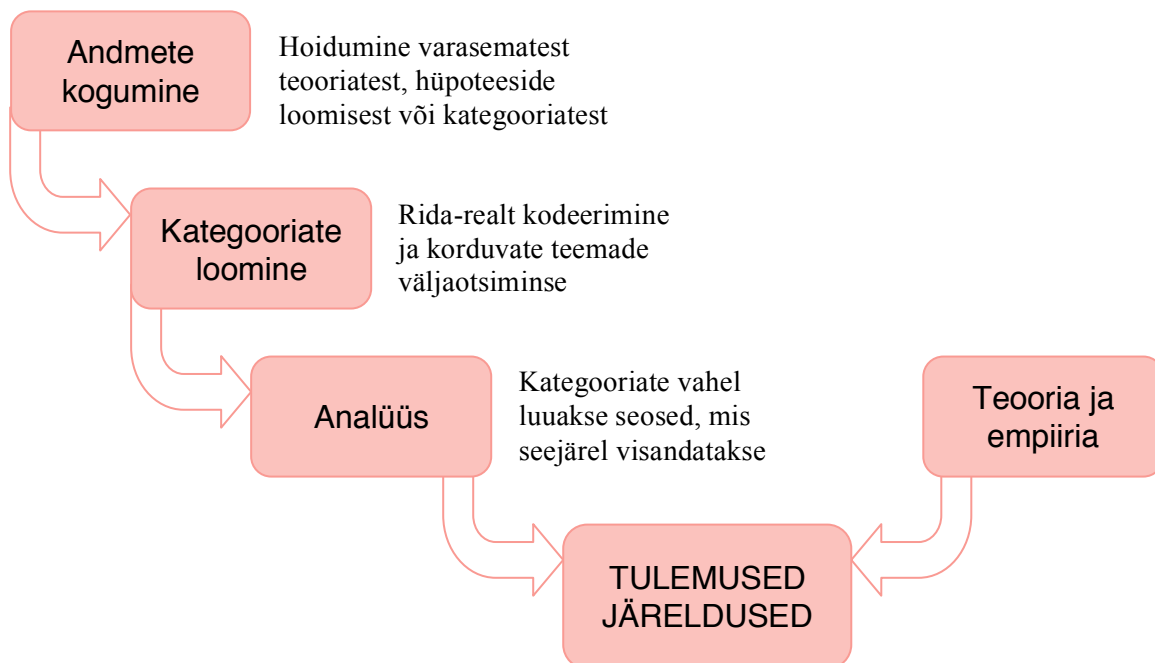
Koduintervjuud lastega kestsid umbes 50 minutit. Kolm intervjuud algasid lühikese vaatlusega kodudes, mis seisnes selles, et laps näitas mulle, kus on nende peres prügikast ja kuhu nad veel prügi paigutavad, juhul kui nad sorteerisid. Vaatlusega üritasin jälgida, kas laps oskab kirjeldada, kuidas nende peres prügikäitlemine toimub ja kuivõrd ta on teadlik sellest, kas midagi sorteeritakse ja kuhu sorteeritud prügi pannakse. Vaatlused kestsid mõned minutid ja toimunud vestlused salvestasin. Ühe intervjuu puhul järgnes kodune ringkäik intervjuu lõpus, kuna laps oli arglik ning mõistlikum oli temaga video vaatamisest alustada.

Pärast ringkäiku vaatasime lapsega koos „Prügihundi ja Superjänese“ esimest osa ja seejärel vestlesime. Rääkisime samadel teemadel, mis fookusgrupi puhul. Koduintervjuud toimusid kolmel korral vanema kohalolekuta, ühel intervjuul osales ka ema, kuna laps ei julgenud üksi rääkida. Intervjuude transkriptsioonid on lisades. Koduintervjuude kava asub lisa 4 all.

Lisaks vaatlusele ja intervjuule lapsega vestlesin kodudes ka lapsevanemaga. Kõik neli vestlust toimusid emadega. Kahes kodus oli isa küll vestluse juures, kuid ei võtnud sõna. Intervjuud emadega kestsid keskmiselt kümme minutit, mille jooksul arutlesime „Prügihundi ja Superjänese“ vajalikkuse üle – kas sarnaseid hariduslik-meelelahutuslikke materjale tuleks kasutada. Teiseks rääkisime sellest, kas ja kuidas kodus keskkonnateemasid käsitletakse ning milline on vanema roll seni olnud või peaks olema nende teemade õpetamisel.

3.3 Analüüsi protseduur

Kõik fookusgrupi- ja koduintervjuud transkribeeriti ning nende põhjal toimus analüüs. Uurimisküsimustele vastamiseks kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis põhines suurel määral põhistatud teorial (*grounded theory*). Ülevaate sellest, kuidas antud analüüsimeetod välja näeb, annab alljärgnev joonis.

Joonis 4: Analüüsiprotsess (põhineb osaliselt Corbini ja Straussi (2008) põhistatud teorial)

Põhistatud teooria on metodoloogia, mida 1960. arendasid Glaser ja Strauss ning mille eesmärk on luua teooria uurimisandmete põhjal ning kus analüüs põhineb kategooriatel (Corbin & Strauss 2008: 1, 16). Tulemusteni jõudmiseks on kõigepealt vaja läbi töötada transkriptsioonid, need kodeerida ning korduvad teemad välja tuua. Seejärel on võimalik teemad koondada erinevatesse kategooriatesse, mille põhjal saab andmeid analüüsida. Kategooriate vahelised seosed tuleb visandada ja koondada ümber keskse kontseptsiooni, mille põhjal sünnibki teooria. Lisaks intervjuude transkriptsioonidele kasutasin tulemuste ja järelduste tegemisel teoreetilisi ja empiirilisi allikaid ning üritasin luua sidemeid uute ja olemasolevate andmete vahel.

Põhistatud teooria puhul on uurijale abiks eelnevalt sõnastatud uurimisküsimused, mis aitavad püsida fookuses isegi siis, kui on hulganisti andmeid. Kogutud teooria võib samuti olla alguspunktitks küsimuste ja kategooriate sõnastamisel, kuid uurija peab olema ettevaatlik, et see ei hakkaks mõjuma pärssivalt. Eelnevalt kogutud teooriat tuleks pigem kasutada võrdlusmaterjalina, mis aitab kaasa oluliste kategooriate väljajoonistamisel (Corbin & Strauss 2008: 41–42). Selleks, et järeldusteni jõuda, tuleb omavahel kokku viia kategooriate süsteemid varasema teooria ning empiiriaga.

4 EMPIIRILISTE TULEMUSTE ESITUS

Järgnevates peatükkides analüüsin fookusgruppide ja koduintervjuude tulemusi. Käesolevas töös ei vaadelda „Prügihundi ja Superjänest“ kui üksikut teksti ja selle vastuvõttu. Olen asetanud „Prügihundi ja Superjänese“ laste igapäevaelu nii keskkonnahoiuga seostuvate praktikate kui ka (tele)meediatarbimise praktikate ning õppimise ja kooli konteksti. Seetõttu alustan tulemuste esitamist, liikudes üldisemalt kontekstilt konkreetsema näite ehk „Prügihundi ja Superjänese“ analüüsini. Esimesena toon välja tulemused, mis kirjeldavad laste prügipraktikaid ja varasemaid teadmisi. Järgmisena keskendun lühidalt laste meediatarbimise eelistustele. Sellele järgneb „Prügihundi ja Superjänese“ seos kooli ning õppimisega, kus analüüsin, millised on laste kokkupuuted prüгитеemadega koolis. Neljandana kirjeldan laste ja emade kokkupuudet *edutainment*'iga ning nende suhtumist meetodi kasutamisse. Viimases osas pööran rohkem tähelepanu „Prügihundi ja Superjänese“ telelavastusele. Analüüsin multifilmi, edastatud sõnumite ja tegelaste vastuvõttu, lühidalt keskendun ka vanemate seisukohtadele. Kõikide peatükkide juurde olen lisanud ideekaardid, mis võtavad ühel visuaalil kompaktselt kokku vastava osa tulemused.

4.1 Lapsed ja prügiäitlemine

4.1.1 Laste igapäevaelu harjumused prügiäitlemisel

Esimesena võtan vaatluse alla laste igapäevaelu harjumused prügiäitlemisel. Seda, et prügi ei tohi maha visata, teadsid kõik lapsed ning nad kinnitasid, et nad ka äituvad vastavalt. Ainult üks koduintervjuus osalenud poiss ütles, et „*.../ mõnikord jah ma võib-olla viskan*“ (P11) prügi maha. Eelnevalt ta märkis, et reeglina ta siiski paneb prügi kotti või viskab prügiäitasti.

Lastega vesteldes ilmnes mitu erinevat äitumisviisi, mida tekkinud prügiäit teha. Kõige tavapärasem neist on prügi viskamine prügiäitasti. Kuid laste seas on ka väga levinud prügi panemine seljakotti või taskusse. Enamasti on selle põhjuseks prügiäitasti puudumine. Kotti või taskuse pandud prügi visatakse ära prügiäitasti, kui seda näha, või jäetakse kotti/taskusse kojujõudmiseni, kus vanem selle hiljem ära võtab ja minema viskab. Sellist praktikat kinnitas esimese koduintervjuu lõpus ka üks lapsevanematest.

Lisaks prügikasti viskamisele või kotti/taskusse panemisele on lastel teisigi lahendusi, kuidas prügist vabaneda. Need praktikad sõltuvad enamasti sellest, kellega koos nad parasjagu viibivad, kui prügi tekib.

- *T5: /.../ kui me vanaema, vanaemaga käime poes, siis me ee.. näiteks sööme saia või jooime limpsi, siis me ei, näiteks jääb kilekott üks üle ja siis me pudistame sinna ja viskame ka prügi sinna ja siis pärast /.../ kui leiame prügikasti viskame sinna.*
- *T6: Kui ma olen linnas näiteks ja mingi joogipudel on ja ma olen koos ema või vanaemaga, siis ma sokutan emme või vanaema kätte selle.*

Ehk prügile leitakse ajutised kõrvalepanekukohad, mis on enamasti kaasaskantavad ning hiljem prügikasti juurde jõudes visatakse prügi ära. Eelnimetatud praktikatele lisandub veel üks prügist lahtisaamise võimalus, mis puudutab konkreetsemalt biolagunevaid jäätmeid. Nimelt kirjeldas P7 fookusgrupis, kuidas tema isa oli rääkinud, et toidujäätmeid tohib metsa visata, kuid lisas juurde, et mitte palju, sest lagunemine võtab kaua aega.

Lapsed on harjunud muuhulgas taara kojuviimisega ning tühje pudelid pannakse tihedamini seljakotti kui muud prügi. Ütlen etteruttavalt, et taara kogumine tundus olevat kõige levinum prügipraktika kodudes.

- *P5: Ee.. kui mul oleks mingi kott, või kuhu ma saaksin panna ja kodu lähedal oleks, siis ma võtaks selle kaasa koju ja siis kogun taarasid ja siis selle eest lähen viin automaati ja saan raha.*

Seetõttu võib siinkohal juba teha järelduse, et kodustel praktikatel (antud juhul taara kogumine) on mõju sellele, mida lapsed väljaspool kodu tekkinud prügiga teevad.

Lapsed, kes viivad taarat koju, reeglina ka koguvad. Näiteks oskasid lapsed täpselt kirjeldada, kuhu tühjad pudelid kodudes pannakse.

- *T2: Meie.. kui mina joon pudeli tühjaks, siis ma viin selle koju musta kotti. Kui kott täis saab, siis me viime selle taaraautomaati.*

Üldjuhul on lapsed teadlikud ka sellest, et hiljem viiakse pudelid taaraautomaati. Selle tegevuse juures on paljud lapsed ise kaasas olnud. Näiteks kinnitas P10, et tema on ühe korra viinud automaati ainult ühe pudeli pärast selle tühjaks saamist.

Vanemate hulgas oli neid, kes on kodus taara kogumise muutnud laste jaoks põnevaks ettevõtmiseks. P10 ema kinnitas, et laps viib rõõmuga pudelid automaati, kuna taararaha eest on võimalik midagi osta näiteks mänguasjapoest. P11 ema kirjeldas, kuidas nende kodus on taara kogumisest kujunenud omaette motivatsiooniprogramm.

▪ ***Aga mis see motivatsiooniprogramm endast kujutab?***

E3: Noh et.. et noh vahel nad saavad ära jagada seal need oma limpsipudelid ja need ära viia ja siis need sendid, mis sealt saadakse, saavad seal, siis no ma ei tea omale mingi kommi osta.

Nelja lapsevanema intervjuude põhjal ei ole kindlasti võimalik spekuloida, kas taoline tegevusviis on tavapärane, kuid võib oletada, et nendes kodudes, kus taolist „motivatsiooniprogrammi“ kasutatakse, on lastel suurem huvi taarat koguda.

Lisaks kogumisele kerkis intervjuudes esile taara taaskasutamise teema. Esimeses fookusgrupis kinnitas mitu tüdrukut, et nad täidavad tühjaks saanud pudeli mõne uue joogiga.

- *T4: /.../ Mul tuli minna poodi ja ma läksin ostsin juua, aga siis koolis mul ei olnud mingit pudelit, pudelit kaa.. pudeliga juua, aga sellepärast teinekord ma hoidsin seda pudelit alles ja selle pudeliga ma nüüd joongi koolis.*

Teistes intervjuudes toodi samuti näiteid, kuidas pakendeid ja pudeleid on taaskasutatud ja neist on meisterdatud näiteks rebast ja pliiatsitopsi (T7) või linnumaja (P8).

Selle põhjal, kuidas lapsed intervjuudes oma igapäevaseid prügiharjumusi kirjeldasid, võib öelda, et need on kõige elementaarsemad põhitõed. Prügi mitte mahaviskamine ja taara kogumine ning äraviimine on säästva arengu tagamise seisukohalt nn algtase. Prügisorteerimist või laiemalt teisi keskkonnasäästlikke tegevusi ei maininud lapsed igapäevapraktikaid iseloomustades peaaegu üldse.

Samas on ka sõnum „Prügi ei tohi maha visata“, mida „Prügihunt ja Superjanes“ telelavastuse esimeses osas rõhutasid, tegelikult selle sama vana põhitõe ülekordamine, mis on juba juurdunud koduste praktikate tõttu saanud osaks laste arusaamadest ja väärtussüsteemist. Kui aga vaadata algtasemest kaugemale, siis säästva arengu tagamisega seonduvatest keerukamatest ja Eesti ühiskonna seisukohalt uuematest prügipraktikatest nagu jäätmete sorteerimine ja taaskasutus või laiemalt säästev tarbimine, ei räägitud multifilmi esimeses osas väga pikalt. (Järgnevates osades räägitakse.) Lühidalt peatuti sellel, et taara tuleks viia taaraautomaati ja korraks mainiti, et prügi mahaviskamise eest võib saada kuni 1000 eurot trahvi. Esimeses osas keskenduti palju pikemalt teadmistele, mis laste igapäevaseid prügipraktikaid otseselt ei mõjuta, näiteks et autokummidest võib autoteed teha ja plekkpurkidest rongi. Peamine, mida aina uuesti üle korrati, oli see, et prügi ei tohi maha visata ja see, kes nii teeb, on saabas.

4.1.2 Laste teadmised prügisorteerimisest

Selles alapeatükis analüüsin laste varasemaid teadmisi prügisorteerimisest: kas ja millest on lastele kodudes sellel teemal räägitud ning kust laste teadmised üldse pärinevad. Jätan kõrvale kooli konteksti, kuna sellele keskendun hiljem eraldi peatükis.

Alustades lastevanematest, ei maininud neist ükski, et oleks lapsele eraldi prügi sorteerimisest rääkinud. Samas on aga vanemad pidevalt lastele korranud sedasama prügi-ei-tohi-maha-visata-mantrat. Keerukamate prügipraktikate õpetamise puhul on emad seisukohal, et tegemist on teadmistega, mille laps omandab vanemat jälgides ja mis jääb külge igapäevatoimingute käigus. Teadlikust rääkimisest olulisem on isikliku eeskju näitamine.

- *E2: Minu meelest, vaata, see ei ole väga teadlik tegevus. Et laps, kes elab täiskasvanud inimeste kõrval ja ta näeb, kuidas nad käituvad, et, et, et mul on tunne, et see ei peaks olema niimoodi, et ma hakkas sulle veel kodus õpetama, kuidas käituda. Minu meelest see on nii, et peab nägema, kuidas asjad käivad.*

Mõned lapsed seevastu kirjeldasid natukene vastupidist olukorda ning mainisid, kuidas mõnikord on vanemad või vanavanemad neile prügiteemadel siiski rääkinud. Laste vastused on küll mõnevõrra umbmäärased, kuid ollakse veendunud, et prügist on midagi kodus sellegi poolest räägitud. Mitmed lapsed kinnitasid siiski ka vanemate öeldut, et nemad ei ole kodus prügiteemadel rääkinud või ei mäleta seda.

Laste hulgas oli neid, kes suutsid meenutada näiteks seda, et ema või isa on rääkinud, kuhu taara panna tuleb, kuid muudel teemadel vestlemist ei mäleta. Kui rääkisin lastega erinevatest prügiliikidest, toetusid nad sellele, kuidas nende kodus käitutakse või mida nad on enda ümber tähele pannud, mitte sellele, mida neile on prügiliikidest räägitud. Seega tundub, et laste jaoks on keskkonnahariduse puhul oluline just õppimine eeskju, osaluse ja keskkonnas toimuva tähelepanemise ning jälgimise kaudu, mitte ainult otseselt verbaalse õpetuse või kirjaliku teksti vahendusel. Seda tähelepanekut toetab Benni (2005) tarbijahariduse kontseptsioon, mille kohaselt on tähtsal kohal praktiliste teadmiste andmine, mida on võimalik väljaspool kooli keskkonda rakendada ning tuleb meeles pidada seda, et teadliku tarbija kujundamisel mõjutavad last lisaks koolile oluliselt kooliväline keskkond ja suhted.

Laste teadlikkus prügiliikidest ja sellest, kuhu erinev prügi panna tuleb, on intervjuude lõikes kõikuv ja seetõttu on keeruline üldistusi teha. Üks laps tõi välja selle, et vanu patareisid on

võimalik viia poodi (T5), samuti oli neid, kes juhtisid tähelepanu, et bussipeatuste ja kaubanduskeskuste juures on tihti mitut värvi prügikastid erineva prügi jaoks. Koduintervjuu käigus hakkas üks poiss isegi pikemalt kirjeldama, kuhu tuleks kommipaber visata.

- **... On midagi veel, tuleb sul meelde?**

P10: Panna siukes biojäätmesse ja siukese prügikasti, mis ei sobi näiteks.. kommipaber. See ei sobi, see ei lähe paberi ja papi prügikasti.

Kuhu see läheb?

P10: Olmeprügisse läheb.

Selle teise klassi poisi teadmised ja oskus nimetatud termineid nimetada on muljetavaldavad, kuid üldiselt lapsed prügiliikidest nii detailiselt rääkida ei osanud. Intervjuudes osati prügiliikidest välja tuua paberit ja pappi, pakendeid, pudeleid, „looduslikke sööke“ (P7), ohtlikke jäätmeid, biojäätmekäitlus ja plastikpakendeid (taara).

Kuigi intervjuudes ei käsitletud ma prügi sorteerimise olulisust, tõstatas üks kolmanda klassi fookusgrupis osalenud poiss küsimuse koduse sorteerimise vajalikkusest.

- *T5: Ma tahtsin seda öelda, et ma ei saa aru, et miks seda prügi sorteeritakse, kui ükskord mu vanaema juures, juurde tuli prügiauto, siis ta ikka kõik need ära sorteeritud kallas ühte prügiautosse nagu mis sellel mõtet siis on?*

See tähendab, et lapsed jälgivad väga hoolikalt maailma enda ümber ja jätavad täpselt meelde selle, mida nad näevad, ning oskavad esitada õigeid küsimusi.

Lastevanemate ja laste intervjuusid võrreldes jääb ebaselgeks, kas kodu siiski on koht, kus lastele prügi sorteerimisest räägitakse, kindel on see, et vanemad õpetavad lastele vähemalt seda, et prügi maha visata ei tohi. Tundub, et laste teadlikkus prügisorteerimisest ja prügiliikidest pärineb suurel määral neid ümbritsevast keskkonnast. Lapsed panevad asju tähele ja jätavad neid meelde. Kuigi intervjuusid oli vähe, võiks öelda, et vanemaks saades on laste teadlikkus mõnevõrra kõrgem, kuid praeguste tulemuste põhjal seda kindlalt väita ei saa.

4.1.3 Laste osalus kodustes prügisorteerimise praktikates

Laste osalusest kodustes prügisorteerimise praktikates aitab paremat ülevaadet saada kodudes tehtud lühike vaatlus. Siin peatükis selgub, kas kodus prügikasti juures viibides on lapsed teadlikumad sellest, kuidas toimib nende igapäevane prügikäitlus kodus.

Teadlikkus erinevatest prügiliikidest pärineb suure osas kodusest keskkonnast ja sellest, kas kodus prügi sorteeritakse. Nii oskasid näiteks kolmanda ja neljanda klassi fookusgruppides osalenud lapsed võrdlemisi hästi meenutada, mida nende kodus sorteeritakse, ja teadsid erinevaid prügiliike paremini ja korrektsemalt nimetada kui võib-olla nendest nooremad.

- ***Sorteerite, aga mis täpsemalt te sorteerite, mida te eraldi panete?***

P8: Paberi ja need ohtlikud jäätmed.

T8: Biojätmed.

/.../

T7: Me paneme biojätmed, papi, ajalehed, ajakirjad, paberi, papi ja need biojätmed ja need ohtlikud need, mis ära ei lagune.

Esimese klassi fookusgrupi puhul oli märgata küll seda, et lapsed kinnitasid prügi sorteerimist kodudes, kuid jäid hätta siis, kui ma palusin neil kirjeldada, mida nad sorteerivad. Koduintervjuudes oli jällegi üks teise klassi poiss (P10), kes ei olnud teadlik kodus sorteerimisest, kuid oskas nimetada erinevaid prügiliike, nagu eelmises peatükis märgitud.

Kuigi kodudes toimus enne intervjuud lühike vaatlus, mille raames palusin lapsel prügikasti(de) juures kirjeldada, kuidas nad prügi sorteerivad, siis ilmnis, et paljud lapsed ei osanud sellegipoolest täpselt kirjeldada, mida ja kuidas nende kodudes sorteeritakse. Seetõttu ei saa väita, et keskkonnas, kus prügi sorteerimine toimub, oleksid lapsed rohkem teadlikud. Koguni kolme intervjuu jooksul, kus ema sattus vaatluse juures olema, juhtis ema lapse tähelepanu sellele, kuidas kodudes tegelikult prügiga ümber käiakse. Kõige ilmekam näide oli esimeses kodus, kus laps algselt väitis, et prügi ei sorteerita. Kui ema juhtis tähelepanu, siis meenus lapsele, et pappi siiski sorteeritakse ning ka taarat kogutakse eraldi.

- ***/.../ Kõik läheb ühte kasti?***

T12: Mhmh.

/ema on ka köögis ja näitab käega nurga suunas/

Em näitab, et siin midagi ikka on eraldi?

T12: Nagu, et papp asjad ja sellised ja sellised suuremad asjad me paneme siia kõrvale ja siis viime pärast prügikonteinerisse.

Teadmatuse põhjuseks võib olla see, et prügi sorteerimise mõiste ei ole tuttav ning paberite ja papi eraldipanemist ei seostatata sorteerimisega, isegi kui kõnesolev praktika on kodus kasutusele võetud. Teise koduintervjuu puhul oli poiss segaduses, kuhu prügi ikkagi läheb, ka pärast seda, kui ema oli talle öelnud, et tegelikult kõik prügi ei lähe ühte kohta. Intervjuus jäigi lahtiseks, kas poiss tegelikult on teadlik, sellest et nende pere sorteerib prügi või mitte.

Emaga vesteldes selgus, justkui see teema ei peagi last nii väga puudutama, sest vanema ülesanne on koristada.

- *Aga enne, kui ma siin prügikasti juures korra käisin, siis ta näitas, nagu rääkis kogu aeg ainult ühest prügikastist, et kõik läheb kokku, aga sa hakkasid ise ütleva midagi, et ei, et, aga vaata nüüd, seal midagi on.*

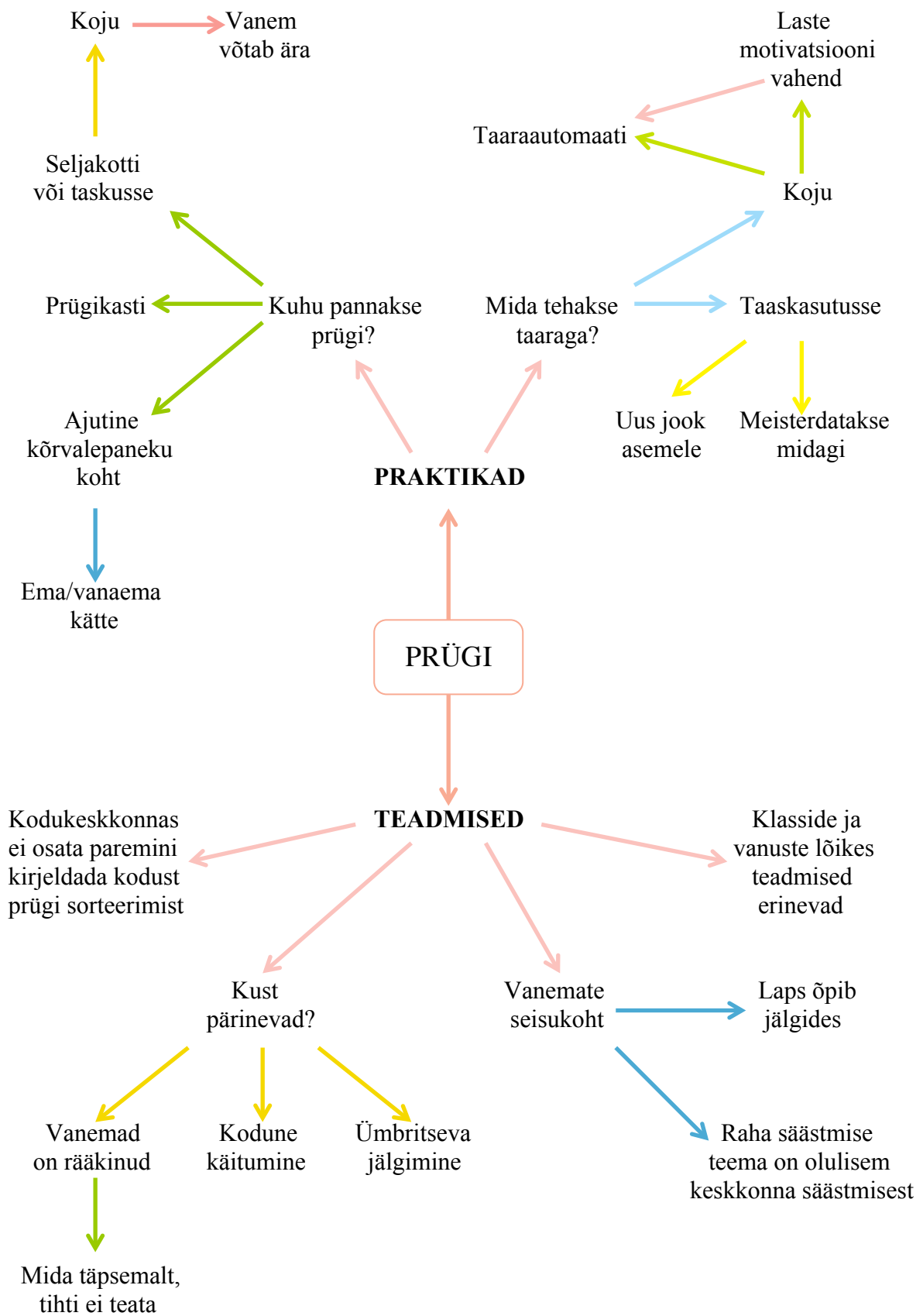
E2: Jaa, aga mina olen talle tutvustanud nagu seda maailma, et see ei ole, see ei puutugi.. see Coca-Cola pudelit ärapanemine ei olegi nagu.. tema ei korista neid ära.

Teine versioon on, et laps ei soovi kodus prügi sorteerida või lihtsalt ei tee seda ja vanem peab seda lapsele korduvalt meelde tuletama, et tegelikult ikkagi sorteeritakse. Emadega tehtud intervjuude põhjal võib oletada veel seda, et oma rolli laste teadmistes mängib see, kas kodu prügi sorteeritakse või mitte. Kui kodus ei sorteerita, siis puudub lapsel igapäevane kokkupuude sellega, mistõttu lapse teadmised ja kogemused pärinevad kaugematest allikatest.

Emad rõhutasid, et koduste prügipraktikate tekkimise juures on olulised mitmed välised tegurid: millised prügikastid on maja juures, kui lähedal mingi prügikast asub, millisel hooajal tekib rohkem biojäätmekäitlust, kas on võimalus kasutada paberi põletamiseks ahju või kaminat, millised on prügifirma reeglid, kui palju on kodus ruumi ja kas konteiner on pidevalt täis jne. Kõik see, millele lapsevanemad tähelepanu pööravad, haakub hästi sotsiaalsete praktikate muutmise teooriaga. See tähendab, et indiviidi käitumist ei ole võimalik muuta üksnes tema hoiakute mõjutamisega, selleks oleks vaja ümber kujundada ka keskkond, kus üksikisik elab.

Kahe vanemaga vesteldes selgus, et nende jaoks on keskkonnateemadest olulisem raha säästmise teema, nii elektri, vee kui soojuste kokkuhoiu kaudu. Sellele pööratakse tähelepanu ning jälgitakse kodust käitumist. See tähendab, et igasugune keskkonnaalane teavitustöö võib vilju kanda alles siis, kui pere jaoks olulisemad küsimused ja probleemid on lahendatud.

Vaadates tagasi kolmele eelnevale alapeatükile, tuleb tõdeda, et „Prügihundi ja Superjänese“ on ees mitmeid takistusi, mis tuleb ületada, et täita kõiki oma eesmärgi. Tuginedes väga tugevalt sellele, et indiviidi hoiakuid ja käitumist muutes on võimalik sotsiaalseid muutusi esile kutsuda, peab telelavastus siiski leppima olukorraga, kus kehtivate praktikate ümberkujundamiseks on vaja lisaks üksikisikule pöörata tähelepanu keskkonnale, kus individid tegutseb. See kõik aga ei tähenda, et „Prügihundi ja Superjänese“ ei võiks olla edukas laste hoiakute ja väärtushinnangute kujundamisel ning samuti teadmiste kasvatamisel.

Joonis 5: Peatüki 4.1 „Lapsed ja prügikäitlemine“ tulemuste ideekaart

4.2 Laste meediatarbimise eelistused

Vastavalt joonisel 3 väljatoodud teemavaldkondadele liigun järgmisena laste igapäevaste prügipraktikate juurest teise laiemaga argielu puudutava valdkonna juurde, milleks on meediatarbimise eelistused. Allolevas peatükis esitlen, millised laste meediatarbimise harjumused tulid ilmsiks töö raames tehtud fookusgruppide ja koduintervjuude analüüsimisel. Vaatan ka seda, kuidas asetub „Prügihunt ja Superjanes“ üldisesse meediatarbimise konteksti ning kuidas laste meediatarbimise harjumused mõjutavad multifilmi vastuvõttu ja tõlgendusi.

Kõige olulisem, mis intervjuudest selgus, oli see, et laste kodune meediatarbimine nooremate ja vanemate algklassilaste seas on erinev. Kui esimese ja teise klassi õpilased eelistavad kodus vaadata pigem multifilme, siis kolmas ja neljas klass huvituvad rohkem „suurte filmidest“ (T6) ja sarjadest. Allolevas tabelis on loetletud laste telerivaatamise eelistused.

I klass	II klass (koduintervjuud)	III klass	IV klass
<ul style="list-style-type: none"> ▪ „Tom & Jerry“ ▪ „Tom & Jerry“ film ▪ „Ben Tennyson“ ▪ „Buratino“ ▪ Kõik multifilmid 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „Adventure Time“ ▪ „Jänku Juss“ ▪ „Buratino“ ▪ „SamSam“ ▪ „Dinka Dinka“ (salvestise põhjal) ▪ Ingliskeelsed multifilmikanalid (sest eestikeelseid ei ole) ▪ <i>Action</i>-multifilmid ▪ Vaatab arvutist saateid, mh YouTube’ist 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „A-Rühm“ ▪ „James Bond“ ▪ „Elavad surnud“ ▪ Sõjafilmid ▪ <i>Action</i>-filmid ▪ Õudusfilmid ▪ Suurte filmid ▪ Netist filmid ▪ TV3 Play filmid ▪ Multifilmid siis, kui on igav, kui multifilm on väga põnev või kui muud ei tule ▪ „Siilipoiss Alfredi salapärased seiklused“ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Seiklusfilmid ▪ Õudusfilmid ▪ Videod ja salvestatud filmid ▪ Sarjad ▪ Multifilmi-kanalid ▪ „Käsna-Kalle Kantpüks“ ▪ Multifilmid haldjatest ▪ Ei saa telerit vaadata ▪ Mängib hoopis arvutimänge

Tabel 5: Laste eelistused televiisori vaatamisel

Põhjuseid, miks kolmanda ja neljanda klassi lapsed multifilmidele rohkem filme ja sarju eelistavad, on erinevaid. Vanemad lapsed ei pea multfilme enam väga põnevateks ja neid vaadatakse ainult siis, kui midagi muud ei ole teha. Teises fookusgrupis kirjeldas P7, et nad on natuke suuremaks kasvanud ja kui ollakse suurem, siis on multifilmid juba igavad. Samuti ei paku vanemate laste jaoks multifilmid enam huvi, kuna nad on neid mitmeid kordi näinud.

- *P7: Kui sa vaatad natuke rohkem neid teisi filme, siis sa nagu harjud nendega ära, et seal on nagu rohkem sellist põnevust, actionit, Ja siis kui sa vaatad seda, siis see tundub selle kõrval nagu väga igav.*

Mõned vanemad lapsed märkisid ära, et nemad vaatavad multfilme ainult nädalavahetusel, kui televiisorist midagi muud ei tule. T6 ütles, et tema ise vaatab multfilme ainult siis, kui tema õde neid vaatab. Samuti tunnevad lapsed vanemaks saades, et on juba multifilmivaatamise eest välja kasvamas ning neil tekib huvi täiskasvanute saadete vastu.

Teises fookusgrupis tundis üks laps, aga muret selle pärast, et rohkem huvi pakkuvad *action*-filmid „*pannakse nii imelikule ajale, mingi õhtul...*“ (P7). See võib olla üheks põhjuseks, miks on intervjuudes osalenud lapsed hakanud filme ja sarju vaatama internetist, telekanalite järelvaatamisprogrammide (nt TV3 Play), DVD-de pealt või neid hoopis alla tõmmates. Uute ekraanide lisandumine on ka üleüldiselt laiem muutus, mis on toimumas laste vaatamisharjumustes ja mida näitas ka Suurbritannias tehtud TeleScope (2014) uuring.

Uuris lastelt, miks nad eelistavad just eelnevalt väljatoodud saateid vaadata ja mis neile sealt enim meeldib. Samuti tahtsin teada seda, kas nad sealt midagi õpivad ja kui teisi saateid „Prügihundi ja Superjänese“ võrrelda, siis kumb on õpetlikum. Võrreldes saadetega, mida lapsed ise eelistavad, tundub „Prügihunt ja Superjänese“ neile kindlasti palju õpetlikum. Sellega nõustusid kõik lapsed. Kuid mitte kõik saated (eelkõige multifilmid), mida lapsed ise vaatavad, ei ole nende hinnangul ainult meelelahutuslikud. Näiteks T12, kes eelistab vaadata ingliskeelseid multfilme, oli seisukohal, et mõnikord on multifilmid ka õpetlikud.

- *T12: No näiteks ee.. ühest multikast ma olen õppinud, et kui mingi üks laps kurjustab teise lapsega, siis tema eest tuleb seista, näiteks.*

P10-le meeldib vaadata näiteks selliseid eestikeelseid multfilme nagu „Jänku Juss“ ja „Buratino“. „Jänku Juss“ meeldib talle sellepärast, et sealt on võimalik uusi asju teada saada. Võib öelda, et kuigi lapsed eelistavad vaadata pigem meelelahutuslikke saateid, on ka neid, kes leiavad, et multifilmides esineb teemasid, mis nende jaoks on õpetlikud.

Kuid miks on siiski meelelahutuslikud saated laste jaoks paeluvamad? Tehtud intervjuude põhjal ei saa teha küll põhjalikke järeldusi, kuid saadud vastused annavad siiski võimaluse teataval määral laste eelistusi kirjeldada. Laste seas populaarne „Tom ja Jerry“ on näiteks lõbusam, toredam, vägevam, lahedam ja naljakam. Poisid hindavad eelkõige seda, kui multifilmides on rohkem seiklusi, müsteeriume ja põnevust. Oluline on võitluse olemasolu. „Tomi ja Jerry“ puhul on suur pluss kõiksugused tagaajamised ja erinevad sekeldused.

- *T4: Mulle meeldib see, kuidas, kuidas kogu aeg ajab Tom Jerryt taga, sest see on.. See mulle meeldib õudselts. Tom ja Jerry on mu lemmikud.*

Lastel on väga detailselt meeles üksikud seigad multifilmidest, kuidas midagi toimus, kes keda taga ajas jne. Esimese klassi lapsed sattusid intervjuu jooksul väga hoogu, kirjeldades konkreetseid stseene ja osasid.

Seega intervjuude põhjal selgus, et laste jaoks paeluvamad saated peavad sisaldama palju põnevust, seiklusi ja tegevusi, mis lastele meeldivad. Tähtsal kohal on fantaasia. Väga oluline on laste jaoks ka see, et materjal, mida nad vaatavad, oleks naljakas ja lõbustaks neid. Samuti peab saade kaasa haarama ja tähelepanu köitma algusest lõpuni.

Eelnev laste üldise telemeedia tarbimise analüüs aitab luua teatava tausta ja arusaama sellest, millised on laste harjumused ja eelistused. Käesolevas töös tehtud intervjuude raames ilmnenud lastepoolsed hinnangud telemeedia tarbimisele ühtivad eri teoreetikute väljatooduga ning neid kinnitavad mitmed varasemad uuringud. Sarnaselt Vordereri ja Steinhilperi (2007) käsitlusega eelistavad lapsed saateid, mis pakuvad huumorit, *action*'it, pinget ja romantikat. Intervjuude käigus ilmnis, et väikestele lastele meeldivad multifilmid, aga mida vanemaks nad saavad, seda enam hakkavad nad huvituma täiskavatutele suunatud saadetest. Seegi tendents ühtib näiteks Comstocki ja Scharreri (2006) öelduga, et väikesed lapsed vaatavad eelkõige multifilme, kuid lapsed viibivad teleka ees ka siis, kui sealt tulevad laiemale publikule mõeldud saated ning ajapikku hakkavad lapsed eelistama koguperefilme ja komöödiafilme ning teisi saateid, mis ei ole otseselt neile suunatud.

Intervjuu tulemused näitasid, et tüdrukute ja poiste telesaadete eelistused on erinevad. Juba mitukümmend aastat tagasi tõid Lyle ja Hoffmanni (1972) välja selle, et poisid toovad lemmiksaadete puhul rohkem esile vägivaldse sisuka multifilme, tüdrukud aga märgivad enam koguperemultifilme. See erinevus kehtib jätkuvalt tänapäeva laste puhul. Kui peatuda sellel, kust lapsed saateid vaatavad, võib öelda, et tehnoloogia areng on muutnud

vaatamisharjumusi ka Eestis. Sarnaselt Suurbritannia lastele, kogub meilgi laste seas populaarsust telesaadete vaatamine internetist ja sellega seoses erinevad järelvaatamise võimalused nagu TV3 Play.

4.2.1 „Prügihunt ja Superjānes“ laste meediatarbimise kontekstis

Laste üldised meediatarbimise harjumused on justkui raamistik, millesse nad iga üksiku saate asetavad ja mille alusel nad kujundavad oma arusaama ja hinnangu konkreetsele saatele. Mõnes mõttes võib isegi öelda, et see on konkreetsete ja karmide konkurentsitingimustega võistlus, kus igal saatel tuleb asuda tähelepanu ja populaarsuse eest võitlema. Seetõttu huvitusin laste üldiste meediatarbimise eelistuste kõrval sellestki, kuidas konkreetset „Prügihunt ja Superjānes“ sellesse raamistikku asetub ning kuidas laste eelistused ja harjumused mõjutavad multifilmi vastuvõttu. Muuhulgas uurisin, milline peaks telelavastus laste hinnangul olema, et see neile meeldiks ja nad seda heameelega vaataksid.

Esialgne hinnang „Prügihundile ja Superjānesele“ oli, et see on lõbus ja sisaldab mitmeid naljakaid stseene, mis lastele multifilmide juures meeldib. Lähemal uurimisel leidis esimene klass siiski, et järgmised osad peaksid olema huvitavamad, ägedamad ja tagaajamist, võitlust ning *actionit* võiks rohkem olla. Paralleele tõmmati „Tomi ja Jerryga“ ning teiste multifilmide ja saadetega, kus kõike eelnimetatut jagub. Intervjuudes mainiti, et lisaks võiks „Prügihundi ja Superjāneses“ olla rohkem tegelasi. P11 lisas, et vahepeal peaks olema ka muusikat ja kiiremaid meloodiaid. Ühes fookusgrupis ilmnis samuti, kuidas popkultuur võib mõjutada seda, mida lapsed huvitavaks peavad.

- *P7: Tahaksin lihtsalt öelda, et praegu see üks laul (Gangnam Style) ja võib-olla mingit nalja võiks vahepeal teha ja siis nad teeksid tantsiks seal neid liigutusi.*

„Prügihundi ja Superjānese“ miinuste hulka kuulub seegi, et vähe „tänapäeva“ (P7) asju on sees. Mida täpsemalt tänapäeva asjade all silmas peeti, jäi segaseks. Lastele ei meeldinud, et tegevus toimus ühe koha peal ja suurt eriti midagi ei juhtunud. Selle töid välja neljanda klassi õpilased. Kolmanda klassi jaoks oleks ägedam, kui tegevus toimuks päriselus. Oluline miinus mitmete laste meelest oli ka nukuteatri formaat.

- *P8: Vahepeal on huvitav nukuteater, aga kui niimoodi telekast vaadata, siis ei ole huvitav.*

Projektimeeskond rõhutas, et „Prügihunt ja Superjānes“ on esimene nukutelelavastus üle mitme kümnendi. Seega ei ole ehk nii üllatav, et tänapäeval ei tunne lapsed nukuteatri vastu huvi, kuna neil puudub sellega varasem kokkupuude, mistõttu see on nende jaoks võõras.

Pakkusin esimese fookusgrupi lõpus lastele võimalust vaadata veel ühte „Prügihundi ja Superjänese“ osa. Samuti küsisin teistes intervjuudes laste käest, et kas nad vaataksid „Prügihundi ja Superjänese“ teisi osasid. Enamus lapsi oleksid olnud nõus teisi osasid vaatama. Mõni laps näitas küll suuremat huvi üles kui teine, kuid sellegipoolest ei olnud suuremal osal otseselt midagi selle vastu, et „Prügihundi ja Superjänest“ veel vaadata. Teiste seast paistis välja, aga esimese ja kolmanda klassi poiste reaktsioon. Kõigepealt esimese klassi poiste vastus, kui pakkusin, et vaatame veel ühte osa:

- *Läbisegi: Sest me nägime juba. Nägime seda juba.*

P1: See on mõttetu.

See on mõttetu?

Läbisegi: On, ei ole.

Aga, P1, miks ta mõttetu on?

P1: Sest ta on igav.

Ta on igav või? Ennem ütlesid, et see on huvitav ju?

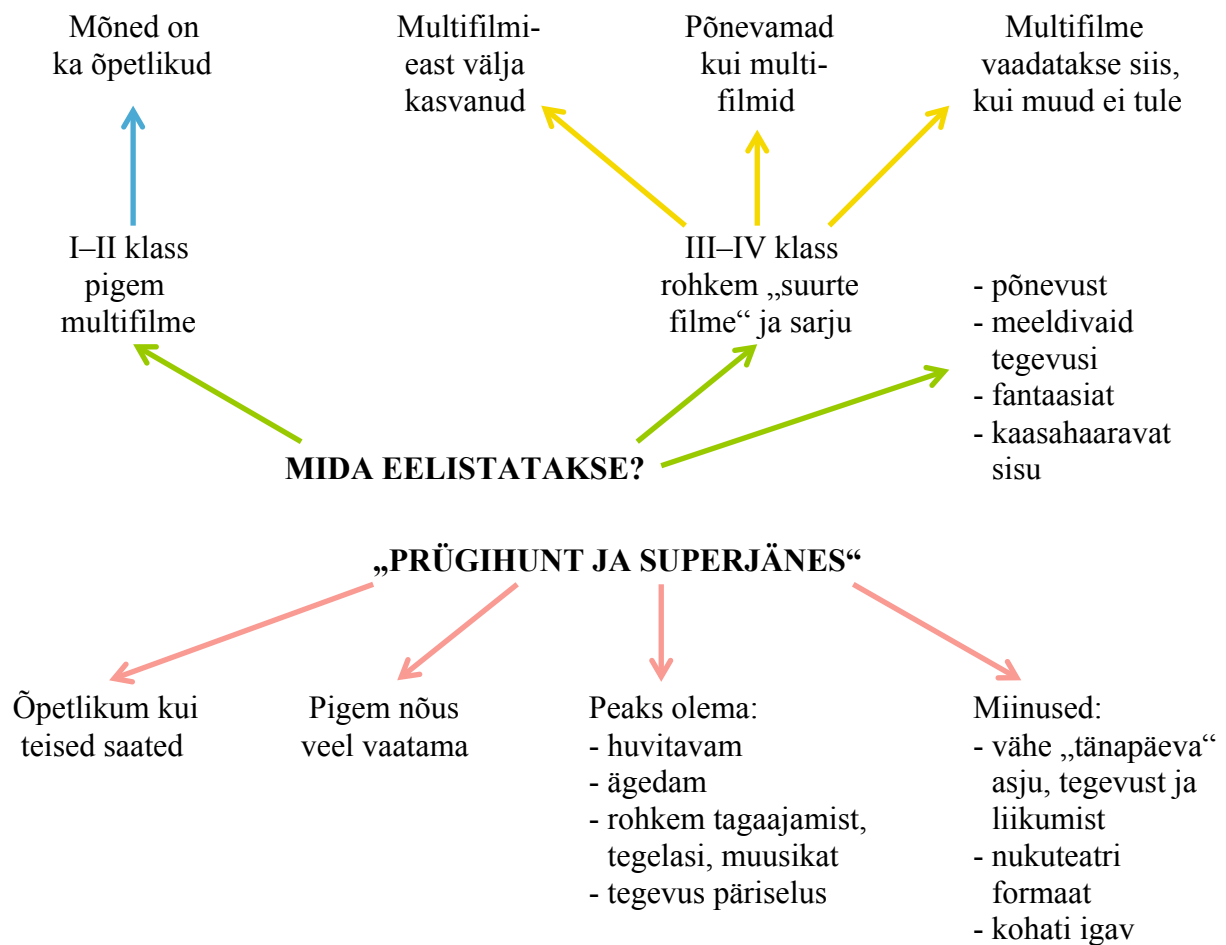
P1: Ei öelnud.

Kolmanda klassi poisi vastus küsimusele, et kas ta vaataksid veel „Prügihundi ja Superjänest“ oli selline:

- *P7: Mitte midagi muud ei ole teha ja oled vangikongis ja siis sul on see film pandud sinna ja vaata seda või ära tee mitte midagi, siis võib-olla vaataks.*

Sanasel seisukohal olid veel mõned poisid. Kolmanda klassi poiste puhul oli märkimisväärne veel seegi, et kui kodus nad pigem ei vaataks „Prügihundi ja Superjänest“, siis koolis teeksid nad seda meelsamini. Ja seda kahel põhjusel. Esiteks on kodus üksi igav vaadata ja teiseks tähendaks selle vaatamine koolis seda, et õppima ei pea. Seega jaguneb laste meediatarbimine justkui erinevatesse kategooriatesse, kus ühel pool on kodu ja teisel pool kool. Saated, mida kodus ei vaadata, kuna need ei ole näiteks piisavalt meelelahutuslikud, on aktsepteeritud koolis, kus sama saate vaatamine võib tähendada asendustegevust millelegi veel igavamale.

„Prügihundile ja Superjänesele“ antud hinnangutest kumavad selgelt läbi laste üldised eelistused laiemalt telemeediale ja kitsamalt multifilmidele. Mõned neist tingimustest on täidetud ka „Prügihundi ja Superjänese“ puhul, näiteks on telelavastuses omajagu huumorit. Kriitikast aga selgub, et palju on siiski vajaka. „Prügihunt ja Superjänest“ ei olnud laste arvates tänapäevane, sealne tegevus ei olnud piisavalt kiire ja kaasahaarav ning puudus hoogne visuaal. Samuti ei paelunud lapsi muusika, nukufilmi formaat ning kohati oli multifilm lihtsalt igav.

Joonis 6: Peatüki 4.2 „Laste meediatarbimise eelistused“ tulemuste ideekaart

4.3 Laste kokkupuude keskkonnaharidusega koolis

Järgmiseks analüüsin, kuidas seostub hariduslik-meelelahutuslik multifilm „Prügihunt ja Superjänes“ kooli ning õppimisega. Keskendun sellele, mis allikatest täpsemalt keskkonnaõpetus pärineb, mis on õpetuse sisu ja mis vahendeid kasutades on koolides keskkonnateemat tutvustatud. Ühtlasi kirjeldan, mida lapsed ja nende vanemad arvavad keskkonnahariduse alaste teadmiste õpetamisest koolis.

4.3.1 Keskkonnahariduse allikad

Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) on ühe läbiva teemana kirjas keskkond ja jätkusuutlik areng. Selle teema puhul „taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning

väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele“. Esimeses kooliastmes on keskkonna ja säästva arengu valdkonna puhul määratletud, et 1.–3. klassi õpilased peavad oskama „käituda loodust hoidvalt“. 4.–6. klassi õpilased peavad aga „väärtustama säästvat eluviisi, oskama esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskama looduses käituda, huvituma loodusest ja looduse uurimisest“. Seega juba õppekavas on ette nähtud see, et koolis tuleb tegeleda laste keskkonnateadlikkuse kasvatamisega ja kuna tegemist on läbiva teemaga, siis eeldatakse, et teemasid võiks käsitleda eri ainetundides, mitte ainult loodusainete kontekstis.

Intervjuud näitasid, et kokkupuude prügi ja laiemalt keskkonnateemadega koolis oli fookusgruppide ja koduintervjuude lõikes väga erinev. Mõni laps oli keskkonnateemadega juba eelkoolis või lasteaias tutvunud. Samas oli neid, kes ei suutnud meenutada, et keegi oleks neile üldse midagi keskkonnateemadel rääkinud. Näiteks esimese klassi fookusgrupi lapsed ei olnud poole aasta jooksul kordagi prügi teemat puudutanud, seevastu meenutasid osad vanemad lapsed, kuidas nemad on juba esimeses klassis sellest rääkinud. Selleks, et siinkohal kindlaid järeldusi teha, millal keskkonnateemasid haridusasutustes tutvustatakse, oleks vaja rohkem infot õppekavade ja -materjalide kohta ning õpetajate seisukohti.

Laste sõnul on keskkonnateemadel neile peamiselt õpetusi jaganud klassijuhataja. Lisaks oli neljas klass teemaga kokku puutunud kunstitunnis ja loodusõpetuses ning koduintervjuudes mainiti ära inimeseõpetuse tund. Rääkides lähemalt, et kes peaks tutvustama ja õpetama lastele keskkonnahoiu teemasid, näevad lapsed ise, et koolil on oluline roll, kuid samuti peaksid teadmised tulema vanematelt ning ise peab samamoodi huvi üles näitama.

- */.../ kes tegelikult peaks teile rääkima sellisest (looduse säästmise ja prügi sorteerimise) teemast? /.../*

T5: Multikad, sellised õpetlikud, lapsevanemad, õpetajad.

- *T9: Ma arvan, et noh võiks ise ka asja uurida ja..*

Lapsed rõhutasid, et kõik täiskasvanud peaksid tegelikult näitama eeskujuna ning lisaks jagama oma teadmisi keskkonna- ja prügiteemadest. Samuti peaksid eeskujuna näitama lapsed ise, seda rõhutas mitu õpilast. Viimase intervjuu käigus selgus, et mõnikord kutsuvad lapsed ka ise korrale neid, kes valesti käituvad.

- *E4: /.../ Et aga.. aga siin ongi, et on olnud sõpru, kes on loopinud eks ju.*

Mhmm.

E4: Kommipabereid ja kus täitsa nii suvalises, suvaliselt, et sinna, kus teeb lahti, sinna ta loobib, et siis T13 on neid nagu korrale kutsunud ikkagi.

Oluline on juhtida teiste tähelepanu sellele, mida nad valesti teevad, ning ühtlasi neile rääkida, kuidas tuleb õigesti käituda.

Vanemad on siinkohal lastega ühel meelel. Emade hinnangul on keskkonnateemade õpetamine kindlasti kooli ülesanne, kuid vastutust ei saa üksnes kooli peale jätta. Kool on osa laste loomulikust kasvukeskkonnast, kuid kodu mängib väga olulist rolli, sest paljud teadmised ja käitumispraktikad saavad alguse just sealt. Juhul, kui kodune kasvatus peaks olema puudulik, on kooli roll lapse arengu toetamisel seda olulisem.

E4 leidis, et hea mõte oleks juba lasteaiast alates rääkida keskkonnateemadel ja E2 kinnitas, et lapse teadmised looduse teemadel pärinevadki tugevalt lasteaiast ja koolist. Intervjuudes ei täpsustanud ma seda, mis vanusest peaks lastele prügiteemadel rääkima hakkama ning miks mõned emad eelistavad, et juba lasteaias keskkonnateemasid käsitletakse. Koduintervjuude põhjal tundub, et vanemad on rahul sellega, kuidas kool toetab laste teadmiste arengut.

Nagu selgus intervjuudest, on nii laste kui vanemate arvates keskkonnateemade õpetamisel oluline nii kooli kui ka ümbritseva keskkonna roll. See kinnitab Põhjamaade ja Eesti tööühma (Tarbija käitumise... 2014) tõdemust, et tarbijahariduse õpetamist ei saa jätta üksnes kooli ülesandeks, kuna tarbijaks kujunemisel mängivad olulist rolli muuhulgas pere, kaaslased ja laiem sotsiaalmajanduslik kogukond. Kui mainida taas sotsiaalsete muutuste esilekutsumist, siis ei piisa individikesksest lähenemisest vaid sotsiaalsete praktikate edukaks muutmiseks on vaja muuta laiemat sotsiaalset keskkonda.

4.3.2 Keskkonnahariduse sisu

Väga üksikasjalikke vastuseid selle kohta, mida on koolis õpetatud või mis teemasid käsitletud, lapsed intervjuude käigus ei jaganud. Pigem olid lapsed üldsõnalised ja mainisid lihtsalt, et midagi on räägitud prügist ja keskkonnateemadest. Mõned ütlesid, et prügi sorteerimisest on natuke räägitud, et prügi ei tohi maha visata ja püüdsid selgitada, kuidas see loodust kahjustab.

Üksnes viimase koduintervjuu jooksul tuli ilmsiks konkreetsem näite, kuidas kool aitab kaasa prügi sorteerimise õpetamisele ja millise õppeainega see seostub. Samal ajal, kui vestlesin emaga, tõi laps oma töövihiku ja näitas ühte prügi sorteerimise harjutust, mis tal oli vaja ära teha. Enne seda, kui laps oma vihiku tõi, oli ema just rõhutanud, et näiteks prügi sorteerimine on tulnud nende kodus teemaks tänu sellele, et loodusõpetuse tundides sellest räägitakse. Varem ei ole peres sellele nii suurt tähelepanu pööratud, nagu kinnitasid nii ema kui laps.

Üldiselt tundub, et lapsed on ka ise huvitatud sellest, kuidas keskkonda kaitsta ja loodust hoida ning nad peavad nende teemade käsitlemist oluliseks. Vaja on, et keegi neile sellest rohkem räägiks.

Intervjuu tulemused kinnitavad taas, et laste hoiakuid ja teadmisi kujundavad nii kool, kodu kui ümbritsev keskkond. Lapsed ei suuda täpselt eristada, milliseid teadmisi nad saavad koolist ja mida väljastpoolt. Kuna laste huvi keskkonnahoiu vastu on olemas, siis võib eeldada, et õpetussõnad, mida „Prügihunt ja Superjänese“ edastavad, jõuavad samuti lasteni.

4.3.3 Keskkonnahariduse meetodid

Eelmise alapeatüki alguses kirjeldasin, kuidas lapsed ei oska väga detailselt välja tuua, mida neile on tundides õpetatud, sellest hoolimata on paljudel meeles üksikud keskkonnaharidusega seotud projektid ja matkad või „Prügihundi ja Superjänese“ teatrietenduse ja multifilmi vaatamine. „Prügihundi ja Superjänese“ teatrietendust (telelavastusele eelnenud projekt) on koolis näinud kolmanda klassi õpilased, lisaks veel T12 ja T13. Lastel oli meeles, et pärast etendust õpetati neile, kuidas tuleb prügi sorteerida.

- *T12: No esimeses klassis me käisime seda vaatamas ja siis minu klassis kõigile meeldis see ja siis me pärast seda etendust rääkisime, mis seal oli ja siis kõige arust oli see väga naljakas.*

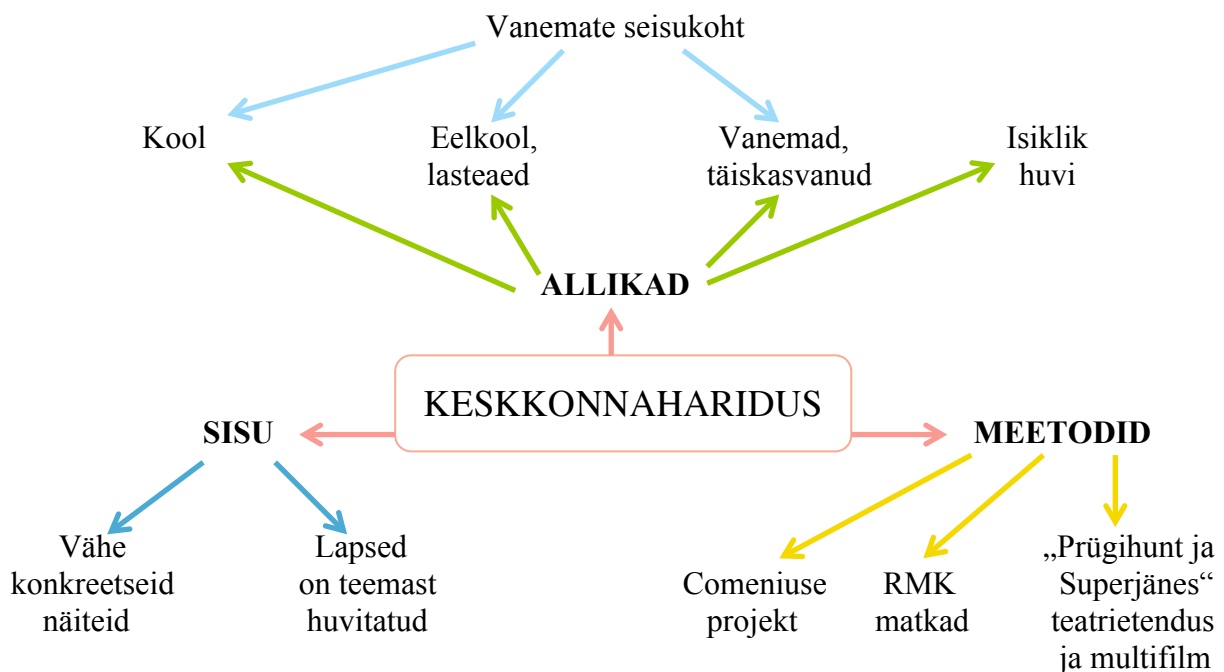
T12 kirjeldas täpsemalt sedagi, kuidas pärast etendust tunnis arutati selle üle, mida nähti ja kuidas see meeldis. Teise fookusgrupi õpilased olid lisaks etenduse vaatamisele käinud muuhulgas mitmel RMK matkal, kus neile räägiti „igasugustest asjadest“ (P5).

Kolmanda fookusgrupi lapsed võtavad klassijuhataja initsiatiivil osa rahvusvahelisest Comeniuse projektist. Laste kirjelduste põhjal on tegemist prügiprojektiga, kus osalevad muuhulgas teiste riikide lapsed ja mille raames nad on pidanud joonistama plakateid, välja mõtlema jutte ja meisterdama prügist Tartu Ülikooli hoone. Lastele meeldib projekti juures

nii see, et see pakub neile võimalust meisterdada, kui ka see, et sellega kaasnevad teatud boonused nagu võimalus reisida Rumeeniasse. Intervjuust ei tulnud aga välja, kui palju lapsed meisterdamise käigus keskkonnast õpivad ja mida uut nad selle kaudu teada saavad.

Kui vaadelda mõnda näidet, mis olid lastel väga hästi meeles, siis on näha, et need ühtivad Põhjamaade ja Eesti töörühma (Tarbija käitumise... 2014) väljatoodud õppemeetodite ja -vahenditega. Lavastused, rollimängud, praktilised ja konkreetsed ülesanded, kaasamine, uuenduslikud õppekeskkonnad jne aitavad kaasa tarbija käitumise ja oskuste õpetamisel ning nagu näha, jäävad lastele ka paremini meelde.

Tundub, et algkassilastele keskkonnateemade selgitamise ja õpetamise puhul sõltub palju pedagoogide aktiivsusest ja isiklikust huvist. Samuti on hariduslik-meelelahutuslike materjalide kasutamise aktiivsus seotud nende kättesaadavusega. Kui õpetajal puudub sobiv videomaterjal, mäng või mõni teine sarnane õppevahend, on loomulik, et laste õpetamisel kasutatakse neid vahendeid, mis on juba olemas. Ka õpetajad ise on uuringus „Keskkonna- ja säästva arengu temaatika õppeprotsessi lõimimist toetavad õppemetoodilised materjalid ja näitlikud õppevahendid ning nende kasutamine“ öelnud, et *edutainment*'i materjalidest tuntakse puudust. See tähendab aga, et „Prüghundil ja Superjānesel“ oleks koht koolitunnis ja projektimeeskond tegi õigesti, kui saatis DVD kõikide osadega koolidele ja lasteaedadele.

Joonis 7: Peatüki 4.3 „Laste kokkupuude keskkonnaharidusega koolis tulemuste ideekaart

4.4 Laste ja vanemate suhe *edutainment*'iga

Selle peatüki eesmärk on vaadata, milline on olnud laste üldisem kokkupuude hariduslik-meelelahutuslike tegevuste ja materjalidega. Samuti kirjeldan intervjuudest lähtuvalt seda, mida arvavad lapsed *edutainment*'i kasutamisest ning milline on lastevanemate seisukoht ja suhtumine hariduslik-meelelahutuslikesse tegevustesse.

4.4.1 Laste kokkupuude hariduslik-meelelahutusliku materjaliga

Küsisin lastelt, kas nad on koolis vaadanud sarnaseid harivaid multifilme nagu „Prügihunt ja Superjanes“ või mänginud midagi, mis on samaaegselt õpetlik. Vastuseks tõid mitmed lapsed välja multifilmid nagu „Cipollino“, „Jääaeg“ ja „Karupoeg Puhh“. Siinkohal võib vaielda, kui võrd lapsed siiski õpivad midagi neid vaadates, kuid praeguse töö fookuses nad pigem ei kuulu *edutainment*'i näidete alla. Õpilased kinnitasid ka ise, et tunnis vaadatud multifilmid on pigem olnud meelelahutuslikud kui harivad. Lapsed lisasid, et enamasti vaadatakse selliseid multifilme pigem vaba aja tegevusena näiteks enne koolivaheaegu. Kuid kindlasti ei tasuks ka igapäevaste multifilmide puhul alahinnata nende võimet harida, sest nagu Buckingham ja Scanlon (2001) ütlesid, siis paratamatult on meelelahutus hariv, sest lapsed ei ole passiivsed tarbijad ning õpivad nähtust tahes-tahtmata midagi.

Kuid mitte kõik multifilmid, mida lapsed nimetasid, ei olnud vaid meelelahutuslikud. Näiteks oli P10 nii kodus kui koolis vaadanud „Jänku Jussi“, mis kuulub *edutainment*'i näidete hulka. P10 rääkis intervjuu jooksul päris põhjalikult „Jänku Jussist“, kuidas ta on seda pikemat aega vaadanud, kuidas seal tahetakse „*kõikidest asjadest rohkem teada*“ (P10) ja kuidas Jussi isa õpetas, kuhu prügi tuleb panna. Lisaks P10-le mainis „Jänku Jussi“ vaatamist T13 ema, kes mainis, et multifilm oli nii populaarne, et lapsele tuli eraldi plaat osta.

Lisaks „Jänku Jussile“ olid paljud lapsed varem kokku puutunud ka Prügihundi ja Superjanesega. Eelmises peatükis kirjeldasin, kuidas lapsed on koolis näinud „Prügihundi ja Superjanesese“ teatrietendust ja seejärel koos tegelastega prügi sorteerinud. Laste seas oli neidki, kes on kodus või koolis näinud „Prügihundi ja Superjanesese“ telelavastust. Esimese klassi õpilaste hulgas oli kõige rohkem neid, kes olid kodus näinud paari osa või isegi kõiki osi. Seevastu kolmanda klassi lapsed teadsid küll multifilmist, kuid ei olnud seda näinud.

Neljas klass oli ühte osa koos õpetajaga tunnis vaadanud. Laste seas tundus ka üldiselt suurem huvi „Prügihundi ja Superjänese“ vastu olevat nooremate (esimese ja teise klassi) hulgas ning fookusgrupis kolmanda ja neljanda klassi lastega jäi mulje, et nemad oleks seda pigem varem soovitud näha. Nendel tulemustel peatun aga hiljem.

Liikudes multifilmidest, „Jänku Jussist“ ning „Prügihundist ja Superjänese“ edasi, töid lapsed veel mõningaid näited, kuid neil me nii pikalt intervjuudes ei peatunud. Olen laste näiteid liigitades loonud järgmise loetelu hariduslik-meelelahutuslikest tegevustest.

- **Mängud koolitundides** – T3 mainis, et looduõpetuse õpikus on olnud mängu. Kolmas klass on mänginud poemängu (täpsem sisu teadmata) ja matemaatika tunnis bingot. T13 mainis käitumist õpetavat lauamängu, milles räägiti ka prügi mahaviskamisest.
- **Töölehed** – T12 mainis, et loodusõpetuse töövihikus on olnud töölehti. Kolmas klass pidi pärast õppevideo vaatamist samuti töölehti täitma.
- **Multifilmid ja õppevideod** – „Jänku Jussist“ ja „Prügihundist ja Superjänese“ olen juba rääkinud. Kolmas klass on lisaks vaadanud internetiturvalisusele keskenduvaid õppevideoid „Netilambad“ ja veel ühte õppevideot, mille sisu jäi ebaselgeks. P11 mainis, et eesti keeles ja tööõpetuses on õppevideoid näidatud. Tööõpetuse video keskendus näiteks metsateemadele ja loomadele.
- **Ristsõna koostamine paaristööna** – seda on teinud samuti kolmas klass.
- **Etendus** – mõned lapsed olid näinud „Prügihundi ja Superjänese“ teatrietendust.

Eelneva põhjal võib kokkuvõtlikult öelda, et kuigi õpetajate hinnangul tunnevad nad *edutainment*-materjalidest puudust, on lapsed sellegipoolest erinevate hariduslik-meelelahutuslike materjalidega koolitundides kokku puutunud ning see tähendab, et õpetajad üritavad neid ka võimaluse piires õppeprotsessis kasutada.

4.3.2 Laste huvi *edutainment*'i kasutamise vastu

Selgitasin intervjuudes täpsemalt, mida *edutainment* endast kujutab ning uurisin lastelt, kas nad soovivad, et koolis sellist õppemeetodit rohkem kasutatakse. Kõik lapsed olid ühel meelel, et neile meeldiks, kui koolis rohkem „Prügihundi ja Superjänese“ sarnaseid õppevahendeid kasutatakse. Üks laps isegi ütles, et tema vaataks igas tunnis multifilme ning „ei õpiks midagi, et ei viitsi õppida kogu aeg“ (T4). Pöörates hetkeks T4 öeldule rohkem

tähelepanu, ilmneb, et kuigi „Prügihunt ja Superjanes“ on hariv telelavastus, ei pruugi lapsed seda õppimisena võtta. Kuna tegemist on multifilmiga, tekib kohe seos, et tegemist on pigem meelelahutusega, mistõttu see tundub nauditava tegevusena.

Lapsed sõnastasid mitmeid põhjuseid, miks nad soovivad koolis rohkem harivaid multfilme vaadata, õpetlikke mängu mängida ja üldise meelelahutuslikus võtmes õppida.

- *./../ aga miks te tahate, et õpetaja siis näitaks mingit multikat või mängu teeks tunnis ./../*

P8: Vaheldus nagu.

Vaheldus.

T8: Ja tund oleks lõbusam.

T7: Jaa. Tund on lõbusam ja vaheldus.

Aga kas asjad jäävad niimoodi paremini teile meelde ka või, või ei jää?

Koos: Jaa.

T7: Jäävad paremini meelde.

Kolm peamist argumenti, mida võis märgata kõikides intervjuudes, on järgmised: 1) õppimine oleks lõbusam, 2) asjad jääksid paremini meelde ja 3) see pakuks vaheldust.

Kõige enam tõid lapsed välja seda, et *edutainment*'i kasutamine muudaks õppimise lahedamaks ja põnevamaks, sest edastatav materjal jõuab nendeni meelelahutuslikus vormis. Pidev lugemine või kirjutamine on laste jaoks igav ning nad ei tunne sellest mõnu, seetõttu oleks laste hinnangul harivate multifilmide vaatamine või mängude mängimine hea vaheldus muidu väsitavale õppimisele.

- *P7: See on põnev lihtsalt ja kui me teeme koguaeg siukseid asju, siis väsitab ära ja siis vahepeale midagi muud teed, siis sa nagu parem niimoodi.*

Huvitav ja põnev sisu ning vaheldusrikkus aitaks laste hinnangul kaasa ka sellele, et asjad jääksid neile paremini meelde.

Edutainment'ist rääkides ilmnes, et lapsed eelistaksid seda pigem koolis kui kodus. Nad põhjendasid oma eelistust sellega, et kui tunnis koos õpetaja ning teiste lastega näiteks harivat multifilmi vaadata, siis on hiljem võimalik õpetaja käest juurde küsida ja täpsustada. Samamoodi saab oma klassikaaslastega ühiselt arutada selle üle, mis meeldis või mis ei meeldinud.

- *P5: Ma ei tea, kui sa ise kodus nagu seda teeksid siis nagu ei jää meelde, et õpetajaga nagu räägime kõik täpselt läbi.*

- *T12: Ma arvan, et ma vaataksin parema meelega koolis, sellepärast et no siis ma saaksin nagu pärast sõpradele rääkida ka kuidas mulle see meeldis ja nii ja siis nemad saaksid mulle ka rääkida.*

Siinkohal võiks järelduste tegemiseks appi võtta ka alapeatüki alguses välja toodud näite, et hariva multifilmi vaatamine ei pruugi lastele üldsegi õppimisega seostuda. See tähendab, et näiteks „Prügihundi ja Superjänese“ vaatamine tunnis tähendaks lastele puhkust tavapärasest õppetööst.

Koduses keskkonnas teeksid lapsed pigem midagi muud, kui vaataksid harivaid-õpetuslikke saateid, mis langeb kokku ka laste meediatarbimise eelistustega. Üks intervjueeritavatest P7 ütles isegi, et kui „*mitte midagi muud ei ole teha ja oled vangikongis ja siis sul on see film pandud sinna /.../ siis võib-olla vaataks*“. Kindlasti ei olnud kõik lapsed nii radikaalsel arvamusel ja kodus *edutainment*'i vaatamise vastu. Mitmed lapsed olid eelnevalt juba harivaid saateid nagu näiteks „Jänku Jussi“ ning „Prügihundi ja Superjänest“ kodus vaadanud.

Samas ilmnes, et pigem vaatasid lapsed selliseid saateid nooremas eas. Sellele viitab ka ühe ema kommentaar, kes ütles, et „Jänku Juss“ oli populaarne, kui laps oli 4–5-aastane. Seda, et harivad saated meeldivad eelkõige noorematele lastele, kinnitab näiteks ka uuring „Zero to Eight“ (2013), kus ilmnes, et hariduslike saadete kodune vaatamine on kõige populaarsem väikeste laste seas.

4.3.3 Vanemate suhtumine *edutainment*'i

Neli intervjueeritud ema pooldasid hariduslik-meelelahutuslike materjalide kasutamist, sest tänapäeva lapsi tuleks õpetada teiste meetodite abil kui vanasti. Üks vanem tõi näite, et kui tema ajal lapsed lugesid palju ja olid „*konkreetselt hariduslikud ettevõtmised*“ (E1), siis nüüd vajavad lapsed palju rohkem vaheldust. Vastasel juhul hakkab lastel igav ja õppimine ei kõida neid, mistõttu *edutainment*'i kasutamine on paratamatult nüüdisajaga kaasaskäiv nähtus. E2 rõhutas, et ei saa üksnes lootma jääda kooli peale, et isegi kui õpetatakse mitmekülgsete meetoditega, siis laps peab saama teadmisi ka väljaspool kooli. Selline idee integreeritud õppes (kool, kodu, igapäevaelu) on mitu korda juba tööst läbi käinud.

Küsisin vanematelt, kuidas neile kõrvvalt vaadates tundub, kas õpetlik materjal jääb lastele hästi meelde. Üks vanem leidis, et jääb pigem halvemini, mistõttu erinevate õppemeetodite kasutamine õigustab end.

- *E1: Ee.. no minu arust T12-l on väga hea mälu, aga ma ise töotan ka õpetajana ja ma ütleks, et pigem ikkagi halvemini, sest ee.. noh nagu ma ütlesin see inimene on nii palju muutunud, et nad ootavadki hästi kiirelt vahetuvat infot, hästi suurt põnevust, hästi palju siukest lähedat tõesti mingit naljakat asja, nad ootavad seda...*

Samas jätkas E1, et kui kogu aeg on lõbus, siis see ei garanteeri, et asjad paremini meelde jäävad. Aga E1 nõustub, et paratamatult tuleks teisi vahendeid siiski kasutada ning üritada infot kuidagigi lasteni viia. E4 oli seevastu televisioonist rääkides arvamusel, et pigem jäävad paremini asjad meelde läbi meelelahutuse ja multifilmide.

- *E4: /.../ pildikeel ilmselt aitab ikkagi kinnistada paremini eks, et see ma arvan, et jääb paremini meelde küll, et kui ainult ei ole nagu niimoodi vihikus kirjas, et see ilmselt-ilmselt aitab, et aga.*

Ka P10 ema ütles, et lapsele jäävad näiteks arvutitega seotud teemad (viirused, info jagamine internetis) palju kiiremini meelde. Üldiselt olid emad samal arvamusel, et õpetamisel tuleb kasutada uusi meediume ja meetodeid, mis lastele sümpatiseeruvad.

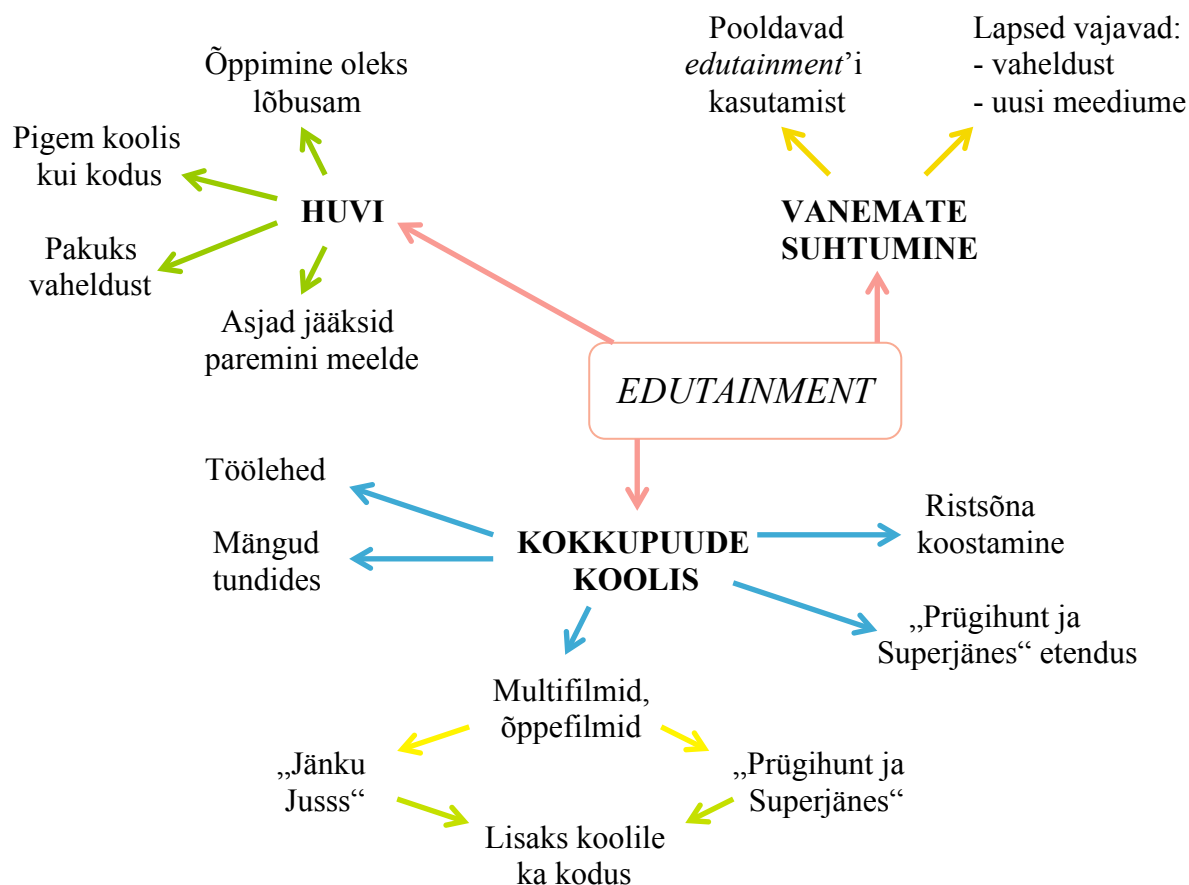
Üks vanem pooldas samas pigem mõõdukat lähenemist *edutainment*'i ja eelkõige multifilmide kasutamisel õppevahendina.

- *E3: /.../ ühest küljest ma olen nagu kahetisel seisukohal, et noh, et seda on niigi nii palju neid ekraane ja kõike muud ja seda sellist umbmäärast kommunikatsiooni, et.. et lihtsalt pooldan sellist vahetut suhtlemist ja arutamist. Aga võib-olla jälle mõtlen, et kui seal lasteaias mingisuguse õppetüki osa või korraks lihtsalt et.. et noh intensiivselt mingisugune tund on käinud, aga et noh lapsed veidi lõõgastuksid, aga et selle multika kaudu ka ikkagi midagi kasulikku vaataksid, et seal on see võib-olla hea mõte.*

Sellegipoolest leiab E3, et televisioon on paratamatult praeguse generatsiooni meedium, mis toob info kõige paremini ja kiiremini kohale. Kuna aga koolides multifilmi vaatamine on rohkem kontsentreeritud ja ilmselt jälgivad lapsed seda hoolsamini ning puuduvad segavad faktorid, siis kooli õppekavasse „Prügihundi ja Superjänese“ taoline multifilm sobib.

Tundub, et käesoleva töö raames intervjueeritud lapsevanemad on *edutainment*'i kasulikkuse teemal üsna sama meelt teiste riikide lapsevanematega. Näiteks nii USA kui Suurbritannia lapsevanemad on seisukohal, et harivad-meelelahutuslikud telesaated on nende lastele kasulikud. Vanemad on arvamusel, et *edutainment* justkui töötab iseenesest, kuigi näiteks

Zeedyk ja Wallace (2003) toovad välja, et lihtsalt hariva saate vaatamine ei tõsta laste teadlikkust. Seega pigem töötaks hariv-meelelahutuslik saade koduses keskkonnas siis, kui lapsevanem vaatab saadet koos lapsega ja lisab oma selgitused ja kommentaarid. Nagu kinnitavad Feilitzen (2007), Bickham *et al.* (2001), Hogan (2001) ja Nathanson (2001), on lapse seisukohalt kõige kasulikum, kui telesaadet vaadates on lapsevanem aktiivse vahendaja rollis. Koolikeskkonnas on aktiivne vahendaja õpetaja näol pidevalt olemas ja seega tundub, et hariduslik-meelelahutusliku materjali parim potentsiaal avaldub just koolitunnis. Samas on ka käesolevas töös intervjueeritud vanemad arvamusel, et *edutainment* töötab kõige paremini koolikeskkonnas. Seda kinnitab ka intervjueeritud laste arvamus. Neile meeldib *edutainment* kooli kontekstis, kus on võimalik õpetajaga ja kaasõpilastega nähtu üle arutleda. Kodus üksi televiisorist hariduslikku-õpetlikku saadet lapsed vaatama pigem ei kipu või teevad seda siis, kui tõesti mitte midagi muud teha ei ole.

Joonis 8: Peatüki 4.4 „Laste ja vanemate suhe *edutainment*'iga“ tulemuste ideekaart

4.5 Telelavastuse „Prügihunt ja Superjānes“ ning seal edastatud sõnumite vastuvõtt

Viimases tulemuste peatükis toon välja selle, milline oli telelavastuse „Prügihunt ja Superjānes“ vastuvõtt laste seas. Kirjeldan, mida lapsed arvasid multifilmi tegelastest ja mida sõnumitest ning millised sõnumid üldse laste jaoks lavastusest meelde jäid. Püüan laste arvamust kõrvutada ka Renesi *et al.* (2012) mõtetega selle kohta, milline peaks olema edukas hariduslik-meelelahutuslik saade. Lõpetuseks peatun vanemate hinnangul. Meediatarbimise peatüki all rääkisin juba, mida tuleks „Prügihundi ja Superjāneses“ teisiti teha või mis lastele telelavastuse juures ei meeldinud, seetõttu ma sellel siinses peatükis pikemalt ei peatu.

4.5.1 Telelavastuse „Prügihunt ja Superjānes“ vastuvõtt

Esialgne „Prügihundi ja Superjānese“ vastuvõtt laste seas oli positiivne ning kõik peale ühe lapse kinnitasid, et neile telelavastus meeldis. Kuid nii eelnevad peatükid kui ka järgnev tulemuste esitus näitavad, et lähemal uurimisel varieerusid laste hinnangud siiski rohkem, kui esialgu välja paistis.

Nagu juba ütlesin, meeldis „Prügihunt ja Superjānes“ peaaegu kõigile. Kui aga hiljem intervjuu käigus uurisin lähemalt, kas telelavastus oli pigem huvitav (ka lõbus) või igav, siis ilmnes, et mitte kõik ei pidanud „Prügihundi ja Superjānest“ huvitavaks. Eeldades, et meeldiv asi ei ole laste jaoks igav, siis paistab, et intervjuu jooksul muutusid laste hoiakud telelavastuse kohta. Näiteks neljanda klassi lapsed olid kõik alguses nõus, et multifilm oli lõbus, hiljem aga P8 ja T10 lisasid, et ikka „*vahepeal*“ oli ja „*mõned asjad olid igavad*“ (T10). Esimesest klassist P4 ütles samuti, et „Prügihunt ja Superjānes“ oli „*veits*“ igav. Meenutades meediatarbimise peatükis toodud näidet, tekitas „Prügihundi ja Superjānese“ uuesti vaatamine lausa vastumeelsust. Eelnevatest näidetest hoolimata ei saa öelda, et kõik oleks oma seisukohti muutnud, ning oli ka lapsi, kes jäid intervjuu lõpuni „Prügihundi ja Superjānese“ suhtes positiivselt meelestatuks.

Erinevaid aspekte, mis lastele telelavastuse juures meeldis ja miks nad seda lõbusaks pidasid, oli mitmeid. Näiteks märkis paar last ära selle, et neile olid sümpaatsed telelavastuse vormilised võtted.

- *T12: No mulle meeldisid need näitlejad sellepärast, et nad tegid sellest nagu täitsa päris nagu.. nagu rääkisid täpselt samal ajal kui nad tegid kätega nii.*

Lisaks meeldisid lastele erinevad situatsioonid, naljad ja tegelased, mis neile lõbusad tundusid. See kinnitab väga hästi juba meediatarbimise juures mainitud, et lastele meeldib, kui multifilm neid lõbustab.

- *T4: Kõige rohkem see, et, et hunt ajas jänest taga. See oli kõige naljakam.*
- *P7: /.../ see natuke naljakas oli ka see koht, et kui öeldi, et mulle meeldib Justin Biber ja siis, see nali, mis seal oli /.../*

Lisaks vormilisele ja meelelahutuslikule küljele sümpatiseeris lastele multifilmi hariv pool ja see, kuidas hunt ja jänes olid hästi kasvatatud ning seisid selle eest, et loodus puhtana püsiks.

- *T4: Minu meelest oli see lõbus, et ta oli nagu õpetlik, õpetlik, et lapsed ei tohi prügi maha visata, et muidu ei ole neil endal kuskil elada ja midagi süüa. /.../*
- *T1: Minule meeldis see, et hunt oli noh, no hästi kasvatatud ja ta sorteeris prügi.*

Võrreldes omavahel seda, kas lastele meeldis „Prügihundi ja Superjänese“ juures pigem telelavastuse hariduslik või meelelahutuslik külge, sümpatiseeris neile pigem viimane. Kuna aga paljudele meeldisid ka hariduslikud aspektid, võib teha järelduse, et *edutainment*-tüüpi multifilmi puhul meeldib lastele nii selle meelelahutuslik kui ka õpetlik külge. See tulemus on mõnevõrra kummastav, sest eelmises peatükis *edutainment*'ist rääkides ilmnes, justkui „Prügihundi ja Superjänese“ laadseid harivaid multifilme ei nähta õppimisena. Siinne näide kinnitab, aga et õpetlik sisu meeldib lastele sellegipoolest.

Rääkides „Prügihundi ja Superjänese“ sihtrühmast, ei olnud siingi laste seas ühtset arusaama, kellele tuleks multifilmi näidata. Näiteks teises fookusgrupis olid kolmanda klassi lapsed veendunud selle näitamise vajaduses väiksematele lastele põhjusel, et nemad juba teavad kõike, mida multifilmis räägiti, ja nooremate jaoks oleks seal rohkem uut infot. Omavahel arutades jõudsid nad järeldusele, et „Prügihunt ja Superjänese“ sobiks vaatamiseks 7–8-aastastele ehk esimese ja teise klassi lastele. Sarnasel seisukohal oli ka kolmandas koduintervjuus osalenud 9-aastane poiss, kes pidas telelavastust 7-aastastele sobilikuks. Meenutades meediatarbimise eelistusi, siis teise ja kolmanda klassi vahepeal oli märgata üleminekut multifilmide vaatamiselt filmide ja sarjade vaatamisele. See võib tähendada, et isegi kui teemad on nende jaoks tundmatud, hakatakse multifilmi vaatamisest välja kasvama ja seda nähakse pigem noorema sihtrühma meediumina.

Sama küsimust neljanda klassiga arutades tõi aga hoopis teistsuguse järelduse. Neljas klass oli arvamusel, et seda sobib ka suurematele lastele näidata ja võrreldes kolmanda klassi lastega nemad pigem kahtlesid, kas telelavastus ikka noorematele sobib, kuna neil pole veel teadmisi prügisorteerimisest, millele multifilm keskendub.

4.5.2 Sõnumite tõlgendamine ja meeldejätmine

Lapsed said väga hästi aru telelavastuse „Prügihunt ja Superjānes“ sisust. Kui ma palusin neil öelda, millest multifilm rääkis, tõid lapsed välja järgmisi teemasid: prügist, looduse reostamisest, looduse kaitsmisest, prügi koristamisest, prügi mahaviskamisest, prügi taaskasutamisest või korra hoidmisest. Teemad, mida lapsed mainisid, seostusid tugevalt multifilmi tegeliku sisuga. Samuti said lapsed hästi aru sellest, mida Prügihunt ja Superjānes neile õpetada üritasid.

- *T2: Et prügi ei tohi maha visata.*
- *T7: Mul jäi meelde, et autokummidest saab teha autoteesid, plastpurkidest teha rongi, siis mulle jäi see meelde, et need kes viivad prügi valesse kohale on topelt saabas.*

Lapsed oskasid iseseisvalt meenutada nii üldisi õpetussõnu kui ka konkreetseid näiteid, millele Prügihunt ja Superjānes telelavastuses tähelepanu juhtisid.

Pärast seda, kui olin palunud lastel kirjeldada, mis neil meelde jäi ja mida nad teada said, tõin neile ise konkreetsemaid näiteid Prügihundi ja Superjānese õpetustest ja lasin lastel meenutada, mida neile telelavastuses räägiti. Mitmed teemad nagu näiteks see, et taara käib taaraautomaati või prügi mahaviskamise eest on võimalik saada kuni tuhat eurot trahvi, püsisid lastel väga hästi meeles ning intervjuu ajal vastasid kõik täpselt nii, nagu Prügihunt ja Superjānes olid rääkinud.

Teiste näidete puhul hakkasid lapsed telelavastuses edastatud sõnumitele ise lisama omapoolseid teadmisi. Näiteks kui ma küsisin, mida saab autokummidest teha, tõid lapsed juurde näiteid, millest Prügihunt ega Superjānes ei rääkinud.

- *P2: Uued.*
- *P4: Seda.. See, mis on auto istme ees, selline, selline matt.*
- *P1: See et, autokummidest saab uue autol panna vanad rattad alla.*

„Prügihundi ja Superjāneses“ tutvustati üksnes seda, et autokummidest saab teha autoteed. Sarnaseid lisandusi tuli lastelt ka siis, kui rääkisime taara taaskasutamisest ja autokummide

äraviskamisest. Natuke teistsugune näide oli aga plekkpurkidest kõneledes. Siin seadsid mitu last kahtluse alla selle, mida Prügihunt oli neile õpetanud.

- ***Aga sa ütlesid /video jooksul/, et rongi tegelikult ei saa teha?***

P10: Jah.

Rong on tegelikult rauast tehtud, sa ütlesid.

P10: Jah.

Seega loovad lapsed automaatselt seoseid uute ja olemasolevate teadmiste vahel. Viimased tsitaadid ilmestavad ka seda, et lapsed kuulasid video vaatamise ajal aktiivselt ning mõtlesid samal ajal kaasa.

Mõnikord juhtus sedagi, et mõned faktid aeti omavahel segamini. Nii näiteks väideti, et plastpurkidest saab rongi teha, kuigi multifilmides räägiti plekkpurkidest. Seda, et faktid sellisel moel omavahel segamini läksid, juhtus minu hinnangul pigem eksitusena. Reeglina suutsid lapsed olla väga täpsed, kui nad tõid välja näiteid, mida Prügihunt ja Superjanes omavahel ning poistele multifilmis rääkisid.

Lastele jäid üldiselt meelde need samad asjad, mis neile ka „Prügihundi ja Superjanes“ juures meeldisid ja mis oli kirjas eelmises alapeatükis. Näiteks meelelahutusliku külje pealt püsis meeles see, kuidas hunt jänest taga ajas või milliseid nalju multifilmis tehti. Harivatest sõnumitest jäi meelde see, et prügi tohi maha visata, kuidas hunt ja janes prügi korjasid või et prügi ei pruugigi olla prügi, kuna seda saab võib-olla uuesti kasutada. Ka vormilised võtted meenusid mõnele lapsele.

- *P7: Mulle jäi meelde, et seal oli neli tegelast ja siis seal.. see, seal oli seal mets siuketehtud, et siis see pood oli sinna niimoodi nagu metsa sisse mätsitud.*

Oli ka väiksemaid detaile, mis lastele meelde jäid ja mis otseselt hariduse või meelelahutusega ei seostu.

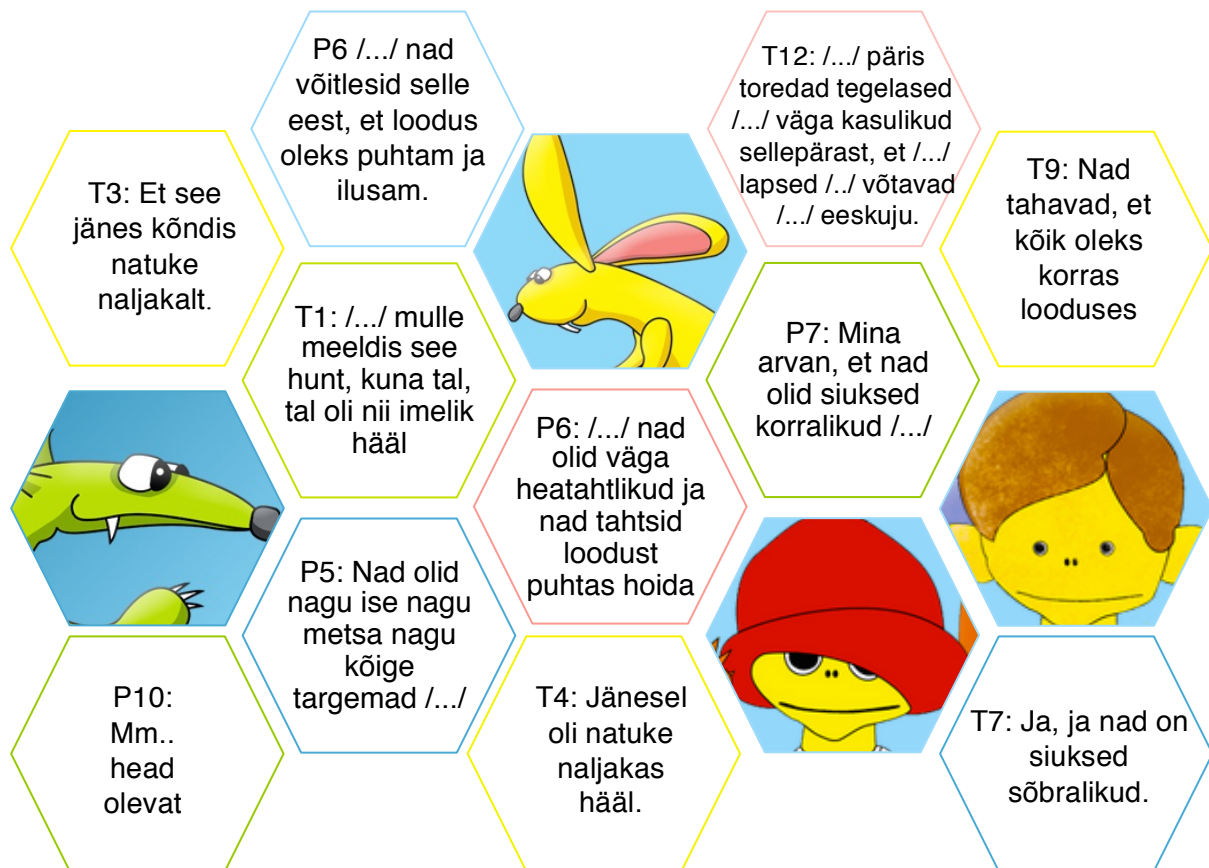
- *T4: /paus/ Mulle jäi kõige rohkem see meelde, kui poiss ostis ühe suure, kõige suurema kartulikrõpsupaki, mis seal poes üldse oli.*

Seega meelde jäi asju seinast seinale, kuid kõige olulisem on see, et hariduslikud sõnumid jõudsid lasteni, mis oli ka „Prügihundi ja Superjanes“ loojate eesmärk. Kas need teadmised kinnistusid või olid asjad meeles üksnes kohe pärast vaatamist, seda käesoleva töö raames uurida ei ole võimalik.

4.5.3 Laste arvamus tegelaskujudest

Prügihunti ja Superjānesest pidasid kõik lapsed õpetlikeks tegelasteks, kes olid „heatahtlikud ja toredad“ (T5) ning näitavad head eeskju. Allpool on joonis sellest, mida lapsed Prügihunist ja Superjānesest arvasid.

Kui eelnevalt oli tulemustes juttu sellest, kas lapsed arvavad, et multifilm on mõeldud nendeealistele või mitte, siis siin on põgusalt ära toodud, mida lapsed tegelaskujude easobivusest arvavad. Küsisin neilt, et kas Prügihunt ja Superjānes tundusid neile pigem täiskasvanud või lapsikute tegelastena. Kolmas klass, kes pidas multifilmi sobilikumaks noorematele lastele, hindas tegelasi samuti pigem lapsikuks. Neljas klass, kes oli arvamusel, et multifilm sobib nii noorematele kui ka nendevanustele, tundsid, et hunt ja jānes ei ole üleliia lapsikud ning on natuke isegi täiskasvanulikumad. Koduintervjuudes osalenud lapsed olid seda meelt, et Prügihunt ja Superjānes ei ole lapsikud ning T12 hinnangul olid nad jätkuvalt sama naljakad kui esimeses klassis teatrietendust vaadates.

Joonis 9: Laste arvamusd tegelastest (piltidel on esimese osa tegelased Prügihunt, Superjānes, Janar ja Martin)

4.5.4 Eduka hariduslik-meelelahutusliku saate elemendid „Prügihundi ja Superjänese“

Pöördudes Renesi *et al.* (2012) välja toodud eduka hariduslik-meelelahutusliku saate vajalike elementide juurde ja võrreldes neid „Prügihundi ja Superjänese“ga, saab ära märkida järgmised tähelepanekud.

- **Tasakaalu leidmine saate haridusliku ja meelelahutusliku sisu vahel, et õppimine muutuks meeldiva elamuse lisaväärtuseks.** Tundub, et selle tasakaalu suutsid „Prügihundi ja Superjänese“ tegijad päris hästi saavutada. Laste hinnangutest selgus, et multifilm pakkus nii nalja kui naeru, aga samas ka õpetlikke näiteid loodushoiu kohta.
- **Saate alguses fookuse seadmine meelelahutusele, et tagada vaataja kõige edukam kaasamine.** Ka selle punkti puhul võib öelda, et „Prügihundi ja Superjänese“ vastab eduka hariduslik-meelelahutusliku saate kriteeriumitele. Multifilmi esimesed kuus minutit ei keskendunud õpetamisele, vaid olid puhtalt meelelahutuslikud. Alles kuuenda minuti lõpus hakkasid Prügihundi ja Superjänese autokummide näitel jagama õpetlikke sõnumeid. Lapsed sellele aspektile intervjuudes tähelepanu ei pööranud, kuigi paljudele jäi meelde esimestel minutitel toimunud tagaajamise stseen.
- **Positiivsete, aktiivsete, meeldivate ja arenguvõimeliste tegelaskujude kasutamine, kellega vaatajatel on lihtne samastuda.** Tegelaste puhul on „Prügihundi ja Superjänese“ loojad kohati teinud päris head tööd, kuid samas on mõned aspektid siiski vajaka jäänud. Laste hinnangul olid Prügihundi ja Superjänese ülekaalukalt positiivsed tegelased ja neisse suhtuti sümpaatselt. Seega suutsid tegijad luua positiivsed, aktiivsed ja meeldivad karakterid. Samas kogu multifilmi vältel olid Prügihundi ja Superjänese nii oma olemuselt kui olekult ja väljenduslaadilt küllaltki staatilised. Suuri arenguid ei toimunud. Kui multifilm algas sellega, et hunt tahtis jänest ära süüa, siis nii see põhimõtteliselt ka lõppes. Samuti tundub mulle, et lapsed ei samastanud end ei Prügihundi ja Superjänese ega ka koolipoiste Martini ja Janariga. Tõenäoliselt mängib selle puhul suhteliselt suurt rolli see, et tegemist oli nukufilmiga ja seetõttu tänapäeva lastele mitte nii harjumuspärase žanriga. Lapsed oleksid end ehk lihtsamini suutnud identifitseerida reaalseste inimeste mängitud karakteritega. Samuti tundub, et „Prügihundi ja Superjänese“ tegelased ei suutnud lastele väga sügavat muljet jätta hoolimata sellest, et Prügihundi ja Superjänest peeti meeldivateks.

- **Muutuste protsessi näitlikustamine, et lisaks informatsiooni vastvõtule suudaks vaataja lihtsamalt jõuda oma senise käitumise muutmiseni.** See aspekt on minu hinnangul „Prügihundi ja Superjänese“ multifilmi puhul kõige nõrgem. Kui peatuda autokummide näitel, siis Prügihunt ja Superjänese seisid pikalt kummihunniku juures ja rääkisid, kuidas autokummidest saab ehitada maanteed. Filmikaadreid sellest, kuidas täpselt autokummidest maantee ehitamine välja näeb, Prügihundi ja Superjänese jutule ei järgnenud. Sama kehtib ka plekkpurkide ja rongi näite puhul. Lastega vestlused viitasid aga päris selgelt sellele, et neile jäi arusaamatuks, kuidas ikkagi autokummidest tee või plekkpurkidest rongi ehitamine käib ning informatsiooni puudumise tõttu ei osanud nad seda protsessi täpselt kirjeldada ja hakkasid ise oma eelnevate teadmiste põhjal eeldama, kuidas asi ikkagi toimida võiks. Haridusliku sõnumi edastamiseks ja veelgi enam käitumise muutmiseks sellistest poolikutest näidetest ei piisa. Lastele jäid multifilmist paremini meelde need asjad, mida nad juba ühel või teisel viisil kuulnud ja õppinud olid. Prügihunt ja Superjänese kinnistasid oma jutuga näiteks teadmisi selles kohta, et prügi ei tohi maha visata. Uus info selle kohta, et autokummidest saab ehitada maanteed või plekkpurkidest rongi, jäi lastele küll vahetult pärast saate vaatamist meelde. Samas ilma konkreetsete visuaalsete näideteta oli see nende jaoks küllaltki abstraktne teadmine, mis võib kergelt ununeda ning mis suure tõenäosusega ei too kaasa muutusi sotsiaalsetes praktikates.

4.5.5 Emade mõtted „Prügihundi ja Superjänese“ kohta

Kaks vanemat (teine ja kolmas koduintervjuu), kellega rääkisin, ei olnud „Prügihundist ja Superjänese“ teadlikud ning ei osanud seetõttu oma hinnangut telelavastusele anda. Nende arusaamad ja hinnangu tarbijaharidusele ning *edutainment*'ile olen eelmiste peatükkide all juba välja toodud. Üks vanem (E4) juhtus intervjuu ajal lapse kõrval olema ja nägi koos lapsega esimese osa ära. Temaga rääkides selgus, et T13 vaatab ka muul ajal ETV2 pealt multifilme („Prügihunt ja Superjänese“ jooksis samuti ETV2-s), kuid ema ei osanud kommenteerida, kas laps „Prügihundi ja Superjänese“ vaatas või mitte. Laps ise väitis, et ta vaatas sügisel telerist „Prügihundi ja Superjänese“ multifilmi. Projektimeeskonna jaoks oli oluline, et pärast telelavastuse vaatamist räägivad või arutavad lapsed nähtu üle ka vanematega või toimub teadmiste ülekanne lapselt vanemale. Nii väikese hulga intervjuude põhjal seda küll kindlalt öelda ei saa, kuid toodud näidete puhul tundub, et lapsed ei räägi

vanematele sellest, mida nad televiisorist on näinud või õppinud. See tähendab, et *edutainment*'ile ei saa väga suuri ootusi seada, mis puudutab teadmiste ülekandumist.

E4 arutas „Prügihunti ja Superjänese“ ning „Jänku Jussi“ võrreldes, et viimase puhul oli plussiks see, et tegemist oli lühikeste etüüdidega. „Prügihunt ja Superjänese“ on aga tunduvalt pikem, mis tekitab küsimusi, kas laps jaksab seda lõpuni vaadata.

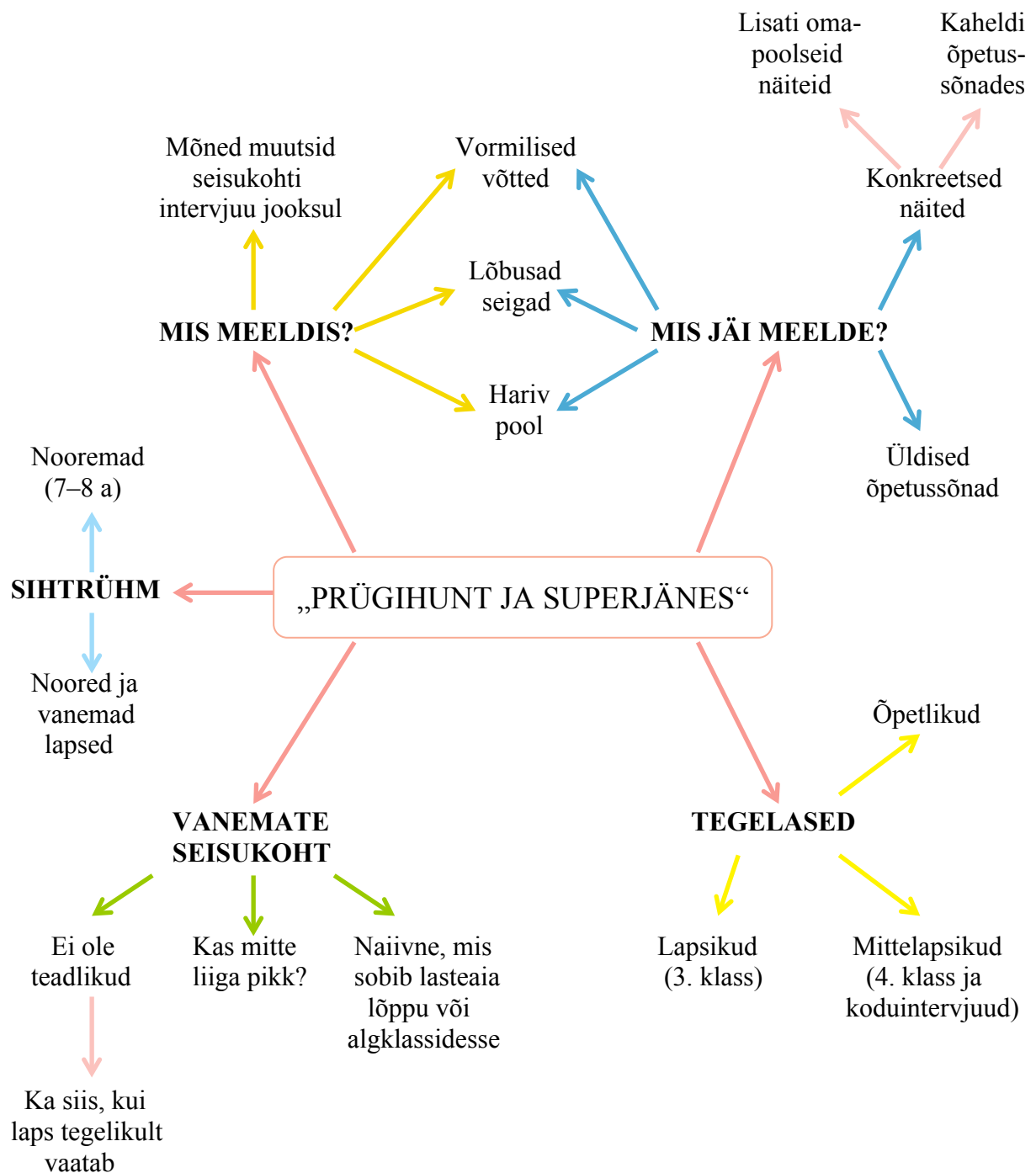
- *E4: Mhmh, just. Et noh oleneb muidugi lapsest ka eks ju.. kes on nagu.. on rohkem tähelepanu koondab, aga et-et.. et noh need lühemad olid ütleme, et vanusele siin neil-viis olid need nagu paremad, et siis nad vaatasid ära ahah, jälle nii, siis on uus temaatika, jälle ahah eks ju.*

Esimene ema, kellega koduintervjuu toimus, oli Prügihundist ja Superjänese teadlik, kuna laps oli varasemalt käinud vaatamas teatrietendust. Samuti teadis E1 seda, et multifilmi on televiisoris päris palju reklaamitud. Tema hinnangul tundus multifilm liialt lapsik, kuid ta leidis sellegipoolest, et laps ise oli etendusega rahule jäänud.

- *E1: /.../ et mulle tundus nagu ka, et võib-olla on ka natuke liiga selline.. noh nagu liiga lapselikult teatraalne või selline, mulle nagu tundus, aga et samas, et kui nad olid ära käinud, siis nad tõesti rääkisid, et neile nagu meeldis, et oli nagu lahe, et oli naljaks. Et ee.. et noh ma arvan, et tõesti oli nagu selline lapsemeelne ja võib-olla õpetlik, et.*

E1 jätkas, et „Prügihunt ja Superjänese“ sobiks näitamiseks lasteaia lõpurühmadele ning algklassidele. Selles eas saavad lapsed juba aru „*kuidas see elu peab käima*“ (E1) ning kui lapsed hakkavad puberteeti jõudma, jääb „Prügihunt ja Superjänese“ liialt naiivseks.

Emade arvamust kokku võtta on keeruline, sest valim on väike ja kaks lapsevanemat ei olnud telelavastusest varem kuulnud ega seda näinud ning ei osanud seega „Prügihundile ja Superjänesele“ konkreetset hinnangut anda. Samas, kuna vanemad suhtuvad positiivselt *edutainment*'i, võib üldistavalt öelda, et ka „Prügihunt ja Superjänese“ kui näide harivast meelelahutusest on lapsevanemate seisukohalt siiski kasulik ja õpetlik.

Joonis 10: Peatüki 4.5 „Televastuse „Prügihunt ja Superjänest“ ning seal edastatud sõnumite vastuvõtt“ tulemuste ideekaar

5 JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Järelduste ja diskussiooni peatükis esitan töö peamised järeldused ning samuti annan hinnangu kasutatud uurimismetoodikale. Kuna lastele suunatud tarbijaharidus on lai teema, mida seni Eestis liiga põhjalikult just *edutainment*'i näitel uuritud ei ole, esitan lõpetuseks mõned mõtted teema edasise uurimise võimaluste kohta. Enne seda, kui asun detailsemate järelduste juurde, mis baseeruvad töö uurimisküsimustel, annan lühikese ning kokkuvõtliku ülevaate peamistest järeldustest.

Oluline on märkida, et ma ei uurinud „Prügihunti ja Superjänest“ kui eraldiseisvat teksti, millel on justkui omaette vastuvõtt. Selle asemel asetasin ühe konkreetse hariduslik-meelelahutusliku projekti laiemasse laste ja perede igapäevaelu, kooli ning meediatarbimise konteksti. Nendes kontekstides olevate keerukate tegurite omavaheline vastasmõju loob aluse selleks, et „Prügihunt ja Superjänest“ saaks aidata kaasa laste keskkonnakäitumise muutmisele.

Antud töö ei uurinud ega saagi uurida telelavastuse kaugeleulatuvat mõju, kuna see eeldaks pikaajalisemaid uuringuid ning teiste meetodite kasutamist. Samas aitab töö kirjeldada erinevaid aspekte, mis mõjutavad ühe *edutainment*-multifilmi lastepoolset vastuvõttu. Nende aspektide mõistmine aitab paremini aru saada sellest, kui pealiskaudne on ühe tarbijaharidusliku projekti puhul püstitada ambitsioonikaid ja ABC-mudelile (hoiakäitumine-valik/kontekst) omaseid muutusi taotlevaid eesmärke ning eeldada, et selle kaudu on üldse võimalik sellist mõju saavutada, nagu „Prügihundi ja Superjänese“ projektidokumentides kirjeldatakse.

Minnes tagasi uurimisküsimuste peatükis äratoodud joonis 3 juurde, siis saab öelda, et „Prügihunt ja Superjänest“ asetub kindlasti meediatarbimise ja konkreetselt telesarjade ning multifilmide konteksti. Töö tulemused kinnitavad, et telelavastusel on raske konkureerida koduses keskkonnas laste lemmiksaadete kõrval nii oma sõnumiga (hariv) kui ka vormiga (nukulavastus). Sellegi poolest on lapsed „Prügihundi ja Superjänesega“ tuttavad tänu sellele, et suudeti saavutada hea levi Eesti telekanalites ning ühendati multifilm paljudele lastele tuttava teatrietendusega.

Samuti paigutub telelavastus kooli ja õppimise konteksti, kuhu ta sobib hästi, sest suudab pakkuda vaheldust ning aitab kaasa olemasolevate teadmiste kinnistumisele. Lapsed pooldavad ja ootavad vaheldusrikast tegevust koolitunnis. Ühtlasi sobib „Prügihunt ja Superjanes“ käsitletavate teemade – prügi ja loodushoid – tõttu tarbijaharidust ning kitsamalt keskkonnaharidust edendavaks materjaliks. Telelavastuse esimeses osas edastatud põhisõnumid, eelkõige see, et prügi ei tohi maha visata, olid lastele aga tuttavad ning kujunenud juba praktikateks tänu kodu, kooli ja mõnel juhul lasteaia koostööle. Keerukamad teemad nagu näiteks erinevad prügiliigid, prügisorteerimine jne vajavad aga järjepidevat ning mitmekülgset lähenemist. Keskkonnaharidus ei saa toimida ainult projektipõhiselt, vaid peab toimima läbimõeldult, mida toetab nii koolisüsteem, kodu kui ümbritsev keskkond.

Siit ilmnebki kolmas kontekst, säästev tarbimine ning igapäevaelu prügipraktikad, kuhu *edutainment*-telelavastus asetub. Selleks, et laste keskkonnahoiualased ja säästvad teadmised kinnistuksid ja praktikateks muutuksid on vaja koduse keskkonna toetust. Koduse keskkonna puhul mängivad rolli aga erinevad piiravad ja võimaldav tegurid nagu näiteks pere harjumused, võimalus prügi sorteerida, prügikastide olemasolu maja juures jne. Tähtis roll on ka vanemate prioriteetidel. Kui raha säästmine (vesi, soojus, energia) on olulisem kui keskkonnahoid, siis ei aita kodune keskkond oluliselt kaasa säästvate prügipraktikate kinnistumisele või isegi tekkimisele.

5.1 Järeldused

5.1.1 Laste elementaarsed prügipraktikad ja -teadmised

Fookusgruppide ja kodudes tehtud intervjuude põhjal saab öelda, et laste seas on juurdunud prügipraktikad, mida võiks nimetada kõige elementaarsemateks. Lapsed on teadlikud, et prügi ei tohi maha visata ja selle koht on prügikastis. Laste seas on levinud prügipraktika ka kommipaberite ja taara ajutine paigutamine seljakotti või taskusse, mille enamasti tingib prügikasti puudumine. Selles osas kattuvad laste praktikad Prügihundi ja Superjanesse õpetussõnadega, kes telelavastuse esimeses osas kordasid üle needsamad baasteadmised.

Üksikasjalikumad prügisorteerimise praktikad ei ole selles vanuses laste seas laialt kanda kinnitanud. Üks laste jaoks tavapärane tegevus on tühjade pudelite kojuviimine. Taara kogumine on ka kodudes kõige levinum prügisorteerimise viis ja osad vanemad on muutnud

selle laste jaoks motiveerivaks tegevuseks – saadud taararaha võib laps ära kulutada. Tühjad pudelid ja purgid ei ole prügi, vaid need on konkreetne raha, see arusaam on lastel olemas. Samuti on selle näite puhul näha, kuidas kodused prügipraktikad mõjutavad laste käitumist koduvälises keskkonnas. Taara tagastamine automaatidesse oli teema, mis jooksis läbi ka telelavastuse esimesest osast ning intervjuude käigus kogutud info põhjal ilmneb, et lapsed selle teema puhul väga palju õpetamist ei vaja, nagu sellegi puhul, et prügi maha ei visata.

Kuidas lapsed need praktikad aga omandanud on, see tehtud intervjuudest väga konkreetselt ei selgunud. Erinevatest vastustest välja tulnud kaudsete selgituste põhjal võib eeldada, et teadmised ja oskus õigesti käituda on kombinatsioon nii enda ümber toimuva vaatlusest, vanemate õpetusest ja eakaaslaste eeskujust kui ka lasteaias ning koolis õpetatust.

Laste sügavamad teadmised prügisorteerimise kohta olid intervjuude lõikes küllaltki erinevad. Käesoleva töö väike valim ei luba teha suuri järeldusi. Samas saab siiski öelda, et laste teadmised varieeruvad ja sõltuvad ilmselt palju kodust ja vanemate eeskujust, aga ka koolis ja lasteaias jagatud teadmistest ning sellest, kui palju õpetajad keskkonnateemasid selgitavad.

Erinevaid prügiliike oskasid lapsed küll öelda, kuid tase oli klassiti ja vanuseti kõikuv. Üksnes vanuse põhjal ei saa öelda, et mida vanem laps, seda rohkem teadmisi tal on. Mõni kolmanda-neljanda klassi laps teadis kohati vähem kui näiteks teise klassi õpilane. Pigem on määrav see, millal hakatakse teemasid tutvustama (lasteaed, eelkool, algklassid), kui põhjalikult neist räägitaks ja kui tihe on kokkupuude (nii koolis kui ka kodus). Samuti ei saa väita, et kodus prügikasti juures seistes oleks laps kodusest prügikäitlemisest teadlikum kui koolipingis istudes. Siin on ikkagi määravaks see, kui palju laps sellega kokku puutub ja kui palju ta prügisorteerimisest kui keskkonnasäästlikust tegevusest aru saab. Kui laps kodus sorteerib, siis ta oskab sellest enamasti rääkida, kuid sellest hoolimata ei pruugi laps teha iseseisvaid järeldusi näiteks selle kohta, et taara eraldi kogumine on samuti prügisorteerimine.

Lastega vestluste tulemusel võib öelda, et teadlikkus erinevatest prügiliikidest pärineb suure osas kodusest keskkonnast ja sellest, kas kodus prügi sorteeritakse. Lapsed oskavad prügiliike eristada paremini siis, kui kodus sorteerimisega tegeletakse. Kui kodus ei sorteerita prügi ning puudub reaalne kokkupuude ja teadmised sorteerimisest on vaid teoreetilised, siis ei oska nad neid teadmisi ka igapäevaeluga nii hästi seostada. See järeldus illustreerib ilmekalt Benni (2005) väidet selle kohta, et koolis õpitud teadmised on tihti kunstlikud ja reaalne elu on

midagi muud, mistõttu kool võib harida lapsi, kuid sellest ei tõuse mingit kasu, kui omandatud teadmisi väljaspool kooli ei rakendata. Seega ei saa tarbijahariduse ja kitsamalt keskkonnahariduse puhul õpetamine jääda ainult teoreetilisele tasandile. Väga oluline on see, et lisaks raamatutarkusele antaks lastele ka reaalne praktiline kogemus. Kuid nagu vanemad välja töid, ei sõltu kodune prügisorteerimine üksnes nende endi hoiakutest ja väärtustest, vaid tugevalt sellest, kas neil on sobivad tingimused sellega tegeleda.

Kui vaadata Ballantyne'i *et al.* (1998) seisukohti, kes on jõudnud järeldusele, et koolide keskkonnahariduse programmid on aidanud kaasa küll teadlikkuse tõstmisele, võib siiski endiselt näha probleemi, et need teadmised ei ole kaasa toonud säästlike praktikate kasutuselevõttu. Samuti võib vaadata Vaughani *et al.* (2003) hinnanguid, mille kohaselt tuleb selleks, et keskkonnaharidus laste puhul efektiivne oleks, edastada lastele teadmisi pika perioodi vältel ning ühe projekti või programmiga ei ole võimalik saavutada kiireid tulemusi. Seega võib väita, et kõik, mida „Prügihunt ja Superjanes“ teha saab, on laste teadlikkuse mõningane tõstmine, kuid kindlasti ei täitu kõik multifilmi eesmärgid, mille hulka kuulub ka käitumise muutmine ja laste kaudu vanemate käitumise mõjutamine.

Kõik eelnev viitab aga sellele, et sotsiaalsete muutuste saavutamiseks, mis on „Prügihundi ja Superjanes“ laiem eesmärk, ei piisa üksnes indiviidi teadlikkuse tõstmisest. Nagu Shove (2012) rõhutab, on suur osa praktikatest harjumuslikud ja ümbritsev keskkond mõjutab meie käitumist. Seega võib „Prügihunt ja Superjanes“ muuta küll hoiakuid ja teadmisi, kuid praktikate muutmiseks on vaja laiemaid sotsiaalseid ja struktuursemaid ümberkorraldusi.

5.1.2 Telesaadete meelelahutuslik sisu

Algklassilaste meediatarbimise puhul on märgata, et mida vanemad on lapsed, seda vähem nad huvituvad multifilmide vaatamisest. Teise ja kolmanda klassi vahel on teatud murdepunkt, kust alates eelistatakse rohkem täiskasvanute filme ja sarju. See tendents ühtib näiteks Siibaku (2012) või Comstocki ja Scharreri (2006) öelduga, et väikesed lapsed vaatavad eelkõige multifilme, kuid lapsed viibivad teleka ees ka siis, kui sealt tulevad laiemale publikule mõeldud saated ning ajapikku hakkavad lapsed eelistama koguperesarju, seriaale ja täiskasvanute filme, mis ei ole otseselt neile suunatud. Lapsed ise põhjendasid, et vanemaks saades ollakse multifilmieast välja kasvanud ja täiskasvanute saated on põnevamad.

Intervjuudest ilmnes ka, et kodus eelistavad lapsed vaadata peamiselt meelelahutusliku sisuga saateid, mille üheks põhjuseks on kindlasti see, et harivatel saadetel on teleprogrammis väike roll, nagu tõid välja Comstock ja Scharrer (2006), seetõttu ei ole lastel nii palju võimalusi nendega kokku puutuda kui meelelahutuslike materjalidega. Kõrvutades „Prügihunti ja Superjänest“ „Tomi ja Jerryga“, eelistatakse viimast, kuna see on naljakam ja seiklusrikkam. Kui ühe konkreetse multifilmi juurest üldisemale tasandile liikuda, võib öelda, et laste jaoks paeluvamad saated sisaldavad palju põnevust, fantaasiat ja tegevusi, mis lastele meeldivad. Saade peab lapsi lõbustama, neid kaasa haarama ja köitma tähelepanu algusest lõpuni.

Käesolevas töös tehtud intervjuude raames ilmnunud laste hinnangud telemeedia tarbimisele ühtivad eri teoreetikute väljatooduga ning seda kinnitavad ka mitmed varasemad uuringud. Sarnaselt Vordereri ja Steinhilperi (2007) käsitlusega meeldivad lastele saated, mis pakuvad huumorit, *action*'it, pinget ja romantikat. Siia võib lisada ka Hanley *et al.* hinnangu, et nali ja naer on üks peamisi omadusi, mis teeb tavalisest multifilmist lemmikmultifilmi. Poiste ja tüdrukute mõnevõrra erinevad eelistused ühtivad näiteks Lyle'i ja Hoffmanni (1972) väidetega, et poistele meeldib pigem vägivaldse sisuga, kuid tüdrukutele koguperemultifilmid.

„Prügihundi ja Superjänese“ rääkides ilmneb, et multifilmist on puudu mitmed elemendid, mis lastele teiste saadete juures meeldivad. Vähe on tagaajamist, erinevaid tegelasi, muusikat, lisaks võiks telelavastus olla huvitavam, aktiivsem ning toimuda päriselus. Omamoodi paradoks on nukufilmi formaat, mida teostajad ise väga oluliseks pidasid, kuid mis lastele pigem ei meeldinud. Eelnevast negatiivsest kriitikast hoolimata meeldis lastele, et telelavastus sisaldas parajalt huumorit, mida ühes heas multifilmis peaks nende hinnangul kindlasti olema.

Telelavastust oleksid lapsed nõus veel vaatama, kuid pigem koolis kui kodus. Põhjus seisneb osaliselt selles, et koolis vaatamine tähendaks puhkust õppetööst. Lapsed näevad „Prügihunti ja Superjänest“ pigem meelelahutusliku materjalina, kuid kodus vaadates ei vasta telelavastuse sisu piisavalt laste ootustele heast multifilmist. Seevastu koolikeskkonnas on tavapärasest õppimisest jällegi huvitavam, mistõttu see lastele meeldiks.

Võib öelda, et kuna tänapäeva lapsed on üles kasvanud välismaiseid multifilme vaadates, on nad harjunud rahvusvahelise multifilmitööstuse visuaalse keele ja formaadiga. Seega on kodumaisel õpetlikest sõnumitest tulvil nukulavastusel päris keeruline sellel meediamastikul

laste poolehoiu nimel konkureerida. Eriti keeruline on see koduses keskkonnas, kus laste meediatarbimise puhul on esikohal meelelahutuslik materjal. Kuna koolis ei ole see meelelahutusmaailm nii kergelt kättesaadav, pääseb ka „Prügihunt ja Superjanes“ paremini pildile ning pakub laste hinnangul vaheldust ja seda ollakse nõus parema meelega vaatama.

5.1.3 Keskkonnahariduse mitmekülsuse vajadus

Põhikooli riiklik õppekava (2011) viitab sellele, et tarbijahariduse ja keskkonnanahoiu küsimustele tuleb erinevates koolitundides tähelepanu pöörata juba esimesest klassist alates. Intervjuude tulemusel kogutud info põhjal avaneb aga natukene teistsugune pilt. Lastel on tihti raskusi meenutada, kas ja mida neile tundides on keskkonnateemadega seoses räägitud. Lapsed oskasid tuua vähe konkreetseid näiteid selle kohta, mida on õpetatud ja olid selles osas pigem üldsõnalised. Mõned, eelkõige esimese klassi lapsed, väitsid, et keskkonnast ja prügist ei ole neile midagi räägitud. Need, kes mäletasid, ütlesid, et keskkonnanahoiust on räägitud juba lasteaias, eelkoolis või inimese- ja loodusõpetuse tunnis. Seega kokkupuude keskkonnanahoiu ja looduse säästmise teemadega on kooliti erinev.

Sooniste (2011) on tähelepanu pööranud sellele, et tarbijaharidus peaks algama juba lasteaiast ning kooliprogrammis peaks olema aine, mis keskendub tarbijaharidusele. Kui meie haridussüsteemis oleks selline aine ja kui teemale süstemaatilisemalt läheneda, võiks eeldada, et erinevates koolides õppivate laste hinnangutes ei ilmneks nii suuri erinevusi.

Kuid mis puudutab keskkonnateemade õpetamist, on lapsed ise sellest huvitatud ja nende hinnangul peaks see olema lisaks koolile ka vanemate ning üldiselt kõigi täiskasvanute ülesanne. Samuti peaksid lapsed ise üles näitama huvi teema vastu. Integreeritud õppemudelit toetab ka Benn (2005), kes näeb koolivälistel suhetel ja keskkonnal olulist rolli. Põhjamaade ja Eesti tarbijahariduse töörihm (Tarbija käitumise... 2014) astub isegi sammu kaugemale, öeldes, et traditsioonilisi vahendeid kasutades ei olegi võimalik tarbijaoskusi õpetada, kuna noorte tarbimismudeleid ei mõjuta niivõrd kool kui nende kaaslasted. Seega peab tarbijaharidusest ja keskkonnaharidusest rääkides tähelepanu pöörama nii perele, kaaslastele, koolile, aga ka laiemale sotsiaalmajanduslikule keskkonnale.

Kuna lapsed ei osanud ise konkreetselt öelda seda, kus või kelle käest nad midagi õppinud on, on keeruline määratleda, millised laste teadmised on omandatud koolis ja millised väljaspool koolikeskkonda. Sarnaselt eelmises lõigus välja toodud seisukohtadega oli ka intervjuudes näha, et rääkides keskkonnateemadel, toetuvad lapsed nii koolis ja lasteais õpitule kui ka pere ja tuttavate vahendusel saadud infole.

Mõned konkreetsamad näited, mida lapsed siiski suutsid keskkonnaharidusest rääkides välja tuua, olid peamiselt ühekordsed projektid. Näiteks RMK metsamatkad, prügiprojektid või „Prügihundi ja Superjänese“ teatrietendus. Praktilised ja konkreetsed ülesanded, lavastused, uuenduslikud õppekeskkonnad jne on Põhjamaade ja Eesti tarbijahariduse töörühma hinnangul õige suund, kuidas tarbijaid õpetada (Tarbija käitumise 2014...). Samas jällegi Vaughan *et al.* (2003) ei näe ühekordsetel projektidel mõtet ning ka Goodwini *et al.* (2010) arvates tasuks enne mõelda, kui panustada ressursse lühiajalistesse projektidesse. Seega jagunetakse kahte leeri, ühel pool on need, kes pooldavad igasuguseid projekte ja uuenduslikke katsetusi õpetamisel. Teisel pool need, kes peavad olulisemaks hoolikalt läbimõeldud ja pikemaajalist tegutsemist.

Keskendudes „Prügihundi ja Superjänese“ telelavastusele, olen arvamusel, et õppematerjalina koolitundi see sobiks. Õpetajad on ka ise öelnud 2012. aastal Keskkonnaameti tellitud uuringus „Keskkonna- ja säästva arengu temaatika õppeprotsessi lõimimist toetavad õppemetoodilised materjalid ja näitlikud õppevahendid ning nende kasutamine“, et nad tunnevad *edutainment*'i materjalidest puudust. Lisaks sellele puudub neil ülevaade olemasolevast materjalist ja tihtilugu ei olda sisuga rahul. Seetõttu toetuvad nad paljuski traditsioonilistele õppevahenditele. „Prügihundi ja Superjänese“ meeskond on mõlemad kitsaskohad ära tabanud (kas siis teadlikult või mitte) ning ühendanud telelavastuse sisu riiklike õppekavadega ning saatnud kõikidele Eesti haridusametitele multifilmi DVD.

5.1.4 Edutainment-tüüpi materjalide sobivus koolitundidesse

Laste kokkupuude hariduslik-meelelahutuslike materjalidega koolis ja ka kodus on võrdlemisi mitmekülgne. Näidete hulgas olid mängud, töölehed, ristsõnad, „Prügihundi ja Superjänese“ teatrietendus ja multifilmid ning õppevideod, millest kõige rohkem mainiti „Jänku Jussi“ ning „Prügihundi ja Superjänest“. Kahte viimast on lapsed lisaks koolile ka kodus vaadanud. Seega

tundub, et kuigi õpetajad ise tunnevad *edutainment*'i materjalidest puudust, on lapsed nendega siiski omajagu kokku puutunud.

Huvi *edutainment*'i kasutamise vastu koolitundides on laste hulgas olemas. Laste sõnul muudaks see õppimise tundides lõbusamaks, pakuks vaheldust muidu väsitavale õppimisele ning aitaks asju paremini meelde jätta. Viimane punkt on ka tõestatud ning kui räägime *edutainment*-videotest, siis telepildi vahendusel edastatud info jääb lastele paremini meelde (Harris 2004). Andersoni *et al.* (2001) „Sesame Streetiga“ seotud uuring tõestas samuti, et haridusliku sisuga saadete vaatamine on seotud laste parema sooritusega koolis.

„Prügihundi ja Superjänese“ sarnast multifilmi vaataksid lapsed pigem koolis kui kodus. Intervjuud andsid sellele ka põhjenduse. *Edutainment*-tüüpi videod ei tundu lastele õppevahendina, vaid pigem meelelahutusena ning seetõttu tundub neile õppimine *edutainment*'i kaudu nauditavamana või isegi puhkusena õppetööst. Buckingham ja Scanlon (2005) kinnitavad laste öeldut – *edutainment*'i omadustest tulenevalt peavad lapsed seda alternatiiviks õppetöele ning seega harivad osalised ennast justkui alateadlikult. Lapsed pidasid ise oluliseks ka seda, et koolis saab õpetaja ning klassikaaslastega arutada nähtu üle.

See, et lapsed eelistavad *edutainment*'i koolikeskkonnas, on ka paljude teoreetikute seisukohalt hea lahendus. Bickham *et al.* (2001) kinnitavad, et telesaadete ja sealhulgas *edutainment*-saadete vaatamisel on oluline roll just täiskasvanud tõlgendajal ning sõnumite vahendajal. Seega on koolikeskkond sellise materjali näitamiseks kindlasti sobivam. Tuginedes Nathansonile (2001), vahendab koolis õpetaja lastele telesaadet aktiivselt. Sellises olukorras, kus samal ajal telerivaatamisega arutletakse vaadeldava saate sisu üle ja aidatakse mõista seal toimuvat, saavad lapsed saadete sisust kõige paremini aru. Huston ja Wrigh (1998) rõhutavad seevastu, et televisioon ei asenda teadmiste ja oskuste arendamist, mis on ettenähtud kooli õppekavas.

Eelnevaid lõike kokku võttes saab väita, et kuna lapsed on *edutainment*-tüüpi materjalidest ise huvitatud ning kuna on uuringuid, mis tõestavad, et see sobib koolitunnis kasutamiseks ja aitab parandada laste sooritusi, tuleks koolitundidesse rohkem sisse tuua *edutainment*-mänge, videoid ja muid hariduslik-meelelahutuslikke materjale. Neid tuleks kasutada lisamaterjalidena ning peaks meeles pidama, et oluline on täiskasvanud inimese (kooli puhul

õpetaja) roll sõnumite vahendamisel ning tõlgendamisel. Sel viisil peaksid lapsed mõistma, et tegemist ei ole üksnes meelelahutusega, ühtlasi jõuaksid edastatud sõnumid paremini lasteni. Lastega *edutainment*'ist rääkides selgus see, et nad vaataksid hariduslik-meelelahutuslikke saateid parema meelega nooremas eas, mida kinnitab uuring „Zero to Eight“ (2013), kus ilmnes, et just väikesed lapsed vaatavad rohkem kodudes õpetlikke saateid. Muuhulgas on ka Bryant ja Bryant (2007) ära märkinud, et edukad *edutainment*-programmid ongi suunatud just eelkooliealistele, samas kui vanematele lastele mõeldud materjal ei ole siiani väga veenvalt oma efektiivsust tõestanud ja selle puhul on seega veel arenguruumi.

5.1.5 „Prügihundi ja Superjänese“ sõnumid ning sihtrühm

Laste esialgne hinnang „Prügihundi ja Superjänese“ telelavastusele oli positiivne ning see meeldis peaaegu kõikidele. Mõni laps ütles hiljem siiski, et telelavastus oli tema jaoks igav ning paari intervjuu puhul ilmnes, et „Prügihundi ja Superjänese“ uuesti vaatamine kodus ei tuleks kõne alla. See ei ühti aga „Prügihundi ja Superjänese“ lõpparuandes (2013) märgitud kindla veendumusega, nagu muudaks telelavastuse mängulisus ja kõrge kunstiline tase keskkonnateemade omandamise lastele oluliselt huvitavamaks. Mitme lapse jaoks oli multifilm igav ja nad ei tundud selle vastu erilist huvi, samuti ei väärtustanud nad telelavastuse mängulist poolt ega kunstilist taset. Intervjuudes oli siiski ka neid, kes jäid intervjuu lõpuni positiivselt meelestatuks ja oleksid hea meelega telelavastust nõus vaatama ka kodus.

Aspektid, mis lastele „Prügihundi ja Superjänese“ juures meeldisid ning meelde jäid, jagunevad kolme kategooriaase. Esimene on meelelahutuslik külg. Lastele meeldis, et telelavastuses oli nalju ning humoorikaid situatsioone, mis neile hästi ka meelde jäid. Teiseks sümpatiseeris lastele „Prügihundi ja Superjänese“ hariv pool. Prügi sorteerimise temaatika ja õpetlik sisu meeldis mitmele õpilasele. Lõpetuseks peatusid lapsed ka „Prügihundi ja Superjänese“ vormilist külge puudutavatel aspektidel. Eespool meediatarbimise juures mainisin, et nukuteatri formaat ei sümpatiseeri lastele, kuid mõned lapsed siiski leidsid enda jaoks elemente, mis selle juures meeldisid. Teoreetikud (Renes *et al.* (2012), Wallden ja Soronen (2004)) rõhutavad, et *edutainment*-saadete puhul on oluline leida tasakaal meelelahutusliku ja hariva sisu vahel ning saade ei tohiks olla liialt lõbus ega liialt

töömahukas. Siinkohal tundub, et „Prügihunt ja Superjanes“ on leidnud tasakaalu, kuna lastel on meeles sõnumid ja neile meeldib nii telelavastuse hariv kui meelelahutuslik pool.

„Prügihundi ja Superjanes“ sihtrühm on laste endi hinnangul pigem nooremad lapsed, näiteks esimese klassi õpilased. Põhjus on see, et vanemad lapsed juba teavad seda, millest telelavastus rääkis. Minnes tagasi meediatarbimise peatüki juurde, võib olla põhjuseks vanemate laste tunnetus, et nad on multifilmide vaatamise eest välja kasvanud. Üldisele hinnangule oponeerisid aga kõige vanemad, neljanda klassi õpilased, kes leidsid, et „Prügihunt ja Superjanes“ on tegelikult ka nendeealistele sobiv materjal. Samuti tundusid telelavastuse tegelased mõne jaoks lapsikud ning sobilikud pigem noorematele lastele. Kuid rohkem oli neid lapsi, kelle hinnangul ei olnud Prügihunt ja Superjanes üleliia lapsikud ning sobisid ka nendeealistele vaatamiseks. Võttes arvesse eelmistes alapeatükkides esitatud ja käesolevaid järeldusi, on „Prügihundi ja Superjanes“ meeskond olnud sihtgrupi määramisel optimistlik. Lasteaia- ning algklassilapsed vanuses 5–10 aastat tundub küll väike vanuserühm olevat, kuid selle viie-kuue aasta sees muutuvad laste meediatarbimise eelistused nii palju, et kuskil 8.–9. eluaastast alates ei tundu „Prügihunt ja Superjanes“ lastele enam piisavalt huvitav ja kaasahaarav. Tulemuste põhjal tundub, et „Prügihundi ja Superjanes“ kõige sobivam sihtrühm on lasteaialapsed ning eelkooli ja esimese või teise klassi õpilased.

Telelavastuse sisust ja sõnumitest said lapsed väga hästi aru. Lapsed tõid ise välja pigem üldisemad temaatikad, millest „Prügihunt ja Superjanes“ kõneles. Näiteks mainisid lapsed prügi sorteerimist, looduse hoidmist või seda, et prügi ei tohi maha visata. Kuid lapsed olid oma kirjeldustes väga täpsed ka siis, kui ma palusin neil öelda, mida mõne konkreetsema teema puhul Prügihunt või Superjanes neile õpetada püüdsid.

Lapsed lisisid telelavastuse sõnumite üle arutledes juurde ka varasemaid teadmisi ja omapoolseid tõlgendusi. Toon siinkohal ühe konkreetsema näite. Prügihunt õpetas lastele, et autokummidest saab teha autoteed. Hiljem küsisin, mida multifilm õpetas, mida saab autokummidest teha. Lapsed vastasid, et uusi kumme ja jalamatte. Seega juurde toodi näiteid, mis on teada varasemalt. Ühe näite puhul seadsid mõned lapsed isegi kahtluse alla multifilmis edastatud sõnumi. See näitab, et multifilmi vaadates mõtlesid lapsed samal ajal kaasa, mis neile räägiti, ning nad suutsid leida seoseid uute ja juba olemasolevate teadmiste vahel.

Üks oluline teema, millele töö ei keskendu, puudutab „Prügihundi ja Superjänese“ kaugeleulatuvamaid mõjusid, kuid mis sellegipoolest jookseb niidina läbi nii teooria- kui ka tulemuste ja järelduste peatükist. Kas multifilmist omandatud teadmistel on mingisugune mõju laste ning nende kaudu ka vanemate hoiakute ja käitumise muutmisel? Projekti meeskond oli selles veendunud, kuid teoretikud ei ole üksmeelel ning on neid (Vaughan *et al.* 2003, Goodwin *et al.* 2010), kes kahtlevad selles, kui võrd efektiivne ikkagi on lastele suunatud keskkonnaharidus. Telelavastuse loojate eesmärk oli saavutada ühte olulist *edutainment*'ile seatud eesmärki, milleks on sihtrühma teadlikkuse tõstmine (Singhal 2007). Samas on teadlikkuse tõus pikaajaline protsess ja seda, kas ja kuidas telelavastus aitab kaasa laste teadlikkuse tõusule, käesolevas töös ei uurita. Seega selle töö tulemusena võib ainult öelda, et „Prügihundi ja Superjänese“ sõnum on eakohane ja arusaadav.

5.1.6 Vanemate toetus tarbijaharidusele ning *edutainment*-materjalide kasutamisele

Vanemad on lastega ühisel seisukohal, keskkonnaharidus on kindlasti kooli ülesanne, kuid mitte ainult. Oluline roll on ka kodusel keskkonnal ja õpetusel. Laste teadmised ja eelkõige praktikad pärinevad paljuski just kodust. Emade hinnangul peaks keskkonnateemadel lapsi harima hakkama juba lasteaias. Intervjuudest ei selgunud kahjuks, mis on selle põhjus, et miks oleks vaja keskkonnohoiust juba enne kooli rääkida. Kokkuvõtlikult võib öelda, et nii laste, nende vanemate kui ka teoretikute arvamus ühtib tarbijahariduse teemal. Kõikide osapoolte seisukoha võtab väga hästi kokku teooriaosas toodud joonis 2 (Tarbija käitumise... 2014), mis sisaldab endas kõiki olulisi komponente tarbijahariduse edendamisel.

Vanemad on pigem positiivselt meelestatud ka *edutainment*'i kui õppemeetodi kasutamise suhtes. Emad mõistavad, et tänapäeval on vaja lastele infot teistmoodi edastada kui nende nooruses. Kuna lapsed veedavad palju aega teleka või arvutiekraani taga, tuleks kasutada uusi meedie, mis praegusele generatsioonile sümptiseerivad ja mida nad kõige aktiivsemalt kasutavad. Lapsevanemate hinnangul jäävad lastele paremini meelde asjad multifilmidest või arvuti taga toimetades, seevastu õpikutarkused nii lihtsalt ei talletu.

Vanemate positiivset suhtumist *edutainment*'i seostavad näiteks Buckingham ja Scanlon (2001 ning 2005) sellega, et vanemate ebakindlus haridusküsimustes ning kiire elurütm ja

vähenev võimalus lastega tegeleda on üks põhjuseid, miks hariv meelelahutus nende hulgas populaarsust kogub. *Edutainment* võib kaasa aidata teemade käsitlemisel, mille selgitamiseks ja õpetamiseks täiskasvanutel ei pruugi aega olla.

Sarnaselt lastega on vanemad seda meelt, et *edutainment* töötab paremini koolikeskkonnas. Põhjus seisneb selles, et koolis on laste tähelepanu rohkem kontsentreeritud ning nad pööravad hoolsamalt tähelepanu sellele, mida näiteks *edutainment*-videos õpetatakse. Zeedyk ja Wallace (2003) kinnitavad, et kodus töötaks *edutainment* paremini siis, kui vanem vaataks saadet koos lapsega ning kommenteeriks sisu. Ka teised teoreetikud Feilitzen (2007), Bickham *et al.* (2001), Hogan (2001) ja Nathanson (2001) nõustuvad vanemliku vahendamise vajalikkusega. Lapsevanemad aga intervjuudes oma vahendaja rollist ei kõnelenud ning ei toonud välja seda, et nad oleksid kodus koos lastega telesaateid ühiselt vaadanud ja sisu üle arutlenud. Seega tundub, et hariv-meelelahutuslik materjali sealhulgas ka „Prügihundi ja Superjänese“ parim potentsiaal avaldub just koolitunnis, kuna seal on õpetaja, kes saab lastele selgitusi jagada ning teemade üle arutleda, mis aitab kaasa sõnumite vastuvõtule.

Vanemate arvamust „Prügihundist ja Superjänese“ on raske hinnata, kuna kaks vanemat ei olnud sellest teadlikud, üks oli küll teadlik Prügihundi ja Superjänese tegelastest, kuid polnud telelavastust ise näinud ning ainult üks vanem vaatas koos lapsega esimest osa. Ema, kes telelavastusega kursis oli, avaldas kahtlust, kas „Prügihunt ja Superjänese“ mitte liiga pikk ei ole. Lühem etüüd oleks ehk väikeste laste jaoks sobivam formaat. Teine vanem, kes oli tegelastest teadlik, lisas omalt poolt, et nad sobivadki pigem lasteaeda või esimestesse klassidesse, kuna Prügihunt ja Superjänese siiski on mõnevõrra naiivsed. Samuti kahtles ema selles, kas suurematele lastele sellised tegelased enam üldse huvi pakuvad.

„Prügihundi ja Superjänese“ loojate üks eesmärk oli see, et pärast multifilmi vaatamist räägivad või arutavad lapsed nähtu üle ka vanematega ning toimub teadmiste ülekanne lapselt vanemale. Intervjuude käigus ei maininud ei lapsed, kes olid „Prügihundi ja Superjänese“ näinud, ega lapsevanemad, et selline protsess oleks aset leidnud. Üritades anda vastust eelmise alapeatüki lõpus tõstatatud probleemile, tundub, et teadmiste ülekannet „Prügihundi ja Superjänese“ multifilm saavutanud ei ole.

5.2 Järeldused metoodika kohta

Analüüsi tegemisel oli palju abi sellest, et tulemused olid kogutud eri meetodite abil. Fookusgrupid ja koduintervjuud, mis olid peamised vahendid andmete kogumiseks, andsid kõige mahukama materjali tulemuste ning järelduste tegemiseks. Vanematega tehtud intervjuud aitasid paremini mõista, kuidas tekivad laste igapäevased prügipraktikad ja kust pärinevad laste teadmised prügi teemadel. Emade vastused täiendasid muuhulgas laste seisukohti, seda eelkõige *edutainmet*'ist ja tarbijaharidusest (kes peaks lapsi õpetama?) rääkides. Lühikese koduvaatluse lisaväärtus seisnes selles, et hiljem oli võimalik analüüsi juurde lisada laste reaalne teadlikkus kodustest prügipraktikatest.

Tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada, et fookusgruppides ja koduintervjuudes osalenud laste vastuste puhul võib tegemist olla normatiivse vastamisega. Ehk vastused, mida lapsed andsid, võivad väljendada seisukohti, mida nad pidasid „õigeks“ ja mida lapsed arvasid, et neilt oodatakse.

Fookusgruppide puhul oli kõige suuremaks plussiks see, et lapsed täiendasid üksteist. Kuna mitmed küsimused puudutasid varasemaid kogemusi, siis koos olles suutsid nad palju rohkem ja erinevaid asju meelde tuletada, millega nad on näiteks koolis tegelenud ning kes neile millestki on rääkinud. Samuti stimuleerisid lapsed üksteist ning mitmel korral lisasid lapsed omapoolseid vastuseid mõne eelnenud kommentaari juurde. Fookusgrupiga oli võimalik infot kontsentreeritumalt koguda, mis tähendab, et mitu vastajat andsid korraga ühele küsimusele vastuse. Oluline pluss oli ka see, et aremad lapsed rääkisid kaasa ning julgesid klassikaaslaste seltsis oma mõtteid avaldada.

Fookusgruppide miinuseks oli sarnane vastamine. Mitmel korral väljendasid lapsed sarnaseid hoiakuid nagu ülejäänud lapsed, kuid lähemal uurimisel ja küsimisel selgus, et mõni algselt väljaöeldud seisukoht oli hoopis erinev. Teine miinus on vajadus hoida pidevalt laste tähelepanu, et nad ei väsiks ära ega hakkaks muude asjadega tegelema, omavahel vestlema; samuti, et nad ennast intervjuust välja ei lülitaks ja lõpuni kaasa mõtleksid. Seetõttu tuli ühe lapse vastust kuulates samaaegselt pidevalt jälgida, kelle käest järgmisena küsida või kellele tuleb rohkem tähelepanu pöörata.

Koduintervjuu plussideks olid mitmed fookusgruppide miinused. Lapsed ei olnud oma seisukohti avaldades niivõrd mõjutatud teiste arvamusest. Lapsed olid turvalises keskkonnas, mis mõne lapse puhul aitas paremini infot kätte saada ja muutis lapse avatumaks. Samuti sain koduintervjuude ajal mina oma tähelepanu ainult ühele lapsele pöörata. See aitas kaasa ka lisaküsimuste küsimisel, kuna neid võimalusi oli muude segavate faktorite puudumise tõttu lihtsam märgata. Sellegipoolest oli mõnes kodus siiski üksikud segavad faktorid, näiteks neljanda koduintervjuu ajal viibis samas toas korraks noorem õde ja teise intervjuu ajal näppis laps enda ees laual olevat arvutit. Koduintervjuu kitsaskohaks oli ühe lapse (T13) puhul argus, mis mõjus pärssivalt tema vastustele, ka P10-ga tuli pikalt eelnevalt sõbruneda, et ta hakkaks mind usaldama.

Kuna mõned vestlused olid põhjalikumad ja pakkusid rohkem infot kui teised ja ka osa lapsi olid jutukamad, siis on intervjuude tase mõnevõrra kõikum. Näiteks esimene koduintervjuu, kus laps oli väga avatud, on tulemuste poolest palju rikkam kui viimane koduintervjuu. Samuti leian, et ma ise tundsin end intervjuueerijana mõnel korral kindlamana ja teisel puhul jälle vähem kindlalt, mis minu hinnangul mõjutas lõpptulemust.

Käesoleva töö puhul oli tegemist minu esimese katsetusega intervjuuerida nii noori lapsi, samuti puutusin esimest korda kokku fookusgrupi korraldamisega. Analüüsides enda oskusi nii laste intervjuerimisel kui fookusgruppide korraldamisel, oli üheks kitsaskohaks lisaküsimuste ja täpsustuste esitamine ning aktiivne kuulamine. Alles intervjuude transkribeerimise ajal panin tähele mitmeid kasutamata jäänud võimalusi. Teine suurem miinus minu jaoks oli küsimuste selge esitamine. Tihti kartsin seda, et lapsed ei pruugi küsimusest aru saada, mistõttu üritasin neid pikemalt lahti seletada. Viimane tõi kaasa selle, et mõnikord küsisin kaks küsimust korraga või muutsin lihtsa küsimuse segaseks. Samas positiivse külje pealt püüdsin pöörata fookusgruppide ajal kõikidele lastele võrdselt tähelepanu ja üritasin luua nendega enne intervjuud usalduslikuma ning sõbralikuma sideme.

5.3 Edasised uuringud

Olen töös mitmetele erinevatele teemadele tähelepanu pööranud, alustades igapäevastest prügipraktikatest, meediatarbimisest ja tarbijaharidusest ning lõpetades *edutainment*'i ja selle vastuvõetuga. Seega võiks iga teema juures leida mõne uue uurimissuuna, mis haakuks siinse

tööga või oleks muul moel põnev uurimisvaldkond. Mõeldes korra tagasi käesoleva töö teooriapeatükkidele ja sellele, mis teemasid oleks võinud neis põhjalikumalt käsitleda, oleks kindlasti kasuks tulnud mitmekülgsemad ja põhjalikumad Eesti-kesksed uuringud algklassilaste multifilmitarbimise ja retseptiooni kohta.

Töö teemadest väärib minu hinnangul kõige rohkem edasiuurimist *edutainment*. Eesti kontekstis on *edutainment* uus mõiste, mis ei ole laialdast kasutust veel leidnud, mistõttu erinevaid fookuseid teemale lähenemiseks on mitmeid. Üks võimalus oleks sarnaselt „Prügihundile ja Superjänese“ analüüsida lähemalt teisi, juba olemasolevaid *edutainment*'i näiteid, kui efektiivsed nad on, milliseid õppemeetodeid seal kasutatakse, mida sihtrühm nendest arvab jne. Teine variant oleks uurida üldiselt *edutainment*'i vastuvõttu, sihtrühma huvi selle vastu, kas tegemist on kasvava trendiga, milliseid võimalusi see õppevahendina juurde loob jne. Kolmandaks saaks uurida lastevanemate ja õpetaja seisukohti, kuidas nemad suhtuvad *edutainment*'i ja selle kasutamisse.

„Prügihunt ja Superjänese“ pakub samuti edasisi uurimisvõimalusi. Siinne töö üritas puudutada mitut erinevat teemat, kuid neid oleks võimalik veel süvenenumalt uurida. Näiteks saaks keskenduda selle, kuidas sobitub „Prügihunt ja Superjänese“ kooli või lasteaia õppeprogrammi. Samu teemasid, mida saab uurida *edutainment*'i kohta üldiselt, võiks analüüsida ka „Prügihundi ja Superjänese“ puhul: mida arvavad telelavastusest õpetajad või lapsevanemad, kui seda neile näidata, milliseid õppemeetodeid multifilmis kasutatakse. Võib-olla üks põnevam ja ka mahukam uurimisteema oleks „Prügihundi ja Superjänese“ mõjude uurimine. Kuna projekti elluvijate jaoks oli oluline, et edastatud teadmised kinnistuksid ja kanduksid edasi lastelt vanematele ning prügipraktikad muutuksid, siis oleks huvitav teada, milline mõju on telelavastusel pikemas perspektiivis, kui üldse.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö „Alglassilastele suunatud tarbijaharidus projekti „Prügihunt ja Superjanes“ näitel“ eesmärk oli uurida, millisesse konteksti asetub hariduslik-meelelahutuslik telelavastus „Prügihunt ja Superjanes“. Esiteks uurisin laste igapäevaelu prügipraktikaid ning vaatasin, milliseid paralleele on võimalik tõmmata telelavastuse esimese osaga. Teiseks aetasin „Prügihundi ja Superjanes“ laste meediatarbimise konteksti ning analüüsisin multifilmi laste eelistustest lähtuvalt. Seejärel pöörasin tähelepanu keskkonnahariduse edendamisele koolis ning hariduslik-meelelahutuslike materjalide kasutamisele. Uurisin, milline on laste kokkupuude sarnaste materjalidega ning mida nad arvavad „Prügihundi ja Superjanes“ laadsete õppevahendite kasutamisest. Viimase teemana keskendusin detailselt telelavastuse ja seal edastatud sõnumite vastuvõtule ning tõlgendamisele. Laste seisukohtade täiendamiseks olen juurde lisanud ka lastevanemate arvamused tarbijahariduse edendamisest, *edutainment*’ist ning „Prügihundist ja Superjanesest“.

Empiiria kogumiseks tegin kolm fookusgrupi intervjuud ning neli individuaalintervjuud laste kodudes. Lisaks rääkisin kodudes lastevanematega ning tegin koos lapsega lühikese vaatluse. Kokku intervjuerisin 24 last ning nelja ema. Intervjuu käigus vaatasime lastega „Prügihundi ja Superjanes“ esimest osa, millele järgnes arutelu nii konkreetse multifilmi kui laiemalt prügipraktikate, meediatarbimise, keskkonnahariduse ja *edutainment*’i teemadel. Andmete analüüsimiseks olen kasutanud kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis on inspireeritud põhitud teooriast.

Töö tulemusel selgus, et alglassilapsed on omandanud elementaarsed prügi ümberkäimise praktikad ja teadmised, kuid baasteadmistest keerukamate keskkonnahariduslike teadmiste teemal on laste tase küllaltki erinev. Näiteks erinevad prügisorteerimise praktikad või säästva tarbimise võimalused on paremini teada nendele lastele, kelle koduses keskkonnas prügi sorteeritakse või kelle vanemad väärtustavad säästvat tarbimist. Lapsi mõjutab seega oluliselt kodune keskkond ja vanemate eeskujud. Samas mõjutab koduseid prügipraktikaid omakorda see, kas ümbritsev keskkond soodustab prügi sorteerimist või mitte. Kui vaadata eelneva valguses konkreetsemalt „Prügihundi ja Superjanesest“, siis võib telelavastus muuta küll hoiakuid ja teadmisi, kuid praktikate muutmiseks on vaja laiemaid sotsiaalseid ning struktuursemaid ümberkorraldusi.

Laste meediatarbimisest rääkides ilmnesid järgmised iseloomulikud jooned. Esiteks, mida vanemaks saavad lapsed, seda vähem sümpatiseerivad neile multifilmid ja huviorbiiti tõusevad täiskasvanute filmid ja saated. Vanus, mil selline muutus toimub, on 8–9 aastat ehk teise ja kolmanda klassi jooksul. Teiseks eelistavad lapsed kodus keskkonnas vaadata peamiselt meelelahutusliku sisuga saateid. Kolmandaks on laste jaoks kõige paeluvamad saated sellised, kus on põnevust ja seiklusi, piisavalt nalja ja naeru ning, mis suudavad lapsi telekraani ees hoida esimesest kaadrist viimaseni. „Prügihunt ja Superjänese“ ei kvalifitseeru laste hinnangul lemmikmultifilmiks näiteks seetõttu, et see pole piisavalt tänapäevane ja huvitav ning tegevus ei toimu päriselus. Samuti on seal liiga vähe tagaajamist ja erinevaid tegelasi.

Kui rääkida keskkonnahariduse alaste teadmiste edastamisest, selgus töö käigus, et neid tuleks lasteni viia võimalikult mitmekülgset. Sellisel juhul on kõige paremad eeldused selleks, et tõuseb laste teadlikkus ning on olemas võimalus tuua kaasa muutusi käitumises. Keskkonnahariduse ja laiemalt tarbijaharidusega peaks alustama võimalikult varakult ning selle valdkonna puhul on oluline integreeritud õppemudel ehk lisaks koolile on tähtis roll ka koolivälistel suhetel ja keskkonnal. Positiivne on see, et lapsed ise tunduvad olevat keskkonna- ja loodushoiuteemadest huvitatud ning „Prügihundi ja Superjänese“ telelavastus sobib keskkonnahariduse õppematerjaliks.

Ka üldisemalt saab töö tulemusel öelda, et „Prügihundi ja Superjänese“ sarnased *edutainment*-materjalid sobivadki eelkõige just koolitundidesse. Samuti on lapsed nõus harivaid-meelelahutuslikke õppevahendid kasutama eelkõige just koolikeskkonnas. *Edutainment* aitaks laste hinnangul kaasa sellele, et õppimise oleks lõbusam ja vaheldusrikkam ning uued teadmised jääksid paremini meelde. Lisaks laste huvile tundub *edutainment* koolis efektiivsem olevat ka seetõttu, et õpetajal on aktiivse vahendaja ja tõlgendaja roll ning lastel on lihtsam edastatava info sisu mõista.

„Prügihundi ja Superjänese“ telelavastus on lastele arusaadav, nad mõistavad multifilmi sõnumeid ning oskavad neid oma varasemate teadmistega siduda. Küll aga võib öelda, et telelavastus ei ole väga sobilik tervele sihtrühmale, milleks on 5–10-aastased lapsed. Intervjuude põhjal ilmnes, et vanemad lapsed, kes on juba üheksa või kümme, ei tunne nii suurt huvi „Prügihundi ja Superjänese“ vastu. Seetõttu tuleks multifilmi näidata eelkõige

lasteaias, eelkoolis või esimeses ja teises klassis, kus lapsed sellest rohkem mõnu tunnevad ja seeläbi ka enam õpivad.

Samuti on töö tulemusel näha, et lapsed on nõudlik sihtrühm ning tehes projekte, nagu „Prügihunt ja Superjanes“, tuleks väga põhjalikult enne uurida, mis lastele meeldib, nii sisuliselt kui vormiliselt. *Edutainment*-tüüpi materjale luues on vaja analüüsida, mida lapsed formaadi juures eelistavad. See määrab, kas lapsed naudivad valminud materjali või mitte ning kui edukalt võetakse vastu sõnumeid. Rääkides „Prügihundist ja Superjanesest“, siis kindlasti mitte ei täitu ühe telelavastusega kõik seatud eesmärgid. Hariv multifilm võib väga hästi kaasa aidata laste teadlikkuse tõusule, kuid kahtlen, kas sellel on kaugeleulatavam mõju. Selleks, et laste praktikates ning laiemalt ühiskonnas toimuksid positiivsed muutused, on vaja suuremaid ümberkorraldusi ning muutusi sotsiaalsetes praktikates.

SUMMARY

The aim of this master's thesis, titled "Consumer Education for Primary School Children: the Case of "Prügihunt and Superjānes"" is to explore the context in which the edutainment cartoon "Prügihunt and Superjānes" (title in English "Garbage Wolf & Super Rabbit") is placed. Firstly, I studied the daily garbage handling practices of children and explored the parallels that could be drawn between those practices and the first episode of the cartoon. Then, I placed the cartoon into the context of children's media consumption and analyzed it on the basis of children's preferences. Thirdly, I paid attention to the promotion of environmental education and use of edutainment materials in schools. I studied the nature of children's exposure to similar materials and their thoughts on the use of "Prügihunt and Superjānes"-like teaching materials. The last topic I focused on paid more attention to the reception and interpretation of the messages conveyed in the cartoon. I have added the opinions of parents on promoting consumer education, edutainment and "Prügihunt and Superjānes" to supplement children's viewpoints.

I conducted three focus group interviews in schools and four individual interviews at homes to gather empirical data. During home visits I also talked with parents and carried out a short survey with the child. In total, I interviewed 24 children and four mothers. During the interviews we (kids and I) watched the first episode of "Prügihunt and Superjānes" that followed by a discussion on the following topics: cartoon itself, garbage handling practices, media consumption, environmental education and edutainment. I have used the qualitative content analysis that is inspired by the grounded theory to analyse the data.

The results indicated that primary school children have acquired basic knowledge and practices concerning the handling of garbage. But the level of knowledge on more complex environmental education subjects is quite diverse. For example, different garbage sorting practices or opportunities for sustainable consumption are better known for children whose home environment supports waste sorting or whose parents value sustainable consumption. Therefore, children are significantly affected by their home environment and parents' example. However, the garbage handling practices at home is in turn influenced by the fact whether the surrounding environment supports waste sorting or not. If we compare "Prügihunt and Superjānes" with these findings, then it can be said that the cartoon might

change attitudes and knowledge, but wider social and structural reforms are necessary to change behaviour.

Speaking of media consumption this thesis revealed the following characteristic features. Older kids are less interested in cartoons and prefer to watch movies and shows meant for grown-ups. Shift from cartoons to adult content takes place during the second and third class when children are 8 to 9 years old. At home children prefer to watch primarily entertaining content. The most fascinating shows according to children are the ones that contain thrills and adventure, enough fun and laughter, and that keep them nailed to the screen from the beginning to the end. As the findings reveal “Prügihunt and Superjānes” does not qualify as a favourite cartoon because it is not sufficiently modern and interesting. The action does not take place in real life and there is not enough chasing and different characters.

When it comes to environmental education it is important that it is taught through various methods. This way it is most likely that the awareness of children will increase and there is an opportunity to bring about changes in their behaviour. Environmental education and consumer education in general should start as early as possible and it is essential that an integrated learning model is implemented. This means that everyday life relationships and environment plays an important role besides school. On the positive side, it seems that children are interested in environmental and nature conservation issues and therefore “Prügihunt and Superjānes” is suitable as a teaching material for environmental education purposes.

In general the results indicate that edutainment materials like “Prügihunt and Superjānes” are suitable primarily in the classroom. Children are also more prone to use edutainment materials in the school environment because it is more fun and varied compared to everyday learning and these kind of materials help to remember things more easily. The other reason why edutainment is suitable for classroom is because the teacher can take the role of an active mediator and interpreter and therefore it is easier for children to understand the content.

Children understand the messages in “Prügihunt and Superjānes” and are able to bind them with their previous knowledge. However, it can be said that the cartoon is not suitable for its entire target group, which is 5 to 10 year olds. Interviews showed that 9 to 10 year old kids are less interested in “Prügihunt and Superjānes”. Therefore, the cartoon should be shown in kindergarten, preschool or in first and second class where children are still fascinated by it.

It is evident that children are a demanding audience and projects like “Prüghunt and Superjānes” should be based on thorough analysis on what children like, both in substance and in form because it determines whether or not kids will enjoy the material. Speaking of “Prüghunt and Superjānes”, then it will certainly not be able to achieve all of its objectives. This educating cartoon might help to increase the awareness of children, but I doubt whether it will have a more far-reaching effect. Larger scale changes and rearrangements in social practices are needed to bring about a positive and lasting change in society.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behaviour and Human Decision Processes*, 50(2): 179–211.
- Ajzen, I., N. Joyce, S. Sheikh & N. Gilbert Cote (2011). Knowledge and the Prediction of Behaviour: The Role of Information Accuracy in the Theory of Planned Behaviour. *Basic and Applied Social Psychology*, 33(2): 101–117.
- Anderson, D. R., A. C. Huston, K. L. Schmitt, D. L. Linebarger, J. C. Wright & R. Larson (2001). Early Childhood Television Viewing and Adolescent Behavior: The Recontact Study. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 66(1): i–viii+1–154.
- Atwal, K., A. Millwood-Hargrave, J. Sancho, L. Agyeman & N. Karet (2003). *What Children Watch. An Analysis of Children’s Programming Provision Between 1997–2001, and Children’s Views*, URL (kasutatud mai 2014)
http://www.ofcom.org.uk/static/archive/itc/research/what_children_watch.pdf.
- Ballantyne, R., S. Connell & J. Fien (1998). Students as Catalysts of Environmental Change: a Framework for Researching Intergenerational Influence Through Environmental Education. *Environmental Education Research*, 4(3): 285–298.
- Benn, J. (2005). Formal and Informal Consumer Education – Responsible Choices in an Irresponsible World. Doyle, D. (toim.). *Consumer Citizenship: Promoting new responses. Vol 1. Taking Responsibility*. Hamar: Hedmark University College, 83–98.
- Bickham, D. S., J. C. Wright & A. C. Huston (2001). Attention, Comprehension and the Educational Influences of Television. Singer, J. & D. Singer (toim.). *Handbook of Children and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 101–120.
- Bielli, A., L. Brembati & D. Piccone (1997). *European Children Talk about Animated Cartoons*, URL (kasutatud mai 2014)
<http://www.gettingpeopletodotings.be/images/archive/kidscharacters.pdf>.
- Bonnett, M. & J. Williams (1998). Environmental Education and Primary Children’s Attitudes Towards Nature and the Environment. *Cambridge Journal of Education*, 28(2): 159–174.
- Bryant, J. & J. A. Bryant (2007). History of Educational Television. Arnett, J. J. (toim.). *Encyclopedia of Children, Adolescents, and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 258–260.

- Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Buckingham, D. & M. Scanlon (2001). Parental Pedagogies: An Analysis of British “Edutainment” Magazines for Young Children. *Journal of Early Childhood Literacy*, 1(3): 281–299.
- Buckingham, D. & M. Scanlon (2005). Selling Learning: Towards a Political Economy of Edutainment Media. *Media Culture Society*, 27(1): 41–58.
- *Children and Parents: Media Use and Attitudes Report*. (2011). Ofcom.
- Comstock, G. & E. Scharrer (2006). Media and Popular Culture. Damon, W. & R. M. Lerner (toim.). *Handbook of Child Psychology (6th ed.)*. Volume 4: *Child Psychology in Practice*. Hoboken (NJ): John Wiley & Sons, Inc., 817–863.
- Corbin, J. & A. Strauss (2008). *Basics of Qualitative Research (3rd ed.): Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks (CA): Sage.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approach*. (2nd ed.). Thousand Oaks (CA) etc: Sage.
- *Earühma iseärasused*. Dolceta tarbijaharidusportaal, URL (kasutatud aprill 2013) <http://www.dolceta.eu/eesti/Mod4/Earuhma-isearasused.html>.
- Evans, D., A. McMeekin & D. Southeron (2012). Sustainable Consumption, Behaviour Change Policies and Theories of Practice. Warde, A. & D. Southerton (toim.). *The Habits of Consumption, COLLeGIUM: Studies Across Disciplines in the Humanities and Social Science, Volume 12*. Helsinki: Helsinki Collegium for Advanced Studies, 113–129.
- Feilitzen, v. C. (2007). Television, Child Variables and Use. Arnett, J. J. (toim.). *Encyclopedia of Children, Adolescents, and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 803–805.
- Fishbein, M., & I. Ajzen (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading (MA): Addison-Wesley.
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research*. (4th ed.). London etc: Sage.
- *Generation M². Media in the Lives of 8- to 18-Year-Olds*. (2010). The Henry J. Kaiser Family Foundation.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. California: University of California Press.
- Goodwin, M. J., S. Greasley, P. John & L. Richardson (2010). Can We Make Environmental Citizens? A Randomised Control Trial of the Effects of a School-

Based Intervention on the Attitudes and Knowledge of Young People. *Environmental Politics*, 19(3): 392–412.

- Gümnaasiumi riiklik õppekava (06.01.2011) RT I, 14.01.2011, 2; viimati muudetud 20.03.2014 nr 40. URL (kasutatud mai 2014)
<https://www.riigiteataja.ee/akt/125032014011>.
- Hanley, P., W. Hayward, L. Sims & J. Jones (2000). *Copycat Kids? The Influence of television Advertising on Children and Teenagers*, URL (kasutatud mai 2014)
http://www.ofcom.org.uk/static/archive/itc/uploads/Copycat_Kids.pdf.
- Hardy, S. A. & G. B. Claborne (2007). Moral Messages on Television. Arnett, J. J. (toim.). *Encyclopedia of Children, Adolescents, and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 810–812.
- Hargreaves, T. (2011). Practice-ing Behaviour Change: Applying Social Practice Theory to Pro-Environmental Behaviour Change. *Journal of Consumer Culture*, 11(1): 79–99.
- Harris, R. J. (2004). *A Cognitive Psychology of Mass Communication (4th ed.)*. Mahwah (NJ): Lawrence Erlbaum Associates.
- Hogan, M. (2001). Parents and Other Adults: Models and Monitors of Healthy Media Habits. Singer, J. & D. Singer (toim.). *Handbook of Children and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 663–680.
- Huston, A. C. & J. C. Wright (1998). Television and the Informational and Educational Needs of Children. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 557(1): 9–23.
- Jackson, T. (2005). *Motivating Sustainable Consumption: a Review of Evidence on Consumer Behaviour and Behavioural Change*. URL (kasutatud aprill 2014)
http://hiveideas.com/attachments/044_motivatingfinal_000.pdf.
- *Keskkonna- ja säästva arengu temaatika õppeprotsessi lõimimist toetavad õppemetoodilised materjalid ja näitlikud õppevahendid ning nende kasutamine. Uuringu lõpparuanne*. (2012). Keskkonnaamet/OÜ Cumulus Consulting.
- *Keskkonnaharidus*. Keskkonnaameti kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014)
<http://www.keskkonnaamet.ee/teenused/keskkonnaharidus-2/>.
- *Keskkonnahariduse riiklik arengukava 2008–2013 (projekt)*. (2008). Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014)
<http://www.hm.ee/index.php?03236>.

- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (29.05.2008) RT I 2008, 23, 152; viimati muudetud 23.08.2010, nr 118. URL (kasutatud mai 2014)
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>.
- Kruise, K. (2011). *Telesaadete representatsioon lasteaialaste hulgas*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
- Larsson, B. (2012). The Cosmopolitanization of Childhood: Eco-Knowledge in Children's Eco-Edutainment Books. *Young*, 20(2): 199–218.
- Lyle, J. & H. R. Hoffman (1972). Explorations in Patterns of Television Viewing by Preschool-Age Children. Rubinstein, E. A. et al. (toim.). *Television and Social Behavior: Vol. 4. Television in Day-to-Day Life-Patterns of Use*. Washington (DC): U.S. Government Printing Office, 257–273.
- Mackert, H., K. Kollmann, M. Schuh & U. Zimmermann (2003). How to Educate Consumers? Schuh, M. (toim.). *Empowering Consumers: Educated Choices – Consumers Learn Sustainable Ways of Consumption*. Viin: Robitschek Ges.m. b. H., 19–29.
- McKenzie, J. (2003). Beyond Edutainment and Technotainment. *The Journal for Quality and Participation*, 26(4): 26–28.
- Merton, R. K. & P. L. Kendall (1946). The Focused Interview. *The American Journal of Sociology*, 51(6): 541–557.
- Nathanson, A. (2001). Mediation of Children's Television Viewing: Working Toward Conceptual Clarity and Common Understanding. Gudykunst, W. (toim.). *Communication Yearbook. Vol. 25*. Mahwah (NJ): Lawrence Erlbaum, 115–151.
- Okan, Z. (2003). Edutainment: Is Learning at Risk? *British Journal of Educational Technology*, 34(3): 255–264.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods. (3rd ed.)*. Thousand Oaks (CA) etc: Sage.
- Phelan, P., A. L. Davidson & H. C. Yu (1993). Students' Multiple Worlds: Navigating the Borders of Family, Peer, and School Cultures. Phelan, P. & A. L. Davidson (toim.). *Renegotiating Cultural Diversity in American Schools*. New York: Teachers College Press, 52–85.
- Programm „Keskkonnahariduse arendamine“. (2011). Keskkonnaministeeriumi kodulehekülg, URL (kasutatud mai 2014)
<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1156153/Keskkonnahariduse+arendamise+programm.pdf>.

- Projekti finantseerimise taotlus. (2011). *Avaldamata projekti dokumentatsioon*. MTÜ JCI GO Koda.
- „Prügihunt ja Superjanes” lõpparuanne. (2013). *Avaldamata projekti dokumentatsioon*. MTÜ JCI GO Koda.
- Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava (25.01.2002) RT I 2002, 20, 116; viimati muudetud 11.06.2002 nr 186. URL (kasutatud mai 2014) <https://www.riigiteataja.ee/akt/174787>.
- Põhikooli riiklik õppekava (06.01.2011) RT I, 14.01.2011, 1; viimati muudetud 22.08.2013, nr 126. URL (kasutatud mai 2014) <https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013007>.
- Rapeepisarn, K., K. W. Wong, C. C. Fung & A. Depickere [2006]. *Similarities and Differences Between “Learn through Play” and “Edutainment”*. URL (kasutatud aprill 2014) http://researchrepository.murdoch.edu.au/993/1/Published_Version.pdf.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2): 243–263.
- Renes, R. J., K. Mutsaers & C. van Woerkum (2012). The Difficult Balance Between Entertainment and Education: A Qualitative Evaluation of a Dutch Health-Promoting Documentary Series. *Health Promotion Practice*, 13(2): 259–264.
- Rideout, V. (2007). *Parents, Children & Media. A Kaiser Family Foundation Survey*. The Henry J. Kaiser Family Foundation.
- *Riigi jäätmekava 2008–2013*. (2008). URL (kasutatud mai 2014) <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1075105/RIIGI+J%C4%C4TMEKAVA+2008-2013.pdf>.
- Scantlin, R. M. (2007) Effects of Educational Television. Arnett, J. J. (toim.). *Encyclopedia of Children, Adolescents, and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 255–258.
- Shove, E. (2010). Beyond the ABC: Climate Change Policy and Theories of Social Change. *Environment and Planning A*, 42(6): 1273–1285.
- Shove, E. (2012). Habits and Their Creatures. Warde, A. & D. Southerton (toim.). *The Habits of Consumption, COLLeGIUM: Studies Across Disciplines in the Humanities and Social Science, Volume 12*. Helsinki: Helsinki Collegium for Advanced Studies, 100–112.
- Siibak, A. (2012). Ämblikmeeste ja ühikarottide lumm. *Pere ja Kodu*, mai: 41–43.

- Singer, D. & J. Singer (2001). *Handbook of Children and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage.
- Singhal, A. (2007). International Entertainment-Education. Arnett, J. J. (toim.). *Encyclopedia of Children, Adolescents, and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 295–297.
- Smith, J. A. (2003). *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods*. London etc: Sage.
- *Sooniste: tarbijaharidus peaks algama juba lasteaias*. (2011). ERR-i uudisteportaal, URL (kasutatud mai 2014)
<http://uudised.err.ee/v/eesti/aca49e1a-a553-44c2-9c44-0d76dd5a9788>.
- Stern, P. (2000). Toward a Coherent Theory of Environmentally Significant Behaviour. *Journal of Social Issues*, 56(3): 407–424.
- Zeedyk, M. S. & L. Wallace (2003). Tackling Children's Road Safety Through Edutainment: an Evaluation of Effectiveness. *Health Education Research*, 18(4): 493–505.
- *Zero to Eight. Children's Media Use in America 2013*. (2013). Common Sense Media.
- *Tarbija käitumise ja oskuste õpetamine – tarbijahariduse strateegia*. Tarbijakaitseameti kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014)
http://www.tarbijakaitseamet.ee/sites/default/files/tarbijakool/pmd_tarbijahariduse_strategie.pdf.
- *Tarbijahariduspoliitika Eestis*. Dolceta tarbijaharidusportaal, URL (kasutatud aprill 2013) <http://www.dolceta.eu/eesti/Mod4/Tarbijahariduspoliitika-Eestis.html>.
- *Tarbijaharidusteemade käsitlemine koolis*. Tarbijakaitseameti kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014)
<http://www.tarbijakaitseamet.ee/et/tarbijakool/tarbijaharidusteemade-kasitlemine-koolis>.
- *Tarbijaharidusteemade lõimimine erinevatesse õppeainetesse*. Tarbijakaitseameti kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014)
<http://www.tarbijakaitseamet.ee/et/tarbijakool/tarbijaharidusteemade-loimimine-erinevatesse-oppeainetesse>.
- *TeleScope 2014. A Look at the Nation's Changing Viewing Habits from TV Licensing*. [2014]. TV Licensing kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014)
<http://content.zone-secure.net/tvlicensing/telescope2014/>.
- *The Future of Children's Television Programming*. (2007). Ofcom.

- *UNECE Säätvat Arengut Toetava Hariduse Strateegia*. Keskkonnaministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014a) <http://www.envir.ee/1011450>.
- *UNECE Säätvat arengut toetava hariduse strateegia. Visioon*. Keskkonnaministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014b) <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1011452/UNECE+saastvat+arengut+toetava+hariduse+strateegia.pdf>.
- Vaughan, C., J. Gack, H. Solorazano & R. Ray (2003). The Effect of Environmental Education on Schoolchildren, Their Parents, and Community Members: A Study of Intergenerational and Intercommunity Learning. *The Journal of Environmental Education*, 34(3): 12–21.
- Vihalemm, T., M. Keller & M. Kiisel (2013). *Kuidas parandada maailma? Kommunikatsioon sotsiaalsete muutuste kujundamisel*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Vinter, K. (2011). *Esimesed sammud väikelaste meediakasvatuses Eestis: Uurimistulemusi ja soovitusi õpetajakoolituse arendamiseks*. Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Seminar.
- Vorderer, P. & L. K. Steinhilper (2007). Media Entertainment. Arnett, J. J. (toim.). *Encyclopedia of Children, Adolescents, and the Media*. Thousand Oaks (CA): Sage, 516–517.
- Walldén, S. & A. Soronen (2004). *Edutainment: From Television and Computers to Digital Television*. University of Tampere Hypermedia Laboratory.
- Warde, A. & D. Southerton (2012). Introduction. Warde, A. & D. Southerton (toim.). *The Habits of Consumption, COLLeGIUM: Studies Across Disciplines in the Humanities and Social Science, Volume 12*. Helsinki: Helsinki Collegium for Advanced Studies, 1–25.
- White, R. (2003). *That's Edutainment*. White Hutchinson Leisure & Learning Group kodulehekül, URL (kasutatud aprill 2014) <http://www.whitehutchinson.com/leisure/articles/edutainment.shtml#15>.
- Whitmarsh, L., S. O'Neill & I. Lorenzoni (2011). Commentary. *Environment and Planning A*, 43(2): 258–261.
- *Õpetajale*. Tarbijakaitseameti kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014) <http://www.tarbijakaitseamet.ee/et/tarbijakool/opetajale>.
- *Õppematerjalid*. Keskkonnaameti kodulehekül, URL (kasutatud mai 2014) <http://www.keskkonnaamet.ee/teenused/keskkonnaharidus-2/oppematerjalid-2/>.

LISAD

Lisa 1: Lapsevanema nõusolek

Tere, kallid lapsevanemad

Mina olen Endre Tisler, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi magistrant. Olen kirjutamas oma magistritööd, et lõpetada õpinguid. Selle raames pean läbi viima grüpiintervjuusid, 6–7-liikmeliste algklassilaste grüppidega. Minu töö teema on „Algklassilastele suunatud tarbijaharidus projekti „Prügihunt ja Superjanes“ näitel“.

Intervjuu eesmärk on küsida laste arvamust telelavastusest „Prügihunt ja Superjanes“ (võite selle kohta rohkem uurida ja osasid vaadata aadressil www.hoia.ee). Samas ei ole intervjuu seisukohast oluline, et teie laps on selle multifilmiga eelnevalt kursis või seda näinud. Minu uurimisküsimused puudutavad lavastuse hariduslik-meelelahutuslikku vastuvõttu ja tõlgendusi ning multifilmis nähtud teadmiste rakendamist igapäevaelus.

Tegemist on akadeemilise uuringuga ning ma ei avalikusta kusagil teie lapse nime (sh transkriptsioonis või analüüsis) ja töös kasutan üksnes anonüümseid tsitaate. Intervjuu alguses vaatame koos „Prügihundi ja Superjanes“ esimest osa, millele järgneb arutelu. Intervjuul toimub lindistamine, et seda oleks hiljem võimalik transkribeerida ja analüüsida.

Palun teid, et lubaksite oma last osaleda intervjuul. Selleks on mul vaja teie allkirjastatud nõusolekut (kirjalikult või digiallkirjaga).

Suur tänu!

Endre Tisler

Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi magistrant

endretisler@gmail.com

LAPSEVANEMA NÕUSOLEK

Mina, _____ (lapsevanema nimi), luban oma lapsel _____ (lapse nimi) osaleda eespool kirjeldatud fookusgrupi intervjuul.

(lapsevanema allkiri)

(kuupäev)

Lisa 2: Fookusgrupi kava

Käesolev kava oli aluseks fookusgrupi intervjuude tegemisel. Vastavalt laste vastustele muutus intervjuu käigus küsimuste järjestus, tekkis juurde lisaküsimusi ja mõned küsimused ei olnud enam olulised.

1. Intervjueerija ja intervjuu tegemise tutvustus.

2. Soojendustegevus ja esmase sideme loomine lastega.

Igaüks valmistab endale nimesildi, et hiljem oleks võimalik laste poole nimepidi pöörduda. Samal ajal toimub vestlus intervjuuga mitteseonduval teemal (koolipäev, mõni üritus jne), et lapsed harjuksid ega pelgaks rääkimist.

3. Video vaatamine.

Vaatame üheskoos „Prügihunt ja Superjānes“ esimest osa pealkirjaga „Prügirida“.

4. Intervjuu lastega.

- Millest „Prügihunt ja Superjānes“ rääkis?
- Kas multifilm meeldis teile?
- Mis meeldis / ei meeldinud?

- Mida te Prügihunist ja Superjānesest (*tegelastest*) arvate?
- Kas nad olid pigem lapsikud/titekad tegelased või mitte?
- Kas nad olid ka õpetlikud ja harivad?
- Kuidas nad teie meelest õpetlikud ja harivad olid? (*Eeldusel, et peavad õpetlikuks.*)

- Kas „Prügihunt ja Superjānes“ oli pigem lõbus või igav?
- Miks ta oli / ei olnud lõbus?

- Mis multifilme te kodus vaatate?
- Mis teile nende juures meeldib?
- Olete nendest multifilmidest ka midagi õppinud?
- Mida te sealt õppinud olete? (*Juhul, kui on õppinud midagi.*)
- Kumb on õpetlikum, kas „Prügihunt ja Superjānes“ või see teine multifilm?
- Kumb teile rohkem meeldib, kas (*multifilmi pealkiri*) või „Prügihunt ja Superjānes“?
- Miks see rohkem meeldib?
- Kuidas teine multifilm huvitavam on? (*Juhul, kui peetakse huvitavamaks.*)
- Kuidas „Prügihundi ja Superjānese“ huvitavaks teha saaks? (*Kui peetakse vähemhuvitavaks.*)

- Kas „Prügihunt ja Superjānes“ on õpetlik multifilm?
- Palun meenutage, mis teile Prügihundi ja Superjānese (*tegelaste*) õpetussõnadest meelde jäi?
- Mida saab teha vanadest autokummidest?

- Mida saab teha vanadest plekkpurkidest?
- Mida hunt ütles poisile, kui ta oli prügi maha visanud?
- Miks ei tohi prügi maha visata?
- Mida Prügihunt ütles, kuhu taara tuleb viia?
- Aga kuhu tuleb vanad autokummid viia?

- Kuhu teie tühjaks saanud limonaadipudeli panete?
- Mida te teete kommi- või šokolaadipaberiga?

- Olete te varem kuulnud, et prügi peab sorteerima?
- Olete te varem kuulnud, et prügi ei tohi maha visata?
- Kes sellest rääkinud on? (*Juhul, kui keegi on rääkinud varem.*)

- Kas te olete kodus ema, isa või kellegi teisega rääkinud prügi sorteerimisest?
- Mida te kodus prügiga teete?
- Kas te sorteerite seda?
- Kas te viite taara ära taarapunkti?
- Olete te midagi ka taaskasutanud?

- Kuidas on lood kooliga, kas siin õpetatakse teile, kuidas prügi sorteerida?
- Mida õpetajad teile üldse on prügi teemal rääkinud?

- Kes peaks teile rääkima prügi sorteerimisest?
- Kas õpetajad peaksid?
- Kas ema või isa peaksid?

- Olete te varem „Prügihunti ja Superjänest“ näinud?
- Kus te seda varem näinud oled? (*Juhul, kui on näinud varem.*)
- Kes seda teile näidanud on? (*Juhul, kui keegi on näidanud.*)
- Soovite teada saada, mis järgmistes osades juhtub?
- Oleks see kasulik, et „Prügihunti ja Superjänest“ veel vaadata?
- Miks see kasulik oleks / ei oleks?
- Kus peaks „Prügihunti ja Superjänest“ näitama?
- Kas koolitunnis peaks seda näitama?

- Olete koolis varem vaadanud multfilme, mis on harivaid või mänginud mängu, mis on harivad?
- Mida te täpsemalt teinud olete? (*Juhul, kui on midagi teinud.*)
- Mis ainetes te nendega kokku olete puutunud?
- Kas tahaksite rohkem, et õpetajad selliseid vahendeid (multifilmid, mängud) õpetamisel kasutaksid?
- Miks te seda soovite? (*Juhul, kui soovivad.*)
- Mida nende materjalide kasutamine õppimise juures muudaks?

- Mis teile „Prügihundist ja Superjänest“ kõige paremini meelde jäi?

5. Laste tänamine, et nad intervjuus osalesid.

Lisa 3: Koolides korraldatud fookusgruppide transkriptsioonid

Lisa 3.1: Pelgulinna Gümnaasiumis korraldatud fookusgrupi transkriptsioon

Osalejad: kaheksa esimese klassi õpilast – neli tüdrukut (tähistega T1, T2, T3, T4) ja neli poissi (tähistega P1, P2, P3, P4).

No tervist. Pole vaja mind üldse karta, ma ei ole üldse kuri poiss.

Koos: /naeravad/

Niimoodi, ma panen salvestama ka asja, selleks, et ma saan pärast siis kuulata, kuidas, mis me siin täna rääkisime. Siis ma saan üles kirjutada ja jätan meelde nagu, muidu mul ununeb endal meelest ära. Aga mina olen Endre ja täna olen teid kokku kutsunud, et vaadata ühte multikat kõigepealt. Te olete võibolla näinud ka seda, aga.. Ja pärast kui me oleme multika ära vaadanud, siis me räägime sellest. Noh räägime umbes üheksa kolmekümneni, siis teil on vist söögiaeg, et siis õpetaja tuleb teile järgi siin ja siis te lähete siit ära. Aga kui me oleme multika ära vaadanud, siis me räägime ja ma küsin teilt küsimusi ja kõik võivad vastata, kes tahavad. Tõstate käe, annate märku ja siis annan teile sõna ja saate rääkida. Aga selleks, et ma teaksin, kellega ma räägin ka, siis igaüks saab võtta ühe paberilehe siit ja kirjutada oma nime sinna peale. Et siis ma tean ka, et kellega.. Näe siin on ka veel üks pastakas.

P3: Kas suur..?

Vahet pole, nii kuidas ise oskate, pange kirja oma nimi.

T3: Kirjatähtedes võib ka?

Võib, kui oskad kirjatähtedes, võid kirjatähtedes panna.

P1: Minul pole paberit.

Sinul pole paberit? No näed, võta siit. /paus/ Nii /paus/ On teil uni pealt ära läinud?

Koos: Ei. Ja. Ei. Ei ole. Ei.

Ikka veel väsinud või?

P1: Ja.

No, aga siis ongi parem äkki multikat vaadata, kui eesti keelt õppida.

T3: Ja.

On parem jah? /paus/ Aga siis need nimesildid, pöörake niimoodi minu poole, et ma näeksin siis, kes mis teie nimed täpselt on, kui teil on need kirjas.

T4: Ma kirjutasin vist valesti.

Aga kirjuta teisele poolele, sul on kaks poolt seal. Sest vahet ei ole, kui läks valesti, mis seal ikka. /paus/ Pikk teil täna koolipäev tuleb, mis kellani?

T1: Kaheteistkümneni.

P1: Mul läheb kauem.

Sul läheb kauem?

P1: Ma lähen pikka päeva ka veel.

Aga ma arvan, et siis me saamegi hakata seda multikat vaatama. Olete nõus?

Koos: Jaa.

Olgu, siis ma panen selle käima. Te võite oma toole liigutada nii, et teil mugav vaadata oleks.

VAATAME KOOS TELELAVASTUSE „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES“ ESIMEST OSA ~20 MINUTIT.

Kõik võivad rääkida nüüd, mis nad tahavad siis. Et kui midagi on öelda, siis küsin ka teie käest ise ja annate märku, kui on midagi öelda mulle. Aga, kas kõigepealt multikas muidu meeldis teile?

Koos: Jaa.

Meeldis või? Olgu, aga igaüks võib nüüd öelda, et mis talle siis seal multika juures meeldis, et. Nii sinul (T4) on olemas?

T4: Kõige rohkem see, et, et hunt ajas jänest taga. See oli kõige naljakam.

Nii, mis teistele meeldis. Mis sinule (T1) meeldis?

T1: Minule meeldis see, et hunt oli noh, no hästi kasvatatud ja ta sorteeris prügi.

Sulle meeldis see jah?

T1: Jaa.

Olgu. Nii, P1, mis sulle meeldis?

P1: Mulle meeldis see koht, kus, kus hunt läks kurjaks selle poisi peale, siis kui tal prügi maha läks.

P2, sulle meeldis ka see?

P2: Jah.

Jaa, nii. Mis teistele meeldis? Nii, T2?

T2: Mulle meeldis see, kui see hunt jooksis jänese, jänesele, jänest taga.

Jänest ajas taga?

T2: Jah.

Sulle meeldis see osa, nii. Mis teile (P2, P3, P4) ka meeldis siit?

P4: Mulle meeldis see, kuidas hunt unustas ära, mida eile nad rääkisid.

Ahaa, nii.

P3: Minule meeldis see, et see hunt sai selle poisi peale kurjaks.

Nii ja sinule (T3).

T3: Minule meeldis see, kui nad nende rehvide juures olid.

Rehvide juures olid. Olgu, aga miks sa arvad, et miks hunt kurjaks sai nende peale? Nii.

Jaa, T2.

T2: Sellepärast, et ta viskas prügi maha.

Sellepärast, et ta viskas prügi maha. Mis teised arvavad?

Läbisegi: Seda sama, sama, sama.

Arvate sama, et siis selle pärast. Ja (T4)?

T4: Mina arvan, et sellepärast ta sai ka kurjaks, et vaata, kui keegi, näiteks põder arvab, et see on toit ja ta neelab kilekoti alla, siis ta nagu lämbub ära. Ja siis ei saa ühel hetkel hingata ja sureb ära niimoodi. Ja kui terve mets prügi täis on ja siis ei ole ühtegi looma enam. Ja siis ei saa inimesed süüa sellepärast.

Mhmh, T3, mis sinul lisada?

T3: Mina arvan, et sellepärast, et ta rikkus seadust.

Rikkus seadust. Olgu, aga kas te teate ka, et nagu, mis seadust siis poisid rikkusid? Nii, P4?

P4: No seda asja, seda seadust, et, et, et prügi ei tohi maha visata.

Ei tohi maha visata, nii, T1, mis sina arvad.

T1: Ma arvan sama, mida P4.

Et ei tohi prügi maha visata jah?

T2: Jah, mina arvan sama.

Sina arvad sama? Kas keegi arvab veel midagi?

P1: Sama.

Sama arvad, P2. Aga kuidas teile Prügihunt ja Superjanes ise meeldisid?

Läbisegi: Hästi.

Hästi. Jaa, T4?

T4: Jänesel oli natuke naljakas hääl.

Oli naljakas hääl või?

T4: Jah.

Nii, T3, mis sina arvad?

T3: Et see jänes kõndis natuke naljakalt.

Jänes kõndis naljakalt jah. Nii, T2?

T2: Jänesel oli nii naljakas hääl.

Naljakas hääl jah.

P4: See oli naljakas, kuidas jänesel oli Superjanesi hääl.

Mis sina, P2, arvad? Kuidas sulle meeldisid Super.. Kas üldse meeldisid Prügihunt ja Superjanes?

P3: Mhmh.

Meeldisid jah? Ei olnud igavad või lapsikud tegelased?

P3: Mkmm.

Ei olnud? Olgu. Nii, T1.

T1: Mulle, mee.. mulle meeldis see hunt, kuna tal, tal oli nii imelik hääl.

Imelik hääl? Seega teile..

/P1 imiteerib häälitsust/

Sulle ka, P1, ma saan aru meeldis see hääl?

T2: Mulle ka.

Sulle ka, T2?

P1: Jänese hääl on täpselt sama, mis T2.

Arvad sa? Olgu, noh. Aga kas multikas muidu oli..

P4: Jaa.

..lõbus?

Läbisegi: Jaa

Oli lõbus, jah? Aga, miks ta oli lõbus, mis sa arvad, P4?

P4: No sellepärast, et /pikk paus ja jääb mõttesse/

No, T3, miks sina arvad, et miks multikas lõbus oli?

T3: Õpetas nagu loodust tundma.

Õpetas loodust tundma, sellepärast oli lõbus. Jaa, T4?

T4: Minu meelest oli see lõbus, et ta oli nagu õpetlik, õpetlik, et lapsed ei tohi prügi maha visata, et muidu ei ole neil endal kuskil elada ja midagi süüa. Ja siis neil ka enam ei ole nagu loomadega..

Aga seega sa arvad, et nagu, et selline õpetus on lõbus siis? Kui seda multikas niimoodi näidatakse jah? Et kui õpetatakse läbi multika või noh multikas, näiteks õpetab teid loodusest rääkima, et see on siis huvitav ja lõbus teile jah?

Läbisegi: Jaa.

Olgu. Aga miks sina, P1, arvad, et see lõbus oli?

P1: Ei tea.

Ei teagi öelda. Aga P2 ja P3 on teil midagi lisada.

P2: /mõtleb hetke/ Mkmm.

P3: Mkmm.

Ei ole? Aga mis multikaid teile nagu muidu meeldib vaadata, kui te kodus olete. Nii hakkame siit otsast pihta, T1, mis sina vaatad?

T1: „Tom ja Jerry“.

„Tom ja Jerry“, T2?

T2: Mulle ka „Tom ja Jerryt“.

Jaa, P1?

P1: „Ben Tennyson“.

„Ben Tennyson“ jaa, T3?

T3: „Buratino“.

„Buratino“, T4?

T4: Kõige rohkem mulle meeldib „Tom ja Jerry“, aga muidu meeldivad kõik multikad.

Kõik multikad. P2, mis..

P2: „Tom ja Jerry“.

P3: „Tomi ja Jerry“.

P4: „Tomi ja Jerry“.

Nii, aga mis teile seal Tomi ja Jerry“ juures meeldib? Nii, T1?

T1: Mulle meeldib, et kuidas kogu aeg see.. hiir võidab ja kass kogu aeg saab mingi rumalusega hakkama.

Mhmm, T2?

T2: Mulle meeldib see, kus ... kass, kass ... noh hiir noh, hiir pani kassi kappi ja, ja kass ...

P1: /vahele/ Kassi nimi on Tom ja hiire nimi on Jerry.

T2: ... kass lendas sinna külmkappi.

Kass lendas külmkappi jah. P2, sina tahtsid midagi väga öelda?

P2: Mhmm.

Enam ei taha?

P2: Mul läks meelest ära.

No, P1, mis sinule meeldib?

P1: Kassi, kass, see koht, kus kass .. kus, kus oli kaks kassi. Üks oli robotkass ja teine ei olnud robotkass. Ja siis see .. Ja siis see Tom, siis läks niimoodi ära ja siis see Jerry niimoodi .. niimoodi, et see robot kogu aeg igasuguste asjadega viskas aknast välja. Ja siis .. Ja siis kui Tom .. Jerry tegi niimoodi, et, et kõik igasugused mänguhiiri. Siis, siis, siis .. See koht on ka kass lõhkus veel selle teise ära. Ja siis ta muutus, ta lendas üks roboti elekteri suhu ja siis ta muutus ka robotiks ja siis ta lõhkus edasi maja, maja.

Nii, T4, sina tahtsid ka midagi lisada?

T4: Mulle meeldib see, kuidas, kuidas kogu aeg ajab Tom Jerryt taga, sest see on.. See mulle meeldib õudselt. Tom ja Jerry on mu lemmikud.

Nii, T3?

T3: Mulle meeldib kõige rohkem see, et kui Tom tahab endale kedagi külla kutsuda, siis Jerry proovib alati ta ära ajada.

Olgu, aga kas teile meeldib seda „Tomi ja Jerryt“ rohkem vaadata või meeldib teile rohkem kui see multikas, mis praegu vaatasime.

P4: „Tomi ja Jerryt“.

„Tom ja Jerry“ on parem?

Läbisegi: Ja.

P4: Minule meeldis see koht, kus .. see Tomi ja Jerry, Tom ajas Jerryt taga, sellel mingitel .. mingit, mitteehitatud majal taga, et seal oli ainult mingid punased jupid alles ja siis kõndis piip-piip-piip /imiteerib häälotsusi ja liigutusi/ ja niimoodi ja siis see ka meeldis, kuidas see, alati nad, nad said sõbraks niimoodi /imiteerib häälotsusi ja liigutusi/ kätt surusid.

Jaa, P1.

P1: Seda ma tahtsin ka öelda, et mulle meeldib üks teistsugune Tomi ja Jerry film ka, selle nimi on „Tomi Jerry Movia“ (korrektne pealkiri „Tomi & Jerry Movie“).

Mhmm.

P1: Ja see on väga õudne.

Olgu.

P1: Alguses on naljakas ja pärast on õudne.

Olgu.

P4: Aga mulle meeldis see ka, mulle meeldis see ka, mis TV3.. pealt tuleb see eesti keeles. „Tomi ja Jerry“, see oli eesti keeles.. räägitakse alati ja siis kui ja .. DVD peal, mis mul on ja P1-l on, ma arvan.

T3: Mul on ka.

P1: Mul ka.

P4: Et kui on, siis seal oli, seal ei räägitagi üldse mingit /teeb hääli järele/

Olgu, aga kas, miks teile nagu „Tom ja Jerry“ või „Tom ja Jerry“ rohkem meeldib kui „Prüghunt ja Superjanes“? Jaa, T1?

T1: Kuna seal on.. see on lõbusam ja toredam.

Lõbusam ja toredam, T2?

T2: Mina arvan seda sama.

Sa arvad sama.

P1: Ja sellepärast, et see on naljakas.

See on naljakas?

P2: Jaa.

P4: See on nii vägev.

P3, mis sina arvad? /P4 segab vahele/

P4: Mingi haamriga, mingi puidust haamriga /imiteerib/

P3: Lahe on

Kuidas?

P3: Lahe.

Lahe on, sa arvad, et see on lahe? Olgu, aga kas .. kas „Tom ja Jerry“ ka teile nagu õpetab midagi?

P2: No mitte eriti.

P4: Õpetab seda, et niimoodi ei, ei tohi teha.

P2: Et, et Tom tahab nagu nagu hiirt ära küpsetada.

Aa ta õpetab nagu, et nii ei tohi teha.. /katkestatakse/

P4: Ta tahtis.. Ta tahtis.. Ta tahtis parti ka ühes osas ära küpsetada.

Aga kas te arvate, et need, mida „Tom ja Jerry“ õpetavad, on nagu head asjad või mitte head asjad.

P2: No mõnikord on ka head.

P1: Mitte eriti.

T4: Mõnikord on nii, et, et, et kui keegi tahab sulle halba midagi teha, siis sa tee alati vastu, ja.

Mhmh, T3?

T3: Minu ema ütleb, et, et ma ei või „Tomi ja Jerry“ ka vaadata, sellepärast, et ta ütleb, et see õpetab nagu niiviisi..

P1: /vahele/ Lollusi.

T3: Jah.

P1: Tegelt ta ei õpeta.

/P1 ja T2 kritseldavad oma nimesiltidele/

P4: Mina ei mõtle üldse lolluste peale, ma ei mõtle üldse nende asjade peale, ma ei taha mingi puidust haamritega teistele pähe lüüa ega midagi, mingit sabast kinni võtta ja mingi teise maailma otsa või teisele majale.

P1: Sama hästi, miks sa lööd siis mind?

P4: Aga see ei ole see sama, mis seal, seal tehakse mingit /imiteerib/

Olgu..

P4: Ükskord, ükskord tehti niimoodi ka, et ..

P1: Rahune maha sa ei pea kõigest üle rääkima.

Olgu, aga seega te ütlete, nõustute, et „Tom ja Jerry“ on lõbusam kui Prügihunt?

Läbisegi: Jaa. Jaa. Lõbusam jah. Ei.

Aga kas siis Prügihunt ja Superjanes on siis õpetlikumad?

Läbisegi: Jaa. Mhmh. Jaa.

Mhmh. Aga.. kas.. aga mida teile Prügihunt ja Superjanes muidu õpetasid, mis teile siis meelde jäi? T2, jaa?

/Osad lapsed hakkavad laua peal oma nimesilte puhuma/

T2: Et prügi ei tohi maha visata.

Et prügi ei tohi maha visata.

P2: Mulle jäi see kõige paremini meelde.

Sinule ka, P2, jäi see paremini meelde?

P2: Jah. Kõik jäi paremini meelde.

Niimoodi, T3, mis sinule meelde jäi?

T3: Mulle jäi kõige rohkem see meelde, kus nad korjasid seda prügi ära, sealt maast. Neid purke ja neid.. ka.

T4?

T4: Mulle jäi see kõige rohkem meelde, et .. ei tule meelde.

Ei tule meelde praegu? Nii, P4, mis sinule meelde jäi?

P4: Kõik.

Kõik jäi meelde või? Nii, aga kui ma küsiks, et näiteks, mida saab teha vanadest autokummidest?

P2: Uued.

Kuidas? Mida saab.. nii, T1?

T1: Näiteks kuskil tee peale midagi, mida ei kasutata saab nagu teha mingi uue tee.

Uue tee, ja nii, P4?

P4: Seda.. See, mis on auto istme ees, selline, selline matt.

Jalamatt?

P4: Jah.

Nii, P1?

P1: See et, autokummidest saab uue autol panna vanad rattad alla.

Vanad rattad alla. Jaa, T3.

T3: Et mina arvasin seda ka, et sa saad uuesti kasutada.

Uuesti kasutada, olgu, P3, kas sina ka midagi meelde jäi, et mida saab autokummidest teha?

/Lapsed nihelevad toolil, osa mängib oma nimesildiga. Vaikse hääle ja sahistamise tõttu on kohati vastused keeruline kuulata/

P3: Ei tea.

Kuidas?

P3: Ei jäänud.

Ei jäänud meelde. /Lapsed natuke mürgeldavad ja kõik ei keskendu/ Nii, P4.

P1: Auto jaoks tuli.

Nii, aga kas te mäletate ka seda, et mida saab teha näiteks limonaadipurkidega?

P4: Taaskasutada.

Taaskasutada. Jaa, P3?

P3: Rongi.

Rongi, nii.

P1: Tegelt see pole päris võimalik.

Aga, miks see päris võimalik ei ole?

P1: Seepärast kui ma neid.. Neid, siis peab neid niimoodi kuidagi ära plö.. Niimoodi /imiteerib/ laiaks tegema ja seda on raske teha, kuna ei ole mingit niukest asjandus ja nad on päris rauast on need tehtud tegelt.

/P4 tahab vahele midagi öelda/

Olgu

P4: Aga raud peale panna ja ongi valmis.

/Räägivad samal ajal koos ja arusaamatult/

T1: Kui oled mingi limonaadi pudeli tühjaks joonud, siis sa saad ju sinna uue joogi näiteks vee sisse panna.

Uue joogi panna jajah. Nii, T4.

T4: Mina arvan, et tegelikult.. Mina ükskord, mul, mul, ma.. Mul tuli minna poodi ja ma läksin ostsin juua, aga siis koolis mul ei olnud mingit pudelit, pudelit kaa.. pudeliga juua, aga sellepärast teinekord ma hoidsin seda pudelit alles ja selle pudeliga ma nüüd joongi koolis.

Ah või nii. Aga kas mäletate, mida poiss ütles.. või hunt ütles sellele poisile, kui ta prügi maha oli visanud, et mis juhtu..

P2: Et võta ülesse.

Jaa.

P1: Kohe korja ülesse.

P4: Kohe korja üles /imiteerib hundi häält/

Jaa, T2?

/P4 segab vahele/

Oota (P4) korraks, mis T2 räägib?

T2: Ma arvan seda sama.

Sa arvad seda sama. Nii (P4), räägi.

P4: See tuhande.. tuhandeurone trahv tuleb sulle.

Tuhandeurone trahv.

P4: Võta kohe maast üles /imiteerib hundi häält/

Nii, T3, mida sina arva?

T3: Et see, kui ta.. Siis kui ta ütles, et, et sa rikud seadus.

Rikub seadus, mhmh, olgu siis. Aga mõtleme nüüd selle peale, et kui te ise kommi sööte, et kuhu sina tavaliselt paberi viskad?

P2: Prügikasti.

Läbisegi: prügikasti.

Prügikasti jaa. Kuhu sina, T2, viskad?

T2: Prügikasti.

Nii, T1?

T1: Ma ka prügikasti.

Prügikasti. Jaa, T3?

T3: Prügikasti.

T4?

T4: Prügikasti tavaliselt, aga kui mul ei ole, kuskil ei ole prügikasti, siis, siis ma.. nagu ma panen selle tasku, tasku panen lukku ja, ja siis, kui ma näen linnas kuskil prügikasti, siis viskan sinna.

Mhmh. Nii, aga kui te joote näiteks limonaadi, mida te teete selle pudeliga siis? T3?

T3: Mina mõnikord võtan selle asja sealt pealt ära, see kleeps, mis seal on ja siis võtan ka selle kooli kaasa.

Mhmh.

T3: Et panen uue joogi sisse.

P1, mida sina teed, kui sa oled.. see limonaadi pudel tühjaks saab?

P1: Lähen viin ta.. lähen koju ja siis viin enda, panen endale .. ühte musta kotti.

Musta kotti ja mis selle musta kotiga siis pärast teete?

P1: Kui see täis saab, siis me viime selle enda emme juurde ja viime sinna taaraautomaati.

Taaraautomaati, olgu. P2, mida sina teed, kui pudel tühjaks saab?

P2: Ma panen kappi.

Kappi? Kodus paned siis, viid koju kappi või?

P2: Mhmmh.

Kas te kogute siis pudeleid või?

P2: Jah

Ja viite ka pärast siis kuhugi ära või?

P2: Mhmmh, taaraautomaati.

Taaraautomaati. T2, mida teie teete?

T2: Meie.. kui mina joon pudeli tühjaks, siis ma viin selle koju musta kotti. Kui kott täis saab, siis me viime selle taaraautomaati.

T1?

T1: Meie teeme niimoodi, et kui meil saab pudel.. kui pudelist jook otsa, siis me paneme no sinna korvi, kus meil pudelid on.

Ja teie viite ka need siis pärast ära või?

P4: Ma kogun kottide kaupa täis neid kotte, et neid seina otsa.. Nii, üks kott täis, üks kott täis, üks kott täis, üks kott täis..

Ja kas siis viite ära need?

P4: Jaa. Minul ükskord oli kakskümmend kotti seal seinal.

Nii, P3?

P3: Mina viin koju ja panen pööningule musta kotti.

Ja kas te viite ka need siis pärast ära?

P3: Jah.

Mhmmh, mhmmh, aga, aga kas mäletate ka, et mida Prügihunt ja Superjanes ütles, kuhu peaks taara viima?

/P1 tegeleb vahepeal oma mobiiltelefoniga/

P2: Taaraautomaati.

Taaraautomaati. Jaa, T2?

T2: Taaraautomaati.

T3?

T3: Taaraautomaati.

Taaraautomaati jah, aga kuhu peaks viima, kas teil jäi see ka meelde, et kuhu peab autokummid viima?

P1: Nad ütlesid ka taaraautomaati.

Taaraautomaati jah? Olgu, aga mis teised arvavad, kuhu tuleks autokummid viia? Ja, T1?

T1: Prügimäele.

Prügimäele. Jaa, T3?

T3: Mina arvan, et prügimäele.

P1: Autokummid pole tegelikult prügi.

Autokummid ei ole prügi, aga mis nad siis olid tegelikult? Mäletad sa?

/P1, ei pööra sellele küsimusele tähelepanu, vaid tegeleb telefoniga edasi/

P4: Need tuleb viia näiteks, näiteks kummi parandusse või autoparandusse, kus siis, kus siis teh.. Tehakse uueks ka.

Uueks teha, jah nii, T2, mis sina arvad, kuhu autokummid peaks viima?

T2: Mina arvan ka, mina arvan, mina arvan, et prügimäele?

Prüгимäele arvad sina jah. Nii, kas keegi arvab veel midagi, kuhu peaks viima autokummid? /paus, osad lapsed tegelevad esemetega, mis nende ees on/ Ei tea? Olgu. Aga, kas sa muidu varem teadsid seda, et autokummidest saab teha maanteed?

Läbisegi: Ei, ei, jaa, ei.

T2: Jaa.

Ei teadnud?

T2: Mina teadsin.

Sina (T2) teadsid?

P4: Mina teadsin.

Aga kust te seda teadsite, kes teile sellest varem rääkinud on?

P4: Mina ei ole.. üldse ei teadnud, aga alguses, kui ma päris neljane olin, siis ma ei teadnud, aga, aga kuuene ja viiene ma teadsin juba. Sellepärast, et üks mees rääkis.

Üks mees rääkis sinule. T2?

T2: Minu isa rääkis meile.

Isa rääkis sulle. T1?

T1: Vanaisa rääkis mulle.

Vanaisa rääkis, et saab maanteed teha. Aga kes teadsid seda, et prügi on ainult prügi siis, kui seda maha visatakse, et prügi saab ümber töödelda ja viia taaskasutusse? T1?

T1: Näiteks paberitest, kui sa, kui sa lihtsalt sodid selle täis ja sa lihtsalt, kui sa ei tee sellega midagi näiteks sodid lihtsalt ära, siis sa, siis sa raiskad ju paberit.

/P1 on süvenenud oma telefoni/

Mhmh, P1?

P1: Ää /segaduses/

Ma küsisin seda, et, et kas sina teadsid, et prügi on ainult prügi siis, kui seda ei taaskasutata, et kas sina teadsid, et enamuse asju saab nagu viia ümbertöötlemisele ja uuestikasutamisse?

P1: Jaa, teadsin, aga mina sain sellest teada niimoodi, et õde ütles mulle.

Õde ütles, mida õde sulle siis täpsemalt ütles, mäletad sa? Kas ta rääkis näiteks, kuhu mingit asja tuleb viia või, või kuhu midagi saab viia. /P1 ei oska vastata/ Ei mäleta? T3?

T3: /Mõtleb hetke/ Teadsin ka varem.

Teadsid ka varem? Olgu. Aga kas teile, kes teile sellest üldse rääkinud on varem? T2?

T2: Mulle on isa ja ema.

Isa, ema. T3?

T3: Õde ja vend.

Õde ja vend, T4?

T4: „Prügihundis ja Superjāneses“.. /arusaamatu/

Ütle uuesti.

T4: „Prügihundis ja Superjāneses“.

Prügihundis..

T4: ma ei mõtle selles osas, aga kui see läbi sai.

Mhmh. P2, kus sina.. oled sina seda varem kuulnud kuskilt?

P2: Mida?

Seda, et.. nagu kas varem on nagu keegi õpetanud sulle sellist prügi teemat ja nagu rääkinud sulle, et prügi saab kasutada, ümber kasutada?

P2: Jaa.

Aga, kes seda sulle rääkinud on?

P2: Ma ei mäleta, kes on rääkinud, ma olen kellegi käest kuulnud.

Oled kuulnud. P3?

P3: Ma olen ka kellegi käest kuulnud.

Oled kellegi käest ka kuulnud jaa. P4, kas sinule on keegi keegi rääkinud? Kes sinule rääkinud on?

P4: Minule ei ole keegi rääkinud.

Sulle ei ole keegi rääkinud. Olgu, aga T1?

T1: Minule rääkis vanaisa ja vanaema.

Vanaisa ja vanaema, aga kas te.. T4, ma saan aru, et sina oled seda varem näinud seda multikat jah?

T4: Jah, ma nägin seda, kui see käis telekas. See oli nii huvitav film, et kui mul jäi see mõni päev vaatamata, siis ma vaatasin seda kordust.

Vaatasid kordust, P3, sina oled ka seda vaadanud?

P3: /arusaamatu vastus/

Kas sa oled kõiki osasid näinud?

P3: Ei.

Kõiki osasid ei ole näinud, aga oled nagu mitut osa näinud või ainult ühte osa?

P3: Mitut.

Mitut. Kas keegi on veel seda multikat varem näinud?

P4: Ei.

T3, sina?

T3: Ma arvan, et ma olen peaaegu kõik osad läbi näinud.

T4: Ma olengi kõik osad.

T1: Mina nägin esimese, teise ja kolmanda.

Esimese ja nii T2?

T2: Mina olen esimese, teise, kolmanda, neljanda ja viienda näinud.

Olgu, kas keegi on poistest ka seda näinud?

P4: Ei.

Ei ole varem näinud, aga tüdrukud ja..

P2: Mina olen.

Sina oled?

P2: Kolmanda ja viienda osa.

Viienda osa, olgu. Aga, kus te seda varem näinud olete? Kas te olete kodus seda vaadanud või koolis?

Läbisegi: Kodus. Kodus. Kodus.

Kodus, aga kas, kas te olete seda koos ema-isaga vaadanud või ise olete vaadanud?

Läbisegi: Ise.

Ise, aga kas, kas ema-isa on öelnud teile, et see multikas tuleb telekast või?

P4: Mina vaatan arvutist YouTube'ist.

P2, kes sinule on öelnud, et seda saab..

P4: Panen suureks ja vaatan tagant.

Aa, sa (P4) oled YouTube'ist siis vaadanud. P3, kes sinule seda näitas, kas ema-issi või?

P3: Telekast.

Ise vaatasid, aga kas nagu ema-isa panid teleka mängima või sa ise otsisid selle multika ülesse?

P3: Ise otsisin.

P4: Sellele ajal, kui mina seda YouTube'ist vaatasin, siis ma olin kaks tundi kodus pidin olema.

Olgu. P2, kas tahtsid ka midagi lisada?

P2: Ei.

Ei tahtnud? T4, aga kes sinule seda multikat kodus näidanud on?

T4: Mina olen, mina olen juhtumisi teleka ette sattunud, et siis ma olen näinud reklaame, kui on tulemas „Prügihunt ja Superjanes“ ja siis ma teadsin ette, et ta algab kell kuus. Panin kell kuus teleka mängima ja siis ma vaatasin.

T3?

T3: Mina iga päev ei näe seda, sellepärast et kuna mu vanemad on igal pool tööl ja mõnikord ma lähen oma isa juurde töö juurde ja ta lõpetab kell kuus töö, siis ma ei näe seda iga päev.

Mhmm, aga mis kanali pealt see jooksis, mäletate?

Läbisegi: ETV2, nelja, ETV2, ETV, ehk siis nelja pealt.

Aga, kas koolis teile ei ole sellest kunagi räägitud?

Läbisegi: Ei ole räägitud.

Ei ole räägitud. Aga, kas te tahaksite, et tuleb, näiteks mingi hetk koolis ka näidatakse teile seda multikat?

Läbisegi: jaa.

P4: Mhmm.

Miks sa arvad, et ei võiks P4? On ta igav või?

P4: No veits.

Veits igav? Olgu, aga mis teised arvavad? Kas võiks koolis näidata seda tunnis teile?

Läbisegi: jaa, jaa, ei, jaa.

P4: Mhmm.

P1, sina ütlesid ka, et ei võiks näidata, miks sina arvad, et ei võiks näidata?

P4: Segab.

P1: Segab, seepärast, et segab koolitööd ja selle alla läheb vaba aeg.

Aga kui seda tunnis näiteks näidatakse, mingis klassijuhataja näitamas tunnis, kas siis oleks huvitav või?

T3: Aga „Jäaaega“ me vaatasime ka ja siis me ei teinud midagi. „Jäaaeg“ nelja.

P1: Sama hästi, mina võin vaadata iga hommik enda arvutis seda, mul on see täitsa alla laetud.

Kas sul on kõik osad alla laetud?

P1: Ei ole, ainult neljas osa.

Ainult neljas osa.

P4: Mina vaatan kõike YouTube'is. Mina ei lae midagi alla, sest muidu see teeb arvuti aeglaseks. Sest tema laeb alla, temal läheb arvuti aeglaseks.

P1: Mul on ükskõik, see on niigi vana arvuti. Kunagi emme ostab meile niikuinii uue arvuti. Siis ma hakkam ikka uuesti alla laadima.

T2, sina tahad ka midagi lisada?

T2: Ei.

P4: Meie ei lae kunagi midagi, iialgi.

T1, mis sina arvad, kas seda peaks teile tunnis näitama?

T1: Jaa.

P4: Ei.

Miks sa arvad, miks seda võiks tunnis näidata?

T1: Kuna see on õpetlik.

Õpetlik jaa, T4, midagi lisada?

T4: Koolis õpitakse, aga see on ka õppefilm. Et seda tasuks vaadata.

See on õppefilm jaa.

P2: Õpetlik.

T2, miks sina arvad, miks seda peaks tunnis näitama?

T2: Tunnis, seepärast, et ma arvan see on ka õpetlik.

/Osad lapsed võivad oma nimesiltidest paberlennukeid ja loobivad neid üksteisele/

Õpetlik on see. Olgu, aga mis tunnis seda teile näitama peaks siis, mis te arvate. Jaa, T3?

T3: Eesti keeles.

Eesti keeles.

T3: Seal on mõnikord hästi palju teha.

P4: Mitte üheski.

Ok, T2?

T2: Ka eesti keeles.

Eesti keeles ka, jaa.

P4: Mitte üheski.

Mitte üheski, aga mis sina, T1, arvad?

T1: Eesti keeles.

Eesti keeles ja T4?

T4: Loodusõpetuses.

Loodusõpetuses jah.

T4: Sellepärast ma arvan, et loodusõpetuses, et see, et see on nagu loodusest, et maha ei tohi prügi visata, et seal on ka..

P2, aga mida sina arvad, kas seda peaks koolis näitama tunnis?

P2: Jaa. Ei, nojah.

/Lapsed tegelevad vahepeal muuga/

P3, aga mis sina arvad, kas seda peaks tunnis näitama?

P3: Jaa /rakse kuulda/

Kas sa tahaks, et õpetaja seda näitaks sulle?

P4: Ei.

P3: Jaa.

Läbisegi: Jaa.

Aga need, kes nägid võibolla esimest korda seda, et kas te tahaksite näha neid järgmisi osasid ka, mis on?

Läbisegi: Jaa. Võibolla. Jaa.

P4: Ei.

P2, sa ütlesid võibolla, et millest see sõltub, et?

P2: No vist jah. Jah,

Vist jah, aga kas need järgmised osad peaksid olema siis huvitavamad või peaksid olema..

P2: Jaa huvitavamad.

Aga, millest nad rääkima peaksid sa arvad?

P4: Ägedam.

Oskad sa midagi öelda, ei oska? Aga, mis see ägedamaks teeks selle multika?

T4: Minu meeles see, et kui hunt ajaks kogu aeg jänest taga.

See teeks ägedamaks seda?

T4: Jah.

Olgu, T3?

T3: Ma arvan, et seal võiks olla nii, et sa saad mitu asja korruga õppida.

Mitu asja korruga õppida, mhmh. Nii, mis teised arvavad, et mis teeks selle multika siis nagu ägedamaks? T1, kas sina mõtled ka midagi, mis teeks multika sinu jaoks ägedamaks?

T1: Kui seal oleks rohkem tegelasi.

Rohkem tegelasi, jaa, T2?

T2: Kui seal oleks ma arvan rohkem tegelasi.

Nii, aga kas teil koolis üldse muidu on keegi rääkinud sellisest prügi sorteerimisest?

Läbisegi: Ei.

Ei ole mitte keegi rääkinud, mitte kunagi. Aga, kas õpetaja teile muidu õpetab seda, et kuhu tuleb prügi visata?

Läbisegi: Ei.

/Pean poisse natuke rahustama, hakkavad liialt mürgeldama/

Ma küsisin seda, kas õpetaja on teile kunagi rääkinud sellest, et kuhu tuleb visata prügi?

Läbisegi: Ei.

Ei ole rääkinud teile. Aga kas loodusõpetuses teile nagu on õpetatud seda, et?

Läbisegi: Ei.

Ei ole jah. Aga, kas te tahaksite näiteks sellist asja, et mõnes õppeaines teile näidatakse ka mingeid selliseid multifilme või te teeksite mingeid huvitavaid mängu, mitte sellist..

T4: Seda me oleme teinud ka.

Olete teinud, mis ainetes te olete teinud?

T4: Näiteks no „Cipollinot“.

Kus te seda vaatasite, mis aines?

T4: Eesti keeles.

P4: Kunstiõpetuses.

Mis te kunstiõpetuses vaatasite?

P4: „Cipollinot“.

P1: Ei olnud.

/Vaidlevad, kus nad vaatasid seda, arusaamatu/

Nii, T3?

/Poisid on liiga valjud/

T3: Loodusõpetuse õpikus on mingisuguseid mängu, siis me teeme neid.

Loodusõpetuses olete teinud mängu. Nii, kas te olete veel teinud mingeid mängu mingis ainetes, tuleb teil meelde?

P4: Ei tule meelde.

Ei tule meelde. Aga olete peale „Cipollino“ veel mingeid videoid vaadanud tundides? T2?

T2: Me vaatasime „Jäaaega“ ka.

Jäaaega vaatasite jah, mis aines te seda vaatasite?

T2: Me vaatasime neljandat osa.

Aga mis aines te seda vaatasite seda neljandat osa.

T2: Eesti keeles.

Eesti keeles vaatasite jah. Nii, T3?

T3: „Karupoeg Puhhi“ oleme ka vaadanud.

Kus te „Karupoeg Puhhi“ vaatasite?

T3: Siis kui meil oli jõuluhommik.

Jõuluhommik.

/Lapsed, kes parasjagu ei vasta, muutuvad rahutuks ja ei taha väga istuda enam/

Aga, mis, mis te.. Mis ainetes te tahaksite, et teile multikaid rohkem näidatakse? Ja, T1?

T1: Eesti keeles.

Eesti keeles, T3?

T3: Eesti keeles.

P1?

P1: Mitte üheski.

Mitte üheski ei tahaks, et multikaid näidatakse jah. P3, P3, kas sina tahad ka, et kuskil näiteks multikaid või mängitakse mingeid mängu?

P4: Mänge mängida.

P3: Eesti keeles.

Eesti keeles tahaksid rohkem?

P4: Angry Birds.

Nii jaa, T4?

T4: Mina tahaksin, et igas tunnis vaataksime multikat, ei õpiks midagi, et ei viitsi õppida kogu aeg.

Ei viitsi õppida, olgu, aga kas teised, kas need multikad peaksid olema sellised õpetlikud nagu see?

Läbisegi: Õpetlikud.

Õpetlikud jah, aga miks need peaksid siis õpetlikud multikad olema? P4, kas sa tead nagu.. Sina ei taha multikaid vaadata tundides jah?

P4: Ei taha.

T3, aga miks sa arvad, miks peaks multikas õpetlik olema?

T3: Et siis, kui sa käid koolis, siis, siis see peaks ju õpetlik olema.

Mhmh, nii, kes veel arvab, et miks peab.. P3, P3, kas sina arvad ka, et see peaks õpetlik olema?

P3: Mis?

Need multikad?

P3: Jah.

Aga miks nad peaksid õpetlikud olema?

P3: Sest saab targemaks.

Saab targemaks, T1?

T1: Ma arvan, et peaksid veel õpetlikumad olema, kui need välja paistavad.

Peaks veel õpetlikumad olema. P1, aga kas sinul on ka mingi mõte, kas multikad, mis teile tunnis näidatakse, peaks olema nagu õpetlikud või mitte?

P1: Mitte.

Ei peaks olema.

P1: Ei, ei, ei vastupidi.

Peaksid olema?

P1: Peaksid olema.

/P2 ja P3 ronisid vahepeal laua alla/

Olgu. .. Nii, aga selline asi, et mis teile sellest, nimetage nüüd igaüks /palun, et kõik keskenduksid/ Ma nüüd küsiks igaühe käest, et öelge mulle üks asi, mis teile sellest multikast kõige rohkem meelde jäi? Ja alustame siit, T1.

T1: Minule meeldis..

Ei, ma küsisin, et nagu kõigepealt, mis meelde jäi?

T1: Minule jäi meelde see, kus nad olid kummide, rehvide juures ja jänes hakkas hundile midagi pähe rääkima.

Niimoodi sinule jäi see meelde, nii lähme edasi, T2, mis sinule meelde jäi?

T2: Minule jäi see meelde, et Prügihunt karjus selle poisi peale.

Sulle meeldis, kui Prügihunt karjus poisi peale või?

T2: Jah.

Poisi peale, P1?

P1: Sama.

Sulle jäi ka see meelde. Jah, T3.

T3: Minule jäi see meelde, kus nad seda prügi korjasid.

See, kui prügi korjasid. T4, T4, mis sinule meelde jäi?

T4: /paus/ Mulle jäi kõige rohkem see meelde, kui poiss ostis ühe suure, kõige suurema kartulikrõpsupaki, mis seal poes üldse oli.

Sulle jäi see meelde, et ta ostis kõige suurema krõpsupaki?

P2: See ei olnud kõige suurem, see oli keskmine.

P2, aga mis sinule sealt meelde jäi? /paus, ei vasta/ No ma lähen praegu üle, mõtle natuke aega. P3, mis sinule meelde jäi? Mis sa mäletad sealt kõige rohkem?

P3: Et nad leidsid plekkpurke.

Et nad leidsid plekkpurke.

P4: Minule jäi meelde see, kuidas ta, kuidas Prügihunt karjus selle poisi peale /imiteerib/.

Aga ma küsiks ka sellist asja veel, et .. /poisse vaja rahustada/ Poisid nüüd tulevad viimased küsimused, varsti kohe lõpetan. Selline asi, et kuidas teil kodus tehakse, kas kodus te sorteerite prügi?

Läbisegi: Ja, ja, ei, ja.

Kas kõik sorteerivad?

Läbisegi: Ja, ja, ja, ei.

Kes ei ütles? P1, teil ei sorteerita prügi kodus?

P1: No vahest.

Vahest sorteeritakse, aga mida teil seal sorteeritakse? /paus/ Kas teil plekkpurke sorteeritakse ja kas taarat te sorteerite?

P1: Mmmm.

Ei sorteerin, pappi- ja paberit ei panda kõrvale?

P1: Mmmm. Need me lõhume üldse ära.

Aga, kas teile üldse meeldib selline asi, et teile räägitakse sellisest prügi sorteerimise temast?

T4: Ja.

P2: Ja.

Läbisegi: Ja.

P2, aga miks sulle see meeldib? Kas see teeb, mis see..

P2: Loodusele head.

Loodusele teeb head, sellepärast meeldib. Miks teistele meeldib, et niimoodi õpetatakse? T2?

P1: Sest see on õpetlik.

T2: Mina mõtlen sama.

Sina mõtled sama.

P4: Õpetlik.

T3?

T3: Mina arvan, kui sa õpid nagu läbi multika, siis see on palju lahedam ja põnevam kui see, et ise õpid kogu aeg raamatust pähe.

Kes veel arvab, et läbi multika õppimine on nagu huvitavam ja lahedam? Jaa, T1.

T1: Mulle meeldib sama.

Sulle meeldib sama. Poisid, kas teile ka meeldib see, kui läbi multika õpetatakse teid?

Poisid: Ja, ja.

P3 aga mis sulle, aga mis selle paremaks teeb, kas siis on lihtsam asju meelde jätta või?

Või nagu, miks nagu läbi multika lihtsam õppida on? Kas see on lõbusam, huvitavam?

P3: See on lõbusam.

See on lõbusam jah. Aga kas asjad jäävad, P3, niimoodi paremini meelde ka?

P3: Jah.

Jäävad meelde. Nii, P1, aga kas sinule jäävad asjad lihtsamini meelde kui läbi multika õpid?

P1: Jah.

Ja, P4, mida sina arvad?

P4: Jaa.

Arvad jaa. T3, sina tahtsid midagi öelda?

T3: Ei taha.

Ei tahtnud.

/Ühel tüdrukul kukkus pliiats maha, ning kaks tükki ronisid järele, see võtab natuke aega. Lastel ei ole rohkem jaksu väga. Vestleme teistel teemadel korra, et nad uuesti keskenduksid./

Aga, kas te „Prügihundi ja Superjänese“ ei tahaks rohkem näha?

Läbisegi: /valjusti/ Ei.

Ei taha näha, miks te seda rohkem näha ei taha?

Läbisegi: „Tom ja Jerry“ „Tom ja Jerryt“ ka. /natuke raske aru saada/

Poisid olge korraks tasa, P4, ole korra tasa.

T3: Mina tahaksin.

Sina tahaksid näha?

T3: Mina tahaksin ühte „Prügihundi ja Superjänese“ osa näha, mille nimi on Killerkottide kuningriik.

Killerkotil ja?

T3: Killerkottide kuningriik.

Olgu, aga miks teised praegu rohkem „Prügihundi ja Superjänest“ näha ei tahaks?

Läbisegi: Sest me nägime juba. Nägime seda juba.

P1: See on mõttetu.

See on mõttetu?

Läbisegi: On, ei ole.

Aga, P1, miks ta mõttetu on?

P1: Sest ta on igav.

Ta on igav või? Ennem ütlesid, et see on huvitav ju?

P1: Ei öelnud.

Ei öelnud.

P2: Võitlust..

Kuidas?

P2: Võitlust peab ka olema.

Võitlust peab ka olema, võitlus teeb siis multika huvitavaks?

T1: Ei tee.

Ei tee, arvad arvad, T1. Nii, et pigem vaatame..

T2: „Tomi ja Jerryt“.

„Tomi ja Jerryt“, aga kui te nüüd koju lähete, lapsed nüüd tuleb küll, luban kaks viimast küsimust, usute mind?

Läbisegi: Jaa, ei, jaa, ei.

Ok, esimene küsimus on see, et kui te nüüd koju lähete, kas te vaataksite seda multikat?

Läbisegi: Ei, jaa, ei, jaa.

Ei ja jaa, niimoodi. T1, sina vaataksid?

T1: Ja.

T3: Mina ka vaataksin.

T3 vaataks. P2, kas sina..

P1: Ei, ei, ei, ei

Oota, P4, sina ei vaataks jah.

P4: Ei.

Olgu. P2, sina vaatasid seda kodus?

P2: Ei.

Ei vaataks. P3, sina vaataksid?

P3: Ei.

/Intervjuu lõpp. Viimased tänusõnad jäävad laste mürgeldamise taha, kuna tegu oli viimase küsimusega ja enamuse juba tõusis./

Nüüd küsiks, et mida te täpselt siis „Tomist ja Jerryt“ näha tahaksite?

Lisa 3.2: Viimsi Koolis korraldatud fookusgrupi transkriptsioon

Osalejad: viis kolmanda klassi õpilast – kaks tüdrukut (tähistega T5, T6) ja kolm poissi (tähistega P5, P6, P7).

VAATAME KOOS TELELAVASTUSE „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES“ ESIMEST OSA ~20 MINUTIT.

Nii sinu nimi on siis?

T5: T5.

T5, P5, P6, T6, P7. Olgu, niimoodi ma panen.. siit ka selle.. Nii.. Aga alustaks siis kõigepealt, et.. Öelge mulle, millest „Prügihunt ja Superjānes“ rääkisid ja hakkame niimoodi vastama, et kes tahab midagi öelda, see võib käe tõsta ja siis ma aeg-ajalt küsin teie käest ka nagu nimepidi. Niimoodi, P7?

P7: Ja-ja nad rääkisid prügist, et need, see algul kui Prügihunt, kus seda Superjānest taga ajas ja kus see need, see, see Super ja need Prügijānesele, et lõpetage, lõpetame ära, et me rääkisime, et mind ei aeta taga ja siis ütlesid, et me ei ole kaua aega prügi rida ajanud.

See, prügist, nii, T6?

T6: See, looduse reostamisest ja prügist.

Looduse reostamisest, prügist jaa, P6?

P6: Tahtsid, et looduses ei oleks prügi ja prügi rida ja siis..

Jaa, nii (P5)?

P5: Tahtsid loodust kaitsta, et loodus oleks puhas, õhk ja, ja keegi nagu, nagu rääkis seal, et ei, et kilekotti võib lind minna, võib ära surra.

Mhmh, sellised asjad jäid meelde, T5, kas sulle jäi ka midagi, et millest Prügihunt ja Superjānes (tegelased) sinu meelest rääkisid?

T5: Mm, nad rääkisid, et mm, et äkki nad hakkaksid nagu prügi koristama ja nad said seal lava peal väga palju, väga palju teada ja..

Mhmh, aga kui ma küsiks, et kas teile multikas meeldis?

Koos: Jaa, jaa.

Kõigile meeldis?

Koos: Jaa.

Olgu. Aga, aga hakkame siis pihta, et, P7, et mis sulle seal meeldis?

P7: Mulle meeldis see, et, et kaks klassivenda, kes seal olid, et nad, see tei...üks...üks oli siuke, kes siuke, kes millestki ei hoolinud ja siis teine oli selline, kes oli niimoodi rohkem tähele pannud, kes oli korralikum, et.. ja see natuke naljakas oli ka see koht, et kui öeldi, et mulle meeldib Justin Biber ja siis, see nali, mis seal oli, mulle see väga hästi meelde ei jäänud.

Jah, mäletan küll seda nalja. Nii, T5?

T5: Mul jäi selline nali meelde, et ää, mulle meeldis seal multikas see, et, kus jānes ütles, et kui, et ta paneb mingi vesti selga, siis ta näeb, et seda jānest, et teda ei tohi süüa ja siis see hunt tegi, ütles, et ää jajah, et siis näeb jahimees sind kaugelt.

Mhmh, nii (T6)?

T6: Mulle meeldis see, et Prügihunt ja Superjānes koguaeg, jānes ütles koguaeg iga prügi peale, et no see, kes siia pani, see on ikka mitmekordne saabas.

/naerame/

Jaa (P5)?

P5: Mulle meeldis see, kui see hunt hakkas nagu selle, kes see oligi, see teine poiss sinise mütsiga, nokamütsiga hakkas nagu temale karjuma ise nagu värises ka.

Mhmh ja P6?

P6: Mulle meeldis see, et seal oli väga palju nalju.

Väga palju nalju meeldis. Aa, nii et sa arvad, et see oli ka omajagu naljakas ikkagi siis?

P6: Jaa, arvan küll jah.

Mhmh. Aga mida te Prügihundist ja Superjänese, nendest, sellest hundist ja jänese, endast arvate? Nii, P7?

P7: Mina arvan, et nad olid siuksed korralikud, et, aga see üks asi, see kus sellel prügijänesel läks see, tal oli kõht tühi ja siis tal läksid mõned asjad meelest ära, aga muidu oli korralik. Ja Superjänesel, mõtles koguaeg prügi peale, et teda see söök eriti ei huvitanud.

Mhmh. Nii, P6?

P6: Nad olid öö, nad tahtsid hästi, nad olid väga heatahtlikud ja nad tahtsid loodust puhtas hoida.

Mhmh, P5?

P5: Nad olid nagu ise nagu metsa nagu kõige targemad, et prügi ei tooda metsa, et see on vale koht, et see, need pandaks õigesse kohta.

Mhmh, jaa, T5?

T5: Ää.. mm..

Kuidas sulle meeldisid Prügihunt ja Superjänese, nagu?

T5: Mulle meeldisid nad väga, et nad olid sellised heatahtlikud ja toredad.

Mhmh, ja (T6)?

T6: Need Prügihunt ja Superjänese, nad võitlesid selle eest, et loodus oleks puhtam ja ilusam.

Te kõik räägite siin, et noh, et nad olid heatahtlikud jaa, aga kas teile meeldis siis see, et nad olid sellised heatahtlikud ja hoolisid loodusest?

Koos: Jaa.

Jaa. Aga kas nad tundusid teile ka sellised lapsikud või titekad olevat, või.. või mitte?

P7: Nad olid natuke suuremad.

T6: Natukene.

P6: Natukene lapsikud.

Natukene lapsikud olid ikka?

P6: Natukene.

Koos: Jaa.

P7: Natukene, see, see tagaajamine.

Mhmh. Aga ütleme, et kas seda peaks siis näitama sellistele väiksematele, teist noorematele, et noh pakuks huvi või?

P5: Väiksematele.

Väiksematele oleks?

P6: Jah.

P5: Viie-kuue-aastastele kuni.

P7: Ei ole sellistele ikka, natuke suurematele.

P5: Kaheksa-seitse.

P7: Jah.

Olgu. Aga muidu nad olid, kas nad olid siis harivad ja õpetlikud teie jaoks ka?

Koos: Jaa, jaa.

T5: Et nad õpetasid...

P7: Mõndasid asju ma isegi ei teadnud sealt.

Nagu näiteks?

P7: See, et sellest plekk.. nendest purkides saab teha seda rongi, et nad aitavad seda.

Mhmh.

P7: Ja siis see, need kummist nendest seda tee tegemist, et seda katet.

Mhnh, P5?

P5: Mina ei teadnud, et nendest kummidest, need kummid ei ole vana ratta autokummid ei ole prügi. Seda.

Mhnh. Aga miks teiste jaoks nad nagu harivad tundusid? Et mis nad tegid, et mis tegi nendest sellised harivad tegelased ja õpetlikud tegelased? Oskate midagi, jaa (P7)?

P7: Nad rääkisid nendega niimoodi, et nad läksid kohe niimoodi kurjasti, et kui sa ütled mitu korda kurjasti häälega, et see jääb nendel eluks ajaks meelde.

Mhnh. Jaa (T6)?

T6: Et nad rääkisid noh õpetlikult, et mitte nii et ja nad ise ka käitusid õpetlikult, et ei visand igasuguseid asju maha.

Mhnh. Aga kui te nüüd mõtlete nende multikate peale, mida te tavaliselt vaatate, kas siis see „Prüghunt ja Superjanes“ oli pigem lõbus või oli ta pigem igav?

Poisid ütlevad lõbus, T5, et vahepealne ja siis T6 ka, et vahepealne.

P7: Lõbus.

Nii, P7 arvab, et lõbus. T6, P5 ja T5 arvavad, et see on vahepealne?

P6: Ja lõbus.

Ja sina (P6) arvad, et on lõbus?

/P6 noogutab/

Nii, aga milliseid multikaid te muidu ise nagu vabal ajal vaatate ja kodus? Hakkame siit järjest minema, P7?

P7: Ma eriti multikaid ei vaata. Ma vaatan niukseid sõjafilme.

Sõjafilme, aga kas need on siis juba täiskasvanute filmid?

P7: Vist jaa, „A-rühm“ ja sellised „James Bondid“, et need on suurematele.

Mhnh, nii, T6?

T6: Ma vaatan ka mingi suurte filme.

Suurte filme juba, jah. P5, sina tahad midagi öelda?

P5: Mina vaatan mõnikord õudukaid.

Nagu multikaid õudukaid või filme?

P5: Nagu päriselus filme mitte multikaid.

Mhnh. Aga kas keegi teist muidu vaatab üldse multikaid kodus – ei vaata enam?

/kõik räägivad läbisegi: natuke aega tavaliselt vaatan vaatan, mõnikord.../

P6: Mõnikord kui on igav ja siis mul ei ole midagi teha.

T6: Kui mu õde vaatab, siis vaatan.

P5: Mõnikord ainult.

P7: Me vaatame kui midagi väga põnevat on

Olgu, aga miks te enam multikaid enam ei vaata? Et..

T6: Igavad on?

Igavad on multikad, jah (P7)?

P7: natuke suuremaks oleme kasvanud juba ja siis kui sa oled suuremaks oled siis on jah niimoodi natuke igavaks muutund.

P6: Jah. Siis oled neid juba mitu korda näinud.

Jah, T5, sa tahtsid ka vahepeal öelda, et miks sina nagu multikaid enam niipalju ei vaata?

T5: Ma vaatan aga mitte eee.. palju. Ma vaatan selliseid huvitavaid ja.. mulle meeldib.

Aga olete te no neid multikaid, mida te nüüd kodus vaadanud olete, et kuidas need tunduvad, kas need on ka õpetlikud või need, mida te tavaliselt vaatate on sellised sekluslikud ja.. Nii (T5), jah?

T5: Sekluslikud ja tavalised sellised.

Mhnh, P5?

P5: Ma olen vaatand, mis see oli „Salapärase siili seiklused“ olid (õige pealkiri “Siilipoiss Alfredi salapäraseid seiklused).

P7: Ma tean mida sa mõtled.

P5: Et seal saab nagu palju huvitavaid asju teada nagu..

P7: Seal õpetatakse...

P5: See on nagu seiklus ja kõik nagu müsteeriumid või midagi on juhtud, et seal saab..

P7: Seal on põnevust ka.

Aga kas see on siis väljamõeldud multikas või on see selline päris elu?

P5: Animatsioon.

P7: Päris.

Ei, animatsioon, aga ma mõtlen, et need sündmused, mis seal on, kas need on sellised väljamõeldud?

/kõik segamini: Need on päris, need on väljamõeldud, need on päris...aga kogu see maailma on lihtsalt selline mängu/

T6: Seal on lihtsalt sellised siilid ja oravad ja mõned inimesed.

Mhmm, mhmm. Nii, aga kui me räägime nüüd „Prügihundist ja Superjänese“ et, kas see on ka siis ikkagi, vabal ajal te pigem ei vaataks sellist multikat, et ta on ikkagi..

T6: Lastele.

T5: Väikestele.

P7: Ma käin tavaliselt õues siis.

Tavaliselt õues, et ütleme kodus te praegu noh täna õhtul tuleks telekast seda multikat, siis te, kas te vaataksite telekast või ei vaataks?

P7: Ma vaataksin võib-olla ainult puhkepäeval, kui midagi muud ei tule.

P5 ja T6: Jah.

P5: Laupäeval-pühapäeval.

T6: Aga meil on kaks telekat, ma vaatan teisest telekast kaardiga.

Mhmm. Aga te ütlesite ennem, et ta on, osad arvasid, et ta on natukene igav. Aga mis teeks „Prügihundi ja Superjänese“ siis huvitavamaks? Ja, P7?

P7: Kui natuke seda tänapäeva, natuke asju lisada.

Mida sa täpsemalt silmas pead, et mis on tänapäeva asjad?

P7: ma ei tea, võib-olla see meeldib ainult võib-olla mõndadele poistele ja tüdrukutele see võib-olla ei meeldi, aga näiteks see, näiteks see...

/keegi tahab vahele segada/

No las ta ütleb, mis seal ikka.

P7: Mingi relvad on näiteks see.

Mhmm, et siis sellist *actionit* peaks natuke olema siis?

P7: Natuke jah.

Jah, mis teised arvavad, et mis teeks selle „Prügihundi ja Superjänese“ siis natukene põnevamaks? Ja, P5?

P5: Ma, see oleks nagu natukene ägedam, kui see oleks nagu päriselus, aga need nukud on ikka nagu päris.

Nii et ütleme, et..

P7: Hääled on päriselt.

Et oleksid päriselulised tegelased, et mitte sellised käeotsas nukud, et siis oleks põnevam. Ja, T6?

T6: Et on oleks ka niuksed päris inimesed nagu mängiks kostüümides, nii oleks huvitavam natuke.

Mhmm.

P6: Jaa, see on huvitavam.

T5: Sellised liigutused ei olnud eriti aru saada, et inimesed oleks seda täpsemalt näidanud.

Mhmh, jaa, P7?

P7: Tahaksin lihtsalt öelda, et praegu see üks laul (Gangnam Style?) ja võib-olla mingit nalja võiks vahepeal teha ja siis nad teeksid tantsiks seal neid liigutusi.

Mhmh, P6, kas sina ka arvad, mis teeks nagu selle multika siis huvitavamaks sinu jaoks?

P6: Mul oleks, ma oleks teistega nõus, et võiks nagu tänapäeva lisada.

Tänapäevalisem olla, jah?

P6: Jah.

Aga kas, siis on asi lihtsalt selles, et.. et see multikas ongi tegelikult teie meelest siis väiksematele lastele mõeldud, kelle... ja teie tahaksite näha sellist päriselu, reaalseid inimesi? Kas ma saan õigesti praegu aru?

Koos: Jaa.

P7: Jaa, ma arvan, et see on niimoodi, et siis need, kes on siis nagu natuke väikesemad, siis neile tundub see väga põnev, kuna nad /ei saa aru/ nagu päris esimest lähedaid multikaid ja see õpetab ka natuke kiiremini niimoodi.

Mhmh, aga ma nüüd vahepeal korraks küsin, et ma alguses jätsin küsimata, et kui vanad teie olete praegu? Hakkame siit otsast pihta.

T5: Kümme.

Kümme.

P5: Üheksa, saan kümme.

P6: Kümme.

Jaa.

T6: Kümme.

Ja sina (P7)?

P7: Üheksa.

Üheksa, sest et..

T6: Sa said kümme ju?

P7: Ei ole kümme.

/naerame/

P6: Mida värki noh?

P7: Ei, olen küll kümme jah, õige, olen kümme, ei ole üheksa.

/naerame/

Ma just mõtlen sellepärast, et see multikas on tegelikult loodud viie kuni üheteist aastastele, seega see multikas peaks ka teile selles mõttes idee poolest meeldima. Ja praegu, noh te ütlete, et see pak.. ei ole teie jaoks ikkagi huvitav, et.. see on selline lastekas, et siis mind panebki imestama, et miks see siis just teie jaoks, nagu miks see siis teile ei meeldi või noh mitte ei meeldi, aga miks see teie jaoks nagu igav on? Ja, P7?

P7: Kui sa vaatad natuke rohkem neid teisi filme, siis sa nagu harjud nendega ära, et seal on nagu rohkem sellist põnevust, *actionit*, Ja siis kui sa vaatad seda, siis see tundub selle kõrval nagu väga igav.

Kas teised on midagi.. jaa (T6)?

T6: Et kõiki neid asju, mis seal tegelikult on, neid me kõiki juba teame, et selles mõttes on igav, et väiksed võib-olla veel mõnda asja veel nad ei tea.

Mhmh, P5?

P5: Et see on nagu suurematele, kes juba neid teavad on juba õppind, et need on nagu väikestele õppimiseks, kes lähevad varsti kooli.

Mhmh.

P7: Siin nad teavad natuke rohkem, siis neil on niimoodi lõbusam neid õppida niimoodi natuke.

T6: Kergem, kergem.

P7: Kui sa lähed kooli, siis sa juba mõndasid asju tead nagu juba.

Mhmh. Nii et te praegu ütlete, et teie olite juba neis asjades kursis, aga siis ma lähengi siit kohe edasi, et aga, kus teie neid asju olete juba õppind varem? Ja, T5?

T5: Tundides ja me oleme teinud kontrolltöösid, et meil oleks see paremini peas.

Aga mis..

P7: Enne kooli.

Enne kooli, jah räägi.

P7: Mina käisin paljudes eelkoolides.

Mhmh, ja seal juba räägiti sellisel teemal?

P7: Jah, siis ma olen vist mingi kolmes eelkoolis käinud.

T6: Ma olen ka.

Ja, P5?

P5: Et, mm., ma, mina olen teada saanud oma vanaema käest. Mul on kaks vanaema, et tema on, mu üks vanaema on nagu kooliõpetaja ja õpetab neljandat klassi.

Mhmh, T6?

T6: Et tegelikult ma olen lasteaiast saanud, seepärast et lasteaias meil õpetaja enne und luges mingeid jutte ja siis sealt.

Mhmh, P7?

P7: Ja siis natuke ma olen vanaemalt ka, P5-ga tuli meelde, et kui vanaema, siis mul tuli meelde, et vanaemaga ma õppisin inglise keelt väga hästi, et kui ma tegin mõndasid asju, siis ta õpetas mulle sõnu, kuidas ma saaksin inglise keeles rääkida, sest mulle väiksena nii meeldis inglise keeles rääkida. Ma tahtsin rohkem õppida juba inglise keelt, kuna ma suurena ma tahan minna Inglismaale, siis ma tahan M16.

Mhmh.

P5: Inglismaal on vastupidine sõit.. sõitmine.

Aga...osad mainisid juba eelkoolis, et eelkool on ju siis juba enne esimest klassi, jah?

Koos: Jah, jah.

Aga, kas eelkoolis teile räägiti siis juba sellisest prügi teemast ja looduse hoidmisest?

P7: See on nagu põhimõtteliselt nagu esimene siuksed klassid juba nagu. Lihtsalt see on eelkool, sest see on söögi võtsid kaasa ja siis seal olid tunnid niimoodi nende.. õpikud oli ka ja siis ülesanded...

Mhmh, P5?

P5: Meie rääkisime eelkoolis, rääkisime natukene loodusest, puudest ja põõsadest ja igasuguseid teisi.

Mhmh, ja, T5?

T5: Meie rääkisime ka eelkoolis ja mulle see väga meeldis ja ma väga huvitasin sellega ja...

Ja, T6?

T6: Mm.. läks meelest ära..

Aga kas seal eelkoolis teile räägiti, lihtsalt õpetaja ütles, et kuhu nagu mida prügi tuleb siis visata või olid teil ka mingi sellised ka mingid multikad vaatasite või mingid materjale. Ja, hakkame siit P5-st pihta.

P5: Ee.. mõnesid asju ma sain oma isa käest teada, et ja mõnesid sain ka eelkoolis. Eelkoolis ma sain teada, et metsa ei tohi prügi visata, sest see teeb loodusele kahju. Ja isa käest sain teada, et kõik prügi peab ära sorteerima ja õigesse kohta panema.

Mhmh, jaa, T5?

T5: Ee.. oeh jah..

Ma küsisin seda, et noh, et eelkoolis, et kuidas teile seal õpetati seda, et mis materjale..

T5: Noh näidati multikaid ja siis räägiti ka ja.. õpetati.

Mhmh, jaa, P6?

P6: Lihtsalt öeldi, et kuhu tuleb visata ja mida ei tohi teha, maha visata ja..

P7?

P7: Mul oli see niimoodi. Me tegime paljusid asju mänguliselt ja siis ülejäänusi asju me rääkisime lihtsalt niimoodi, et need ülejäänud asjad ei olnud väga tähtsad ka, et need tähtsamaid asju me tegime niimoodi mänguliselt ja siis tegime neid, neid ülesandid, mis olid ka päris kõik mängulised.

Aga mis teil siis.. no mängulised.. aga koolis, nüüd kui me võtame, siis siin Viimsi koolis, et te olete kõik siin esimesest klassist Viimsi koolis käinud?

Koos: Jaa.

P7: Mina käisin teisest klassist poole pealt.

Aga mis teile siin koolis on räägitud siis, mis tundides esiteks? Jaa, P7?

P7: Mina olen siit teada, teada saanud mitut.. nüüd ma oskan matemaatikas arvutada.

Aga ma mõtlen praegult seda, et, et seda prügi teemat jätkates, et mida teile sellisest looduse hoidmisest ja prügi sorteerimisest siin Viimsis koolis räägitud on? Ja, T6?

T6: Et me oleme Prügihunti, kui etendus oli, seda me käisime vaatamas.

Mhmm. Kas see oli siis siin samas koolimajas?

T6: Jah.

P7: Jah me käisime seda vaatamas. Meil käidi küsimas ja /ei saa aru/ hästi mänguliselt kõik..

Mhmm, ja, T5?

T5: Ja esimeses klassis ee.. vist käis ka, ma ei mäleta. Ja siis me mängisime kogu aeg seda poemänge ja siis kui Prügihunt käis siis me ka sorteerisime kõik ära ja.. Prügihunt rääkis, et kilekotte võib koguda ja näitas kuidas tuleb neid kokku panna.

Mhmm, P5?

P5: Ma ei mäleta, kas see oli esimeses või teises klassis, me käisime esimesel korrusel ja seal oli nagu keegi oli Prügihunt.

T6: Teises klassis oli see.

P5: Teises klassis ja siis käisime seal all oli Prügihunt, sai sorteerida asju ja oli ta rääkis ka nagu veel loodusest ja prügi sorteerimisest.

P7: Ja siis pärast saime kingituse šokolaadi ka.

P5: Ja kõik said.

P7: Logoga.

Mhmm. Seega ütleme, esimene-teine klass oli see kui te puutusite siis Prügihundi ja Superjanesega ja sellise looduse teemaga ka juba kokku?

Koos: Jah, mhmm.

Mhmm. Siis aga.. kas õpetajad ise on ka teile muidu rääkinud sellest?

Koos: Jaa, jah natukene on, jaaa.

Klassijuhataja on siis teile natukene rääkinud, jah?

Koos: Jah.

Mhmm, aga koolis, kui te nüüd käite siin ringi ja joote limonaade. Ma ei tea, kas te saate siin juua?

Koos: Mhmm, ei.

P7: Limonaadi me ei joo, me joome mahla tavaliselt..

No aga ütleme, et kas teil jääb mingeid selliseid pakendeid ja kommipabereid ja midagi taolist jääb vahest järele?

Läbisegi: Ei, jaa, jaa, ei.

Nii osad arvavad, et..

/ei saa aru/

Olgu aga teil jääb vahest?

P5: Ja aga, kui sa ostad näiteks paki minisid siit alt poest, siis jääb ju see kile alles.

P7: Ma.. ma mõtlesin, et me räägime söögivahetunnist.

Ei, ma räägin praegul nagu selles mõttes, et kui sa puhvetist või kuskilt ostad?

P7: Aa, siis jääb jah järele.

Aga kuhu, kas selle jaoks on teil võimalik siin kohti, kus seda prügi sorteerida?

Läbisegi: Ei, jaa, ei.

T6: No pudelid.

P7: Pudeliga on meil siis üks lahe asi, siuke kampaania, et siuke, et ühte kohta kastid, kus on pudeli augud sees..

P5: Et pane taara.. pane taara siia.

P7: Jah, pane taara siia, sisse.. siia.

Mhmmh. Aga kas te seda kasutate ka siis?

T6: Mina ei ole puhvetist jooke ostnud.

Koos: Ei.

P6: Ma ka ei ole.

T6: Ma olen.

T5: Tegelikult õpetaja keelas meil puhvetis käimise ära.

Ahah, olgu.

P5: Jaa, aga siis, kui sa hakkad koju minema, siis sa võid alt osta.

Aga kas see, see kampaania on ainult kampaania korras või need asjad on teil kogu aeg olnud, need kastid?

P5: Ei, kampaania.

P5: Ei, nüüd mõne kolmandas klassis kuskil tuli, ei teise kolmandal veerandil tulid..

P6: Kolmandal.

T6: Ja kolmandal.

Mhmmh, mhmmh. Nii siis ma vaatan korraks, kus ma siin oma järjega olen.... räägiks korraks ka seda, et mis teile sealt multikast täpsemalt meelde jäi, et.. jah, hakkame kohe siit algusest T6 või T5?

T5: Mulle jäi.. mõtlen praegu..

Nii võite vabalt rääkida praegu, et mis teile nagu sealt meelde jäi. P7?

P7: Mulle jäi meelde, et seal oli neli tegelast ja siis seal.. see, seal oli seal mets siuke tehtud, et siis see pood oli sinna niimoodi nagu metsa sisse mätsitud.

Mhmmh, P5?

P5: Mulle jäi sealt meelde, et seal oli neli tegelast, kaks klassivenda olid ja Prügihunt ja Superjanes ja, ja ma arvan, et see mets, mis seal oli, oli see päris, et kuidagi oli või midagi nagu korjatud ja siis tehtud lavale või kuidagi tehtud.

Mhmmh, T5?

T5: Mulle meeldis see mets ja mulle meeldis kõik need tegelased ja mulle meeldis ka kuidas see pood oli sinna nagu paigutatud, et nagu see polnudki päris pood, vaid see oli nagu mingi, kast oli sinna pandud.

P6: Putka.

T5: Jah ja ära värvitud ja siis.. ära värvitud ja siis..

P7: Katus peale ehitatud..

Jah?

P5: Ma arvan, et see pood, mis seal oli, see oli niimoodi, nagu et oli lihtsalt üks selline niimoodi katus peal ja niimoodi olnud ja taga oli selline toetus.

Mhmmh.

P5: Mis hoidis.

Aga millised õpetussõnad Prügihündilt ja Superjaneselt teil meelde jäid? P5?

P5: Et prügi mitte metsa visata.

Mhmmh, nii, T6?

T6: Mul sama asi, mis P5-l, et prügi ei tohi metsa visata.

Jaa, P7?

P7: Et prügi ei tohi üldse kusagile maha visata tegelt ju.

Mhnh.

P5: Prügikasti või sinna kuhu see käib.

Jah.

T6: Prügimäele.

P7: Jah. Nad ei /ei saa aru/ sellised asju, mis on siuksed nagu näiteks banaanikoor ja need, neid võib visata tegelt, need lagunevad ära.

Seega, see mis laguneb, võib visata..

P7: Jah.

T6: No võib aga mitte igale poole.. no prügmäele.

Mhnh.

P7: Ei, metsa võib visata, isa ütles mulle.

Isa ütles sulle, et niimoodi, et kui on lagunev, siis võib metsa panna, et noh, et..

P7: Jah et kui...

P7: Aga mitte niimoodi, niimoodi järjest hästi palju niimoodi, sest et see võtab väga palju aega kui see laguneb.

T6: No kuhugi põõsasse niimoodi, et näha ei ole.

Mhnh. Tahad ka midagi lisada (T5)?

T5: Ei.

Aga kui me räägime nüüd sellest, et seal multikas toodi mitu näidet, et, et kas teil jäi meelde alguses küll mainiti, aga äkki ka teised teavad, et mida sai teha autokummidest?

Ja, P5?

P5: Teed edasi nagu autoteed.

T6: Teekatet.

P6: Maantee katet.

Maantee katet... aga siis oli seal veel näide sellest, et.. Ja sa (P5) tahtsid midagi öelda?

P5: Et purkidest, et saab teha nagu rongi, nendes plastikust purkidest.

T6: Et purkidest tegelikult tehakse nagu rauda ja nii.

Mhnh.

P5: Ja rauast tehtakse...

T5: Et hunt või jänes rääkis seal, et, et need tehakse puruks ja..

P5: Hunt.

Mhnh, jaa, P7?

P7: Üks asi, mida palju vist teavad ka, on see, et kui sa selle taara masinasse paned, siis saad raha.

Mhnh ja see oli üks asi, mis..

P7: Me kasutame ka seda.

Mhnh ja ma mõtlen, et kas seal oli nüüd veel mõni näide, mis selline konkreetsem oli, et.. oli see seal see plekkpurk..

P5: Autokummid.

Jah.

P5: Ja see, mis see poiss viskas.

T5: Krõpsupakk.

P7: Aaa.. ja siis ennem oli ju see marmelaadi pakk oli ka ju.

P6: Jah.

P7: Mis visati sinna sellesse põõsasse, mida Prügihunt ja Superjänes ei näeks.

P6, mis sa arvad, mis selle krõpsupakiga ja sellega oleks pidanud tegema?

P6: Mm.. minema poodi tagasi ja viskama äkki ära.

Mhnh

T6: Mitte poemütjale näkku vaid ikka prügmäele.

/naerame/

P5: Näe võta tagasi, mina ei taha seda enam.

Aga kas te sellest olite teadlikud, et mis siis juhtub kui sa jääd vahele, see prügi mahaviskamisega? Ja, P7?

P7: Mingi umbes üle sajaeurose.. mingi tuhande eurose..

/Läbisegi arusaamatult/

P5: Nagu trahvi saad, trahvi saad.

P7: Trahviraaha.

P5: Isegi nagu kui sa sõidad linna näiteks sõidad hästi kiiresti selle eest politsei tahab nagu trahvi teha.

T5: Ja kui lastel ei ole seda raha, siis võetaks isa ja ema käest.

Mhmm, jaa T6?

T6: Läks meelest jälle ära.

/naerame/

Läks meelest ära. Aga.. kas, või kuhu sina, küsin nüüd igäühe käest, et kui sa limonaadipurgi oled tavaliselt ära joonud, et näiteks võtame esiteks, kui sa oled linna, kuhu sa selle paned? T5?

T5: Prügikasti.

P5?

P5: Ee.. kui mul oleks mingi kott, või kuhu ma saaksin panna ja kodu lähedal oleks, siis ma võtaks selle kaasa koju ja siis kogun taarasid ja siis selle eest lähen viin automaati ja saan raha.

Mhmm, jaa, T5?

T5: Ma tahtsin seda ka veel lisada, et kui me vanaema, vanaemaga käime poes, siis me ee.. näiteks sööme saia või joome limpsi, siis me ei, näiteks jääb kilekott üks üle ja siis me pudistame sinna ja viskame ka prügi sinna ja siis pärast poole tee peal kui näiteks tee peal ei ole prügikasti siis me viskame sinna ja pärast viskame kui leiame prügikasti viskame sinna.

Mhmm. P6, kuhu sina paned näiteks, kui sul linnapildis, linnas kuskil käid tekib mingi prügi?

P6: Et kui ma näiteks ostan krõpsupaki, siis mul pole kuhugi seda panna, ma panen tavaliselt taskusse.

Mhmm.

P6: Siis kui ma näen prügikasti ja viskan ära sinna.

Mhmm, T6?

T6: Kui ma olen linnas näiteks ja mingi joogipudel on ja ma olen koos ema või vanaemaga, siis ma sokutan emme või vanaema kätte selle.

Jah, P7?

P7: Ma tavaliselt plekkpurgist ei joo ja ma olen tavaliselt vanematega koos, nii et /ei saa aru/. Ma tavaliselt joon mingi plastik, mitte purgid, vaid need plastiktop..

T6: Pudelik.

Plastikpudelik jah?

P7: Jah ja siis ma tavaliselt viskame ära või ma võtan...annan emale ja siis ema võtab selle kodu kaasa ja siis me korjame neid ja saame pärast kokku raha. Mitte selles mõttes, et me maast võtame niimoodi üles vaid lihtsalt..

Kui palju teist üldse kodus pudelik korjab ja taaraautomaati viib? Ja, T5?

T5: Mina korjan.

Mhmm, P5?

P5: Mu isa joob väga tihti õlut ja sellepärast meil on terve isa toa, tuba purke täis. Ja üks asi veel, et kodutud korjavad prügikastidest ja igalt poolt pudeleid.

Mhmm.

P5: Metsast ka.

P7: Ma ei teadnudki seda.

Seega te ise siis ikkagi kodus ka korjate selle taara kokku ja viite automaati, jah, P6?

P6: Ma.. ma ei tea, mul ema kogub võib-olla kogub või ei kogu, mul vanaema ütles, et ta koguks.

Mhmmh.

P6: Aga ma ei tea, kas ta ...

Mhmmh, T6?

T6: Me kogume kodus.

Mhmmh, ja P7?

P7: Mul kogub ema ja isa ja siis tavaliselt kui ma ise midagi poest ostan ja taaraautomaat on väga lähedal, siis ma võtan ise tšeki.

Mhmmh, aga kui palju teist kodus ka prügi sorteerimisega tegeleb, et.. nii, P7?

P7: Meil on kaks prügikasti, üks on see, mis on nende banaanikoored, siis sellised asjad ja siis teine on see mingi paberit me sinna tavaliselt ei pane, sellised need, need no mis ei ole sellised no...

T6: Papp?

Pakend?

P7: Jah pakendid.

Mhmmh, pakendid panete eraldi. Nii, T6...

P7: Pudelid paneme sinna nende keskele.

Mhmmh.

T6: Meil on ka mingid ajalehed ühte prügikasti lähuvad mingid ajalehed ja paberid ja teise lähuvad lihtsalt muu sodi.

Mhmmh, P6?

P6: Mm.. mkmm.

Teie ei sorteeri kodus?

P6: Jah.

Jah, P5?

P5: Meie...minu vanaema sorteerib, et tal on nagu kolm sellist ee prügikasti. Ühte lähuvad need paber ja papp, pakendid lähuvad ühesse ja siis, mis on veel, need pudelid või mis on veel.

P7: Looduslikud söögid ja need...

P5: Jah.

Jaa, T5?

T5: Mina ei kogu. Keegi minu sugulastest ei kogu, aga ma olen näinud, et poes on sellised kilekotid ja sildid, et sinna pannakse vanad patareid ja siis kui oli Prügihunt ka siis ta /ei saa aru, räägivad läbiseegi/ mingid patareid ja siis sai päris palju rauda.

Mhmmh.

P5: On sellised patareid, mis näitavad nagu palju sul on akut või seda energiat jäänud alles.

P7: Duracellil on vist need.

P5: Jah, Duracellil.

Jah, T5?

T5: Ma tahtsin seda öelda, et ma ei saa aru, et miks seda prügi sorteeritakse, kui ükskord mu vanaema juures, juurde tuli prügiauto, siis ta ikka kõik need ära sorteeritud kallas ühte prügiautosse nagu mis sellel mõtet siis on?

Mm, see on hea küsimus, mina isegi vastust ei tea. Aga kui paljud need, kes nüüd kodus prügi sorteerivad, esiteks neile, et kas teil on ka seal maja juures need eraldi konteinerid olemas, kuhu prügi visata, kas te teate seda?

Koos: Jah, ja on küll.

Kõigil on olemas?

P7: Meil on, meil on see üks sinine, kuhu meil käib iga esmaspäev see käidakse tühjendamas seda seal.

P5: Mu vanaemal on selline nagu kolm sellist suurt sellist tünni, kuhu lähevad erinevad asjad.

Mhmh.

T5: Mul...

T5?

T5: Et seal bussipeatustes on ka need.. sildid, kus on kirjutatud, et kollane ja sinine ja need kõik, kus pannakse.

P7: Kaubanduskeskuste juures on need suured /arusaamatu/

Aga kas ema-isa või, osad ütlesid siin alguses, et on vanaema rääkinud, aga kas teil kodus ka räägitakse sellisest prügi sorteerimisest või on kunagi räägitud?

Koos: Ei ole, ei ole, ei.

P7: On.

Nii, P7, sinul on, kes sinul rääkinud on sellisest prügiteemast?

P7: Mulle on vanavanemad, ema-isa on rääkinud väiksena ja siis praegu on ka mõndasi kordasi.

P5: Aa jaa, mulle on isa rääkinud.

Isa on ikkagi rääkinud?

P5: Jah, natukene on rääkinud.

Mhmh.

P7: Ma olen küsind ka.

Mhmh.. siis.. kui te mõtlete nüüd üldse tagasi.. nii sellele, kes on kodus, kellele on kodus räägitud, kellele on siin koolis räägitud, et kes tegelikult peaks teile rääkima sellisest teemast? Kas on see see kooli kohustus, on see su enda kohustus kuskilt uurida või on see su vanemate kohustus, et mis te ise arvate, kes peaks nagu lastele õpetama sellist, et looduse säästmist ja prügi sorteerimist? Hakkame siit otsast pihta.

T5: Multikad, sellised õpetlikud, lapsevanemad, õpetajad.

Niimoodi, et kõik sina arvad, et ikka peaksid õpetama?

T5: Jah.

Mhmh, P5?

P5: Ee.. vanevanema.. vane.. vanaemad-vanaisad, isad-emad ja kõik su onud-tädid ja õpetaja nagu kes teavad sellest.

Seega sina arvad, et nagu peaksid ikkagi perekond esiteks õpetama ja siis ka kool natuke õpetama?

P5: Jah.

P6, mis sina arvad, kes peaks õpetama lapsi?

P6: Mm, üldse kõik täiskasvanud.

Täiskasvanud peaksid ikkagi õpetama, jah?

P6: Mhmh.

T6: Perekond.

Sina arvad, T6, et perekond peaks õpetama esmalt?

/T6 noogutab/

Jah, ja, P7?

P7: Mina arvan, et perekond ja siis need paljusi raamatuid on ka tehtud selliseid.

Aga kas sa loeksid neid raamatuid, kui need sulle kätte satuksid?

P7: Ei.

Ei loeks?

P5: Raamatuid nii palju on lugeda, see üks paks raamat (näitab kätega).

Aga miks just sellised täiskasvanuid ja vanemad inimesed ja teile lähedased inimesed peaksid õpetama teid? P5?

P5: Ee, suuremad teavad, et nad on nagu kooli ja ülikooli läbi käinud.

Mhmm, T5?

T5: Et näiteks kui isa-emal ei ole aega, siis sa võid näiteks mingi internetis või YouTube'is vaadata sellist õpetliku multikat.

Mhmm, T6?

T6: Tahtsin öelda, et vanemad, kuidas /arusaamatu vahepeal/ ülikoolis on enne seda õppinud või koolis. Siis on ka nende vanemad..

Mhmm, ja P7?

P7: Mina arvan, et kui suuremad seda õpetavad, suuremad õpetavad, siis nad annavad eeskuju, et kui sa ise suuremaks kasvad, et siis sa saad oma lastele ka õpetada, sa annad väga head eeskuju

mhmm.

Aga kas te, see.. mida te ise arvate sellest, kas te ise peaksite ka selle vastu huvi tundma?

Koos: Jaa, jaa.

P7: Natukene ikka.

P5: Jaa.

T6: Siis me saame targaks.

Saate targaks. Aga kas te ise tahaksite, kas see teema tundub teie jaoks piisavalt oluline, et nagu ise selle kohta nagu kuskilt lugeda või uurida? Või pigem...

Koos: Ei.

Pigem ei...

P7: Nii, nii palju ei tahaks sellest teada.

P5: Näiteks mõned väiksed lapsed ei oska nagu netis käia, et võivad nagu ajada kõik valesti.

Aga kui praegu oleks netis kuskil mingi koht, kas sind tõmbaks selle poole, et sealt kuskilt lugeda.

T5: Mitte eriti.

Mitte eriti...

P5: No mõnikord, midagi.

P7: Kui midagi väga huvitavat oleks.

P6: Jah.

P5: Jah, siis ma küll loeks.

P7: Mingi maa-all võtavad relva näiteks.

Nii et ta peaks ikka olema selline *actionit* ja seiklust peaks olema, et kui on lihtsalt selline informeeriv lehekülg, siis...

P7: Ei huvita.

Pigem ei huvita jah.

Koos: Ei huvita jah.

P6, sind ka ei huvitanud, jah?

P6: Ei.

T6: Või siis sellised tuttavad asjad ka ei huvita näiteks.

P7: Kuld.

Mis mõttes tuttavad asjad ei huvita?

T6: Noh näiteks, kui seal on kirjas see, mis, mida sa oled õppinud koolis, et see.

Mhmm.

T6: Et siis see ei huvita.

P7: Tegelt, et võib-olla näiteks kui sa tahad mingi näiteks maadeavastaja näiteks oled, siis näiteks teda ma arvan kindlasti huvitaks, et ta isa on näiteks ja siis temast eeskuju võtta, et võib-olla hakkad uurima asju ja paned prillid ette ja...

Mhmh. P5, tahtsid midagi lisada?

P5: Mm.. ma tahtsin veel lisada, et ee.. midagi oli, mis kaitseb seda metsa..

P7: RMK need matkarajad.

P5: Jah, need kaitsevad metsa.

Mhmh, seega kas RMK peaks ka siis teavitama teid sellest?

Läbisegi: Jaa, jah. Me oleme matkadel käinud. Me käisime eelmine kolmapäev.

P7: See Osoon, mis on, et see film on päris huvitav tegelikult.. mu isa vaatab ja ma olen ka vaatama jäänud ja siis ma seal olen selles mõttes natuke targemaks saanud, et mõned loomad on kaitse all ja siis see mis loomi siin kusagil on ja siis see.. ja mis mingi nimi on..

Mhmh, P5?

P5: On sellised looduskaitsealad, et näiteks, et mõnesid loomi on hästi vähe jäänud ja siis pandakse need nagu ei tohi neid näiteks kalu ei tohi püüda ja jahil käia.

Mhmh.

P7: Ja siis karu on näiteks kaitse all.

P5: Jah, me käisime soos palkide peal, seal räägiti. Me oleme mitmes RMK matkal käinud, et seal igasugustest asjadest ja räägiti.

P7: See, kes see Osooni kõige suurem on see, natuke vanem mees juba, et tema teab palju tarkusi ja siis tal on see niimoodi, et need, need teabe, need siuksed kohad ja siis suur plakat on seal üleval niimoodi.

Mhmh. Aga rääkides korraks veel Prügihundist, Superjänese, kas keegi on seda varem näinud ka?

Läbisegi: Jaa, ei, jaa.

P7: Ma olen reklaami sellel näinud ja ma olen vaadanud seda ETV2-te.

P5: Ma olen ka.

Seega, P7, sina oled reklaami näinud?

P7: Jaa.

P5: Ma olen ka.

T6: Ma olen ühte osa näinud.

T5: Ma isegi ennem ei teadnudki, et neid, nendest niimoodi multikaid tehti.

Nii seega, P7, sina oled näinud reklaami, et ee..

P7: Jah.

P5: Ma olen ka näinud.

P5 on ka näinud, sina oled T6 ühte osa näinud?

T6: Jah.

P6: Ma ei ole.

Sina (P6) ei ole, aga kas sa teadsid selles Prügihundist...

P6: Ei.

Ei teadnud ka varem?

T6: Ma teadsin aga...

P7: „Prügihundist ja Superjänese“ ma teadsin et, et nendest tegelased on olemas, aga ma ei teadnud, et nendest film on tehtud.

Mhmh.

P7: Ja siis ma, siis ma reklaamist sain teada.

Mhmh, ja, T5, sina siis ei olnud nagu varem sellest multikast ei olnud teadlik, aga Prügihundist ja Superjänese olid teadlik?

T5: Jah.

Mhmh. Aga.. ma arvan, et vastus on nagu ette tead.. öeldud juba aga.. sellel multikal on tegelikult veel 11 osa. Kui te olete nüüd ainult esimese osa ära näinud, kas teile tundub, et need 11 järgmist tahaksite näha või ei tahaks näha?

T6: Ei.

P5: Kui oleksid need huvitavad, ma vaataksin.

P7: Mitte midagi muud ei ole teha ja oled vangikongis ja siis sul on see film pandud sinna ja vaata seda või ära tee mitte midagi, siis võib-olla vaataks.

P5: Aga P6-l on hea, niimoodi telekas kõik ära salvestada.

P6: Ma saan ka salvestada niimoodi.

P5: Ma saan ka.

Niimoodi, et.. P7 vaataks ainult siis, kui midagi muud ei oleks. T6 sina pigem ei vaataks seda...

T6: Pigem mitte...

P6: Ma vaataks ka kui midagi muud ei oleks.

P5: Ma vaataks ka siis kui midagi muud ei ole, tavaliselt ma vaatan kaardi pealt multikaid.

Mhmh, ja, T5, sina?

T5: Mm.. mina vaataksin.

P5: „Elavad surnud“.

Sina vaataksid?

T5: Huvitav ja saan rohkem teada.

Mhmh, seega põhimõtte.. noh enamasti ikkagi olete seda meelt, et kui midagi paremat..

P5: Jaa.

On telekas siis või kuskilt arvutist, siis te vaatate seda ja kui ei ole siis te vaataksite alles seda Prügihunti?

P6: Jah.

P7: Üks jama asi on see, et, mis nad lastele tahtsid õpetada on see, et need *action* filmid need pannakse nii imelikule ajale, mingi õhtul...

Mm, jaa, noh. P5?

P5: Siis näiteks sa võid netist või kuskilt vaadata neid filme..filme järele ka.. kui seda.

P7: Ainult üks asi hea asi on see, TV3 play, ainult et TV3st tuleb nii vähe filme.

P5: Jaa, sealt tuleb nii vähe.

Aga kui nüüd ää õpetaja Jaana pakuks välja teile, et vaatame koos seda multikat, kas siis koolis te tahaksite seda vaadata?

P6: Jaa

Koolis tahaks?

P7: Koolis ma võiksin vaadata seda.

Koolis võiksite vaadata, niimoodi P7 arvab, et koolis võiks vaadata. P6, sina?

P6: Mhmh, koolis võiks vaadata.

P5: Jaa koolis võiks vaadata, kodus on igav üksi vaadata.

T6: Koolis võiks vaadata, siis ei pea õppima.

Koos: Jaa, jaa, jaa.

Aga samas see on ju ka ikkagi selline õpetlik materjal, see ju kuidagi õpetab teid.

P7: See on niimoodi natuke huvitavamal moel toodud välja, mitte niimoodi, et me teeme harjutusi ja siis me niimoodi tahvli peale, ta niimoodi teisel moel niimoodi välja toodud, et niimoodi filmi, et on lahe on.

Mhmh, seega koolis vaataksite sellepärast, et siis ei pea õppima?

/naeravad ja osad vastavad: Jaa./

P7: Natuke lihtsam on ma arvan õppimine.

P5: Jaa.

Aga siis mul on nüüd viimased küsimused veel teile, et.. Kas koolis te puutute üldse tihti kokku selliste õppevahenditega, et te vaatate multikaid, teete mingeid mängu, mis ei ole lihtsalt nagu mingi lõbu pärast vaid mis on ka õppimise eesmärgil?

P6: Me oleme, me oleme vaadanud.

P5: Me oleme küll vaadanud multikaid natukene.

T6: Tundides mõni kord, aga.

P7: Kui meil on näiteks eesti keeles on sellest mingi päev on vaja seda, mingi see on töövihikust on mingi harjutus vaja teha ja selle filmi kohta näiteks.

Mhmh.

P7: Või me peaksime, peaksime lihtsalt meelde jätma, mingi mäluasi.

Mhmh, T6?

T6: Me vaatame filme tegelikult ainult siis kui enam, noh aasta lõpuks kui ei ole enam eriti palju õppimisasju ja matemaatikas me mängime igasuguseid neid arvutamismänge.

Mhmh.. P5?

P5: Me tegelikult filme ja mängu tundides väga ei tee. Mõnikord, aga vahetundides küll mängime

Ahah, T5?

T5: Et.. mm.. me vaatasime ükskord selle ee.. meie koos õpetajaga selle /ei saa aru/ seal olid mingid videod ja tüdruk suhtles oma klassivendade ja klassikaaslastega.

T6: Aa, jaa see rääkis...

T5: Ja siis nad, siis poisid ja tüdrukud rääkisid, et sa oled paks ja punniline ja kõik ja siis temaga juhtuski see /keegi räägib vahele, ei saa aru/ ja täitsime seda töölehte ja siis..

Mhmh, aga seega te ikka aeg-ajalt nagu vaatate, aga mitte väga palju siis selliseid...

Koos: Jah.

...selliseid multika ja mängudelaadseid asju.

P7: Mul tuli meelde, üks mis oli väga põnev ma isaga olen kodus vaadanud, mulle väga meeldis, koolis oli see mingi lammas ja lambad..

P5: Jah.

P7: ..ja siis olid kaks mingit /räägib arusaamatult/ ja siis mingid tarkused olid, neid ma olen kodus vaadanud küll arvatist mitu korda.

Mis...

P5: Need on see lamba...lambad ja kaks meest seal.

Mida nad õpetavad?

P5: Nad õpetavad...lambad.

P7: Nad õpetavad igasuguseid neid arvuti trikke.

P5: Ära pane pilte arvutisse ja ära lase endast pilte teha ja igasuguseid asju.

T6: Lammas tahtis modelliks saada ja ta ei söönud mitte midagi ja siis tal hakkas paha.

Seega see teile meeldis?

Koos: Jaa, jaa.

P7: See meeldis väga.

P5: See on väga tark, seal on üks sõja...mingi jahimees ka, et..

P7: Ära lase.

P5: Jaa räägib tarkusi, et mis nagu teha.

Mhmh, ja siis ongi viimane küsimus see.. kas te tahaksite, et koolis õpetajad.. kasutaksid selliseid materjale?

Koos: Jaa, jaa, jaa.

Jaa seega...

P7: Oleks küll väga tore.

Oleks väga tore.

P5: Jaa, see oleks väga tore.

Aga miks see oleks.. või noh miks te tahate, et õpetajad kasutaksid mingeid mängu, filme? Ja, P7?

P7: See on põnev lihtsalt ja kui me teeme koguaeg siukseid asju, siis väsitab ära ja siis vahepeale midagi muud teed, siis sa nagu parem niimoodi.

Mhmh, P5?

P5: Mulle meeldib mõnikord teha nagu me ükskord tegime, ristsõna tegime paaristööd.

Mhmh.

P7: Pidi ise välja mõtlema.

P5: Jaa ise välja mõtlema, lahendussõna pidi talvest olema, aga ülejäänud sõnad pidi ükskõik..

Mhmh, T5?

T5: Ee.. noh, kuidas öelda.. väga huvitav ja tore ja siis kui näiteks kirjutad, kirjutad kogu aeg igas tunnis, siis see ikka väsitab ära ja siis saad natuke mängida ka, et eesti keeles me mängime kui me tegime neid tähti seal kapi peal olid, seisid ja me teeme nendest sõnad.

Mhmh, P5?

P5: Et matemaatika tunnis me mängime bingot. See on äge mäng.

T6: Ja see on lahe.

P7: See on äge.

P5: Aa, see oli mingi ruudustik on ka meil ka ikka veel alles...

T6: Mhmh.

P5: Mul vähemalt.

Aga, P6, mis sina arvad, miks peaks.. või miks sina tahad, et tunnis rohkem selliste.. asjadega tegeletaks?

P6: Et vahel õppimine nagu ei tule midagi välja ja siis tahaks midagi sellist teha.

Mhmh.

P6: Ja peab väga pikalt, siis ei tahaks enam seda teha.

P5: Nagu oled, nagu oled korraks niimoodi ei viitsi niimoodi..

P6: Jaa.

P5: Ei taha nagu ja natuke laisk oled ja siis.

T6, tahad ka midagi lisada?

T6: Mm.. ei taha.

Seega põhimõtteliselt selline multikas ja mäng oleks lihtsalt huvitav? Ja pakuks vaheldust, sellepärast sooviksite?

Koos: Jaa, jaa.

Aga õpite.. kas te en.. ise tunnete, et nagu see mäng oleks õpetlikum ja see video.. jääksid teil paremini asjad meelde?

Koos: Jaa, jaa.

P7: Muidugi.

P5: Ma ei tea, kui sa ise kodus nagu seda teeksid siis nagu ei jää meelde, et õpetajaga nagu räägime kõik täpselt läbi.

P7: Et saab õpetaja käest küsida, kui mida nagu väga aru ei saanud.

P5: Jaa.

Mhmh.

P5: Aga isa-ema mõnikord niimoodi ei aita, et tee ise ära, mõtle, mõtle.

Mhmh.

P7: Või siis ei saa aru, esimeses klassis mu õde käib praegu siin samas Viimisi koolis ja siis seal antakse nii rakseid ülesandeid, et mul pole varem õde mitu korda aru saanud neist.

Mhmh. Seega.. õp.. selline meelelahutus ikkagi.. on tore?

Koos: Jah, jaa.

Jah.

P5: Kasvõi kaks nädalat rohkem.

Jah, aga tegelikult sellega nüüd ongi kõik. Et suured tänud, et osalesite. Nüüd ma lasen teid vist koju, ma arvan?

P5: Jah.

T5: Me läheme ringi ikka.

Aa, olgu. Noh, aga siis võite minna.

Lisa 3.3: Tallinna Kuristiku Gümnaasiumis korraldatud fookusgrupi transkriptsioon

Osalejad: seitse neljanda klassi õpilast – viis tüdrukut (tähistega T7, T8, T9, T10, T11) ja kaks poissi (tähistega P8, P9).

VAATAME KOOS TELELAVASTUSE „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES“ ESIMEST OSA ~20 MINUTIT.

Minu nimi on Endre. Ja hakkame rääkima siis sellest samast multikast, mida me siis vaatasime „Prügihunt ja Superjānes“. Et ma pakun, et intervjuu noh praegu, eelmised intervjuud mul läinud kuskil nelikümmend, nelikümmend viis minutit ma arvan, et praegu ei tee ka pikemalt, et vast kannatate ära nii kaua. Aga alustaks sellest, et küsin kõigi käest, et millest Prügihunt ja Superjānes rääkisid? Ja teeme niimoodi, et koos ei räägi ja kes tahab väga rääkida, võib käe tõsta, aga muidu, kellel on midagi öelda, siis ütleb ja ma ise küsin ka nagu nimepidi siis või pöördun kellegi poole. Et alustame siis, et millest Prügihunt rääkis?

T7: Rääkis, et prügi ei tohi maha visata.

Ja, T8?

T8: Ta sai kurjaks kui poisid viskasid prügi maha.

Ja, T9?

T9. Noh, et prügi saab veel kasutada ja nendest erinevaid asju teha.

Mhmm. P8, mis sina arvad, millest see multikas rääkis?

P8: Sama.

Sama, jah (T10)?

T10: Et ei tohi prügi maha visata.

Et ei tohi prügi maha visata. Nii, edasi.

T11: Et peab korda hoidma.

Et peab korda hoidma, nii, P9?

P9: Sama, nagu T11 ütles.

Olgu, aga küsiks, et kas teile multikas, kas see üldse meeldis teile?

Läbisegi: Jah.

Kõigile meeldis või?

Läbisegi: Jah.

P9: Mitte eriti.

Nii, P8, sinule vist eriti ei meeldinud? Räägi, mis, miks sulle see eriti ei meeldinud?

P9: Ma ei tea, lihtsalt ei meeldinud.

Mis moodi.. aga, kas sulle muidu multikad meeldivad?

P8: Mõned jah.

Mõned jah, aga teised tahate öelda, et kõik, kõigile meeldis siis jah?

Läbisegi: Jah.

Mhmm. Aga siis ma küsingi, et alustame siit uuesti otsast, et mis sulle selle multika juures meeldis või miks ei?

T7: See nagu õpetab ja.. see õpetab.

Õpetab.. olgu. Nii, lähme edasi.

T8: Minul on ka täpselt sama.

T9: Et nagu õpetabki nagu et ei tohi prügi maha visata ja et saab erinevaid asju prügist teha ja..

Ja see meeldib siis jah?

T9: Jah.

Ja, nii, läheme edasi. Sinule (P8) ma saan aru see ei meeldinud praegu see, ja? Nii?

T10: Mul on sama lugu, mis T9-l.

Sama, mis T9-l. Nii, T11, mis sulle meeldis multika juures?

T11: /Mõtleb pikalt/

Või kui sulle ei meeldinud, siis võid öelda, et sulle ka ei meeldinud see. Ütle nii, kuidas just ise arvad.

T10: Arva sama nagu T9, nii on lihtsam.

Noh, lähme siis edasi. P9, mis sulle seal multika juures meeldis?

P9: Mul meeldis, et seal nukkudest tehti multikas.

T7: Nukuteater sulle meeldib?

P9: Jah.

Nukuteater meeldib, mhmh. Aga mida te Prügihundist ja Superjänese endast arvate? Nendest tegelastest, mitte sellest multikast, et kuidas need tegelased teile tundusid?

T9: Nad tahavad, et kõik oleks korras looduses.

T7: Ja, ja nad on siuksed sõbralikud.

Mhmh, mis teised arvavad, et.. mis te arvate Prügihundist, Superjänese?

/vaikus/

Ei arva midagi? Ei, te ei pea kartma mind. Selles mõttes, et kõik, mis te ütlete, keegi ma ei pane teie nimesid kuhugi taha ja keegi ei saa teada, et mida te siin räägite, et rääkige nii kuidas te just ise arvate. Ega ma teie õpetajale ka seda ei näita. Õpetaja ka teada ei saa, mis te asjast arvate. Nii et, see on ainult minu jaoks, et..

/vaikus/

Aga kas need tegelased olid lapsikud või sellised titekad teie meelest või olid nad ikka teie eale vastavad?

P9: Minu arust nad on suured väga.

T7: Noo, natuke vahepealne.

Vahepeal, aga kas te tund.. kas te tundsite, et see multikas nagu ise on selline.. pigem väiksematele mõeldud või on teile mõeldud või vanematele mõeldud?

Läbisegi: Kõikidele, kõikidele, suurtele.

T7: No kõikidele sobib.

T11: Väiksemad ei saa aru.

T7: Väiksed saavad aru.

T11, sina arvasid, et väiksed ei saa aru, aga miks sa arvad, et väiksed sellest aru ei saa?

T11: Nad ei tea, kuidas see prügi..

Nad ei tea, kuidas prügi sorteerida sa mõtled?

T11: Jah.

Mhmh. Aga kas see multikas, selline nukufilm.. ja selline teema ja noored poisid, et.. nagu ei jäänud teie jaoks liiga selliseks lihtsaks või? Ma mõtlen just, et see, et kas ta oli nagu, kas ta peaks näitama, kas te oleks tahtnud näha seda näiteks varem teises kolmandas klassis, et kas siis oleks see põnevam tundunud?

Koos: Jaa, jaa, jaa.

Mhmh. Aga, kas Prügihunt ja Superjänese olid nagu õpetlikud ka teie meelest?

Koos: Jaa, jaa.

T7: Jänese rääkis, et nendest saab uusi asju teha ja..

T8: Plastpudelitest saab teha rongi.

P8: Hunt ütles seda esimesena.

P9: Aga peab olema väga palju purgid.

T7: Ma olen näinud niukest filmi, kus tehakse mingeid helbeid ja siis tehakse patju ja veel..

P8: Maisihelbeid.

T7: No tehakse.

P8: Padja sisse plastmassi tükke.

T7: Jaa need plastmassi helbed.

Mhmh. Aga kui võtame nüüd uuesti selle multika, et kas ta oli pigem lõbus või oli ta selline mittelõbus?

T7: Lõbus.

Teised: Lõbus.

Kõik arvavad, et oli lõbus?

P8: Vahepeal.

Räägi, miks sa arvad.. mis seal puudu jäi, et miks ta ei olnud lõbus?

P8: Sest tegevus toimus ühe koha peal.

Mhmh.

T7: Jaa, mul oli ka niukene.. nagu tegevus oli kogu aeg ühe koha peal ja seal eriti midagi suurt ei juhtunud.

Kas see oleks pidanud olema siis tempokam, see multikas?

Koos: Jaa, jaa.

Mhmh, aga kas need tegevused, mis nad tegid, selline metsas lihtsalt käimine ja.. pakkus see huvi või kuidas sellega oli?

T7: Jaa, huvitav oli, aga mulle meeldis kõige rohkem see, kus see.. alguses hunt jänest taga ajas.

Koos: Jaa, jaa.

P9: Kui nad esimese korra nad nägin praegu neid, arvasin, et lihtsalt karjuvad seal.

Mhmh.. aga, T10, mis sina arvad, kas sinu jaoks oli see multikas lõbus või ei olnud?

T10: Vahepeal.

Vahepeal, aga oleksid sa tahtnud, et see oleks pikem, oleks tahtnud, et see lühem olnud.

T10: Lühem.

Lühem? Aga kas see oli siis lihtsalt see, et vahepeal sa enam ei viitsinud vaadata või kuidas või miks ta oleks pidanud lühem olema.

T10: No siis, mõned asjad olid igavad.

Mõned asjad olid igavad ikka. Mhmh, aga kas see oli sellepärast igav, et te teadsite seda asja juba või mille pärast see igav oli? Või teid ei huvitanud lihtsalt see teema?

P8: Teema huvitas, aga no..

T7: Teema huvitas.

P8: Mulle ei meeldi eriti nukuteater.

P9: Mulle ka ei meeldi.

Sulle ka ei meeldi nukuteater?

P8: Ise ennem ütlesid, et meeldib.

Ütlesid jah, et meeldis.

T7: Arvad, meeldib või ei meeldi.

Ei, aga sa võid öelda, et kas sulle.. või vahet ei ole, kui sa ennem ütlesid, et meeldis, sa võid praegu öelda, et ei meeldinud, sellest pole ka midagi.

T8: Mulle ka ei meeldi nukuteatrid.

Sulle ei meeldi ka?

T8: Eriti ei meeldi nukuteatrid.

P8: Vahepeal on huvitav nukuteater, aga kui niimoodi telekast vaadata, siis ei ole huvitav.

Läbisegi: Jaa.

T8: Kohapeal teatris on hea.

Mhmh, aga mis multikaid te kodus vaatate? Kui te üldse vaatate, et hakkame siit otsast pihta.

T7: Ma vaatan telekast ühte multika kanalit.

Aga sa ikka kodus vaatad multikaid siis?

T7: Jaa.

Mhmh. Aga millest need multikad tavaliselt siis.. kas need on *action* multikad.. sellised.. või mis stiilis multikad need on?

T7: Noo.

T8: Ma eriti ei vaata.

T7: No nad on mõlemad, vahepeal järjest /arusaamatu/ siis tuleb mingi õpetlik, siis vahepeal..

Mis sinule (T8) meeldivad? Või kas sa vaatad üldse multikaid kodus?

T8: Mitte eriti.

Ei vaata eriti, aga siis sa vaatad mingeid filme või mida sa siis kodus vaatad?

T8: Sarju ja.

Sarju, mhmh, T9, kas sina vaatad kodus multikaid?

T10: Ei, ma ei vaata üldse, sest ma ei saa telekast vaadata.

Mhmh. P8, sina vaatad multikaid?

P8: Mõnikord.

Aga, mis multikaid sa kodus vaatad?

P8: Igasuguseid.

Aga kas need on sellised seiklusmultikad või harivad multikad või, või millest need multikad räägivad, mis stiilis nad enamvähem on?

P8: Võitlust on seal.

Võitlust on seal, mingid tagaajamist ja sellist teemat, jah?

P8: Jah.

Mhmh. Nii, T10, kas sina ka vaatad kodus multikaid?

T10: Väga harva.

Väga harva. Mhmh, aga T11, sina?

T11: Vaatan.

Vaatad, aga kas tihti või harva pigem?

T11: Iga päev.

Iga päev, aga mis multikaid sinule meeldib siis vaadata, et.. millest need räägivad või..

T11: Haldjatest.

Mhmh, sellised kas siis.. tüdrukute multikad, kui ma nüüd ütlen vist niimoodi siis..

T11: Jah.

Sellised meeldivad. P9, aga sina?

P9: Ma vaatan, mõnikord.

Vaatad?

P9: Aga päriselt ma mängin arvutiga, mitte arvutis..

T7: Kõige rohkem ma vaatan ikkagi videosid, filme või mis ma olen salvestanud. Seiklusfilme ja need mulle meeldivad.

/teised räägivad vahepeal/

Käsna-Kallet keegi rääkis, et vaatab?

Läbisegi: Jaa. Jaa, vaatan.

T9: Varem ma ka vaatasin seda.

P8: Mul see kanal kodus.

/räägivad üheskoos arusaamatult/

Olgu, aga me peame ükshaaval rääkima, muidu ma ei saa pärast seda teksti siit kätte. Nii palju koos räägivad, siis jääb segaseks siia peale. Aga need multikad, mida te nüüd kodus vaatate, need Käsna Kalled ja need seiklus ja tagaajamis ja need tüdrukute

multikad, et kas need on ka nagu õpetlikud või need on lihtsalt sellised meelelahutuslikud?

Läbisegi: Meelelahutuslikud.

T10: Mõnikord ka õpetlikud.

Niimoodi, T10, sina arvasid, et need on õpetlikud, mis.. millised multikad sinu meelest õpetlikud nendest on? Ütle mõni nimi, mis sa arvad, et nagu /itsitab/ mis sa ei pea häbenema siin nagu midagi /itsitavad koos T11-ga/ Käsna Kalle? /itsitavad/ aga ütleme niimoodi.. küsime niimoodi, kas Käsna Kalle on pigem meelelahutuslik või hariv multikas?

Läbisegi: Meelelahutuslik.

Siis, niimoodi, sina mainisid haldjas, kas see on pigem meelelahutus või on ta hariv?

T11: Meelelahutus.

Meelelahutus, nii sina (T7) vaatasisid multikaid.

T7: Need on meelelahutus.

Meelelahutus, nii sina (P8) ütlesid, mis multikaid sina vaatad, need tagaajamised.

P8: Meelelahutus.

Meelelahutus, aga kas nagu tuleb teil pähe mõni multikas või mõni pealkiri, mis nagu teie meelest on selline hariv multikas?

/vaikus, itsitamist/

P8: Ei tea.

P9: Ma vaatasin, ma vaatasin filmi, kus ei tohi üksinda õhtul minna, nagu sinna õue.

T7: Ma nägin ka.

Aga mis film see täpsemalt oli?

P9: Ma ei mäleta, ma vaatasin, see oli inglise film, seal pärast kooli, õhtul läks üks tüdruk õue ja pärast tema seal tapeti ära.

Mhmh.

T8: See oli õudukas.

P8: See ei ole õudukas.

Kas see oli action film või oli ta selline dokumentaalfilm või mingi hariv?

P9: No see oli õudukas.

T7: Ma ka vaatasin ükskord filmi, et.. et oli üks, siis ta oli mingi internetis oli mingi suhelnud kellegagi ja siis ta suvaliselt läks ja sai internetis kirja, et tule minu juurde ja siis ta läks ja siis seal pärast piinati teda.

Mhmh, aga kas te teate.. ma enim küsisin ka seda juba, et kas „Prügihunt ja Superjanes“ on siis pigem, kas pigem.. ta on õpetlik multikas?

Koos: Jah.

Jaa. Mhmh, aga nüüd ma küsiks igapähe käest, et palun meenutage midagi, mis teil Prügihundi ja Superjanes õpetussõnadest meelde jäi. Et alustame seekord siitpoolt, P9, mis sulle meelde jäi, et mida Prügihunt ja Superjanes õpetasid?

P9: Õpetasid, et ei tohi prügi maha visata.

Ei tohi prügi visata, nii, T11?

T11: Et mida saab nendest teha, nendest plastpurkidest ja..

Mhmh, T10?

T10: Plastpurgid tuleb viia sinna taarapunkti.

Taarapunkti, P8, mis sul?

P9: Loodust tuleb hoida.

Mhmh.

T9: /mõtleb pikalt/ Noh, et.. ka hoida loodust ja mitte prügi maha visata.

Mhmh, T8?

T8: Nendest autokummidest saab teha autoteid.

Mhmh.

T7: Mul jäi meelde, et autokummidest saab teha autoteesid, plastpurkidest teha rongi, siis mulle jäi see meelde, et need kes viivad prügi valesse kohale on topelt saabas.

P8: Ei, ei ole, vajaliku prügi..

T7: Topelt prügi on ka.. prügi ei ole prügi.

Aga kas keegi mäletab ka seda, et mis juhtus siis kui prügi maha viskad? Ta ütles poisile, et..

P8: Trahvi võib saada selle eest.

Võib trahvi saada jah, aga kas keegi mäletab, et ka seda kui palju see oli?

Läbisegi: Tuhat, üle tuhat, kuni tuhat.

Kuni tuhat, aga mis siis kui sinul seda raha ei ole?

Läbisegi: Siis maksavad vanemad, vanemate raha.

P8: Aga kui vanematel pole?

P9: Siis vangi pannakse.

T7: Ei, ei panda vangi, siis jääb võlgu.

Aga, miks te.. miks teie arvate, et, et miks ei tohi prügi maha visata, et.. T9, mis sina arvad?

T9: Ee /mõtleb/ prügi viskamiseks on.. prügi äraviskamiseks on olemas kohad, et nagu kuhu neid tuleb visata ja.. noh prügist saab ise ka midagi teha, et siis ei pea ju prügi ära viskama. Noh tuleb hoida loodust ka.

Mhmh. P8, mis sina arvad, mis tuleks prügiga teha?

P8: Prügikasti visata.

Mhmh. T11?

T11: Prügikasti või siis sellest midagi teha.

Mhmh, aga kas te saite midagi uut ka siit multikast teada, mida te varem ei teadnud näiteks?

P9: Ei.

P8: Pidi trahvi maksma.

P9, sina ütled, et sina ei saanud midagi teada. Aga T11, kas sina said midagi teada uut?

T11: Et nendest plastpurkidest saab rongi teha.

Plastpurkidest, sa mõtled plekkpurkidest saab rongi teha? T10, kas sina said ka midagi uut teada siit multikast.

T10: Trahvi saab selle eest.

Seda sa varem ei teadnud jah?

T10: Et nii palju maksab see.

Aga kas teised varem teadsid seda, et trahvi võib nii palju saada.

Läbisegi: Ei, jaa, ei, ei, mina teadsin.

Nii, P8 ei teadnud, kes veel ei teadnud, T8, sina ka ei teadnud. Niimoodi teie ei teadnud. Aga kes teadis seda, et plekkpurkidest saab neid ronge teha ja rongidetaile.

T8: Mina ei teadnud.

Sina (P8) teadsid?

P8: Jaa.

P9: Mina ka teadsin.

Sina teadsid ka, nii, T8 ütleb, et ei teadnud.

T7: Mina teadsin seda, et saab nendest patju teha, aga rongi ei teadnud.

T8: Seda ma teadsin ka, et patju.

Patju, mis patju?

T7: No, need tehakse tükkideks, siis need plasthelbed, siis nendest, nendest pannakse patju.

P8: Ma pean korrast klassist välja minema, keegi helistab.

Jah. Aga, T9, mida sina nagu uut teada siit multikast said?

T9: Ee, noh ma saingi ühesõnaga teada, mida ma varem ei teadnud, mida saab teha näiteks.

Olgu, aga, T8, tüdrukud palun üritame (T10 ja T11 itsitavad).

T8: Ma sain teada, et autokummidest saab teha teid.

Autokummidest saab teha teid. Jah ja T7.

T7: Ma sain teada, et plekkpurkidest saab teha rongi.

Mhmh. Aga olete te varem ülds.. nii, P9, sina tahad ka midagi öelda?

/P4 peab lahkuma, sest temal algab trenn, P4 lahkub/

Aga olete te varem sellest prügi sorteerimise teemast nagu rääkinud?

Koos: Jaa, jaa.

Jaa, niimoodi ja kus te sellest rääkinud olete?

T10: Kodus ja koolis.

Kodus ja koolis. Nii, T11, kas teile on ka räägitud või kas sina oled ka varem seda kuulnud seda prügi sorteerimise teemat? On keegi rääkinud kuskil?

T11: Koolis.

Koolis jaa. T9?

T9: Kodus ja koolis.

T8: Mul ka.

Kodus ja koolis?

T7: Mul lasteaias.

Sul juba lasteaias.

T7: Jah.

Kas kellelgi teisel veel lasteaias juba räägiti prügi sorteerimisest?

Läbisegi: Ei.

T9: Ei mäleta.

T10, sina ütled, et..

T10: Mul natukene.

On natuke räägitud?

T7: Siis kui ma lasteaias käisin, siis ma oskasin juba prügi sorteerida.

Lasteaias juba oskasid prügi sorteerida?

T7: Jaa, meil räägiti.

Mhmh, aga.. aga kõikidel kodus rääkinud, ma saan aru kedagi? Või kellel ei ole kodus rääkinud vanemad, ema-isa?

T8: Ei.

Sinul ei ole rääkinud? Mhmh, aga need kellel on nüüd rääkinud, et.. kes teile kodus siis rääkinud on seda teemat, et T10?

T10: Ema.

Ema on rääkinud sulle sellest teemast, jah?

T10: Et kodus on ka selline asi, et meil on erinevad konteinerid.

Erinevad konteinerid, te sorteerite prügi siis kodus jah?

T11: Me ka.

Seega teil kodus, sorteer.. T11, te kodus sorteerite prügi, aga te nagu otseselt ei ole rääkinud sellel teemast?

T11: Ei.

Mhmh, P8, kuidas teil kodus on, kas teil on ema või isa või keegi rääkinud sulle prügi sorteerimisest?

P8: Ei ole, aga ma tean.

Aga sa tead, aga kas te kodus ise sorteerite prügi?

P8: Jaa.

Sorteerite, aga mis täpsemalt te sorteerite, mida te eraldi panete?

P8: Paberi ja need ohtlikud jäätmed.

T8: Biojätmed.

Teie panete biojätmed eraldi, jah?

T8: Ja.

T7: Me paneme biojätmed, papi, ajalehed, ajakirjad, paberi, papi ja need biojätmed ja need ohtlikud need, mis ära ei lagune.

Jaa, T9?

T9: Meie sorteerime ainult need igasuguseid plastikpudeleid ja neid, siis saab neid taarapunkti viia.

T8: Me ka, muidu me ei sorteeri.

Ainult pudeleid, siis jah? Aga kas teil maja juures muidu.. olete teadlikud üldse, kas teil maja juures on need eraldi prügikastid olemas?

Koos: Jaa, jaa.

T9: Meil on eraldi.

T7: Mul on niukene, no selles ühes.. nagu puuri pandud.

P8: Eraldi majas, võtmega.

T7: Jah.

P8: Mul on maja küljes olemas.

/räägivad koos, arusaamatu/

Mhmh, aga kui paljud teist taarat näiteks.. kogu või ära viivad eraldi?

T8: Ma viin.

T7: Mina viin.

/teised tõstavad käed/

Kõik tõstate käe, jah? Aga no toome näiteks paberi ja papi, kes paberit ja pappi sorteerisid. T10, P8 ja T7. Nii, siis olmejätmed näiteks, mis.. toidujätmed ja need? T10, T11 ja T7.

T8: Me paneme kõik kokku.

Selles mõttes, et mis seal ikka, ka mina panen kodus kõik kokku, minul lihtsalt ei ole võimalusi näiteks sorteerida, aga ma ei tea, kas ma isegi siis sorteeriksin, kui mul see võimalus oleks, nii et sellest ei ole midagi halba, et te seda nüüd ei teinud. Aga olete te midagi taaskasutanud ka või ise teinud midagi?

Koos: Jaa, jaa.

Jaa? Nii, hakkame siit T7, mis sina oled teinud?

T7: Mina tegin, pudelist tegin ühe rebase pudelitest ja siis ma tegin pudelitest veel ühe no topsi, no pliiatsitopsi.

Ahah, kas sa tegid seda kodus ise või siis koolis kuskil või lasteaias?

T7: Ma tegin kodus.

Mhmh. T8?

T8: Me oleme teind selliseid maju prügist. Ma tegin lasteaias ka ühe.

Mhmh, lasteaias olete prügist maju teinud. Nii, T9?

T9: Ma hoian igasuguseid asju alles ja siis ma meisterdan endale näiteks midagi kodus.

Mhmh.

P8: Ma olen teinud ainult linnumaja.

Ainult linnumaja oled teinud, aga kas sa tegid selle ise või kuskil tunnis või laste..

P8: Ise.

Ise tegid, mhmh. T10?

T10: Me tegime koolis selle prügiprojekti.

Tegite koolis prügiprojekti?

Koos: Jah, jaa.

Aga räägikski siis sellest, või, T11, sina tahad ka midagi lisada, et mida sina oled teinud?

T11: Linnumaja olen teinud.

Linnumaja oled teind. Aga millest sa selle teinud oled siis?

T11: Sellest pudelist.

T10: Mina tegin piimapakist ma mäletan.

T7: Jaa, mina tegin ka pudelist.

Piimapakist. Aga räägime sellest kooliprojektist, et mis projekt teil siin koolis siis olnud on?

/Läbisegi alustavad/

Ütleme nüüd ükshaaval, nii?

T9: Comeniuse projekt.

Comeniuse projekt, mhmh. Ja kes seda Comeniuse projekti siis koordineerib või läbi viib?

T7: Ei tea.

T9: Meie klassijuhataja.

P8: Meie klassijuhataja.

Teie klassijuhataja?

P8: No ta on osaline seal igatahes.

T10: Teised maad on seal ka.

Teised maad on ka?

P8: Mhmh, teised riigid.

Aga mida see endast siis täpsemalt kujutab või mida te teete selle raames?

T8: Joonistame.

Läbisegi: Joonistame, plakati.

T7: joonistame ja siis meisterdame endale selle Tartu Ülikooli millegi no..

T8: Ja siis reisime.

T7: Ja siis reisime jah. Mina ja T9 läheme sinna Rumeeniasse sõidame.

Kahekesi või?

Läbisegi: Õpetajaga, õpetaja ka.

/naeravad/

Aga kas see nagu iga päevane asi või iga aasta olete teinud seda..

Läbisegi: Ei, esimene aasta, see aasta.

T7: See aasta ainult.

See aasta ainult. Aga kas see asi nagu huvitab teid ka?

Koos: Jaa, jaa.

Aga miks see asi nagu põnev teile tundub?

T8: Saab reisida.

Läbisegi: Saame reisida, saame igasugu asju teha, igast asju prügist ja.

T8: Peame jutte välja mõtlema.

T10: Peame Tartu Ülikooli tegema pudelitest ja karpidest, karpidest..

Aga kas teile rohkem pakub huvi see, et te saate meisterdada ja teha või need boonused ja need asjad, mida te võita saate, kui saate. Kumb teile rohkem nagu huvi pakub?

T7: Meisterdamine.

T9: Mulle meeldivad väga mõlemad.

T10: Mõlemad.

T8: Mulle ka.

T7: Mulle meeldib meisterdamine natuke rohkem.

Aga kas te neid.. mis te auhinnaks saanud olete või kingitusteks?

T8: Mitte midagi.

P8: Mitte midagi.

Praegu ei ole veel midagi saanud?

P8: Ei.

Aga kuidas teie sinna Rumeeniasse lähete, mis see siis on lihtsalt?

T9: No see oli nagu, noh nagu, no need, kellel ei ole tunnistusel kahtesid ja noh kellel on enamvähem head hinded ja..

T7: Ja need, kes oskavad ingliskeelt.

Aga mis teil praegu selle Tartu Ülikooliga, sellega on ka võimalik midagi võita mingit reisi või ei ole?

Läbisegi: Ei ole, lihtsalt.

Seega, kas õpetaja ise pakkus teile selle asja välja või..

T9: No me pidime mingi Eesti hoone tegema ja siis me valisime klassiga selle Tartu Ülikooli

Mhmh, aga ma mõtlesin nagu selle Comeniuse asja selle pakkus õpetaja teile välja siis, et sellega ühineda?

T10: Ma ei tea.

Te ei tea?

T7: Ja ise..

P8: Õpetaja pakkus meile aga ma ei tea, kust õpetaja selle kokku sai.

Mhmh.

T7: Õpetaja pakkus meile, et see noh, see kes tunneb selle vastu huvi, saab teha neid asju.

Mhmh, aga kas koolis teil üldse õpetajad räägivad palju või üldse räägivad prügi sorteerimisest ja looduse hoidmisest, et.. räägitakse teile sellest koolis?

Koos: Jaa, jaa.

Jaa, aga küsiks siis, et kes teile siin koolis sellest rääkinud on?

T9: Klassijuhataja.

T7: Klassijuhataja.

T8: Klassijuhataja.

Aga kas ka teised õpetajad on maininud seda?

Läbisegi: Ei, jaa, ei ole, jaa, kunstiõpetaja.

Mhmh, aga tihti või selles mõttes, et.. juhtumisi, aegajalt?

T11: Esmaspäeval, kunstitunni ajal.

T9: Tavaliselt klassijuhataja tunnis räägib ja.. ja siis kunstiõpetuse tundides näiteks.

T7: Jah.

Aga millal te, kui te mäletate siis millal teile esimest korda räägiti sellest? Kas juba esimeses klassis või mingi teises või kolmandas?

T10: Neljanda alguses.

Neljanda alguses?

P8: Jah.

Mhmh, et varem sellest prügiast juttu ei olnud väga või?

P8: Ei.

T11: Võib-olla natuke oli kolmandas klassi lõpus.

T8: Natukene

T9: Ja kolmandas siis oli...

Aga kas siis oli ka juba klassijuhatajaga rääkis või.. või kes?

No.. me pidime mingi kunsti ükskord tegema selle Comeniuse projektiga pildi siis noh siis hakkasimegi sellest Comeniuse projektist rääkima ja noh...

/keegi segab vahele/

Mhmh, aga mida teile siis õpetaja rääkinud on sellest prügi sorteerimisest ja loodushoiust?

/üks õpetaja astub klassi/

Et ma küsisin, et mida teile õpetaja rääkinud on sellest prügi teemast? Kui teil on mingeid asju meeles või te lihtsalt nagu teate, et ta on rääkinud, aga midagi nagu konkreetset..

P8: Ei mäleta enam.

T8: Mul ka ei tule.

T7: No kui sa prügi sinna viskad siis see nagu kahjustab lilli ja loodust ja puid ja.

P8: Me kirjutame jutte ka nendest.

T7: Jaa, jutte ka.

P8: Viimati kirjutasime..

T7: Viimati kirjutasime..

P8: Kilekott..

T7: Kilekott jah, kuidas see orav sinna kilekotti kinni jäi.

Aga küsiks korra siit nüüd nimepidi ka, et, T11, kas mäletad sa sellest, et kas õpetaja on prügi sorteerimisest rääkinud, et kuhu mingi prügi peab minema, panema, et kuhu plastpudel käib, kus kodus, kuidas käituda, kuhu panna näiteks mingi banaani..

T11: Kolmandas klassis loodusõpetuses.

Kolmandas klassis tegite looduses jah. Mhmh, aga kas klassijuhataja on ka teile rääkinud näiteks, et mingi plekkpurk käib kuhu ja..

T11: Mhmm.

Ei tule meelde? Mhmh.

T9: Vana loodusõpetaja rääkis on meile rääkinud.

T7: Ja.

T9: Prügi sorteerimisest.

T7: Jaa.

Mhmh, aga mis te arvate, kes teile peaks üldse sellest rääkima, nagu kas te arvate, et kas te peaks ise sellest uurima asja, kas õpetajad peaksid sellest rääkima, vanemad peaksid rääkima, mingi telekas peaks teile midagi näitama? Et nagu, mis te ise arvate, et kuidas..

T11: Vanemad.

Sina arvad, et vanemad. Nii, T10, mis sina arvad, kes, kes peaks niisugusest teemast üldse rääkima?

T10: Vanemad ja õpetaja.

Mhmh, P8?

P8: Vanemad ja õpetaja.

Mhmh.

T9: Ma arvan, et noh võiks ise ka asja uurida ja..

Aga kas sa oled ise nagu asja uurinud ka muidu vabal ajal?

T9: No väga ei ole, sest et mul ei ole väga vaba aega.

Mhmh, T8, mis sina arvad, kes peaks õpetama?

T8: Kõik.

Kõik peaksid?

T8: Jaa.

Nii, ja T7?

T7: Ma arvan, et mina ise, mulle meeldib ise rohkem. Ma olen, ma olen uurinud..

Aga, kui ma ütleks, et on mingi keskkond, kuskil internetis näiteks olemas, mis ongi loodud lastele, ütleme teieealistele, kus õpetatakse, räägitakse sellest, et kas see.. kas te lähete sinna, kas see pakuks teile huvi?

Koos: Jaa, jaa.

Niimoodi pärast tunde, kui keegi ütleks, et.. et minge vaadake seda lehekülge, et siis vabal ajal oleksite huvitatud sellest?

Läbisegi: Mhmh.

P8: Mõnikord ikka vaataks.

Mhmh, aga mis seal siis olema peaks, et kas ta peaks olema selline.. mis, mis asjad teile huvi pakuks, kas need peaks olema samamoodi multika formaadis, peaks olema mingi mäng, peaks olema mingi.. või nagu, mis on kõige õpetlikum selle asi?

/vaikus/

No mida te ise tahaksite, et noh.. kui teil oleks võimalik valida?

T10: Mängida ja lugeda.

Kuidas?

T10: Mängida ja lugeda.

Mängida ja lugeda.

T7: Minul, mulle meeldis kui ise saab midagi teha, meisterdada, õpetatakse, mida saab nendest teha ja..

No mina ütlen, et näiteks, kui minule öeldakse, et minge vaadake või mine vaata, siis mina võibolla mingit teksti küll lugeda ei viitsiks näiteks. Et mina tahaksin.. kuidas?

T8: Ma ka ei viitsi.

Sa ka ei viitsi. Et mina näiteks palju parema meelega, ma ei tea, vaataksin põnevat videot sellest või siis mingi mängu.

T7: Jaa.

P8: Lugeda ei viitsi.

Lugeda ei viitsi jah?

T7: Jah, lugeda ei viitsi.

Mhmh. Aga kas keegi teist on varem näinud „Prügihunti ja Superjänest“?

Läbisegi: Jaa, jaa, ei ole.

Nii hakkame siis pihta, T11, sina, kas sina oled näinud?

T11: Ei.

Sina ei ole näinud, T10, sina ütlesid, et sina oled näinud?

T10: Jah.

Kus sa seda varem näinud oled?

T10: Kunstiõpetaja näitas meile.

Kunstiõpetaja näitas teile, aga kas sa oled näinud ainult ühte osa või kõiki osasid, sest kokku on kaksteist osa sellel?

T10: Üks osa.

Üks osa. P8, sina oled näinud?

P8: Jaa.

Ja kus sina näinud oled seda?

P8: Kunstiõpetaja näitas /arusaamatu/

Mhmh. T9?

T9: Ma ka nägin kunstitunnis. Aga ma olen ainult ühte osa näinud.

Mhmh. T8?

T8: Ma olen ka näinud. Ma nägin seda telekast.

Telekas.. ETV2 pealt arvatavasti sis?

T8: Jaa.

Mhmh. Ja T7?

T7: Jaa, mina nägin seda kunstiõpetaja näitas seda.. vaatasin ükskord kodus, kodus ka ühte osa.

Nii, et P8 on näinud kodus, T8, on näinud kodus ja T7 on ka kodus näinud? Aga, kas teil kodus ei olnud seda mõtet, et vaataks teisi osasid ka veel, kui need telekast tulid?

P8: Minu meelest oli igav see.

Sinu meelest oli see igav jah.

T11: Ma ei saa vaadata.

Sa ei saa vaadata jah?

T11: Sest mu ema vaatab teist filmi siis.

P8: Kogu aeg on su ema telekas.

T8, aga kuidas sinuga on, kas sina oleks telekast tahtnud näha teisi osasid?

T8: Ei tea, võibolla küll, ei oleks vist.

Ei oleks vist? Enamvähem? Aga, T7?

T7: Ei oleks.

Mhmh, aga küsin nüüd seda, et kas keegi tahaks näha seda veel, et T11, kui kuskil oleks võimalus, kas sa vaataksid seda.. teisi osasid ka?

T11: Jaa.

Vaataksid?

T11: Ja.

Aga kas sa kodus vaataksid neid.. või vaataksid koolis pigem?

T11: Kodus.

Kodus. T10, kas sina vaataksid ülejäänud osasid?

T10: /noogutab/

Jaa, aga kas kodus või koolis?

T10: Kodus.

Kodus vaataksid? Mhmh. P8, sina vist..?

P8: Ei vaataks.

Ei vaataks, jaa, T9?

T9: Ma vaataksin kodus.

Mhmh, T8?

T8: Ma vaataksin kodus.

Ja T7?

T7: Ma vaataksin kodus.

Aga, aga miks keegi koolis ei tahaks seda vaadata?

T10: Sest kodus on mugavam.

Läbisegi: Kodus on mugavam.

Kodus on mugavam ja parem, aga kas see tundi huvitavamaks ei teeks kui õpetaja seda tunnis näitaks näiteks.

Koos: Teeks.

Teeks, seega nagu võiks koolis ikkagi näidata?

Koos: Jaa.

Aga seega.. seega, nagu mis ma öelda tahan, on et koolis te vaataksite seda siis sellepärast, et see muudaks õppimise lõbusamaks, mitte sellepärast, et see multikas teile noh kas meeldib või ei meeldi?

P8: No mõlemat.

Läbisegi: Mõlemat.

T7: Õppimise lõbusamaks.

Õppimise lõbusamaks. Aga olete te varem üldse mingis teises aines.. ma ei tea, kui palju teil teiste õpetajatega tunde on, et aga algklasside, aga kui te üldse olete teinud mingeid mängu, vaadanud mingeid videosid ja ma ei mõtle antud hetkel nagu mingi reis ümber maailma või noh ma ei tea, mingit Jäaaega, vaid kui palju te olete selliseid harivaid mängu või videosid vaadanud?

P8: Ei olegi eriti.

Ei olegi eriti.

T9: Harivaid väga ei olegi, aga niisama oleme küll vaadanud.

T7: Noo, mitte nii väga, aga oleme küll vaadanud.

Aga kus ainetes sa oled näinud?

Läbisegi: Looduses, muusikas, kunstis, draamas.

Loodus, kunst, draama. Mhmh, aga kas seal on siis nagu mingid videod või mingid harivad mängud või?

Läbisegi: Mängud, videod. Draamas on mängud.

Aga kas te tahaksite, et õpetajad rohkem selliseid asju kaasaksid tundidesse?

Koos: Jaa, jaa.

Tahaksite, et oleks ikka rohkem?

Koos: Jaa.

Aga kui ma küsin.. aga miks te tahate, et õpetaja siis näitaks mingit multikat või mängu teeks tunnis, et mis on see, miks see parem on kui tavaline õppetund?

P8: Vaheldus nagu.

Vaheldus.

T8: Ja tund oleks lõbusam.

T7: Jaa. Tund on lõbusam ja vaheldus.

Aga kas asjad jäävad niimoodi paremini teile meelde ka või, või ei jää?

Koos: Jaa.

T7: Jäävad paremini meelde.

Mhmh. Aga siis.. ma ei teagi.. On teil endal midagi veel lisada, et ma küsin, et.. Et üldiselt sellise haridusliku materjali suhtes, et.. et mis te arvate, et on see nagu selline otstarbekas asi või, või multikad peaksid jääma ikka multikateks?

/vaikus/

T11: Multikateks.

Multikad võiksid olla multikad?

Läbisegi: Jaa, mhmh.

T9: Mina arvan, et multikad võiksidki olla just rohkem harivad, sest lapsed vaatavad seda ja siis nad õpivad sellest.

Mhmh. Aga.. aga ma mõtlen korra „Prügihundi ja Superjänese“ peale, et.. et ega mul ei tulegi praegu rohkem küsimusi meelde. Et arvan, et lõpetamegi praegu ära vist.

Lisa 4: Koduintervjuu kava

Käesolev kava oli aluseks koduintervjuude tegemisel. Vastavalt lapse vastustele muutus intervjuu käigus küsimuste järjestus, tekkis juurde lisaküsimusi ja mõned küsimused ei olnud enam olulised.

1. Enda ja intervjuu tegemise tutvustus.

2. Ringkäik kodus.

Uurin lapselt, kuhu nad oma prügi panevad, lasen endale ka näidata, kuhu prügi käib.

- Kas te kodus sorteerite prügi?
- Mida te sorteerite, miks just seda? (*Kui kodus sorteeritakse.*)
- Millised prügikastid teil kodu juures asuvad?
- Kuhu te taara panete/viite?
- Kas te teete kodus veel midagi, mis loodust hoiab?
- Mida oleks kodus võimalik teha, et keskkonda paremini hoida?

3. Video vaatamine.

Vaatame koos lapsega „Prügihunt ja Superjänes“ esimest osa pealkirjaga „Prügirida“.

4. Intervjuu lapsega.

- Millest „Prügihunt ja Superjänes“ rääkis?
- Kas multifilm meeldis sulle?
- Mis meeldis / ei meeldinud?

- Mida sa Prügihundist ja Superjänese (*tegelastest*) arvad?
- Kas nad olid pigem lapsikud / titekad tegelased või mitte?
- Kas nad olid ka õpetlikud ja harivad?
- Kuidas nad sinu meelest õpetlikud ja harivad olid? (*Eeldusel, et peab õpetlikuks.*)

- Kas „Prügihunt ja Superjänes“ oli pigem lõbus või igav?
- Miks ta oli / ei olnud lõbus?

- Mis multifilme sa kodus vaatad?
- Mis sulle nende juures meeldib?
- Oled sa nendest multifilmidest ka midagi õppinud?
- Mida sa sealt õppinud oled? (*Juhul, kui on õppinud midagi.*)
- Kumb on õpetlikum, kas „Prügihunt ja Superjänes“ või see teine multifilm?
- Kumb sulle rohkem meeldib, kas (*multifilmi pealkiri*) või „Prügihunt ja Superjänes“?
- Miks see rohkem meeldib?
- Kuidas teine multifilm huvitavam on? (*Juhul, kui peab huvitavamaks.*)
- Kuidas „Prügihundi ja Superjänese“ huvitavaks teha saaks? (*Kui peab vähemhuvitavaks.*)

- Kas „Prügihunt ja Superjänes“ on õpetlik multifilm?

- Palun meenuta, mis sulle Prügihundi ja Superjänese (tegelaste) õpetussõnadest meelde jäi?
- Mida saab teha vanadest autokummidest?
- Mida saab teha vanadest plekkpurkidest?
- Mida hunt ütles poisile, kui ta oli prügi maha visanud?
- Miks ei tohi prügi maha visata?
- Mida Prügihunt ütles, kuhu taara tuleb viia?
- Aga kuhu tuleb vanad autokummid viia?

- Kuhu sina tühjaks saanud limonaadipudeli paned?
- Mida sa teed kommi- või šokolaadipaberiga?

- Oled sa varem kuulnud, et prügi peab sorteerima?
- Oled sa varem kuulnud, et prügi ei tohi maha visata?
- Kes sellest rääkinud on? (*Juhul, kui keegi on rääkinud varem.*)
- Kas sa oled kodus ema, isa või kellegi teisega rääkinud prügi sorteerimisest?
- Kuidas on lood kooliga, kas seal õpetatakse teile, kuidas prügi sorteerida?
- Mida õpetajad teile üldse on prügi teemal rääkinud?

- Kes peaks rääkima prügi sorteerimisest?
- Kas õpetajad peaksid?
- Kas ema või isa peaksid?

- Oled sa varem „Prügihunti ja Superjänest“ näinud?
- Kus sa seda varem näinud oled? (*Juhul, kui on näinud varem.*)
- Kes seda sulle näidanud on? (*Juhul, kui keegi on näidanud.*)
- Sooviksid sa teada saada, mis järgmistes osades juhtub?
- Oleks see kasulik, et „Prügihunti ja Superjänest“ veel vaadata?
- Miks see kasulik oleks / ei oleks?
- Kus peaks „Prügihunti ja Superjänest“ näitama?
- Kas koolitunnis peaks seda näitama?

- Olete koolis vaadanud multfilme, mis on harivaid, või mänginud mängu, mis on harivad?
- Mida te täpsemalt teinud olete? (*Juhul, kui on midagi teinud.*)
- Mis ainetes te nendega kokku olete puutunud?
- Kas tahaksid rohkem, et õpetajad selliseid vahendeid (multifilmid, mängud) õpetamisel kasutaksid?
- Miks sa seda soovid? (*Juhul, kui soovib.*)
- Mida nende materjalide kasutamine õppimise juures muudaks?
- Mis sulle „Prügihundist ja Superjänest“ kõige paremini meelde jäi?

5. Lühike intervjuu emaga.

- Kas te kodus räägite lapsega prügi sorteerimisest?
- Kes peaks lastele tutvustama prügi seotud teemasid?
- Mida te arvate „Prügihundist ja Superjänest“? Kas see on vajalik?
- Kuidas te suhtute *edutainment*'i kui harivasse meelelahutusse?

6. Lapse ja ema tänamine, et nad intervjuus osalesid.

Lisa 5: Kodudes tehtud intervjuude transkriptsioonid

Lisa 5.1: Esimese koduintervjuu transkriptsioon

Intervjuu koht: Mustamäe üheksakorruseline korterelamu.

Osalejad: kaheksa-aastane teise klassi tüdruk (tähistega T12) ja tema ema (tähistega E1).

Asjad lindistama ka.. siis saame alustada. Üks hetk läheb aega. Nagu näed mul ei ole mikrofoni ega diktofoni. Pole miskit teha. Aga tegelikult.. viitsid sa muga natukene toas ringi käia?

T12: Ja.

Viitsid? Kõigepealt ma tahaksin.. näha, kuhu te prügi viskate?

T12: No tavaliselt me paneme prügi ikka prügikasti /naerab/.

Nii, kus?

T12: Siin on prügikast.

Siin on prügikast?

T12: Jah.

Olgu. Aga on teil ainult üks prügikast või mitu tükki?

T12: Mõnikord me paneme selle prügikoti ka siia nagu rippuma.

Mhmh, aga on teil siin ka erinevaid prügi.. sorteerite?

T12: Mkmm.

Ei ole? Kõik läheb ühte kasti?

T12: Mhmh.

/ema on ka köögis ja näitab käega nurga suunas/

Ema näitab, et siin midagi ikka on eraldi?

T12: Nagu, et papp asjad ja sellised ja sellised suuremad asjad me paneme siia kõrvale ja siis viime pärast prügikonteinerisse.

Mhmh, aga kuidas on teil lood taaraga?

T12: Taara me viime ka taara sinna.. masinasse või kuskile sinna kohta.

Mhmh, aga taarat te siis sorteerite ka eraldi kuskile ära jah?

T12: Mm.. mm.

Või ei?

T12: Ei tea.

E1: Isal on ju.

Mhmh, aga olgu siis. Nii, aga siis ma küsiksin, et.. kas see, see taara, mis teil siin ees on, see papp ja siis siin, et kas teil on eraldi võimalused ka nendeks kuhugi panna, on teil need konteinerid olemas siin?

T12: Õues on üks papi- ja paberikonteiner.

Mhmh, aga neid teisi selliseid, klaastaarade jaoks ja neid, sa ei tea, kas on?

T12: Mkmm, neid ei ole vist.

Mhmh, nii siis võime siit köögist nüüd edasi minna.

E1: Tegelikult siin on, aga tema seda ei tea.

Nii siis läheme istume korraks nüüd maha. Aga tead sa kodus veel näidata mõnda kohta nagu, kus sa saaksid loodust hoida?

T12: Mmm.. ma ei teagi. Vist ei ole.

Näiteks, kas vannitoas on kuidagi võimalik loodust hoida sul?

T12: Mmm.. ma ei tea.. vist ei ole..

Mhmh, aga kas näiteks on keegi.. tead sa seda, et kui vett näiteks kraan kinni keerata, et kas siis saab kuidagi loodust hoida?

T12: Jaa, siis saab vett kokku hoida ja elektrit.

Mhmh, mhmh.. aga sa ennem ütlesid, et sul on maja ees siin see paberitaara ja paberpakend, aga kus sul need teised prügikastid on, tead sa?

T12: No need klaaspudelid ja need me viime sinna Magistrali sinna.. noh seal, kus need pudelid ja need käivad.

Mhmh.

T12: Viime sinna masinasse ja siis..

Mhmh.

T12: Papi viime sinna alla, sinna suurde konteinerisse, mis meil all on ja siis me tavalist prügi me viime vist.. no meil on üks korrus ülevamal pool, on meil üks selline koht, kuhu me saame prügi panna ja siis see läheb niimoodi alla sealt.

Mhmh, nii et teil siin koridoris on kuskil siis mingisugune šaht?

T12: Mhmh.

Mhmh, aga kui sa nüüd oma toas oled ja toast lahkud, kas sa tule paned kustu?

T12: Jaa.

Paned kustu? Aga kraani ees hambaid pesed, siis paned vee kinni vahepeal või ei pane?

T12: Panen küll.

/naerame/

Aga sa ütlesid, et sa oled „Prügihunti ja Superjänest“ näinud, kas kõik osasid?

T12: Kõiki osasid ei ole. Ma olen ainult esimest osa näinud.

Ainult esimest osa oled näinud?

T12: Jah.

Mhmh, aga siis ma arvan, et ma tahtsingi tegelikult sulle esimest osa näidata, aga kui hästi sa seda esimest osa mäletad?

T12: Mmm.. nooo.. kõigepealt oli vist ee.. niimoodi, et see jänes vist põgenes selle hundi eest ära ja siis.. siis jänes põgenes ära jaa.. no ma väga ei mäleta seda esimest osa. Seal kuskil keskel või kuskil lõpu poole, ma ei tea, see oli vist keskel, oli mingi laps koos oma isaga, oli kuskil seal metsas, on ju, ja siis isa ütles, et prügi ei tohi maha visata.. vist oli nii..

Aga kas me vaatame seda multikat äkki uuesti siis, et siis jääb meelde, et siis me pärast hakkame sellest uuesti rääkima?

T12: Jaa.

No vaatame uuesti.

VAATAME KOOS TELELAVASTUSE „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES“ ESIMEST OSA ~20 MINUTIT.

T12: Ma nägin ühte teist osa, kus see päris algus osas, kus need hunt ja jänes kokku said ja siis mõtlesid selle asja välja.

Ahah, nii et sa oled veel ühte nagu mingit veel algusemat osa näinud.

T12: Mhmh.

Mhmh. Aga millal sa seda nägid?

T12: No see oli vist, kui ma esimeses klassis käisin siis me läksime klassiga vaatama seda.

/telelavastus tuli välja 2012 sügis, kui T12 käis juba teises klassis, seega ta on vist näinud teatrilavastust/

Mida täpsemalt?

T12: No seda kõige esimest osa.. kõige, kõige esimest.

Kas see oli kuskil lav.. nagu laval olid päris näitlejad..

T12: Ei.

..või kus või kinos?

T12: No see oli meil koolis aulas.

Mhnh.. aga kas see oli nagu kuskilt ekraani pealt näidati või oli etendus või mis see oli?

T12: Etendus oli.

Mhnh.. etendus oli, sellest on jah üks mõned aastad tagasi etendus ka tehtud ja siis see multikas on nüüd sellest etendusest siis hiljem tehtud. Aga mis klassis sa praegul käid?

T12: Teises klassis.

Teises klassis, seega sa nägid seda eelmine aasta siis või üle-eelmine aasta?

T12: Mm.. eelmine aasta.

Mhnh.. aga millest, kui me nüüd mõtleme selle multika peale, et millest siis Prügihunt ja Superjanes (tegelased) rääkisid?

T12: No.. selles multikas?

Mhnh.

T12: Nad rääkisid nendele poistele sellest, et prügi ei tohi maha visata ja prügiga saab uusi asju teha, et näiteks plastmassi eest saab nagu näiteks raha ja siis selle eest saab uusi asju teha plastmasspudelitest ja siis nendest autokummidest nad rääkisid, et saab maanteed ehitada edasi ja siis sellest ee.. nendest metallpurkidest sai teha rongi.

Mhnh. No siis sul on päris palju meelde jäänud. Aga kas multikas muidu meeldis sulle?

T12: Jaa.

Mhnh, aga mis sulle selle juures meeldis?

T12: No mulle meeldisid need näitlejad sellepärast, et nad tegid sellest nagu täitsa päris nagu.. nagu rääkisid täpselt samal ajal kui nad tegid kätega nii.

Mhnh, aga mida sa Prügihundist ja Superjanesest nendest kahest tegelasest arvad?

T12: Mm.. no.. tegelt nad on päris toredad tegelased ja nagu väga kasulikud, sellepärast et siis kui ee.. lapsed seda etendust nagu näevad siis nad võtavad sellest etendusest eeskuju.

Võtavad eeskuju, aga olid nad ka.. olid nad lapsikud tegelased või olid nad pigem sellised mittelapsikud tegelased?

T12: Ma arvan, et mittelapsikud tegelased.

Mhnh, aga nad olid õpetlikud?

T12: Olid jah õpetlikud sellepärast, et nad.. ütlesid nagu teistele, et prügi ei tohi maha visata.

Mhnh, sellepärast olid õpetlikud. Aga multikas üldisena, et.. olid.. ühest küljest.. sa arvad, et see oli õpetlik või see oli õpetlik multikas siis?

T12: Mhnh.

Mhnh, aga kas see multikas oli lõbus või oli ta igav?

T12: Minu arust oli lõbus.

Oli lõbus, et siis, kas naerda sai, jah?

T12: Jaa, sai küll.

Mhnh, aga mis multikaid sa kodus vaatad, kui sa kodus vaatad multikaid?

T12: No kodus ma vaatan.. ee.. multikakanalite pealt tavaliselt inglisekeelseid, kuna mul lihtsalt eestikeelseid ei ole.

Aga mis sulle nende inglisekeelsete multikate juures sealt meeldib?

T12: No inglisekeelse multikate juures meeldib mulle see, et no ma natuke oskan inglise keelt ja siis ma saan aru sellest onju.

Mhnh.

T12: Ja siis mulle meeldib see, et ee.. nad on naljakad mõnikord ja mõnikord on ee.. on natukene kurvad ka.

Mhnh, seega on need naljakad, aga on need naljakamad kui „Prügihunt ja Superjanes“?

T12: Ma ei tea, ma ei usu eriti.

Mhnh, aga oled sa sealt ka midagi õppinud, nendest multikatest?

T12: No näiteks ee.. ühest multikast ma olen õppinud, et kui mingi üks laps kurjustab teise lapsega, siis tema eest tuleb seista, näiteks.

Mhmh, mis multikas see oli?

T12: Mm.. see oli vist „Adventure Time“, vist.

Aga kas reeglina on need teised multikad, mis seal inglise keeles tulevad, et kas need on reeglina õpetlikud või pigem lihtsalt meelelahutuslikud?

T12: Ma arvan, et lihtsalt meelelahutuslikud.

Mhmh, aga kumb sulle rohkem, kumba sulle rohkem meeldiks vaadata, kui sul oleks võimalust, kas neid inglisekeelseid multikaid või siis „Prügihunti ja Superjänest“?

T12: „Prügihunti ja Superjänest“.

Aga miks sulle „Prügihunti ja Superjänest“ rohkem meeldiks vaadata?

T12: No sellepärast, et ma tahaks nagu kõik need osad ära vaadata. Ma olen ainult kõige esimest nagu seda etendust näinud.

Aga tead sa ka mitu osa kokku on?

T12: Ei tea.

Ei tea, aga seda tead, et kust neid näha saaks?

T12: Noo.. ma arvan, et YouTube'ist saaks näha neid ma arvan.

Mhmh, aga oled sa muidu sellisest ee.. portaalist ka kuulnud, mis on nende jaoks spetsiaalselt nende kahe tegelase jaoks loodud?

T12: Ei ole kuulnud.

Mhmh. Aga osad lapsed on rääkinud, et ee.. need multikad on nende jaoks natuke juba lapsikud ja natuke igavad, et kas sina ka niimoodi tunned?

T12: Mkmm.

Ei tunne.

T12: Minu arust on need sama naljakad kui ma käisin esimeses klassis vaatamas.

Mhmh. Aga sul jäid suht hästi meelde need õpetussõnad, et kas sa neid asju ka varem teadsid, mis nad rääkisid seal?

T12: No seda rongijuttu ja seda teejuttu, seda ma ei teadnud, aga neid teisi jutte ma teadsin küll.

Mis need teised jutud olid siis?

T12: Need teised jutud olid need, et ee.. prügi ei tohtinud maha visata ja nagu need asjad.

Mhmh.. neid.. aga miks ei tohi prügi maha visata?

T12: No sellepärast, et ee.. et nagu muidu hakkavad kõik prügi maha viskama ja siis ja siis maailm läheb väga noh väga pürgi täis onju ja siis keegi nagu ei viitsi enam prügikasti panna prügi ja näiteks pudelitaarat automaati viia.

Aga miks peaks pudeleid taaraautomaati viima?

T12: No sellepärast, et ee.. plastikust saab asju teha, näiteks plastkausse saab teha ja plastnõusid saab teha ja selliseid asju.

Mhmh. Aga kuhu sina.. ütleme, et kui sa oled nüüd linna peal või kuskil koolis, et kuhu sina tavaliselt limonaadipudeli paned?

T12: No kui kuskil taaram.. taarama.. taaraautomaati lähedal ei ole, siis ma panen ikka prügikasti selle.

Aga oled sa kunagi.. linnas olles viinud selle ühe pudeli taaraautomaati?

T12: No ühe korra vist olen.

Mhmh, aga tuleb sul ka meelde selliseid kordi kui sa oled näiteks prügi maha visanud?

T12: Mkmm ei ole.

Et ikka kogu aeg paned prügikasti prügi, jah?

T12: Jah.

Kas ee.. sa ema-isaga oled rääkinud prügi sorteerimisest?

T12: No ma ei tea.. vist, ma ei tea, paar korda olen.

Aga tuleb sul midagi meelde ka, et mida sa rääkinud oled või mis ema-isa sulle rääkinud on?

T12: Mhmm, ei tule praegu meelde.

Aga kes sulle üldse õpetas seda, et.. või rääkis sulle, et prügi peab prügikasti minema?

T12: No ma arvan, et seda rääkis mulle mu vanaema.

Vanaema rääkis jah?

T12: Mhmmh.

Aga kes sulle sellest prügisorteerimisest.. taaraautomaadist rääkis, et pudelid tuleks sinna visata?

T12: Seda rääkis emme.

Seda rääkis emme. Aga kuidas sa teada, et ee.. nendest plastpudelitest saab neid plastnõusid teha?

T12: No.. no need plastpudelid nagu lõhutakse ära ja siis need plasttükiid pannakse nagu kokku ja siis saab teha.

Aga kas sa oled seda kuskil telekas näinud või keegi on rääkinud sulle sellest?

T12: Issi rääkis.

Mhmmh, issi rääkis, aga kuidas on lood kooliga, et kas seal ka õpetatakse teile selliseid teemasid?

T12: Mm.. no pärast, kui me käisime seda etendust vaatamas esimeses klassis, siis õpetaja rääkis meile eesti keele tunnis.

Mhmmh, aga see.. õp.. koolis nüüd.. see etendus, kas see oli teile kohustuslik või te ise soovisite sinna minna?

T12: See oli vist kohustuslik.

Mhmmh, aga kuidas see, kas sa mäletad seda, et kuidas teile toona see multikas meeldis või see etendus meeldis?

T12: No esimeses klassis me käisime seda vaatamas ja siis minu klassis kõigile meeldis see ja siis me pärast seda etendust rääkisime, mis seal oli ja siis kõige arust oli see väga naljakas.

Aga kas koolis mõnes muus tunnis, bioloogias või kuskil, mis tunnid teil on seal, et seal on keegi rääkinud, kuidas loodust hoida?

T12: Inimeseõpet.. inimeseõpetuses õpetaja on rääkinud.

Mida ta täpsemalt rääkinud on?

T12: Ee.. nuh näiteks seda, et peab kraani kogu aeg kinni keerama, kui sa näiteks käsi pesed või midagi sellis teed või näiteks noh.. kuidas või võiksin öelda.. igast selliseid asju on õpetaja rääkinud.

Mhmmh inimeseõpetus õpetaja rääkinud aga.. kes peaks üldse rääkima sinu meelest nendest teemadest, ma mõtlen praegu prügisorteerimine ja see, et prügi ei tohi maha visata ja et need pudelid saab ümber töödelda, et kelle ülesanne see on rääkida sinule sellest asjast?

T12: Ma arvan, et ema.

Arvad, et ema ülesanne?

T12: Mhmmh.

Aga kas ka koolis on siin oma ülesanne või koolis.. või kool ei ole selleks koht?

T12: Ma arvan, et koolis on ka.

Koolis võiks ka ikka rääkida?

T12: Jaa.

Mhmmh, aga millal seda peaks rääkima hakkama? Oskad sa midagi öelda? Kas seda peaks rääkima juba lasteaias või peaks seda rääkima põhikoolis või algkoolis või?

T12: No ma arvan, et seda peaks juba lasteaiast saati rääkima või võib-olla isegi enne lasteaeda, ma arvan. Kui sa nagu sellest nagu aru saad siis nagu võiksid ise ka teistele rääkida seda, et ei tohi prügi maha visata ja selliseid asju teha ma arvan.

Aga mis sa arvad, kas lapsed kuulavad, kui nendele öeldakse, et ära viska prügi maha, et see on paha? Et tavaliselt.. nagu raske on keelata.

T12: Et no ma arvan, et kui lapsed räägivad siis teised lapsed nagu arvavad, et ta ajab mingit loba, aga siis kui suuremad inimesed ütlevad, näiteks keskealised või sellised, ma arvan, et siis nad kuulaksid.

Siis nad kuulaksid?

T12: Jah.

Mhmh. Peaks see toimuma siis see õpetus sellisel.. mh lihtsalt rangel meetodil või on sellised harivad materjalid nagu see multikas on nagu, on see parem meetod õppimiseks?

T12: Ma arvan küll, siis nagu lapsed vaataksid ja siis nad võtaksid sellest eeskujuga.

Mhmh. Aga sa rääkisid, et.. sa tahaksid näha neid järgmisi osasid samamoodi. Aga kas sa vaataksid neid parema meelega kodus või koolis?

T12: Ma arvan, et ma vaataksin parema meelega koolis, sellepärast et no siis ma saaksin nagu pärast sõpradele rääkida ka, kuidas mulle see meeldis ja nii ja siis nemad saaksid mulle ka rääkida.

Aga kui lihtsasti sulle sa arvad, et need asjad meelde jääksid, mis seal räägitakse?

T12: No ma ei tea, ma arvan, et ma peaksid seda ikka paar korda uuesti vaatama enne kui need pähe jääksid, sellepärast et ma arvan, et nad ei jää mulle muidu pähe.

„Prüghunt ja Superjanes“ on ühest küljest selline hariv multikas teisest küljest lõbus multikas, et.. kui palju selliseid materjale või mängu te koolis üldse teete, mis on niimoodi, et ei ole rangelt nagu õpikust ega töövihikust, vaid ongi kas te mängite mingeid lauamänge, tee.. vaatate mingeid videosid, mis ei ole lihtsalt meelelahutus, aga on ka selline harival eesmärgil?

T12: No õpetaja andis meile ükskord ühe lauamängu koolist kaasa ja siis me mängisime seda ühes tunnis ja siis see oli nagu need ee.. kuidas peab käituma onju niimoodi, et näiteks käid kolm sammu edasi ja siis sa viskaksid prügi maha, jääd ühe korra vahele.

Seega see oli ka selline prügi, looduskeskkonna mäng siis?

T12: Jaa.

Aga on teil ka mingeid muid.. muudes ainetes näiteks selliseid harivaid ja meelelahutuslikke asju tehtud?

T12: No loodusõpetuses on, eesti keeles on, arvutiõpetuses on vist ka.

Mida te seal loodusõpetuses teinud olete?

T12: No loodusõpetuses me oleme töövihikust vaadanud ja teinud töölehti.

Kas see on ka siis kuskilt arutist vaadanud või kuidas? Või sealt samast töövihikust?

T12: Töövihikust.

Mhmh ja eesti keeles?

T12: Eesti keeles me oleme lugenud õpikust.

Aga mis sa arvad, kas sellised asjad või need asjad, informatsioon jääks paremini meelde, kui sa vaataksid multikat või jääb pigem asi meelde siis kui sa seda õpikust loed?

T12: Ma arvan, et siis kui ma vaataksin multikat, siis ma oleksin nagu, siis see oleks nagu meelelahutus ja siis see oleks nagu lõbus ja siis see jääks meelde.

Oleks meelelahutus ja lõbus jah. Aga kas see peaks olema nagu igas aines või kui palju seda olema peaks?

T12: Ma ei tea, ma arvan, et igas aines ei peaks olema. No vähemalt kolmes aines võiks olla või siis rohkem ma arvan.

Küsin küll seda uuesti üle, aga.. tegelikult ma ei hakka küsima ka. Ma mõtlen, et kas mul on nüüd midagi veel, mida tahaksin su käest küsida.. ega vist väga ei olegi.. oleme

kõigest enam-vähem ära rääkinud nüüd. Aga tahad sa ise midagi lisada veel, et.. seoses multikaga?

T12: No ma ei tea, vist ei ole midagi lisada. Mulle tundub, et ma olen kõik ära rääkinud, mida ma öelda tahtsin.

Mhmh. Aga ma arvan ka, et vast sellest nüüd piisab.

VESTLUS EMAGA.

Me rääkisime siin T12-ga sellest, et T12 arvab, et ka kodus peaks sellisel teemal rääkima nagu on see prügisorteerimine ja prügi mahaviskamine, et kui palju sa ise tunned, et sa oled kodus sellest rääkinud?

E1: Emm.. no meil on nagu niimoodi, et kuna meil tegelt maja juures ei ole ju vaata neid sorteerimise konteinereid, et meil ongi ainult see papikonteiner, et siis noh kõik siuksed karbid ja ajalehed ja need põhimõtteliselt ma viin sinna papikonteinerisse.

Mhmh.

E1: Aga rohkem meil ei ole siin nagu seda võimalust, et need pudelid ja purgid need muidugi, et noh klaas ee.. klaasi jaoks on.. on seal poe juures on üks konteiner, et need ma viin sinna ja mees siis.. nad käivad viivad siis need ülejäänud, mis sinna kogumispunkti viiakse. Aga et siin see orgaanilised jäätmed ja neid konteinereid meil siin lihtsalt ei ole selles mõttes me ei sorteeri, et sa ei hakka ju sellepärast kuskile minema.

Mhmh.

E1: Et see läheb kõik ühte, ühtsesse prügisse ja noh nii ongi. Aga noh ma muidugi pean tunnistama, et poole kõrvaga kuulasin seda juttu teisest toast ja.. et tegelikult ee.. mina olen küll, titest peale me oleme tegelt rääkind seda, et.. et mitte ühte prügi maha ei viska ja nätsu me ka ei sülitata välja ja et noh, et me ikkagi selles mõttes sellist nagu, et see ei olnud liialdatud, siis kui ta ütles, et ta tõesti ei mäleta, et millal ta viskas maha. Et ma tean, et ma koolikoti taskuid ja neid ma koguaeg tühjendan igasugustest paberitest ja asjadest, sest ta põhimõtteliselt noh ma arvan, et ta ei viska maha tõesti.

Mhmh.

E1: Ja, ja need, need isegi on mul selline tunne, et kui ta tuleb ka trennist ja tal on tühi joogipudel, et minu arust need on tal ka ikkagi kotis, et ta isegi neid ei viska nagu prügikasti ära, et, et noh et selles mõttes.. noh ma arvan, et me oleme selles.. et noh niipalju kui meil võimalus on me oleme ikkagi nagu rääkinud ka.

Mhmh.

E1: Ja no elekter ja niikuinii ja vesi, et hoida kokku, et noh nüüd on see elekter ju väga.. väga.. väga kuum teema, et noh, et muidu meil ikka võib-olla jäid kuskil tuled põlema, aga nüüd me ikka üritame noh tõesti, et kõik mis ei ole vajalik, et välja lülitada.

Aga te muidu eraldi räägite ka sellest T12-le või lihtsalt ta õpib nagu teie enda tegevusest?

E1: Ei ma arvan, et.. ei mul ei tule küll ette, et me nüüd otse oleks võtnud, et noh nüüd on mingi teema, et me räägime nüüd mingist prügikäitlemisest või sellest, et see on ikka.. noh põhimõtteliselt, kui on nagu need situatsioonid elus, siis sa nagu ütled, et kuidas seda tuleks nagu lahendada, et.. et.. ma arvan, et see on ikka pigem eeskuju ja see, kuidas me ise käitume selles osas.

Mhmh. Aga kas kool peaks siin olema see koht, mis õpetab lapsi sellel alal?

E1: Eino kindlasti, ma arvan, et see peab olema tegelt.. noh siin ei saa nagu välja tuua eraldi et noh, et, et see on konkreetset selle inimese ülesanne, et ma arvan, et, et kui ta muusikakoolis käib, siis seal muusikakooliõpetaja ütleb ka, et näe prügikast on seal, see viska sinna või et.. või et pane enda järel tule kustu või, või, või noh mida iganes. See on tegelt igal pool, et ei saa ju eraldada, et üks õpetab ja teine ei õpeta, et noh see on nii nagu ta ütleb, et kui ta vaatab

ühekorra multikat, siis talle ei jää meele eksju, aga kui kõik inimesed ümberringi ee.. teevad ühtemoodi ja kõik nagu ütlevad, et vot nii on õige, et siis ta ju õpib ja siis tal pole võimalustki seda ära unustada.

Mhmm.

E1: Vot ma leian. Muidugi kool ka. Ja ma arvan, et noh et nagu ta ütleski, et neil see etendus oli tegelt koolis, et ma.. et noh mul on siuke tunne, et meil küll kool päris hästi nagu ka toetab seda.

Mis kool, mis koolis ta..

E1: See on Tallinna Saksa Gümnaasium.

Mhmm, aga olite te varem sellest „Prügihundi ja Superjänese“ multikast ka muidu kuulnud?

E1: Jah mina olen küll kuulnud selles mõttes, et.. et T12 kas te lasteaias ka käisite juba vaatamas ühte seda etendust?

T12: Ma ei mäleta, minu arust me käisime esimeses klassis.

E1: Ja et.. ja et ma olen küll kuulnud, et nad käisid seda nagu vaatamas ja ma mäletan, et ta rääkis sellest ka, et oli nagu lahe. Et mina muidugi natukene, noh neid klippe on päris palju vist reklaaminud ka ja neid selliseid.. et mulle tundus nagu ka, et võib-olla on ka natuke liiga selline.. noh nagu liiga lapselikult teatraalne või selline, mulle nagu tundus, aga et samas, et kui nad olid ära käinud, siis nad tõesti rääkisid, et neile nagu meeldis, et oli nagu lahe, et oli naljaks. Et ee.. et noh ma arvan, et tõesti oli nagu selline lapsemeelne ja võib-olla õpetlik, et.

Aga see lapsemeelne, et mis hetkel siis selline multikas või selline teema siis sobiks näitamiseks? Kas see peaks olema siis juba lasteaed, algklass või mis hetk see..

E1: Ma arvan, et võib-olla.. algklassid.. võib-olla ka juba lasteaia lõpu rühmad, et seal nad juba saavad ka aru, et.. et kuidas see elu peab käima. Aga jah ütleme, et noh tõesti et see kui hakkab nagu juba puberteet peale tulema, et ma olen ise õpetaja ka, et ma ütlen, et isegi juba noh tõesti 11-12, siis nad on juba niivõrd sellised eneseteadlikud, et nende jaoks on see võib-olla juba liiga siuke naiivne äkki.

Mhmm. Aga kas T12 on ise kodus ka selle asja vastu huvi üles äratanud või näidanud? Et noh, et miks me paneme mingid plastikpudelid siia või miks me sorteerime seda pappi?

E1: No ma ei usu eriti, et selles mõttes, et see.. noh et kasvõi see pappi eraldi panemine, et noh, et abikaasa nagu kogu aeg naerab mind, et mul on see seal.. et meil ei ole siin õieti niipalju ruumi, et me saaks siin eraldi kasvõi need pudelid on seal niimoodi, et käivad närvidele onju. Aga no ühe kaupa sa tegelikult neid ei vii ju, sa kogud neid sinna mingi hunniku ja siis sa viid need ära, et ee see tagastatav taara on muidugi konkreetne raha, et seda loomulikult ei saa ära visa, aga no see papihunnik seal ka, et eks see ikka on minu initsiatiiv.. et ma ei usu, et nagu laps eraldi siin midagi, et miks me teeme nii või tema tahaks.. ikka minu initsiatiiv pigem.

Mhmm.

E1: Aga nemad muidugi viivad rõõmuga ära need pudelid, siis kui sealt raha saab ja saab võib-olla osta.. mänguasjapoodi minna..

Aga see multikas on selline.. no ongi nüüd uus termin selline *edutainment* inglise keeles, et ta ongi selline meelelahutus ja hariv, et.. on sul mingi arvamus ka selles suhtes, et kas need on head asjad või on need pigem sellised noh nad ei ole nagu kumbki..

E1: Ei ma arvan, et.. ma arvan, et see on hea asi, sest et ee.. kuigi noh on pedagoogide seas ka arvamusi, et noh, et ei peagi kõik nii lõbus olema ja noh, et palju sellest lõbust on ikkagi lihtsalt ajaviitmine. Aga tänapäeva lapsed on teistmoodi, et nii kui intervjuu läbi sai siis plõksti kohe arvuti taha, et.. et neil ei saagi olla enam nii nagu meil, et me lugesime hästi palju ja olid sellised nagu.. nagu konkreetselt hariduslikud ettevõtmised. Et neil peabki olema hästi palju vaheldust, et muidu lihtsalt see, et kui on nagu igav või ei kõida, et kõik ei saa olla lihtsalt selline tunnis me õpime nüüd eesti keele reegleid onju. Kasvõi matemaatikas nad

käivad seal miksikeses ja teevad selliseid asju, et oleks nagu kuidagi rohkem vaheldust, et ei saa olla nagu ühte tüüpi õppimine, et ma leian, et see on nagu kuidagi siuke ee.. kaasajaga kaasaskäiv asi, et..

Mhmh.

E1: Et ei ole päris see võimalik enam neid niimoodi õpetada, et ee.. et ainult vanadel meetoditel.

Aga kas tänapäeval sa ise tunned, et T12-a teab nagu asju paremini meelde, mis talle nagu õpetatakse, kui sa võrdled enda sellise mineviku pealt. Kas tänapäeval.. noh küsimus on see, et kas tänapäeval arvad, et lapsel jääb asi, selline infokogus, paremini meelde või pigem halvemini?

E1: Ee.. no minu arust T12-l on väga hea mälu, aga ma ise töotan ka õpetajana ja ma ütleks, et pigem ikkagi halvemini, sest ee.. noh nagu ma ütlesin, see inimene on nii palju muutunud, et nad ootavadki hästi kiirelt vahetuvat infot, hästi suurt põnevust, hästi palju siukest lähedat tõesti mingit naljakat asja, nad ootavad seda...

Mhmh.

E1: Aga see kõik, mis on nagu koguaeg nii lõbus ja nii kihvt, see läheb ka tegelikult kiiresti meelest ära, et ma ei ütleks, et neil jääb paremini meelde. Et lihtsalt. Ee.. lihtsalt võib-olla muidu nad ei taha nagu üldse sellesse süveneda kui see on nagu nii igav, et ikkagi tuleb leida nagu erinevaid vahendeid, et jõuaks info nagu lasteni ja kinnistuks.

Vot, aga ongi kõik.

Lisa 5.2: Teise koduintervjuu transkriptsioon

Intervjuu koht: Tallinnas Pärnu maanteel asuv korterelamu.

Osalejad: kaheksa-aastane teise klassi poiss (tähisega P10) ja tema ema (tähisega E2).

VAATAME KOOS TELELAVASTUSE „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES“ ESIMEST OSA ~20 MINUTIT.

Noh, meeldis?

P10: Meeldis jah.

Meeldis jah, oli huvitav?

P10: Jah.

Mhmh, aga kõik asjad olid huvitavad või?

P10: Natuke olid.

No mis, mis sealt täpsemalt huvitavat oli?

P10: Mm.. /mõtleb pikalt/

Tegelased?

P10: Et Prügihunt ütles väga õigesti, et, et prügi ei tohi maha visata. See mulle väga meeldis.

See sulle väga meeldis, mhmh. Aga millest see multikas üldse rääkis?

P10: Ee.. mm..

Oskad sa öelda midagi, et millest see rääkis siis?

P10: Ee.. ei oska vist selle kohta öelda.

Ei oska jah, olgu. Aga mis sa Prügihundist ja Superjänesele endast arvad, kuidas nad tundusid?

P10: Mm.. head olevat.

Head olevat, olgu. Aga on nad naljakad või sellised igavad või.. Või kuidas nad olid, lõbusad?

P10: Mm.. natuke mulle tundus, et olid lõbusamad.

Lõbusamad kui kes?

P10: Hunt.

Hunt oli lõbusam kui jänes, jah?

P10: Jah.

Mhmm, aga olid nad nagu õpetlikud või harivad ka sinu meelest?

P10: No õpetlikud küll.. arvan.

Arvad, et olid õpetlikud. Aga mis seal õpetlikku oli siis?

P10: Et, et prügi ei tohi maha panna, see tuleb panna prügikasti.

Tuleb panna prügikasti. Kas sina paned prügi prügikasti?

P10: Mm.. loomulikult panen.

Loomulikult, mhmm. Aga mis sa pudelitega teed?

P10: Viin taaraautomaati.

Aga koju tood ka või paned kuhugi siia või viid iga kord taaraautomaati ise?

P10: Eem.. mm..

No näiteks, kui sa koolis või näiteks kuskil linna peal limonaadi jood, mis teed selle pudeliga?

P10: Mm..

Viskad prügikasti või paned koolikotti või?

P10: Mm.. vahel panen koolikotti küll.

Mhmm, aga muidu viskad ära siis nagu?

P10: Mul koolis taaraautomaati ei ole.

Mhmm, mhmm, aga mis multikaid sa veel kodus vaatad ise?

P10: Jussi multikat ja „Buratinot“ vaatan.

Mhmm.

P10: Kõike.

Eesti multikaid vaatad seega?

P10: Jah.

Kas sulle välismaa omasid meeldib ka vaadata?

P10: Natukene meeldib.

Aga Eesti omad meeldivad rohkem?

P10: Jah.

Mhmm, aga mis sulle, miks sulle see Jussi multikas meeldib?

P10: Mm.. sest see on.. ee.. /paus/ sest nad tahavad kõikidest asjadest rohkem teada. Olen kuulnud, et nad tahavad nagu teada.

Mhmm, kas see Jussi multikas on ka.. õpetab sind siis?

P10: Vahel õpetab mind küll.

Mhmm, mhmm ja see sulle meeldib siis, et ta targaks teeb?

P10: Nägin teda koolis ka.

Aa, kas Jussi.. kas õpetajad näitavad teile koolis ka Jussi multikat või?

P10: Näitab ikka.

Klassijuhataja või, näitab siis või?

P10: Jaa, arvutiklass vahel ja tavaline õpetaja ka.

Kui tihti nad näitavad seda?

P10: No..

Kas iga nädal või iga tund või?

P10: Ee, kui see aeg on.

Aa, kui see aeg on. Mhmm, aga „Buratino“, kas „Buratino“ on ka õpetav multikas või?

P10: Noh, seda ma nägin koolis esimest korda, teist korda ma ei näinud seda üldse.

Mhmh, kas sa oled seda siis ainult ühe korra näinud siis, „Buratinot“?

P10: Jah, ja siis ma vaatasin ka seda om arvutist ka.

Mhmh, aga kas „Buratino“ on selline lõbus multikas või nagu õpetav.. kumb ta rohkem on?

P10: Ta on natukene lõbus.

Aga kumb sulle rohkem meeldib, kas Jussikene või „Buratino“?

P10: Mmm.. no „Buratino“ ikka meeldib.

„Buratino“.

P10: Mhmh.

Kas sellepärast, et ta on lõbusam?

P10: Jah.

Mhmh, sellepärast meeldib rohkem. Aga kui sul.. kas sulle Prügihunt ja Superjānes (tegelased) tundusid ka siis nagu sama lõbus olevat kui Burtino või vähem lõbus?

P10: No, väga lõbus oli küll.

Vāga lõbus oli, said naerda vahepeal.

P10: Jah.

Mhmh. Aga, kas seda Jussikeses.. kus sulle seda Jussikest näidati seal koolis.. või noh mis aines?

P10: Mm.. ee.. mm.. /mõtleb pikalt/

Loodusõpetus või arvuti või eesti keel või mis aines näidatakse?

P10: No, mm..

Ei tule meelde?

P10: Mul vist.. ma täpselt ei mäleta.

Aga kui tihti sa kodus seda vaatad?

P10: Vahel vaatan.

Mm, arvutist ise vaatad?

P10: Jah.

Kas ema-isa on ka sulle seda muidu näidanud?

P10: Noh.. näidanud on küll, kui ma väike olin.

Mhmh, seega kas esimest korda nägid siis seda Bura.. Jussikese seitse sõpra, siis kui ema-isa seda näitasid või ise esimest korda vaatasid?

P10: Eem.. eem..

Ei tule meelde?

P10: Mkm. Vist täpselt ei tule meelde.

Aga mitu aastat sa seda Jussikest vaadand üldse oled, seda ka tead?

P10: No siis kui ma väike olin, siis suurena, igal päeval.

Mhmh. Kas „Prügihunt ja Superjānes“ saaks kuidagi.. nagu saaks see veel lõbusam olla?

P10: Ee..

Või kuidas see sulle rohkem veel meeldiks?

P10: Eem.. ma vist ei mäleta. Ma ei mäleta.

Mhmh, aga peaks seal olema nagu rohkem.. noh las ta olla tegelikult.. Aga on sul midagi meeles ka mida Prügihunt ja Superjānes rääkisid seal?

P10: Ee..

Mida nad õpetasid?

P10: Õpetasid, et, et.. prügi ei tohi maha visata. Tuleb panna prügikasti.

Aga kas sul see jäi meelde, mida nendest autokummidest teha sai?

P10: Eem.. et teha sellest maanteed.

Maanteed, jajah, oli jah maanteed. Okei, aga mida nendest plekkpurkidest sai teha?

P10: Sellest sai teha rongi.

Aga sa ütlesid /video jooksul/, et rongi tegelikult ei saa teha?

P10: Jah.

Rong on tegelikult rauast tehtud, sa ütlesid.

P10: Jah.

Mhmh, aga mis nende plastikpurkidega teha tuli?

P10: Mm.. mm.. viia taaraautomaati.

Taaraautomaati. Aga jäi sul see ka meelde, et, et lõpus ütles siin poisile, et kui ta prügi maha viskab, et mis siis juhtub?

P10: Siis juhtub, et.. siis juhtub, et.. sul on vaja anda palju raha.

Sa mäletad ka palju see summa oli? Ei mäleta?

P10: Ei mäleta jah.

Ei mäleta. Aga kui sul endal raha pole, mis sa siis teed?

P10: Siis ann.. an.. ema ja isa käest.

Ema ja isa käest, mhmh, mhmh. Aga kui sa näiteks tänaval käid, sööd kommi, mis sa teed selle paberiga?

P10: Eem.. mm.. panen prügikasti.

Paned prügikasti. Aga näiteks kui käid tänaval, kus prügikasti lähedal pole, mis sa siis teed sellega?

P10: No, no.. sul kotti ei ole, siis võid koti sisse selle panna.

Mhmh, mhmh, aga kas te kodus ka prügi sorteerite?

P10: No, ma pole seda kunagi teinud. Ma täpselt ei mäleta, millal ma seda tegin.

Mhmh. Aga kas te viskate kodus siis kõik prügi ühte kohta?

P10: Noo.. isal ongi.. mu isal ongi üks koht prügikasti jaoks.

Ainult üks koht prügikasti jaoks, ahah. Aga kes.. tead sa muidu üldse prügi sorteerimisest nagu midagi?

P10: Ee..

Tead sa, mis liiki prügi üldse nagu kuskil sorteerida saab?

P10: Ee.. mm.. /mõtleb väga pikalt/

Mis erinevad need konteinerid on, mida saab, mis sul oleks kodus nagu võimalik eraldi sorteerida?

P10: Näiteks vanad ajalehed.

Mhmh.

P10: Ja.. ja.. ja.. ja purke.

Vanad ajalehed, purgid on võimalik jaa panna. On midagi veel, tuleb sul meelde?

P10: Panna siukes biojätmetesse ja siukese prügikasti, mis ei sobi näiteks.. kommipaber. See ei sobi, see ei lähe paberi ja papi prügikasti.

Kuhu see läheb?

P10: Olmeprügisse läheb.

Olmeprügisse läheb see. Mhmh, aga kes sulle seda rääkinud on või kus sa tead seda kõike?

P10: No ma vaatasin vanas Jussi videos seda, et.. viieaastast Jussit..

Aa, kas Juss rääkis samadel asjadel jah?

P10: Ee.. jah.

Aa.. sealt jäi meelde sulle?

P10: Jah. Ja tema.. Jussi isa õpetas mulle, et kuhu, kuhu prügi panna.

Aa, Jussi isa õpetas, kuhu prügi panna.

P10: Jah.

Aa, aga siis sul on see ju päris hästi meelde jäänud.

P10: Jah, on küll.

On küll jah, aga kas koolis ka räägitakse sellel teemadel?

P10: Noo..

On õpetaja, keegi rääkinud, sulle õpetanud?

P10: Mõndadest prügidest on küll rääkinud.

Mmm.. klassijuhataja või kes?

P10: Õpetaja.

Õpetaja. Aga mis aines ta seda räägib sulle?

P10: Ee.. mm.. ma vist täpselt ei mäleta, mis aines.

Aa, no täpselt ei mäleta, las ta olla, mis seal ikka. Aga kui tihti koolis teile räägitakse sellel teemal, harva või..

P10: Noo.. mm.. ee.. /mõtleb pikalt/

Ei tea?

P10: Täpselt ka ei tea sellest.

Mhmh, aga kas ema-isa on kodus rääkinud?

P10: Mm.. ma arvan, et vist on.

Vist on, arvad, aga kindel ei ole?

P10: Ei ole.

Mhmh, aga.. kas koolis teile selliseid multikaid, mis on.. harivad, peale „Jänku Jussi“ veel midagi näidatakse?

P10: Ee..

Tuleb sul midagi meelde?

P10: Jah, mu meelest küll.

On nagu veel selliseid multikaid olnud, kus nagu õpetavad sind?

P10: See Prügihundist või?

Ei, ma mõtlen üldse nagu, on koolis, kui te vaatate „Jänku Jussi“ küll on vahest, aga, aga kas te vaatate veel mingeid selliseid multikaid, mis õpetavad?

P10: Noo ma olen näiteks.. hambahar.. hambapesemisest.

Hambapesemisest oled ka videot näinud jah?

P10: Ja.

Aga seda näidati kooli siis?

P10: Jah.

Mhmh, aga kas mingeid mängu teete ka koolis vahest, selliseid harivaid?

P10: Vahel teeme jah.

Aga tuleb sul mõni meelde ka praegu.

P10: Tuleb küll.

No räägi mulle ka.

P10: Trips-traps-trull. Seda ma proovisin, aga.. natuke harjutasin ka seda issi juures.

Mhmh. Aga kas sa tahaksid, et õpetajad rohkem teeksid selliseid põnevaid mängu ja näitaksid videosid, mis nagu ei ole lihtsalt lõbu pärast, vaid on nagu sellepärast, et nad õpet.. harivad sind?

P10: Ee.. tahaks küll näha.

Aga, mis see.. miks see võiks olla nii, mis see parem on siis?

P10: Mm..

On ta huvitavam siis või? Asjad jäävad paremini meelde või? Või miks?

P10: Siuksed, kus asjad jäävad hästi meelde.

Asjad jäävad siis paremini meelde.

P10: Jah.

Mhmh. Aga.. kas neid peaks palju näitama või peaks neid igas tunnis olema või kui palju neid siukseid mängu ja videosid peaks koolis olemas olema sa arvad?

P10: Ee.. /mõtleb pikalt/

No kas igas tunnis või mingi kord nädalas?

P10: Mm.. kord nädalas.

Kord nädalas piisab jah?

P10: Jah.

Aga räägi, oled sa seda „Prügihunti Superjänest“.. sa varem ei ole näinud vist? Sa ütlesid ennem.

P10: Mitte üldse ei ole seda näinud.

Üldse ei ole.

P10: Näen seda esimest korda.

Lasteaias seda etendust ka pole näinud või? Kunagi oli sellest ka selline teatrietendus.

P10: Ma täpselt vist ei mäleta, võib-olla ei olnud.

Mhmh. Aga seda „Prügihunti Superjänest“ ise muidu tahaksid sa rohekm näha?

P10: Jah.

Tahaksid näha või?

P10: Mhmh.

Aga seda saab täitsa internetist täitsa vaadata, et kas sa oleksid huvitatud, et seda nagu edaspidi ise siin kodus seda vaadata?

P10: Mm.. /mõtleb pikalt/

No kui sul.. teaksid kust neid näha saab, et kas sa vaataksid neid?

P10: Mm jah.

Vaataksid?

P10: Jah.

Mhmh, aga.. kas koolis peaks ka seda „Prügihunti Superjänest“ teistele lastele ka näitama? Mis sa arvad?

P10: Ikka peaks näitama.

Ikka peaks näitama.

P10: Jah.

Aga miks sa arvad, et seda teistele peaks näitama?

P10: Ee.. et kõige rohkemini meelde jääks, kuhu prügi panna.

Mhmh, aga kas sa arvad, kas teised lapsed.. kõik su klassikaaslased ka teavad, kuhu prügi peab käima?

P10: Ma.. mõned teavad jah, aga mõned mitte.

Kas need mõned siis viskavad prügi maha ka siis või?

P10: No ma pole seda näinud..

Mhmh.

P10: Kes viskas maha.

Mhmh, aga mis sa arvad, mis tunnis seda näitama peaks?

P10: Eem.. mmm.. loodusõpetuse tunnis.

Loodusõpetuse tunnis võiks näidata jah. Mhmh. Noh, aga kuuled, tead ma lähen.. Aga viitsid sa korraks muga siin toas ringi ka käia?

P10: Ää..

Ei viitsid, viitsid? Läheks korraks kööki, näita mulle, kus te prügi viskate?

P10: Lähme vaatame.

Lähme vaatame.

/liigume kööki/

P10: Siin on meie prügikast.

Siin, kõik läheb siia kokku?

P10: Jah.

E2: Ei lähe ju, vaata P10.

P10: Ei lähe.

No las laps näitab praegu ise. No viskad siia.. viskad kõik prügi?

P10: Jah.

Olgu. Nii, lähme nüüd edasi korraks koridori poole. Nii lähme su tuppa korraks tagasi, räägime seal natuke veel edasi.

/liigume tuppa tagasi/

Aga saad sa kodus kuidagi veel loodust hoida? Tuleb sul midagi veel meelde, kuidas sa saaksid?

P10: Mmm...

Mis sa teha saad?

P10: Mm..

Mis sa vannitoas teha saad näiteks, et loodust hoida?

P10: Mm.. /mõtleb pikalt/ ma vist ei tea.

Ei tea, aga kui sa näiteks toast ära lähed, sul arvuti siin mängib ja tuled põlevad, mis sa siis teha saad, et loodust hoida? Tuleb sul midagi pähe?

P10: Mmm.. Peab vaatama, et prahti ei ole maas.

Mhmh, aga kas sa näiteks, kui sa hambaid pesed, et kas sa siis vahepeal vee paned kinni või?

P10: Panen alati kinni vee.

Mhmh, aga kui toast ära lähed, näiteks tule paned kustu?

P10: Ee..

Ei pane?

P10: No vahel ei pane.

Vahel ei pane jah. Mhmh, aga kas sa seda tead, et sa.. prügikasti sa näitasid mulle, aga tead sa ka kuhu see prügi läheb siis pärast?

P10: /mõtleb/

No kui see prügikast täis saab, et kuhu te prügi viite siis?

P10: Prügimajja viime.

Kas teil on prügimaja siis siin kuskil? Kus see asub teil siin?

P10: Ee.. mm.. ma ei tea, kus see asub.

Maja taga ei asu?

P10: Ma olen näinud seal ainult prügiautosid.

Mhmh, aga sina pole kunagi käinud prügi käinud välja viimas issi-emma?

P10: Ee.. olen küll käinud.

Mhmh, aga seda tead.. seda sa ei tea, et kas seal maja, on mingit ka sellist taaraautomaati või selles mõttes kuhu saab klaastarat visata või kuhu saab paberit visata või biojätmeid? Sa ei tea, kas neid konteinereid on seal?

P10: No.. on.. Prügikonteiner on meil värava läheduses on üks prügikonteiner olemas.

Aga ainult üks, seal nagu mitut ei ole?

P10: Seal on.. seal natuke rohkem seal.

Natuke rohkem seal, kas seal on siis see teiste sort.. teiste liikide jaoks ka siis jah?

P10: Jah, teiste liikide jaoks.

Teiste liikide jaoks on ka seal, mhmh. Aga noh, ma arvan, et mulle.. rohkem ei kiusagi sind vist.

VESTLUS EMAGA.

Kas ise te kodus räägite ka üldse sellel teema, mingi prügi sorteerimine ja selline loodushoid?

E2: Ei.

Ei räägi.

E2: Ei räägi.

Aga kas muidu.. nagu soodustate kuidagi seda, et laps tegeleks mingite selliste asjadega nagu meelelahutuse mõttes, mis nagu harivad ka, et mis ei ole lihtsalt puhtalt nagu tavaline multikas või selline lauamäng?

E2: /mõtleb/

Et tuleb teil midagi pähe? Olete te midagi näidanud lapsele või tähelepanu juhtinud, et võiks sellega tegeleda?

E2: Minu meelest, vaata see ei ole väga teadlik tegevus. Et laps, kes elab täiskasvanud inimeste kõrval ja ta näeb kuidas nad käituvad, et, et, et mul on tunne, et see ei peaks olema niimoodi, et ma hakkas sulle veel kodus õpetama, kuidas käituda. Minu meelest see on nii, et peab nägema, kuidas asjad käivad.

Jah, praegu ma mõtlen võib-olla seda, et näiteks on need „Jänku Jussid“ ja arvutis need portaalid ja sellised asjad, et, et noh mõnede jaoks on see oluline, et noh ma pean lapse sinna viima, et lapsed saavad targemaks ja ta ise tegeleb, et kas selliseid asju nagu olete näidanud või?

E2: Ja. Meil oli.. vot Sampo pangal on rahaplaneerija mäng. Me oleme rahamaa mängu mänginud.

Mhmh.

E2: Et see nagu oli väga tugev.. kõva asi, mis talle meeldis ka. Aga see oli ikkagi mäng, ma ei usu, et ta võttis seda õppimisena. Et jaa, vaata, et kui ma lemmikloomale süüa ei osta, siis ta sureb ära, et seal nagu selline nagu etapp oli sees, aga ta võtab ikka mänguna sellises vanuses, ma arvan.

Aga te muidu teadlikult nagu selliseid asju ei mõtle, et no selline asi on tulnud, et uurime netist ja vaatame sealt?

E2: Ei.

Aga..

E2: See tuleb tal, väga, väga tugevalt lasteaiast ja koolist.

Mhmh, aga mis nagu enda seisukoht on, et kas koolis üldse peaks lastele selliseid asju nagu näitama tänapäeval? Et või ikka peaks selline õpikuharidus olema praegu koolis?

E2: No ikka mitmekesine, ma arvan. Nad võiksid pigem nagu näidata seda, see teeb asjad mitmekesisemaks onju, aga, aga, aga see peaks olema nagu, et ta seda mujalt ei saa. Lihtsalt kooli peale ei tasu loota, et mitmekesistamise mõttes muidugi võiks olla.

Aga kuidas nagu praegu mulje on, et kas tal jääb selline info, mida koolis lihtsalt töövihikust, õpikust peale jää.. või kas see jääb nagu meelde?

E2: Selle peale ma ütleksin pigem ei. Üksikud asjad, mis on huvipakkuvad. Näiteks arvutiklassis nad õpivad ja no arvutid on huvitavad. Seal nad õppisid igasuguseid viiruseid ja kuidas võivad viirused arvutisse tulla või siis et võõraste inimestega mitte, mitte rääkida, anda oma kodust telefoninumbrit arvutis, see on nagu väga hea, see jääb kohe meelde. See nagu kinnistus kohe.

Mhmh.

E2: Et kui meil ikka siin mängukaaslased skype'i kaudu nagu võtsid ühendust, et umbes, et anna mulle oma number või räägime nüüd omavahel skype'i aadressis mängus, siis ma ütleks, et ta andis, aga meil oli jutuks tuli ikka see.

Mhmh, aga see „Jänku Juss“, seda ta vaatab aktiivselt siis või?

E2: Vahepeal tundub.. jah. Tuleb meelde, et seal oli midagi sellist, seal oli midagi hambaravi teemad. Need on huvitavad. Viimasel ajal on olnud. Need talle aeg-ajalt tulevad meelde. Siis ta jälle vaatab pärast kohe järjest pikalt.

Aga enne kui ma siin prügikasti juures korra käisin, siis ta näitas, nagu rääkis kogu aeg ainult ühest prügikastist, et kõik läheb kokku, aga sa hakkasid ise ütleva midagi, et ei, et, aga vaata nüüd, seal midagi on.

E2: Jaa, aga mina olen talle tutvustanud nagu seda maailma, et see ei ole, see ei puutugi.. see Coca-Cola pudelit ärapanemine ei olegi nagu.. tema ei korista neid ära.

Aga te siis tegelikult kodus nagu taarat ikkagi sorteerite mingil määral?

E2: Teatud määral ja siis ma just enim rääkisin, et suvel rohkem.

Siis kui tekib rohkem pudeleid?

E2: Ei pigem see, et, et see bioprügi teema tuleb suvel, suvel nagu rohkem teemaks. Et talvel ei ole see nagu puuvilja söömine näiteks nii massiline või salatite söömine. Et suvel siis tuleb bioprügi mängu. Klaasi, klaasi, klaas pakendid on teema, mida, mida ma ei ole suutnud ellu rakendada. Plastpakendite kogumine on lihtsam.

Aga teil siin maja juures on need prügikastid olemas või et noh selline soodustus oleks?

E2: On, on need on nagu värava taga, aga just hiljaaegu oli, kus et, et, klaasikonteiner on küll, aga see on täis.

Mhmm.

E2: Et ma nagu ei saa neid viia sinna neid pudeleid ja purke onju, siis ma viskan nad lihtsalt ära. Mulle ka ei mahu siia igale poole. Et jaa, tahe muidugi on.

Nii, aga ega ma rohkem ei küsigi.

Lisa 5.3: Kolmanda koduintervjuu transkriptsioon

Intervjuu koht: Tallinnas Kadriorus asuv kahekorruseline väiksem kortermaja.

Osalejad: üheksa-aastane teise klassi poiss (tähisega P11) ja tema ema (tähisega E3).

Ja kõigepealt, mis me siis teeme? Ää.. kõigepealt käiks natukene toas ringi, küsin paar küsimust su käest, seejärel vaatame ühte multikat ee.. „Prügihunt ja Superjanes“. Äkki oled näinud?

P11: /raputab pead/

Ei tea.. Ja kui see on läbi, see kestab noh.. ma arvan, et vaatame mingi 20 minutit äkki. Ja kui see on läbi, siis räägime natuke sellest multikast ja koolist ja niisama elust. Ja siis ongi kõik, ega midagi keerulist ei ole, et ma arvan, et koos multikaga vaatamisega äkki läheb siin mingi 40 minutit või niimoodi, mitte pikemalt.

P11: Mhmm.

Okei. Nii aga esimese asjana, mis ma tahan, et sa teeksid, näita mulle, kus on teil prügikast? /naerame/

Selline veider küsimus.

/liigume kööki/

P11: Siin.

Nii.. ja siis küsin, et kas te prügi sorteerite ka?

P11: Eee.. mitte eriti.

Ei, mitte eriti, olgu. Aga ma praegu vaatan, et teil on siin midagi ikka eraldi pandud, et mis teil siin eraldi pandud on?

P11: Pudelid.

Nii pudelid on eraldi ja kas need mõlemad pakid on nagu üldised sellised prügi.. ämbrid.. või sinna on ka midagi sorteeritud?

P11: Ei ole.

Ei ole, aga kas te kuskil koju mingit pappi panete kuhugi eraldi?

P11: Eee.. ei.

Ei, aga klaastarat? Tuleb..

P11: Mmm..

Ei tule meelde?

P11: Ei.

Ei tule, aga sellised biojäätmepõletused või banaanikooriga või apelsinikooriga on kuskil eraldi?

P11: Me paneme kõik sinna.

Kõik ühte prügikasti. Olgu, noo..

E3: Kui sul jääb näiteks mingeid krõbinaid alles või mingis siukest sööki?

P11: Et siis me paneme need, kas.. läheb wc potti.

Siis lähevad wc potti?

P11: Mhmmh.

Mhmmh. Aga ma arvan, et praegult siit köögist piisabki.

E3: Selge.

Et me siis jätame siia üksinda.

/liigume tagasi elutuppa/

Nii, aga oskad sa kodust veel, kui me räägime siin täna sellisest keskkonnahoidmisest ja looduse säästmisest, et oskad sa siin kodus tuua välja selliseid kohti, et mis tegevused aitavad hoida sellist keskkonda? Tuleb sul midagi meelde?

P11: Mm.. tubade koristamine.

Tubade koristamine, nii?

P11: Mmm..

Kas vett on kuidagi võimalik kodus hoida?

P11: Ee.. ei.

Ei ole, aga kas näiteks mingit, ma ei tea, elektrit, saab kuidagi säästa?

P11: Mm..

Ei tule midagi meelde vist..

P11: Mmm.

Mmm, aga näiteks kui sa käid hambaid pesemas õhtuti või hommikuti, et kui sa vee jooksmata paned, kas sa vahepeal paned vee kinni, ei pane kinni?

P11: Panen.

Paned kinni, aga näiteks mängid toas mingit mängu, õhtul lamp põleb, lähed toast minema, tuled elutuppa dii.. telekat vaatama, kas sa siis tule paned näiteks kustu?

P11: Mõnikord.

Mõnikord paned, aga mõnikord jätad põlema ka?

P11: Mhmmh.

Mhmmh. Aga kui nüüd mõelda seda, et see prügi, mis teil siin, mida te kogute, et tead sa ka, kuhu see maja juures käib, kuhu selle viima peab?

P11: Jaa, maja ette prügikasti.

Maja ette prügikasti ja kas teil siin maja ees prügi.. on ainult üks prügikast või mitu prügikasti?

P11: Mitu.

Aga tead sa, oskad sa öelda ka, et mis teised prügikastid, mille jaoks on?

P11: Seal on papi jaoks.. ää.. paberi ja kile jaoks oli ja.. ja rohkem vist ei ole.

Mhmmh, nii et kolm tükki siis?

P11: Mhmmh.

Olgu, aga ega ma praegul alguses rohkem ei küsigi, et vaatame seda multikat ja kui see on läbi, siis räägime sellest multikast pikemalt.

VAATAME KOOS TELELAVASTUSE „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES“ ESIMEST OSA ~20 MINUTIT.

Küsiks kõigepealt, et millest „Prügihunt ja Superjanes“ rääkisid?

P11: Eee.. prügihoidmisest.

Prügihoidmisest, mhmh. Millest nad veel rääkisid?

P11: Rääkisid, et prügi ei tohi maha visata.

Mhmh, aga kas sulle meeldis see multikas või ei meeldind?

P11: Meeldis.

Kindel?

P11: Jaa.

Hmm.. aga mis sulle selle juures ee.. nagu meeldis siis?

P11: Eee.. see.. eee.. need.. see kuidas.. need Martin ja eee.. see poiss, teine poiss eee, kuidas nad eee rääkisid ja..

Sulle meeldis see, kuidas nad rääkisid?

P11: Mhmh.

Mhmh, aga kas sulle ka need Prügihunt ja Superjanes ise meeldisid?

P11: Mhmh.

Olid nad lõbusad või natuke igavad?

P11: Lõbusad.

Lõbusad olid, mhmh. Aga kas ise multikas oli selline pigem lõbus või nagu natuke igav?

P11: Lõbus.

Lõbus, no aga.. mm.. miks see lõbus oli? Või nagu, mis selle multika siis sinu meelest lõbusaks tegi?

P11: Ee.. see.. eee.. et seal tehti natuke nalja.

Mhmh.

P11: Siis.. eee.. see, et poiss, et see poiss ja see teine poiss rääkisid, kes nende lemmiklauljad on.

Mhmh. Aga olid need nagu väga naljakad või olid nad sellised natuke naljakad nüüd?

P11: Natuke naljakas.

Natuke naljakad, et al.. kas see multikas oleks võinud siis olla nagu veel naljakam?

P11: Mhmh.

Aga kas sa oleksid tahtnud, et ta oleks nagu ka rohkem naljaks olnud?

P11: Jaa.

Oleks tahtnud jah. Aga kas need tegelased nüüd, kes olid, et olid nad sellised täiskasvanulikud või sellised lapsikud, lapselikud?

P11: Ee.. suur.. ee.. Prügihunt ja Superjanes olid täiskasvanu.. ee täiskasvanulikud ja poisid olid eee.. need kaks poissi olid lapsikud.

Olid lapsikud, mhmh. Aga mis tegi Prügihundist ja Superjanesest sellised täiskasvanulikud tegelased siis?

P11: Sest.. ee.. nad.. eee.. nagu.. kee.. eee.. nagu keelasid teise.. teistel prügi maha visata nagu nad töötasid.

Ja selline keelamine on selline täiskasvanu töö siis pigem?

P11: Mhmh.

Aga miks poisid siis sellised lapsikud oli?

P11: Ee.. sellepärast, et nad käisid koolis ja siis see üks poiss tegi ee.. rumal.. vahepeal rumalusi.

Mhmh, tegi vahepeal jah rumalusi. Aga.. mm.. sa ütlesid, et see multikas on.. kas see multikas on ka sinu meelest hariv ja õpetlik?

P11: Jaa.

Jaa, aga mis su meelest seal nagu kõige sellisem harivamat oli, et mis tegi sellest multikast nagu hariva multika?

P11: Ee.. see.. ee.. õpetas seda, et kuidas olla ee.. käia prügiga ää.. õigesti ringi.

Mhmh, aga ma korraks pöördun tagasi selle eelmise küsimise pool.. juurde see, et.. ää..
/pikem paus/

Jajah, ma küsisin ennem, et noh, et kas nad olid lapsikud või titekad tegelased, aga ma tahtsin küsida ka veel seda lisaks, et kas ta oli selline multikas, mis on nagu sinu ealistele või on ta mõeldud vanematele või on ta mõeldud noorematele?

P11: Ee.. noorematele, ma arvan.

Arvad? Aga mis, millal sa oleks.. või noh, mis vanuses seda multikat peaks siis vaatama?

P11: Mmm.. umbes seitsme aastaselt.

Ja kui vana sina oled praegul?

P11: Üheksa.

Üheksa. Ehk et siis seitsmes ja sina käid mitmendas klassis?

P11: Teises.

Teises. Kas seda peaks vaatama siis alg.. või selles esimeses klassis või siis lasteaias?

P11: Ee.. esimeses klassis.

Esimeses klassis peaks vaatama. Et kas praeguseks ta oli juba selline noh.. sinu jaoks nagu liiga siis selline lihtne multikas?

P11: Mmm..

Või selline..

P11: Mmm..

Või no miks sa arvad, et seda oleks pidanud näitama esimeses klassis pigem?

P11: Sest ee.. esimeses klassis kõige rohkem nagu räägitakse sellest.

Mhmh. Aga mis multikaid sa kodus vaatad?

P11: Mmm..

Vaatad sa kodus üldse multikaid?

P11: Jaa mõnikord.

Mm.. arvutist või telekast?

P11: Telekast.

Telekast, aga mis, kas mõnd tele multikakanalit vaatad siis või?

P11: Jah.

Ja seega sa vaatad siis seda, mis just telekast tuleb multikaid või..

P11: Mhmh.

Või mingeid kindlaid vaatad ka, eelistad?

P11: Jaa kindlaid vaatan ka mõnikord

Mhmh, aga millest need multikad tavaliselt räägivad?

P11: Mm.. mm.. üks räägib mm.. sellest kuidas ää.. kuidas need on inglisekeelsed multikad kuidas ee.. üks on nagu selline, kus tehakse nagu süüa ja seal on nagu siuke ää.. restoran või kus tehakse süüa ja siis..

Tead sa selle nime ka öelda?

P11: Ei tea.

Ei tea. Aga kas need multikad, mida sa nagu lisaks sellele köögimultikale vaatad, et kas need on sellised *action* multikad või sellised tavaelu multikad või mis stiilis multikad need on?

P11: *Action*.

***Action*, mhmh. Aga kas need on lõbusamad või igavamad?**

P11: Mm.. lõbusamad.

Lõbusamad. Aga mis nendes multikatest lõbusama või miks need multikad lõbusamad on?

P11: Ää.. sest mulle meeldivad nagu rohkem *actioni* need multikad.

Rohkem *actioni* multikad meeldivad, mhmh. Aga kas need kuidagi õpetavad ka sind, mis sealt telekast tulevad?

P11: Mm.. vahel.

Nii, aga oskad sa nagu öelda midagi, et noh mis, mida sa sealt õppinud oled?

P11: Emm.. emm.. /mõtleb väga pikalt/

No ei tule midagi meelde?

P11: Mkmm.

Mhmh, aga kas nad on õpetlikumad, kui on „Prügihunt ja Superjanes“ või on „Prügihunt ja Superjanes“ õpetlikum?

P11: Ee.. „Prügihunt ja Superjanes“ on õpetlikum.

Mhmh, Prügihunt ja.. ahah. Aga sa ütlesid ennem, et sulle meeldivad rohkem *actionit* ja et need teised multikad on lõbusamad, aga mis “Prügihundi ja Superjanes” siis nagu või kuidas ta sinu jaoks huvitavamaks läheks, et tema ka sama hea oleks, kui need teised?

P11: Em.. öö.. seal võiks olla rohkem tegelasi.

Rohkem tegelasi võiks olla, jaa.

P11: Mhmh. Ee.. siis seal ee.. võiks olla mingi muusika vahepeal.

Mhmh, mis mõttes muusika, kas nad peaksid vahepeal laulma või.. või mingid, kes seal nagu mis muusika seal olema peaks?

P11: Mm.. siuke, et ta on natuke kiirem meloodia.

Mhmh, see. Aga me rääkisime ka sellest, et „Prügihunt ja Superjanes“ on õpetlikud ja sulle jäid mõned asjad ka meelde, aga nüüd ma küsikski üle, et millised õpetussõnad sulle meelde jäid, kui sulle muidugi midagi meelde jäi?

P11: Et ee.. esiteks, et prügi ei tohi maha visata, siis teiseks see, et ee.. et prügi peab või võiks ära koristada.

Mhmh.

P11: Jaa.. /mõtleb pikalt/

Aga miks tuleb prügi ära koristada?

P11: Et näiteks kui mõni kilekott on maas, siis mingi loom võib saada vigastada mõnikord.

Mhmh. Ja kas või miks prügi maha üldse visata ei tohiks?

P11: Ee.. sest et see kui sa prügi maha ei viska, siis see, see puhastab loodust.

Mhmh. Aga kas sul jäi see ka meelde, mida Prügihunt ja Superjanes ütlesid, et mida vanadest autokummidest teha saab?

P11: Ee.. maanteed.

Maanteed saab teha. Siis nad rääkisid ka plekkpurkidest natukene, mäletad sa, mida nendest teha sai?

P11: Ee.. nendest sai teha, Prügihunt rääkis, et nendest saab teha, ehitada rongi.

Rongi. Ja lõpupoole kui nad seal poiste juures olid, siis Prügihunt ütles sellele teisele poisile, kui ta prügi maha viskab, et siis juhtub temaga midagi, et mäletad sa seda ka?

P11: Ee.. et ee.. kui ta, et kui ta prügi üles ei korja, siis ta võib.. trahvi peab maksma.

Mhmh, aga mäletad sa ka, kui palju see trahv oli?

P11: 1000 eurot.

Aga kui sinul seda raha pole?

P11: Siis nad peavad küsima vanemate käest.

Mhmh.. Mida sa tead sellest, et kuhu peaks taara viima?

P11: Taaraautomaati.

Taaraautomaati. Aga kas sina ise ka oled kunagi viinud ka taarat taaraautomaati?

P11: Jaa.

Mhmh, aga kas sa viid nagu kodus seda või viid saa muudel hetkedel ka seda taaraautomaati?

P11: Kodus.

Ainult kodust. Aga mis sa siis teed kui sul limanaadipudel näiteks linnapeal või noh koolis tühjaks saab, mis sa selle pudeliga siis teed?

P11: Koolis meil on eraldi kast maja peal, maja peal, et ee.. et sinna pannakse need tühjad pudelid ja viidakse taaraautomaati.

Mhmh, aga kas sa näiteks linnapeal, kui jood mõnikord mingit limonaadi või mingit karastusjooki või vett, mis sa siis nende pudelitega teed?

P11: Mõnikord ma panen need oma kotti ja võtan kaasa ja mõnikord kui ma ei pane neid kuskile, siis ma viskan prügikasti.

Aga, miks sa need kotti paned ja miks sa neid prügikasti ei viska?

P11: Selleks, et kui ma need kotti panen, siis ma viin need koju mõnikord ja siis kui isa ja siis mul isa võtab need mõnikord ja siis paneb sinna tühjade pudelite hulka.

Aga sama küsimus ka kommipaberite kohta või noh üldse mingi selline jäätisepaber või kommipaber või mingi krõpsupakk või ükskõik mis selline mitte pudel ja selline, et kui see sul kätte jääb, mis sa sellega tavaliselt teed?

P11: Ee.. viskan prügikasti, kui leidub kuskil kohas prügikasti.

Aga kui ei leidu, et oled sa vahest maha ka visanud?

P11: Em.. mõni.. ma tava.. tavaliselt ma panen need oma koolikotti kui ma koolist tulen ja keegi annab mulle kommi.

Mhmh.

P11: Jaa ee.. mõnikord jah ma võib-olla viskan.

Mhmh, no sest pole midagi. Aga ennem me olime köögis ja siis me vaatasime neid prügikaste, ma küsisin su käest ka, et kas te sorteerite, et mida sa tead üldse prügi sorteerimisest?

P11: Mmm.. mm.. /mõteb pikalt/

Kas sa tead näiteks, millised prügiliigid on olemas?

P11: Ee.. jaa. Paber, papp, siis on kile ja siis on ee.. pp.. ee.. need toidujäätmed.

Mhmh.

P11: Jaa..

Aga ütle, kes sulle sellest rääkinud on, et kõik sellised erinevad prügiliigid olemas on?

P11: Lasteaias räägiti meile ja muidu olen ma ka ise näinud, et prügikastide peal on sildid ja.

Mis lasteaias räägiti? On sul meeles?

P11: Et prügi peab ee.. et prügi peab.. et iga kord kui sa ee.. et kui sul on mingid erinevad prügikastid, siis sa peaksid vaatama, kuhu täpsemalt paned nagu prügikasti.

Kas koolis on ka keegi sellel teemal midagi rääkinud?

P11: Mm.. ei ole.

Ei ole, mhmh. Kuid kas koolis peaks sellest rääkima või piisab sellest, et lasteaias sellest rääkida?

P11: Koolis peaks ma arvan ka.

Mhmh. Juba algklassides või põhikoolis või gümnaasiumis, et millal sellest rääkima peaks?

P11: Algklassides.

Kas kohe esimesest klassist või siis kui sa juba vanem oled?

P11: Esimeses klassis.

Mhmh. Kas kodus muidu ka keegi on rääkinud prügisorteerimisest?

P11: Ema räägib mõnikord.

Mhmh, aga näiteks see, et taara taaraautomaati käib, kes seda sulle rääkis või kus sa seda teada said?

P11: Isa käest.

Isa käest. Ja kust sa selle kombe said, et sa taara paned kotti ja kommipaberi paned kotti, kui sul prügikasti ei ole, et kes sellist asja sulle õpetas?

P11: Mm.. ema ja isa kindlasti millalgi õpetasid ja siis ma olen ise ka näinud, kuidas inimesed panevad.

Mhmh. Kas sa „Prügihunt ja Superjānes“ multikat varem oled muidu näinud?

P11: Ei ole.

Ei ole. Aga sooviksid sa teada muidu, mis järgmistes osades juhtub, kuna kokku on neid 12 osa?

P11: Mm.. ma ei tea.

Ei tea, seega kas see on nagu pigem.. noh kui ei pea vaatama, siis ei vaataks aga noh kui keegi nagu näitab, et siis vaataks, kas see on niimoodi või?

P11: Mhmh.

Et noh pigem.. noh vabatahtlikult ei vaataks?

P11: Mhmh.

Mhmh, aga kas koolis kui õpetajad näitaksid seda, oleks see nagu.. oleksid sa huvitatud sellest, et koolis seda näidatakse?

P11: Mhmh.

Aga miks koolis seda võiks näidata?

P11: Ee.. sellepärast, et mõni teine klassikaaslane näeks või ee.. niisama kui sa ei ole näinud, siis sa vaatad.

Aga teeks see ka tunni kuidagi huvitavamaks või põnevamaks?

P11: Jaa.

Mil moel?

P11: Mõnikord on meil nii, et me ta näitab meile mingit videot, mille järgi me peame mingit tööd tegema ja siis me peame meelde jätma.

Kus ainetes te selliseid videosid vaadanud olete?

P11: Ee.. me oleme kuulnud ää.. eesti keeles, emakeeles ja siis ää.. tööõpetuses me vaatasime ka mingit videot ükskord.

Mhmh, aga mis sorti video see oli?

P11: Ee.. metsa teemadel.

Mis seal täpsemalt siis näidati, kas seal näidati, et kuidas mingit puid saagida või millest seal räägiti?

P11: Ää.. seal räägiti loomadest ja..

Lihtsalt sellisest loodusest siis üldiselt.

P11: Mhmh.

Mingeid mängu olete ka teinud selliseid, mis on nagu hariva eesmärgiga, mitte lihtsalt võib-olla reis ümber maailma või..

P11: Jaa.

Nii, mis mängu sul meelde tuleb?

P11: Ee.. mõnikord on, ükskord oli just nii, et.. et õpetaja ütleb ühe tähe ja meie peame siis.. teeme sellise tabeli endale ja meie peame kirjutama, kas siis selle tähelisega nime, mingi poisi nime, tüdruku nime, linna nime, toidu nime.

Mhmh, ja sellised tegevused on sinu meelest huvitavad või võiksid mitte tunnis olla?

P11: Huvitavad.

Mhmh. Nii..

/pikem paus/

Küsisin seda, et seda vist küsisin juba sinu käest, et kas neid peaks rohkem selliseid mängu ja videosid tunnis olema? Küsisin ma, tuleta mulle meelde?

P11: Mkmm.

Ei? Ma küsin siis uuesti, et kas sa tahaksid, et selliseid mängu ja igasuguseid videosid ja multikaid või mingeid saateid, mis ei ole võib-olla õpikust võetud või.. aga on sellised YouTube'is või on loodudki selleks, et õpiksite, kas selliseid asju peaks tunnis rohkem näitama?

P11: Mm.. jaa.

Mhmh, aga oskad sa mulle öelda ka, et miks neid tunnis rohkem peaks näitama?

P11: Mm.. mm.. sest nii oleks natuke parem õppida.

Kas asjad jäävad niimoodi paremini meelde ka?

P11: Jah.

Jäävad. Mhmh. Ma mõtlen nüüd, vaatan korraks siia oma asjadele peale ja.. Ma arvan, et.. Üks asi on, et üks küsimus on veel, et minnes tagasi selle ühe teema juurde, et.. et ema, isa on sulle küll rääkinud prügisorteerimisest natukene, alglassides on räägitud, aga mis sa arvad, kes üldse peaks nagu esimesena sulle rääkima, õpetama seda prügisorteerimise teemat?

P11: Eee..

Ja keskkonna säästmise teemat?

P11: Ee.. ma arvan, et vanemad.

Vanemad võiksid esimesena rääkida. Ja kas see peaks olema kohe väiksest peale või kuskil siis kui sa juba lasteaias käid või koolis käid?

P11: Siis kui sa lasteaias käid.

Mhmh. Ja kas kool ja lasteaed peaksid ka siis toetama seda sinu meelest ja seda rääkima?

P11: Jah.

Jah. Aga siis ongi kõik, et rohkem..

VESTLUS EMAGA.

Et ee.. küsimus selline, et kui palju te kodus räägite lapsele sellisest keskkonna teemast ja prügisorteerimisest?

E3: Mmm.. ma ei tea nüüd kui palju seda teadlikult on, aga pigem niimoodi elu käigus, ma arvan, et kui mingid, noh maal on seda palju lihtsam teha ja me enne elasime ka eramajas ja seal on nagu kompostikastid ja.. ja kaminad ja saunaahi eks ju, et siin on meil küll ka kamin, et ma paberit ja pappi üritan sinna panna ja noh kindlasti nad siis näevad seda eks ju. Siis ma üritan paberpakendeid osta, et saaks seda ära, ära nagu realiseerida, et ta ei jääks jälle mingi kuskile seisma. Siis taarat me kogume kappi eraldi, seda nemad teavad ka, meil on motivatsiooniprogrammid seal. Siis ee..

Aga mis see motivatsiooniprogramm endast kujutab?

E3: Noh et.. et noh vahel nad saavad ära jagada seal need oma limpsipudelid ja need ära viia ja siis need sendid, mis sealt saadakse saavad seal siis no ma ei tea omale mingi kommi osta.

Mhmh.

E3: Et no sellised väiksed asjad abistavad.

Aga teil teadliku sellist mingit vestlus, et no, et nüüd on selline lugu, et prügi saab sorteerida, et sellist asja nagu..

E3: No vot kuna meil ei ole siin sellist asja, nii väike maja, nii vähe kortereid, et meil on ainult see üks suur prügikast ja siis papi see niiöelda kogumis kast on eraldi, see on kõik, et mul ei ole ka nagu võimalik seda väga praktiseerida, et noh kuskile maakodu on meil ka noh mitme tunni kaugusel ja sinna üle mere niimoodi iga nädalavahetus ei saa ka minna, et ma tean, et osad praktiseerivad ka seda, et võtavad oma, säilitavad oma jäätmed ja kõik muud asju ja viivad siis suvilasse või maale eks ju.

Mhmh.

E3: Siin on seda rakse teha. Et pigem on meil jah niimoodi olnud, et selline vedelam solgikraam läheb tualetti, paberi me põletame ära või kui seal on tõesti mingid kiled või asjad sees, siis surume nii väikeseks kui võimalik ja paneme sinna paberikonteinerisse ja siis ma ütlen, et mida mina võib-olla nagu rohkem jälgin või seletan on see, et me hoiame elektrit ja vett ja selliseid asju või ei hoiagu nagu põhjendamatult akent lahti talvel, et selle kaudu.

Et selliseid asju ikka räägite?

E3: Jaa.

Aga selline, üldse selline ongi see elektrihooldmine, veehooldmine, prügiteema, et kas seda peaks lastele õpetama koolis ja lasteaias? Või on see pigem selline naturaalne elu osa, mis nagu teie meelest peaks lapsega nagu kaasa iseenesest tulema?

E3: Eino ma arvan, et.. et ikka võiks toetada, et ma ei tea, kui palju nagu igas kodus seda järgitakse et.. et noh näiteks ma mäletan, et mina mehega pidevalt vaidlesin, et kui me koos hakkasime elame, sel teemal, et kuna mu oma ema on nagu loodusteadlane ja siis ma ise maast madalast sain seda noh niiöelda neid teadmisi või õpetusi et.. et noh kogu see just see looduse säästmine, et.. et noh sa ei viska enda järgi midagi maha või kui sa nagu kogemata midagi avastad, siis sa ka nagu liigutad ja see “Teeme ära!” selles programmis me oleme paar aastat minu töökoha kaudu osalenud, et noh lihtsalt nemad ka näeksid, et mis õudus seal metsa all on onju ja tegelikult inimesed toovad seda või viskavad seda sinna.

Mhmm. Aga praegu vaatamise seda „Prügihunt ja Superjänest“, et kas sellest olite üldse varem teadlikud?

E3: Ei.

Ei olnud teadlikud. Ja üks küsimus on veel, et selline, tegemist on sellise materjaliga, mis on mõeldud telekas näitamiseks see on multikas tegelikult vormiliselt.

E3: Mhmm.

Aga ta eesmärk on selgelt see, et ta õpetab inimesi.

E3: Mhmm.

Et ka selliseid asju peaks tänapäeval noorte peal kasutama, et ongi selline mõiste nagu *edutainment*, et läbi meelelahutuse ta õpib, et kuidas te sellisesse asja suhtute?

E3: No kuna see on paratamatult, ilmselt on selle generatsiooni meedium, mis neile ilmselt kõige paremini, kõige kiiremini kohale toob mingi info, siis ühest küljest ma olen nagu kahetisel seisukohal, et noh, et seda on niigi nii palju neid ekraane ja kõike muud ja seda sellist umbmäärast kommunikatsiooni, et.. et lihtsalt pooldan sellist vahetut suhtlemist ja arutamist. Aga võib-olla jälle mõtlen, et kui seal lasteaias mingisuguse õppetüki osa või korraks lihtsalt et.. et noh intensiivselt mingisugune tund on käinud, aga et noh lapsed veidi lõõgastuksid, aga et selle multika kaudu ka ikkagi midagi kasulikku vaataksid, et seal on see võib-olla hea mõte.

Mhmm.

E3: Aga noh mõõdukalt.

Mõõdukalt. Aga siis ma rohkem praegu kinni ei hoiagi.

Lisa 5.4: Neljanda koduintervjuu transkriptsioon

Intervjuu koht: eramaja Tallinna külje all Järvekülas.

Osalejad: kaheksa-aastane teise klassi tüdruk (tähistega T13) ja tema ema (tähistega E4).

Tegelikult ma alustaksin hoopis ühest teisest asjast, et küsiks in kõigepealt nime?

T13: T13.

T13, ja mitmendas klassis sa, T13, käid?

T13: Teises.

Teises, aga siis on mul selline küsimus sulle, et lähme korraks jalutame toas ringi. Nii ja ma tahaksin, et sa näitaksid mulle prügikasti.

/läheme köögi poolele/

Nii

T13: Siin on.

Siin on prügikast, saad sa mulle seda prügikasti näidata ka?

/Näitab prügikasti/

Nii, kas te viskate kõik prügi siia prügikasti?

T13: Mhmm.

Nii, aga on teil kuhugi mujale, panete veel prügi?

T13: Õue.

Mis te õue panete?

T13: Prügikasti.

Prügikasti panete õues, jah?

T13: Mhmm.

Olgu, aga toas te panete ka veel kuhugi?

T13: Mhmm.

Panete või? Nii, emme ei aida.

E4: Ei tohi jah?

Ja, emme ei tohi aidata.

E4: Selge.

Nii, mis te veel toas teete prügiga?

T13: Paneme pudelid siia.

Aga kuhu te need pudelid panete?

T13: Plastpudelid paneme siia.

Plastpudelid panete sinna. Nii, aga kas te panete näiteks paberit ka kuhugi? Pappi?

T13: Mm.. ei tea.

Ei tea. Aga näiteks toidujäätmed?

T13: Eeee..

Tuleb midagi meelde, ei tule?

T13: Sinna õue.

Õue viite toidujäätmed või?

T13: Mhmm.

Mhmm. Olgu no, siis me võime tagasi minna istuma.

VAATAME KOOS TELELAVASTUSE „PRÜGIHUNT JA SUPERJÄNES” ESIMEST OSA ~20 MINUTIT.

Aga siis kõigepealt küsixin sult, et kas sulle meeldis „Prügihunt ja Superjanes“?

T13: Ja.

Meeldis. Aga ee.. mis sulle sealt multika juurest nagu kõige rohkem meeldis siis?

T13: Mmmm.. mmm.. /mõtleb väga pikalt/

Mis seal oli sellist, sellist mis sulle nagu meelde jäi või mis sulle..

T13: Hunt.

Hunt meeldis?

T13: Mhmh.

Kas Jänes ka meeldis?

T13: Jaa.

Meeldis, aga olid nad.. olid nad lõbusad või igavad tegelased?

T13: Lõbusad.

Lõbusad olid. Aga milles see nagu väljendus, et kuidas nad olid lõbusad?

T13: Mmm..

Kas nad tegid nalja?

T13: Jaa.

Tegid nalja, jah? Aga olid nad õpetlikud tegelased ka?

T13: Mhmh.

Olid, aga mida nad sulle õpetasid?

T13: Et prügi ei või maha visata.

Ei tohi maha visata, aga miks prügi maha visata ei tohi?

T13: Sest muidu rikub see looduse ära.

Mhmh, aa rikub looduse ära. Aga.. kuidas ta loodust ära rikub?

T13: Et loomad.. et loomad ei saa elada.

Loomad ei saa elada.

T13: Mhmh.

Aga kuidas nad elada ei saa siis, kui prügi maha visatakse?

T13: Et näiteks..

/väike õde segab vahele/

Ma ei kuulnud nüüd sind, ütle uuesti.

T13: Et näiteks üks loom sööb äkki paberit.

Üks loom sööb äkki paberit, mhmh. Aga millest see.. mis multikaid sa kodus muidu vaatad?

T13: „Dinka Dinka Loosi“ ja „Sam Sam“ (kirjutatud salvestise põhjal)

Olgu, aga mis, millest need multikad räägivad?

T13: Et.. et mõned on naljakad..

Mõned on naljakad, aga mis need naljakaks teeb, need multikad mida sa vaatad?

T13: Et ükskord üks muutis oma värvi.

Üks muutis oma värvi, aga kas need multikad, mida sa kodus vaatad, kas need on ka õpetlikud?

T13: Jah.

On või, mida need sulle õpetavad?

T13: Mmm.. /Mõtleb väga pikalt/

Oskad sa mulle öelda, et mida need multikad õpetavad sulle?

T13: Ei oska.

Ei oska, aga arvad, et need on õpetlikud, jah?

T13: Mhmh.

Mhmh, aga kumb on õpetlikum multikas, kas see, mis sa vaatad kodus telekast või see, mis sa praegu vaatasid seda „Prügihunt ja Superjanes“?

T13: „Prügihunt ja Superjanes“.

On õpetlikumad, mhmh. Aga miks ta õpetlikum oli?

T13: Mm.. ee.. et.. mm.. et.. poiss viskas prügi maha, aga ei tohtinud.

Poiss viskas prügi maha, ei tohtinud, olgu. Aga, mis juhtub siis, kui prügi maha visata?

T13: Et..

No mis sa arvad, mis võib juhtuda siis?

T13: Ei tea.

Ei tea?

T13: Mhmh.

Mhmh, aga kumb sulle rohkem meeldiks, kas see multikas, mis sa muidu vaatad need Sammy ja.. või siis see „Prügihunt ja Superjānes“? Kumba sa meelsamini vaataksid?

T13: Superjānes.

Superjānest vaataksid meelsamini või?

T13: Mhmh.

Mhmh, aga oled sa Superjānest ja Prügihunti juba ennem näinud?

T13: Jaa.

Kas sa oled kõiki osasid näinud?

T13: Mkmm.

Mitut, tead sa, oskad sa öelda, mitut osat sa näind oled?

T13: Ee.. nel.. nelja.

Nelja osa oled näinud, jah. Aga ennem /enne intervjuu algust/ sa ütlesid, et sa ei taha rohkem vaadata, et sa oled seda juba näinud, et kas sul on kõik meeles siis, mis see Prügihunt ja Superjānes juba rääkisid või?

T13: Mkmm.

Ei ole, aga miks sa teist korda enam ei tahtnud näha?

T13: Ei tea.

Ei tea, aga kas ta on natukene igav siis, et teist korda vaadata?

T13: Ei.

Ei ole, teist korda on sama lõbus vaadata, kui esimest korda või?

T13: Mhmh.

Mhmh, aga on sul meeles ka, millest need Prügihunt ja Superjānes (tegelased) nagu mida nad rääkisid selles osas?

T13: Et Prügihunt riidles ühe poisiga.

Mhmh, miks ta riidles?

T13: Et ta viskas prügi maha.

Mhmh, aga vahepeal nad olid vaata seal autokummide juures, kas sa seda mäletad, et mida Prügihunt ütles, et mida nende autokummidega teha sai?

T13: Eee.. ei.

Ei meenu, aga siis oli vahepeal nad rääkisid veel õpetasid seal, et kui nad nägid neid plekkpurke seal maas, et siis ka ta ütles midagi, et midagi saab plekkpurkidest teha?

T13: Rongi.

Rongi saab teha, mhmh. Ja siis oli veel, et kui poiss viskas selle pudeli maha, siis ta ütles, et ta peab selle pudeli kuhugi viima, jäi sul meelde, kuhu ta selle pudeli viima pidi?

T13: Sinna taaraautomaati.

Mhmh, kas sina ka oled kunagi taaraautomaati prügi viinud?

T13: Jaa.

Oled või, ahah. Aga.. näiteks, kui sa koolis nüüd oled, et.. ja jood kuskil näiteks limonaadi või mingit asja pudelist, mis sa siis pudeliga teed?

T13: Viskan prügikasti.

Mh.. aga kommipaberiga?

T13: Ka.

Ka prügikasti, aga kui prügikasti näiteks lähedal ei ole, mis sa siis teed sellega?

T13: Ei tea.

Ei tea, oled sa maha ka visanud kunagi?

T13: Ei.

Ei ole, või? Mitte kunagi?

T13: Mmmm.

Aga metsas näiteks käid kuskil banaani sööd või mingit õuna sööd, mis sa siis sellega teed?

T13: Ei.. ei mäleta.

Ei mäleta? Mhmh, aga kas sa tead muidu, et kodus peab prügi sorteerima?

T13: Mhmh.

Aga kus sa seda tead, kes see sulle seda rääkind on?

T13: Koo.. olen seda koolis rääkind, kuulnud.

Koolis oled kuulnud, kes sulle seda koolis rääkinud on?

T13: Õpetaja.

Õpetaja, mis klassis ta juba sulle sellisest teemast rääkis?

T13: Esimeses.

Esimeses klassis, mhmh. Aga, kas ta, mis tunnis ta teil see jutuks tuli?

T13: Looduses.

Looduses, aga rääkis ta pikalt sellest või?

T13: Mmmm.

Aga tutvustas teile, et nagu, mis pürgi kuhu käib või?

T13: Jaa.

Ahah, aga tead sa ka, mis need erinevad prügi liigid olla võivad, mida kodus sorteerida saab?

T13: Banaanikoor, kartulikoored.

Mhmh, kuhu banaani- ja kartulikoored panna saab?

T13: Eee.. /mõtleb pikalt/

Tuleb sul meelde, kuhu kas banaanikoored ja kartulikoored käivad eraldi või käivad nad koos või?

T13: Koos.

Koos käivad, mhmh. Aga mis prügi veel kodus saab sorteerida siis?

T13: Mm.. ei mäleta, ei tea.

Ei mäleta, aga sa ennem ütlesid mulle, et te panete midagi eraldi?

T13: Mhmh.

Nii, mis te eraldi panite?

T13: Me panime eraldi.. ühed..

Te panite eraldi ühed, mis täpsemalt?

T13: Klotsid.

Klotsid panite?

T13: Katki läinud.

Kuidas?

T13: Mis olid katki läinud.

Kus te need panite?

T13: Prügi.. teise prügikasti.

Mhmh, kas koolis on peale õpetaja ka.. olete te mõnda etendust või asja ka näinud sellest Prügihundist Superjanesest?

T13: Mhmh.

Olete või? Millal teil see koolis käis etendus?

T13: Ei tea.

Aga kas oli etendus koolis või?

T13: Jaa.

Kas see teatri.. või selles aulas kuskil või?

T13: Jaa.

Mhmm, aga õpetaja seda multikat on ka teile näidanud või?

T13: Ei ole.

Ei ole näidanud, aga kas sa tahaksid, et õpetaja näitaks seda multikat sulle?

T13: Jaa.

Aa.. olgu, aga miks see, mis see hea oleks, kui õpetaja tunnis näitaks teile?

T13: Siis saab.. midagi meelde jätta.

Siis saab midagi meelde jätta, aga kas teised klassikaaslased ka teavad, sa arvad sellest prügiteemast?

T13: Ei.

Arvad, et ei tea või?

T13: Mhmm.

Aga miks sa arvad, et nemad ei tea?

T13: Ma ei tea.

Ei teagi, mhmm. Aga sa ütlesid, et sa oled nelja osa näinud, et tahaksid sa teada nagu, mis nendes ülejäänud osades toimub?

T13: Jaa.

Mhmm, aga mina ei mäleta praegu teist ja kolmandat ja neljandat osa, et kas sa mäletad, millest seal räägiti?

T13: Ei tea.

Ei tea, teemat kas ei tea, et mis teemad seal olid?

T13: Mhmm.

Mhmm, olid seal samamoodi olid nad selles metsas uuesti või ikka veel või kuskil mujal?

T13: Olid veel metsas.

Aa olid metsas, kogu aeg olid metsas, kõik neli osa olid metsas või?

T13: Mhmm.

Kas seal oli teisi tegelasi ka veel peale selle Prügihundi Superjänese?

T13: Jaa.

Aa.. on sul meeles ka, kes seal olid muidu?

T13: Üks väike poiss, kes viskas kogu aeg prügi maha.

Mhmm, mis selle poisiga tehti siis?

T13: Viidi metsast ära.

Viidi metsast ära, olgu. Aga, kas kodus oled ka rääkinu.. emme, isa on ka sulle rääkinud prügi sorteerimisest?

T13: Mhmm.

Ei ole, jaa, mhmm. Aga kas ema-isa peaks rääkima sellest, mis sa arvad?

T13: Jaa.

Peaksid rääkima, tahaksid sa kuulda? Aga kas sa kodus tahaksid ka neid multikaid vaadata mõnikord?

T13: Jaa.

Aga need tulid vanasti või siin sügisel tulid ETV2-st, et kas sa siis sattusid kunagi telekast neid nägema?

T13: Jaa.

Ja, sattusid nägema, mhmm. Aga internetist sa ei ole neid vaadanud?

T13: Olen.

Oled internetis ka vaadanud, igalt poolt oled näinud siis, jah?

T13: Mhmm.

Aga sa ütlesid ennem, et sa tahaksid, et koolis ka seda näidatakse, aga mis see siis, mis see head on, et seal koolis neid näidatakse?

T13: Mm.. ei tea.

Sa ei tea, kas see teeks tunni huvitavamaks?

T13: Mhmmh.

Teeks, aga kas muidu on koolis natuke igav ka või?

T13: Natuke.

Natuke, aga.. kas see oleks nagu tunnis selline, noh, on see ikka selline tunni materjal, et kas koolis peaks näitama, on ta piisavalt õpetlik?

T13: Jaa.

On piisavalt õpetlik, aga kas teile teised õpetajad või klassijuhataja on ka kunagi näidanud mingeid muid multikaid tunnis, mis on sellised õpetlikud?

T13: Mm.. mhmmh.

Tuleb sul mõni meelde ka?

T13: Mhmmh.

Noh, äkki oskad mulle ka ütleda?

T13: Et ühed olid.. et üks.. emmm.. haldjas võlus ühe poisi ühte kohta ja siis, siis haldjas tutvustas talle neid ja poiss sai kõik selgeks.

Mida ta talle tutvustas?

T13: Enda keha sees, mis asju, mis asju on.

Aa.. see oli siis selline nagu arst oli haldjas või?

T13: Mhmmh.

Aga oli see siis ka põnev multikas?

T13: Jaa.

Kas selles ühe osa nägite või oli sellel ka mitu osa?

T13: Ühe.

Ühe osa, aga olete mingeid mänge ka teinud selliseid põnevamaid?

T13: Mhmmh.

Oskad sa mulle mõnda näidet tuua?

T13: Et prügi sorteerimise mäng oli.

Aa.. kas see oli see sama Prügihundi Superjänese oma või?

T13: Jaa.

Kas te olete seda klassijuhatajaga mänginud?

T13: Õpetajaga.

Õpetajaga. Kas see ka meeldis teile?

T13: Jaa.

Tahaksid sa seda nagu veel mängida?

T13: Jaa.

Mhmmh.. Mm.. ma ei teagi, mis ma siit praegu sinu käest veel küsida soovikingi. Eks mul siin ongi nüüd sellised küsimused juba kaetud. Küsin seda, et tegin ükskord esimese klassi lastega seda multika nemad ütlesid, et need tegelased on natuke titekad, et nende jaoks juba liiga väikesed. Sinu meelest ei olnud see nii või?

T13: Mhmm.

Ei olnud? Mhmmh, sest et suuremad lapsed ka rääkisid, et seda peaks ikka lasteaias näitama ja õpetama. Kas sina muidu lasteaias käisid?

T13: Jaa.

Aga kas teile lasteaias ka muidu räägiti sellisest prügitest või keskkonna temast?

T13: Ei.

Ei räägitud, jah. Hmm.. aga siis ma vist rohkem ei küsigi su käest, et aitab praeguseks, et saad multikat vaadata.

VESTLUS EMAGA.

Aga ma küsaksin emme käest nüüd. Et ee..

E4: Miks te ei sorteeri?

Ei mitte seda ei küsi. Et ma panen selle ühe selle siia lähemale.

E4: Jah, jah.

Ee.. ennem kui ma palusin näidata seda, et kus te prügi panete, et siis T13 alguses ei teadnud seda, et kuhu näiteks panna neid plasttaarat ja..

E4: Mhmm, mhmm, jah.

Ja et sinna õues midagi on, et kas lapsed muidu kodus ise üldse panevad prügi niimoodi ära?

E4: Ega väga.. noh meil tegelikult ongi ee.. noh kõik prügi läheb tegelikult ühte konteinerisse.

Mhmm.

E4: Et selle tõttu ongi, et nad väga ei tea eks ju, et paberi me põletame ära ja pudelid noh seda ta teab, et me kogume sinna peale ja siis paneme noh viime pärast taarasse eks ju. Aga muu prügiga ongi nii, et kõik läheb ühte kohta eks ju.

Mhmm, aga kas see on sellest, et teil ei ole võimalusi või?

E4: See on niimoodi, et (firma nimi) on ise nagu ütlen.. noh tal on nagu endal see sorteerimiskeskus, põhimõtteliselt nemad on öelnud, et pange kõik ühte asjad.

Mhmm.

E4: Et nad sorteerivad pärast ise.

Mhmm. Aga siis, et kas te lastele olete üldse rääkinud sellistel prügi sorteerimise teemadel?

E4: Me tegelikult õppimise käigus ehk siis loodusõpetuse käigus ee.. on see jutuks nüüd tulnudki, et noh, et biolagunevad jäätmed oli vist eks ju.

Mhmm.

E4: Ja see kartulikoore teema ja, ja-ja aga varem ei varem jah näed ei ole nagu väga põhjalikult seda käsitlenud eksju.

Mhmm.

E4: Et tänu koolile.

Tänu koolile.

E4: Mhmm.

Aga kas pigem on see, peaks olemas noh varem on siis olnud selline loomulik nagu elu osas..

E4: Jah, jah.

.. et nagu otseselt ei räägi.

E4: Nagu otseselt, jah..ei olegi nagu konkreetselt, muidugi see, et.. et maha ei loobi või-või noh et.. et ei reosta, ei jäta kuskile vedelema, et ikkagi prügikast ja prügikast.

Mhmm. Mis see siis on siin?

/T13 toob oma vihiku/

E4: Ongi ülesanne.

Pane vihikusse kirja, kuhu võiks nädala jooksul kodus tekkinud prügi panna. Pakend..

E4: Väga temaatiline.

.. biolagunevad jäätmed, olmeprügi.

E4: Eks ole.

No see on väga temaatiline.

E4: Väga temaatiline, nii et..

Jaa.

E4: .. et täpselt õigel ajal, eks ole.

Mhmh, aga enne kui me vaatasime seda multikat, siis väiksem tüdruk vahepeal ütlesite, et, mingi et, mis nüüd tegi.

E4: Jaa, jah.

Et pöörasite kohe niimoodi tähelepanu, et kas lapsed ise panevad selliseid asju üldse tähele nagu kui me multikast vaatasime, kas?

E4: Vot ma olengi vaadanud seda, et.. et või noh nad seda saavad aru küll või teavad noh, et ei loobi väljas, metsa all, looduses, kodus ka nagu põrandale ja igale poole, et asju ja pudeleid. Et aga.. aga siin ongi, et on olnud sõpru, kes on loopinud eks ju.

Mhmh.

E4: Kommipabereid ja kus täitsa nii suvalises, suvaliselt, et sinna, kus teeb lahti, sinna ta loobib, et siis T13 on neid nagu korrale kutsunud ikkagi.

Oled, T13, korrale kutsunud või?

T13: Jaa.

Mis sa öelnud oled nendele?

T13: Et visake prügikasti.

Aga mis sulle teised selle peale öelnud on, kui sa oled nendele niimoodi öelnud?

T13: Et.. ee..

E4: Viskavad ära.

Kas nad viskasid prügikasti, siis kui sa ütlesid nendele?

T13: Jaa.

Viskasid, kuulasid sind siis sõna, jah?

T13: Mhmh.

Mm.. see on ju väga tubli! Aga kuivõrd peaks üldse nagu väikestele lastele sellest teemast rääkima? Kas see on selline..

E4: No ilmsel küll eks, et peaks nagu suht lasteaiaga mõte on hea mõte muidugi, et.. et seal sealt alates juba vähemalt.

Mhmh, aga kas see peaks olema või kuidas see peaks jagunenud olema, kas see peaks olema pigem kooli mure, et lapsed nagu kasvavad selliseks teadlikuks tarbijaks?

E4: Mõlema poolne muidugi.

Mõlema poolne?

E4: Jaa, jaa ikka. Kodust saab alguse see teadlikkus ilmselt et.

Mhmh.

E4: Et see ikkagi jah. Meie selgitustöö on olnud ilmselt natuke vähene. /Naerab/ On nagu iseenesest mõistetav või noh keelad, ei nii ei tohi ja siis nagu sellega piirdub eks.

Mhmh.

E4: Pole nagu edasi arendanud seda teemat võib-olla.

Aga need materjalid, mis me praegu vaatasime, et mis te sellest materjalist arvate? Kas see on mõttekas?

E4: Kui ei oleks olnud segavat lastekraani, siis ilmselt oleks natuke kontsentreeritum see tähelepanu, aga.. aga.. ee.. jah.

Ma mõtlesin pigem seda, et kas see materjal nagu on selliseid asju lastele vaja tänapäeval või peaksid sellised multikad jääma multikateks ja hariv asi ikkagi selliseks õpikupõhiseks?

E4: Ta pildi.. pildikeel ilmselt aitab ikkagi kinnistada paremini eks, et see ma arvan, et jääb paremini meelde küll, et kui ainult ei ole nagu niimoodi vihikus kirjas, et see ilmselt-ilmselt aitab, et aga.

Aga kuidas te ise tajute, et ka praegul nagu tüdrukutel jäävad nagu kooliasjad lihtsasti meelde või jäävad pigem sellised meelelahutusest ja multikast sellised nimed..

E4: See viimane ikkagi pigem jah.

Et pigem jäävad ikka see viimane asi, jah?

E4: Jah, jah.

Et kas siis õpikuraskusi või tarkusi on nagu raske pähe jätta?

E4: See on jah pigem-pigem raske, et.

Mhmh. Üks vanem ütles mulle sellise kommentaari, et tal nagu otseselt selle "Prügihundi ja Superjänese" vastu midagi ei ole..

E4: Jaa.

.. aga ta väitis, et kuna lapsed saavad praegu niikuinii nii palju sellist, infot voogu tuleb igalt poolt neile peale..

E4: Mhmh, mhmh.

.. et siis peaks jääma selline informatiivne asi informatiivseks ja meelelahutus meelelahutuseks, et selline pool meelelahutus, pool õpetlik, et see võib ajada nagu lapst segamini, et mis teie sellest arvate?

E4: Ma muide arvan seda, et kui nad seal nagu, noh koolis vaata nad on rohkem nagu kontsentreeritud võib-olla, et ka kui tunnis seda näiteks näidata eks ju, siis nad jälgivad ilmselt seda hoolsamalt, seal ei ole nagu segavaid faktoreid ka, et selles mõttes, et näiteks kooli õppekavasse või lasteaias eks ju selline multikas on nagu hea, ma arvan.

Aga kodus siis?

E4: Ee.. kodus vaata ega nad ei kipu nüüd ise eks ju vabatahtlikult nagu kui ma vaatan, et mis, mida interneti avarustest ee.. pigem otsivad on-on teistsugused meelelahutuslikud asjad eks ole. Et on ikkagi, nad on nagu õpetliku sisuga, et selles mõttes ta võib-olla kooli programmi iseenesest läheb hästi, et..

Mhmh.

E4: .. et ta toetab nagu seda akadeemilisemat poolt ka. Aga no kodus ee.. jah ilmselt on see ikka vanemate enda teha muidugi, et näidata rohkem, et.

Aga see multikas jooksis ka ma vaatan, et pragu te vaatate ka ETV2-te.

E4: Mhmh.

See multikas jooksis sügisel 12 osa ETV2-e pealt ka.

E4: Kas sa vaatasid seda ETV2-st ka vä?

T13: Mhmh.

E4: Aga kas see tundus sulle siis, kas sulle meeldisid need teised multikad nagu rohkem või- või sa viitsisid seda vaadata ka vä? Või pigem mitte?

T13: Alguses tundus igav, aga kui ma vaatasin, siis oli põnev.

E4: Ahah, okei.

Nii et alguses oli igav, aga pärast oli huvitav.

E4: Nojah, jajajah.

Mhmh, aga on ka sellised multikad nagu need „Jänku Juss“..

E4: Nii.. jaa.

Et kas need on kunagi kodus olnud selliseks teemaks?

E4: Jaa-jaa, et oli ma just mõtlen, et vanus oli siis neli-viis või, igal juhul lasteaed ja siis oli väga-väga popp. See oli väga popp.

T13 kas sa vaatasid „Jänku Jussi“, kui oli?

T13: Jaa.

E4: Et lausa oli isegi vaja nagu plaadi pealt veel, plaat veel eraldi osta, et nüüd ma vaatan, et juba pisem on hakanud seda plaati nagu jälgima.

Mhmh, selleks, et see on ka ikkagi ju ka väga õpetlik multikas.

E4: Ja see nagu võib-olla on ka pikkuses, võib-olla on ka pikkuses asi, et seal on nad suht niimoodi nagu lühikesed etüüdid.

Mhmh.

E4: Et ma ei tea, kui pikka praegu selle ühe jagu on.

See on praegu 20 minutit.

E4: Mhmh, just. Et noh oleneb muidugi lapsest ka eks ju.. kes on nagu.. on rohkem tähelepanu koondab, aga et-et.. et noh need lühemad olid ütleme, et vanusele siin neil-viis olid need nagu paremad, et siis nad vaatasid ära ahah, jälle nii, siis on uus temaatika, jälle ahah eks ju.

Mhmh.

E4: Et noh et-et võib-olla need väga pikalt ei ole ei-ei jaksu nagu vaadata.

Mhmh. Aga siis ongi kõik.

E4: Ongi kõik, jah.

Jah, ega siin väga pikka intervjuud ei olegi.

E4: Ei olegi.

Jah.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Endre Tisler (26.01.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Algklassilastele suunatud tarbijaharidus projekti „Prügihunt ja Superjanes“ näitel“, mille juhendaja on Margit Keller,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 26.05.2014